Ketabton.com

د اقتصاد لکچرنوټونې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترئ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM
Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست........ 2
د پیل خبري........ 3
ډالی........ 4
مننلیک........ 5
د اقتصاد عمومي معلومات........ 6
کاروبار پیژندنه........ 7
کوچنی اقتصاد........ 7
لوی اقتصاد........ 22
عامه اقتصاد........ 29
احتمالات........ 34
د بشري منابعو مدیریت........ 35
منطقوي (سیمیز)اقتصاد........ 51
تهیه او تدارکات........ 58
بررسي او کنټرول........ 62
ستراتیژیک مدیریت........ 68
تمویل........ 75
مالي محاسبه........ 82
مالي مدیریت........ 103
کویک بوکسquick books........ 109
د مصارفو سنجش........ 110
اقتصادي سیاستونه........ 113
د عامه مالي چارو بنسټونه........ 125
احصایه........ 137
نړیوال اقتصاد........ 142
د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه........ 147
اسلامي اقتصاد........ 156
بریښنایي تجارت........ 156
عامه بودجه........ 166
بودجوي سیاست........ 180
بودجوي سیاست بله یعني دوهمه برخه په لنډه توگه........ 186
مارکیټینګ (بازارموندنه)........ 190
پولي(پیسو) اقتصاد........ 200
سټندرډ........ 206
د اقتصادي پرمختیا تیوري........ 211
پانګه اچونه........ 221
منجمنټ(مدیریت)........ 223
اداره........ 234
بانکداري........ 236
د تشبثاتو مدیریت........ 242
د څیرنې میتودولوژي........ 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ایښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یې بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لاښه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پریښی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننليک

مننه کوم له درنو: ورونو، خويندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې يې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هیڅ انسان حتی حیوان هم نه شـي کولای بغیر د غذا څخه ژوندی پاتې شـي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسـه کوو نو کار ته اړتیا لرو او کار د اقتصـاد د علم یوه اهمه موضـوع ده، نو ویلای شـو چې اقتصـاد د ژوند سـره سم پیدا شـوی .د اقتصـاد علم په تپوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو ځینې لامحدودې اړتیاوې پوره کړو او څنګه کولای شـو په ټولنه کې ټولنیزه رفاه، مسـاوات، د عاید عادلانه ویش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځینو مشـهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پېژندنه

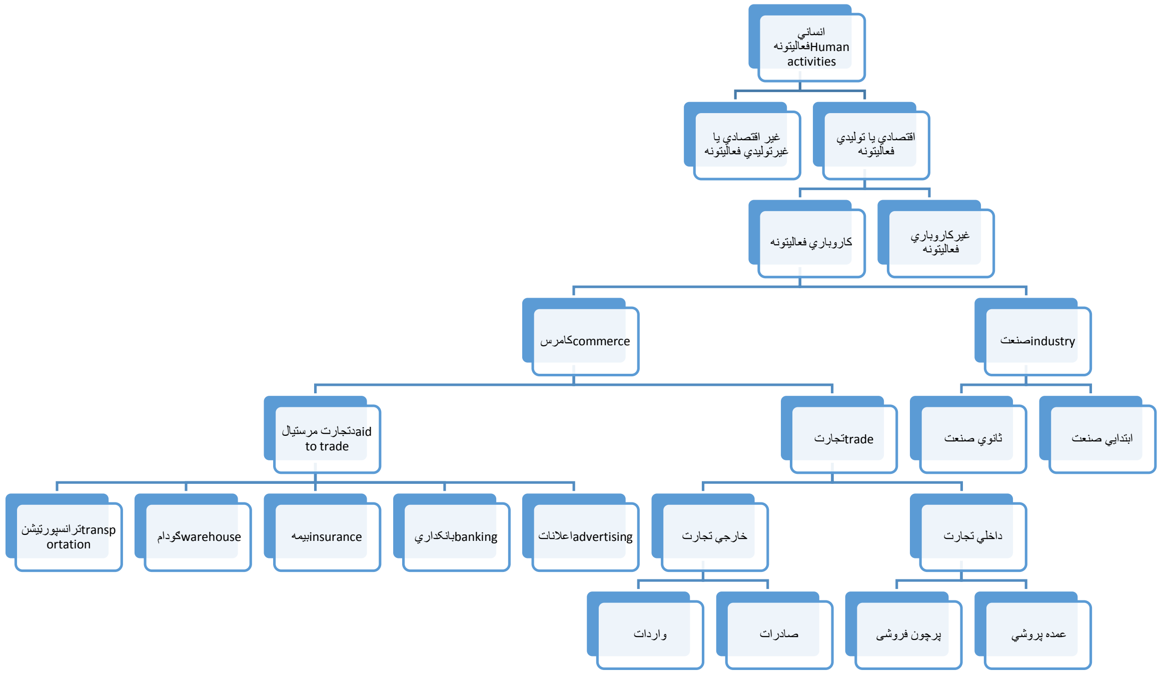

په کاروبار پېژندنه کې په دغه پورته مسایلو بحث کیږي چې دا ټول بیا په راتلونکو مضامینو کې راځي دلته يې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنیو مسایلو په اړه څېړنه کوي لکه د افرادو، د تصدیو او کورنیو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د یوجنس دغوښتلو او د هغه د تادیې له توانايي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قیمت ټیټ وي خلک زیات شیان اخلي او کله چې قیمت لوړوي خلک لږ شـــیان اخلي په دې خاطر د قیمت او تقاضــــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه لیدله کیږي اودغه ارتباط ته د تقاضــــا قانون وایي .عرضـــه د یو جنس هغه مقدار چې تولیدونکي یا خرڅونکي ددې رضـــایت ولري چې په مختلفو قیمتونو يې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه که قیمتونه پورته لاړشـــي تولیدونکي غواړي چې زیات شـــیان خرڅ کړي عرضـــه له قیمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظیموي، اقتصادي ماډل دیو حقیقي حالت څرګند تصویر دی په کوم کې چې ډېر مهم عوامل یامتحولین د مطالعې لپاره انتخابیږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شاید دډیرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زیاته یا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممکن کیدو په خاطر دافرض کوو چې قیمت ډېر مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعینوي . نور عوامل لکه عاید ثابت پاتې کیږي یا کم تاثیرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصــــوير تـه دتقـاضـــــا مـاډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصــــادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښـــيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلى دى معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصــــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دى .دحالاتو داســـانۍ اوپوهې په خاطر اقتصــــاد پوهان ځينې فرضـــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســـې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مســـلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږى چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضــا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يوائې دقيمت له وجې رامنځ تـــه کيږي او نورعوامــل ثـــابـــت او يـــا کم تـــاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجـــه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دى چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورتـه حالاتو ته هم تطبيق کيداى شـــي. زمونږ دژوند دزياتو مشـــکلاتو لپاره په انســـاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښـــيږي مطالعه او مشـــاهده شـــي. نو يوائې څو حالتونه (چې نمونه ورتـه ويلاى شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسې ورتـه حالاتو ته تطبيق کيداى شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دى چې په کې اقتصــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشـخصـــي ســاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعې سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصــــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضــــيح کوو داداقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعني ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شــامل وي په دې اســاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونـه پـه کې شـــــامل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشـــيان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصـــــاد پوهان دنورو ســــاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســـــاده اودکنترول وړواوســـې دوى غواړي چې له اشـــتباهاتو څخه مخنيوى وکړي او ګټوره پوهه حاصـــله کړي . دوى په يو څو شـــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شـــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دى.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسې فرض کوي چې يوائې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغییر کوي په داسې حال کې چې مستهلک عاید، ذوقونه اودنوروشیانو قیمتونه چې نورشیان ورته ویل کیږي تغییرنه کوي. په یاد ولرئ چې ساینس پوهان په فزیک،کیمیا، اوداسې نورکې نورعوامل ثابت ساتي، مګر اقتصاد پوهان یواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې یو فزیک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثیر مطالعه کړي فشار ثابت ساتي .غوښتنې wants:داقتصاد دعلم شروع کیدونکې نقطه دانساني غوښتنو مفهوم دی او دهغو شیانو او خدماتو دحاصلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کالیو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکین لپاره خلک باید کوښښ وکړی او یو څه فزیکي یا دماغي کاروکړي . دغوښتنو ډیره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مستهلکconsumer:هغه شخص چې دخپلو غوښتنو دمستقیم رضایت لپاره اجناس یا خدمات اخلي مستهلک ورته ویل کیږي، کله چې په هیواد کې داجناسولپاره دتقاضا څخه خبره کیږي مستهلیکینو ته کورنۍ هم ویله کیږي.firmتصدی(فابریکه)یو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات تولیدوي اودتولید اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصمیم نیولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصاد دعلم یوه بنسټیزه اصطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انساني غوښتنې ترموجوده منابعو زیاتې وي . دمنابعو قلت زموږ دژوند یو تریخ حقیقت دی . ډیرکم شیان چې خلک یې غواړي وړیا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضرورت دی چې منابع پیدا او غوښتنې پرې تسکین شي . داقتصاعلم داسې یوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر استعمال په واسطه لامحدوده غوښتنې تسکین کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شیانو او خدماتو دتولید لپاره استعمالیږي چې خلک یې غواړي. شیان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ویشلې کیږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبیعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبیعي منابع په کاریږي. ۳-پانګه : مخکې تولید شوي شیان: په کې شامل دي چې(دنوروشیانو دتولید لپاره استعمالیږي)لکه تعمیرات وسایل ، او انساني مهارتونه.۴-دخلکو تشبثاتي توانایي او مدیریتي مهارتونه: دکومو په واسطه چې دوی نورې منابع ترکیبوي چې ګټور اجناس تولید کړي .همدارنګه منابعو ته دتولید عوامل هم وایي.دمنابعو تخصیصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو استعمال او توزیع ده . دبازار لوړ قیمت منابع دکم ارزښت له استعمال څخه دلوړ ارزښت استعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزیکي شی چې خلک یې غواړي استعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انساني فعالیتونه دي چې دنورو خلکو غوښتنې تسکین کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات تولیدوي.ثروتWealthهغه شیان یامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکین لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړیا نه وي ثروت بلل کیږي.تعادل equilibrium:دیوشـــــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســـــني حالت کې یا خو تغیر نه کوي اویا په یوه مقداراواندازه تغییر کوي په اقتصـــــاد کې مونږ دغه لفظ بیابیا اســـــتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضـي او تقاضـا ځواکونه سـره مسـاوي او یو متعادل قیمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کیږي کله چې مســـتهلک دخپل عاید څخه اعظمي تســـکین حاصـــل کړي او دخپل داخیســـتني دیلان دتغییر غوښـــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عاید تعادل دپیسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصـــارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصـاد پوهان دفرصـتي مصـرف مفهوم اســتعمالوي دیو شـــي فرصـــتي مصـــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې دیو شـــي دحاصلولو په خاطر یي له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته یي نه شـي راوړی ، نودوی باید دانتخاب یاد تصـامیمو معامله وکړي چې یو مقصـد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که یو شخص په تعلیم زیاتې پیسې مصرفوي هغه باید په کالیو لږې پیسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګلیسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعمالیږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغیره.اســـتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســـاني غوښـــتنو دتسکین لپاره په مستقیم ډول استعمالیږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شـــاملیږي.تولیدي یا ســـرمایوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســـو دتولید یادعاید دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي . دسـرمایوي اجناسـو پرته کارګر ډیره لږه اندازه اجناس تولیدولای شـــي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغیره۲-نیمه تولید شوي اجناس(نیم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-تولید شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـینري ، کمپیوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم سـره په لاندې ډول تقسیم شوي ۱-وړیا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې ځوک تادیه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده دیو جنس یا خدمت هغه توانایي ده چې انســاني غوښـتنې ته تســکین ورکوي.لکه کله چې ترږی وي اوبه وڅکي تنده دي(یي) ماته شـــــي دي ته افاده وایي یعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دلیکلو غوښتنه ولري .اقتصـاد تعریفات:کلاسیکه نظریه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سمیت دی۲-نیوکلاسیکه ....دمادي سوکالۍ علم نظریي یا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ - اوســـنۍ نظریه... دقلت علم.دغه نظریه درابنز ده.هغه وایي((اقتصـــــاد هغه علم دی چې انسـاني رویه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ دیوې رابطې په څیر چې متبادل اسـتعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم یو لوی علم دی چې زیاتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اســاســي برخو ویشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصـاد)او لوی اقتصـاد(کلي اقتصـاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصـاد: داقتصـادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه كوي. جزوي اقتصـاد داقتصادي كوچنيو برخو مطالعه اوارزونه كوي چې دمستهلک ، تصدئ او كاريګرانو درويو سـره په انفرادي يا ګروپي شـكل سـروكار لري . دغه واضـح كوي چې هغوئ څرنګه اقتصادي تصاميم نيسي او څنګه په ماركيټ كي متقابل عمل ترسره كوي اودځنګل په شان نه بلكه دونو په شـان مطالعه ده. دپروفيسـور بولډينګ bouldingله نظره جزوي اقتصـاد ديوې مشخصـې كارخانې ، مشخصـې كورنئ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصـاد دقيمت تيوري په نوم هم ياديږي داځكه دبحث موضـوع يي داجناسـوپه قيمت پورې اوهمدارنګه مولدو منابعو پورې چې په ماركيت كې عمل ترسـره كوي اړه لري.په كوچني اقتصـاد كې لاندې موضـوعات شـامل دي.١-دمسـتهلک درويي تيوري:لكه دانسـاني غوښتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصـرف كوونكي تقاضـا. ٢-دقيمت تيوري : په دې موضـوع كې دعرضـې اوتقاضـا دځواكونو متقابل اثر داجناسـو او عاملينوپه ماركيټ كي اودقيمت مشـخص كول په رقابتي اوانحصـاري ماركيټونو كې شـامل دي.٣-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راګرځيدو قانون اودپانګې اودكارسـتونزې په كې شـامليږي.۴-دتصـدئ تيوري: دتصـديو انواع ، دتوليد مصـرف، عايد اود تصـدئ دقيمت ستراتيژي ترڅو خپله ګټه اعظمي حد ته ورسوي په كې شـامل دي.٥-دعايد دويش تيوري : په دې كې دتوليد دعواملو دقيمت ټاكلو اسـاسـات ، دكرايي مشـخص كول ، مزد سـود او ګټه شـامليږي.كلي اقتصـاد : اقتصـادي سيسـتم په كلي شـكل يا مجموعي مقدار سـره ترمطالعې لاندې نيسـي لكه ملي عوايد، مصـارف، داسـتخدام مجموعي سـطحه په يو هيواد كې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول كلي اقتصاد لكه دځنګل څيړنه ده نه دونې . كلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم ياديږي، په دې علت چې دكلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد كې تغيير اومشـخصـاتو سـره اړيكه لري . لاندې برخې په كلي اقتصـاد كې ترڅيړنې لاندې نيول كيږي. ١-دعايد او اسـتخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دسـطحې مشـخص كول، اسـتخدام ، ملي پس انداز اوپانګه اچونه،كاروباري دوران اواقتصـادي وده. ٢-پيسـې او بانكداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداګريزو بانكونو دندې او دمركزي بانک پولي پاليسـي . ٣-عامه تمويل : لكه دحكومتي عوايدو اومصـارفو پاليسـي ، دمالياتو اسـاسـات، عامه قرضـونه او دحكومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لكه دنړيوال تجارت تيوريګانې ، دتجارت ګټې اوزيانونه، ديوهيواد دتادياتو بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لكه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصـاد دعلم په مطالعه كې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځينې اړخونه مطالعه اوښتيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته كولای شي. ١-قياسـي طريقه : په دې طريقه كې دقاعدې په څير ځينې اصـول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واسـطه ځينې غير امتحان شـوي اصـول(چې فرضـيي ورته ويل كيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجیږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنسټيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.۲-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نودامکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځينې اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږيږ. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريگر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکې نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريگر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټنې (څيړنې) تکميلوونکې تخنيکونه دي هغه فرضيي چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريگانې چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريگانې نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنگه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنگه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتنې په کې شاملي دي . کله چې له داسي پوښتنو لکه څه شی بايد ارومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاوولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت بڼه ورکوي چې څرنگه ددغه کمې منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريې سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصـاد پوهان دانفرادي اشخاصـو او دولتونو لپاره بايد دبنې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضـع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصـاد له مطلوب اقتصـاد سـره سـروکارلري.مثبت اودسـتوري عبارتونه:مثبت عبارتونه داقتصــادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرسـيده ګی وړ حقايق دی هغه که صــــحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانســـتان کې ٪۱۰ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ٪۱۰ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصـاد ذهني او ارزښتي قضـاوتونه ښـايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کي ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصـاد : بعضـي وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شـکل دحلولو په ځای په اقتصـاد کې دفعاله بنسټيزو اصـولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شـي تيوريکې اقتصـاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشـخص اقتصـادي مشـکل وجود ولري او دپاليســي دجوړولواو دمشــکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شــي نودي ته عملي اقتصـــــاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصـــــايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصـادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصـادي موضـوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سـيســتم ، کارګرې اتحاديې ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور داقتصـادي موسسـاتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصــادي او ټولنيزه موســســه(بنســټ)ده. اقتصــادي بنســټونه دهراقتصـادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصـاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشـــتمله ده:۱-دځينو ښــــکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشـــــاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشـاهده شـويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشـــريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښـــو دپرتلې په اســـاس دغه فرضيې منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصـاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شـکه چې اقتصـاد علم دی . اقتصـاد پوهان هم علمي طريقې اسـتعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې اســـتعماليږي. دوی يو له بل ســـره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصاد دراتلونکو پيښو په باره کې په خپلو قوانينو او وړاندوينو کې ځينې محدوديتونه لري . قوانين يې دقيق نه دي او وړاندوينې يې دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللى شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشايد دمختلفو اجناسو اومختلفو خلکو لپاره دماليي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شى بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصادي حالاتو کې دصحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دماليي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اودپرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصاد دهنر په توګه: هنر ديو مضمون عملي اړخ دى. لکه څرنګه چې په اقتصاد کې هم اوس اقتصاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصاد دقلت دستونزې په شاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاسه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوسه خلک تصميم ته درسيدلو په خاطر شخصي قضاوت استعمالوي . نواقتصاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولاى شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروسته دډاکټر په څير دناروغانو په علاج کې خپله طبي پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصاد پوه هم لومړى داقتصاد دعلم اصول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصادي ستونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والى ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دى . کله چې اقتصاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونسبتا يو لږ تعداد اصول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شي نوبياډيرمغلق دى. او ښه تصور ، توجه، اودنوروانساني علومو لکه سايکولوجي ، سوسيالوجي پوهې ته ضرورت لري چې اقتصادي اصول په کاميابه ډول تطبيق اودعملي ستونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشکل هنر دى چې داټول شيان په صحيح نسبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصاد پوهان څنګ په څنګ کيښنې بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصاد دعلم دڅيړنې ساحه : داقتصاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضمون دڅيړنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې اقتصاد له هغو تصميمونو سره سروکار لري چې کوم اجناس بايد توليد شي څرنګه په ډېر اقتصـــادي ډول توليد شـــي اودچا لپاره توليد شـــي(يعنې څرنګه توزيع شـــى)داقتصـــادي مطالعاتو لويې ســـاحې : پيســـې اوبانکداري، داخلي اوبهرنـى ســـوداګري ، وزګارتيا، او انفلاسـيون، قيمتونه، بازارونه، ملي عايد ، اقتصـــادي وده اوپرمختيا، دتصـدۍ عوايد اومصــارف اوملي بوديجه داقتصـــاد برخې دي داقتصـــاد دعلم دڅيرنـي ســاحه دهميشــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تيريدو اودخلکو دټولنيز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضـوعات په اقتصـاد کې شـامليږي.داقتصـاد د مطالعې مرحلې : هغه ميتودونه چې اقتصـاد يي په خپلو مطالعاتو کې استعمالوي درې مرحلې لري.١-داقتصادي ستونزو په هکله دحقايقو وضـــاحت٢-دحقايقو تحليل چې اســـاســـي اصـــول رامنځ ته کړي٣-دســـتونزې دحلولو لپاره دپاليســـيو وړاندې کول له دغو دريو اقتصـــادي فعاليتونو څخه داقتصـــاد درې څانګې ظهور کوي.١-تشريحي اقتصاد:٢-اقتصادي شننه يا اقتصادي تيوري٣-اقتصادي پاليسي (سياست). تشـريحي اقتصـاد: اوسـنۍ نظريه داقتصـاد په اړه داده چې علم دی او ټول علوم عملي اړخ لري يعنې په حقايقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد يو ټولنيز علم دی او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو دروېي سره چې داجناسو په توليد، تبادلې ، او مصـرف کې بوخت وي ارتباط لري. لکه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعاليتونه واضـــح کوي په حقيقت کې ورته ضـــروت لرو . مګر هرمشـــکل په هکله دمعلوماتو راپوځای کولو او هغه څه چې غواړو مطالعه يي کړو يو اســـانه کار نه دی. حقيقي نړۍ ډېره پيچلې ده چې ديو بل ســـره په تړلي شـكل ډېرې پيښـې په کې وجود لري . اقتصـاد پوهان بايد ډېر محتاط وسـي او يوازې هغه حقايق انتخاب کړي چې ډېر مهم او تربحث لاندې مشـــکل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغيرمربوطه معلومات بايد له نظره وغورځوي ، کله چې حقايق دمخکې ټاکل شوي مقصد لپاره راټول او په سيستماتيکه طريقه يي مواد وړاندې شي نودامعنې ورکوي چې بايد ويل شی چې دي ته تشريحې اقتصاد ويل کيږي.اقتصادي تيوري يا اقتصادي اصول: تيوريګانې او اصـــول حقايق مرتب اومعنا داره کوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هکله يوازې دحقايقو راټولول اوړاندې کول کافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحيح ارتباط وپيژنو نوتيوريګانو ته ضـــرورت پيښـــيږي. Boulding له نظره ((تيوريګانې له حقايقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقايق له تيوريګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړی اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شويو حقايقو کې موجوده مشخصـه نمونه يا اصل له ځان سره يادابنت کوي وروسته دنورومشابه مشکلاتو دمطالعې په واسطه کله جې مطمين شـي چې مشـخص متحولين هميشـه په اټکل شـوې لاره عمل کوي. نوبيا دمتحولينو ترمنځ خپل ارتباط ديوې اقتصـادي تيوري يا اصـل په شـکل وړاندې کوي. اقتصـادي تيوري داقتصـادي متحولينو دارتباط په هکله يوه عامه بيانيه ده.اقتصـادی سياسـت: اقتصـادي حقايقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تيوريګانو په جوړولو کې مرسـته کړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولینو ترمنځ دارتباط ماهیت واضـح کوي او اوس په داســي حالت کې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سیاستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتیا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښــاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارینه او ښـځینه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو یی. چې دې ته تشریحي اقتصاد وایي . وروسته دغه ارقام تحلیلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتیا لامل شــــوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چې وزګارتیا ډیرمهم عامل چې ددولت دمصــــارفو کموالی دی پیداکوو، چې اقتصـــادي تیوري ورته ویل کیږي. په اخر کې دوزګارتیا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابیا داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له یوبل سره نږدې اړیکې لري اودیوشــــان اهمیت څخه برخورداره دي. که حقایق راټول نه شـــي نوددې لپاره دتیوري رامنځ ته کول چې داقتصــــادي متحولین څرنګه یو له بل ســـره ارتباط ولي مشـــکله کیږي. همدارنګه که داقتصـــــادي تیوري یا اصــــل باندې چې دمختلفو متحولینو ترمنځ ارتباط ښایي ونه پوهیږو. نویو ښه اقتصادي سیاست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم باید په نظر کې ونیسـو چې اقتصـادي اصـل چې په متحولینو کې تغییرات واضـح کوي په نظر کې نیولو پرته معلومات او حقایق په صحیح ډول راټولولی شي.دددغو دریو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشریحي اقتصاد   تیوریکي اقتصاد   اقتصادي سیاست

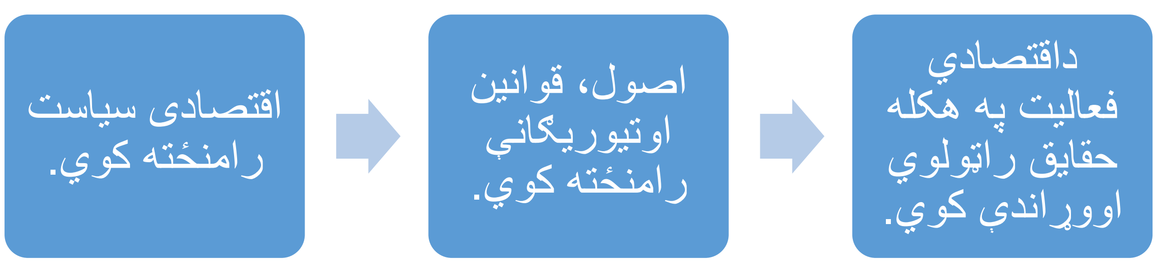

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې په اقتصادي تیوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان یو له بل سره په اسانۍ موافق کیږي. خوکله چې داقتصادي سیاست ساحې ته داخل شي ډیر و لږ یو له بل سره موافق کیږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه یوه اقتصادي ستونزه دډیرو علتونو له وجې رامنځته کیږي. دسیاست درامنځ ته کولو په وخت کې شاید یو اقتصاد پوه یوه مهم عامل ته اوبل یوه بل مهم عامل ته ډیر اهمیت ورکړي نوددوي وړاندیزونه باید یوله بل سره متفاوت وي.مطلوبیت هغه درضایت درجه ده چې اشخاص یې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. یو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووایو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبیت لري.قیمت کله چې دیو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قیمت ویل کیږي. عاید : دبدلې یا معاوضې هغه مقدار دی چې یو شخص یې دیوخدمت اویا دخپل ملکیت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عاید په دوو برخو تقسیمیږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عاید: دهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې خلک یی دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه دیوه کاریګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې دیو شخص یي له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمیر کاریه ، دبانکي حساب سود او نور.عاید اوانتقالي تادیات : عاید دهغه تادیي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په تولید کې دبرخې اخیستلو په مقابل کې ترلاسه کیږي. که یوشخص له کوم تولیدي خدمت پرته تادیات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عاید نه بلکې انتقالي تادیات ویل کیږی. زکات ، تحفې اوداسې نور. ملي عاید : دیو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عاید ته ملي عاید ویل کیږي. پوهیږو چې دعاید پیدایښت داجناسو او خدماتو په تولید پورې تړلی وي، نودتولید شویو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عاید چې داجناسو په تولید کې مرسته کوي دهمیشه لپاره مساوي وي.ملي عاید په بل ډول هم تعریفولای شو . په یوممملکت کې دټولو نهایي تولید شویو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت دیوکال په جریان کې ملي عاید دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک یي استعمالوي او په وړیا ډول نه پیداکیږي ثروت نومول کیږي. په عامیانه ژبه کې ثروت دپیسو ، سروزرو ، سپینو زرو په معنا استعمالیږي. مګر په اقتصاد کې ثروت یوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شیان لکه کور، ځمکه ، ماشین الات، سره زر ، پیسې ، جامې و کتابونه اودیو کمپنۍ سهم اوداسې نورشاملیږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي یا شخصي ثروت۲-عامه یا ټولنیزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه دارېي ده لکه دولتي تعمیرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت دیو ملک طبیعي منابع لکه سیندونه ځنګلات اونور۴-نړیوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس یاطبیعي منابع شاملیږي چې په ټول بشریت پورې اړیکه نیسي اودټولو ملکونو په واسطه استعمالیدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايی مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شــخص ديوه غريب شــخص په څير يوشـــان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصـطلاح ددې لپاره اسـتعمالوو چې داجناسـو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شــي داجناســو مختلف ډولونه شـــامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشــتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مســتهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـــروت وړ مواد.دکارخوځښـــت: عبارت له پورته دډيروســـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت تـه دکـارخوځښـــت وايی پـه ۴ ډولـه دی۱-دکارجغرافيوي خوځښـــت۲-دکارمســـلکي خوځښـــت۳-دکارافقي خوځښـــت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشـرايط۳-جاه طلبي ۴-صـلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصـاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سـرته رسـوي۱-سـاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضـــعي ارضـــی ويش.دکارويش دتصـــدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـــدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصـدۍ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدۍ سـره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکې نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرســـته کوي۴-پانګه فرســـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصــــه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقي پانګه۱۰-انســـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښــت پروســه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصــدۍ له جهته دپانګې جوړښــت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي ســـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسـيله عرضـه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انســـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـــکلونو ســـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نیسي :۱-دتوکو تولید۲-دخدماتو تولید . تولید له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنایع۲-دوهمي صنایع۳-دریمې صنایع . دتولید عوامل عبارت له ټولې هغه تولیدي منابع چې دیوې ټاکلې محصـــول تولید یا رامنځ ته کولو لپاره اړینې وي دتولید عوامل بلل کیږي.په څلورو برخو ویشـــل کیږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره یا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنۍ طبیعي سـرچینې چې دیو انسـان په خدمت کې وي ځمکه ده یعنې هغه طبیعي منابع چې انســـان ورته لاس رســـی لري . ځمکه یا طبیعي ســـرچینو کې شـاملیږي۱-ځانګړتیاوې عبارت له ۱-ځمکه دطبیعت یوه مفته ډالۍ ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافیوي مانا سره غیر قابل یي لیږد ده۵-ځمکه یو دایمي تولید عـامـل دی۶-ځمکـه یو غیرفعـالـه تولیـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـدیـت ارتجـاعي دی . دکارمولدیت نه هدف دیو کارګر تولیدي ظرفیت دی یعنې دکارګر په وسـیله په اوسـطه توګه په في واحد دوخت کې دتولید اندازې ته دکارمولدیت وایي.

په عمومي ډول هغه مقدار پیسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتولید دمصـــــارفو په نوم یادیږي. حقیقي مصـــــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې دیو جنس دتولید لپاره قرباني کیږي دجنس دحقیقي مصارفو په نوم یادیږي. محاسبوي مصارف : هغه تتادیات دي چې تصدیو کې دبشري یا غیرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتولید له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې دیو اقتصادي فعالیت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــــارفو تیوریګانې : په دوه برخو ویشـــل شوي ۱-عنعنوي تیوري یاړه تیوري۲-دمصادفو نوي تیوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف دیو ټاکلې اندازې دتولید لپاره دثابتو او متغییرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتولید دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وایی. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصــارف په یو تصـدۍ کې ښـکاره او پټو دواړه مصــارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصــارفو مفهوم عبارت دتولید دیو واحد مصـرف ته اوسـط مصــارف وایی . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په یو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي یو اصـغري نقطې ته رسـیږي او بیا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي تولید هغه تولید ته ویل کیږ ی دتولید هغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهایی مصـــارف عبارت له مجموعي مصـــارفو کې زیاتوالی کله په تولید کې دیو واحد په اندازه کې زیا توالی راشـي. اوسـط او نهایي مصـارفو ترمنځ اړیکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحلیطونو او بلخصوص دتولید لپاره دقیمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهایي مصـارفو ترمنځ تفصـیلي اړیکې لري څېړل ډیرداهمیت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصـغري مصـارف دي چې دفي واحد تولید لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصـارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحني . دمصـارفو دمنحني ګانو اهمیت ۱- دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصـــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوې لري ۱-یو ســـطحه۲-یو جنس ۳-اخیســـتونکې اوخرڅونکي۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســـاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســـاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کږي چې مشـخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کږی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵-دنمونې بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښـــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شـرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصـــــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســـتونکو او خرڅونکو زیات شـــمیر۲-دتصـــدیو دخول اوخروح ازادي۳-همجنســـه تولید۴-دمصـــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسـپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښـــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصـــي نظارت کې ســـتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســـره نږدې شـــخصـــي اړیکې ۵-دتقاضـــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صـــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدی په کې خپل محصول ددوه چندو نه لږ مصرف په وسیله دوه چنده کولای شي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ویشل کیږی۱-دپیماني دا صـرفه جویاني ۲-دپیماني خارجي صـرفه جویاني . دمقیاس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې دیوې تصدۍ خپل دتولید کچه کې ددوه چندو نه لږ مصـــارفو په وســـیله دخپل تولید دپیماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شي او نومونه یی عبارت دي له ۱-تخنیکي صـرفه جویاني ۲-اداري صـرفه جویاني ۳-مالي صـرفه جویاني ۴-دبازارموندني صـرفه جویاني ۵-سـوداګریز صـرفه جویاني ۶-دخطرزغملو صـرفه جویاني. دمقیاس دعدم صـرفه جویاني هغه حالت دی چې دیو تصـدۍ تولید دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زیات مصـارف غواړي او داهم په دوه برخو ویشـل کیږي. دتولید تابع عبارت داوړدې مودې دتولید تابع او دلنډې مودې دتولید تابع سـره لر ي دتولید تابع عوامل دهرټاکلي ترکیب لپاره حاصـل تمرین مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زیاتولو سـره په شـروع کې دمحصـول په زیاتیدووي ځکه په لنډه موده کې دتولیدي عواملو یو عامل ثابت او بل عامل متحول یادبدلون وړدی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شـکلونو پیژندل کیږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزیکي یا مادي شـکل په نظر کې ونیسـو نو دپانګې مولدیت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې دیو واحد پانګې په مرسـته لاسـته راوړل کیږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شـکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبیا اعادې نرخ وي . ایزو کوانټ: دتولید دعواملو دمختلفو ترکیبونو له یو ځای والي څخه لاسـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په یو ګراف کې څو ایزو کوانټونه یو ځای ښـودل شـوي وي دي ګراف ته دایزوکوانټ نقشـه وایی. دپیسـو هغه مقدار چې دپیسو په شکل دیو جنس په تولید کې په مصرف رسیږي دپیسو په واسطه دټاکل کیدونکو مصارفو په نوم یادیږي. دپیسو په واسطه ټاکل کیدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تادیه۲-پرقرض باندې سـود۳-په ثابتو شـتمنیو کرایه ۴-دخامو موادو او ماشـینونو مصـارف۵-بیمه۶-مالیات۷-دبریښـنا انرژۍ او تیلو مصـارف ۸-دترانسـپورت مصـارف او داسـې نور. دمصـرف تابع دیوې تصـدۍ دتولید دتابع او هغو قیمتونو چې دغه تصدۍ یې دتولید لپاره یې تادیه کوي دمصارفو دتادیې په نوم یادیږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــارف څخه عبارت دی . مؤثر تولید دتولید دهغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې تولید ټول عوامل متحول په دې جریان کې تصـــدۍ کافي اندازه وخت لري یا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره یو ه سـطحه ده . انحصـــاري بازار هغه حالت ته ویل کیږي چې دتولید یواځې یو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصـــار درامنځ ته کیدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ په مشـخصـو موادو لکه تیل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصـدۍ دمشـخص جنس دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنيکونه له ځان ســره ولري. انحصـــار هغه وخت ممکن کيږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتوليد حق يوې مشـخصـې تصـدۍ ته ورکړي چې دانحصـار دې ډول ته طبيعي انحصار ويل کيږي. کله دولت يو شخص يا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اســاس هم انحصـــار رامنځ ته کيږي . دانحصـــاري بازار ځانګړتياوي. په انحصـــاري بازار کې دمشــخص جنس يو توليدونکی يا خرڅوونکی وجودلري او دتصـــدۍ او صـــنعت ترمنځ توپير موجود وي په انحصـــاري بازار کې تصـدۍ چې خپله يو صـنعت وي . دمکمل رقابت او انحصـار پرتله۱-درقابتي او انحصـاري دواړو تصـديو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل يو شـــرط يو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قيمت بازار دعرضـــې او تقاضـــا دتقاطع په واســطه ټاکل کيږي۴-دواړه رقابتي او انحصـــاري تصديګاني دمصارفو يو شان منحني ګاني لري۶-توپيرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صـنعت کې زياتې تصـدۍ شـاملې وي او قيمت ددوی دمجموعي عمل په واسـطه ټاکل کيږي.انحصـــاري رقابت دبازار هغه جوړښـت دی چې زيات توليدونکي انحصـــار کوونکي توليداتو کې دفرق په اساس يو له بل سره رقابت کوي او توليدات لروي مګر مکمل تعويضـي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتياوي. ۱-دخرڅوونکو زيات تعداد۲-دتوليد توپير۳-دتصدۍ اختياري ځواک ۴-دتوليد ګروپ ۵-انحصـاري ځواک ۶-دتصـديو دخول او خروج ازادي ۷-مسـتقله رويه ۸-خرڅلاو مصـارف۹-په بيو کې دسـياليو نه شـتون۱۰-اشـتهارات . دمکملو رقابتي او انحصـــاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصـــديګانو تعداد۲-دتوليد ماهيت۳-درقابت ماهيت۴-دوه اړخيزه او څو اړخيزه انحصـــار. څو اړخيزه انحصـــاردبازار دجوړښـــت هغه شــکل دی چې يو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنســه يا توپير لرونکې توليدات خرڅوي په دې بازار کې دتصـديو تعداد؟په شـاوخوا کې وي او که يواځې دوه تصـديګانې په بازار کې وجود لري نوبيا ددې بازار يو خاص شکل ددوه اړخيزه انحصار په نوم رامنځ ته کيږي. په څو اړخيزه کې تصـــديګانې همجنســـه توليدات خرڅوي دخالص ياهمجنســـه څواړخيز انحصار په نوم يادېږي.دڅو اړخيز انحصار درامنځ ته کيدوعوامل : ۱-زياته پانګه اچونه۲-داندازې صـرفه جويانې ۳-دمشـخصـو خامو موادو مالکيت۴-دکوچنيو تصـديو ادغام. دڅو اړخيز انحصـــــار ځانګړتياوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصـــميم نيو نه کې تړلتيا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصديو په اندازه کې تغير.

لوی اقتصاد

اقتصـاد هغه علم دی چې د شتمنيو پيداښت،دشتمنيومصـرف،دشتمنيوويش او دشتمنيو تبادله ترڅيړنې لاندې نيسي. نوی کلاسيک وايې اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ايښــودونکی(رابنز)وايی اقتصـــاد دمحدوديتونو او انتخاب علم دی او اقتصـــاد دری مکتبونه لري.۱-نيوکلاســيک۲-کلاســيک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصـــوصـــيتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشـــوي.۱-نــامحـدودضـــرورتونــه۲-ضـــرورتونوکي داهميـت لــه نظره تفـاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســتعمال.پروفيســور رابنز اقتصـــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضـــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه څيړي.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشــال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشــــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـي نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســـرچيني چې دلاســـته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــي اقتصـــادي ســـرچيني بلل کيږي. اقتصـــادي ســـرچيني په دوو برخو ويشـل شـوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي سـرچيني.اقتصـــادي سرچيني دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــــ بشري سرچيني :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دي ډول ســـرچينو کې شـــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي سـرچيني: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼـل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصـــادي روش باندې دلالت کوي اقتصـــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصـــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتيجه کې رامنځ ته کيدونکو تمايلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځيني ټاکلو شرايطو لاندې په ټولنه کې داوسيدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانينو سره اقتصادي قوانينو پرتله ---الف درسمي دولتي قوانينو سره : رسمي قوانين د خلکو لخوا ترتيب کيږي دا قوانين د کـاغذ پـه مخ ليکل کيږي او دهغې پـابنـدې دهيوادوالو مکلفيت او نه پابندې يې جرم ګڼل کيږي ولې اقتصـــادي قوانين دخلکو اقتصـــادي تمايلات څرګندوي. ب د طبيعي علومو ســـره داقتصـــادي قوانينو پرتله :---د طبيعي علومو سـره لکه د کيميا او فزيک قوانين د بې روحه شـيانو يعني ماديا تو خصـوصـيات او حالتونه بيانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شـــوي او هميشـــه ثابت ګڼل کيږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـي شـي نو دځمکې جاذبې قويې له اثر ځمکې ته راغورځيږي يا(ايچ دوه او)فورمول هميشـــه اوبه دي او داســـې نور ولې اقتصـــادي قوانين دانســـانانو داقتصـــادي فکرونو او تمايلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانينو سره :ـــ اخلاقي قوانين عمدتاً په مذهبي قوانين په برکې نيسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځيني کړنو دکولو او دځينو دنـه کولو لاربـــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانين مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانين ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصـــادي قوانين دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدايت نه کوي. اقتصـادي قوانينو خصـوصـيات: ۱- اقتصادي قوانين شرطيه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځيني اساسي څانګې :- ----۱-مثبـت يـا علمي اقتصـــادpositive economics or scientific economics-۲ سهولت يا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصـــادي نظريې عمده برخې تشـــکيلوي دځيرنې په وخت کې د هغوي ترمنځ فرق کول ضـروري بريښـي چې مونږ يې دلته لنډ ډول روښـانه کوو:په لوی اقتصـاد کې اقتصـاد په مجموعي توګه سره مطالعه کيږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅيرنې مهم مسايل عبارت دي۱-دملي عايد او کسب کار نظريه ۲-داقتصـادي فعاليتونو دنوسـان نظريه ۳-دپيسـو نظريه۴-دنړيوال تجارت نظريه ۵-داقتصـــادي پرمختيا نظريه کوم قوانين او نظريات چې د نظرياتي برخې له خوا وړاندې کيږي د يو معلوم هيواد په حالتو کې دهغې تطبيق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقـــــــــــــتصـــــــــــــاد گـــــــــــــروپ بـــــــــــنـــــــــــدي

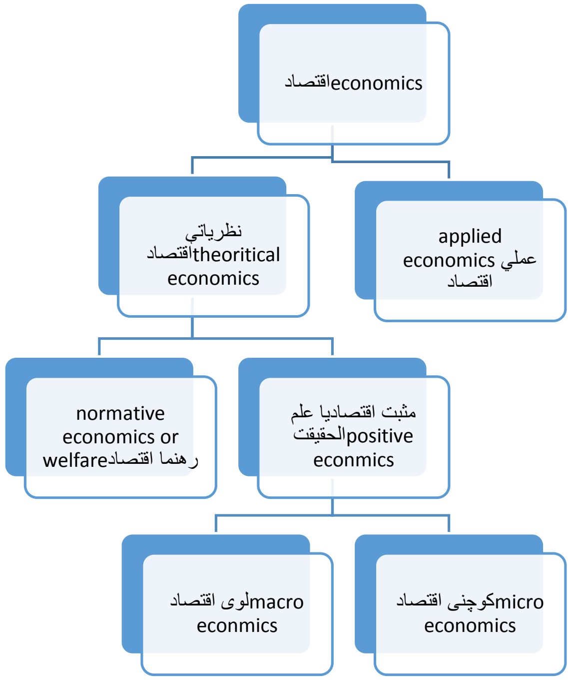

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاکل يعني څه شی بايد توليد شي۲-دوسايلو تاکل او دتوليد منظم کول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصـــادي سـيســتم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چې دهغې په رڼا کې يوه ټولنه داقتصـادي اسـاسـي ستونزو حل پريکړه کوي۱- دبازار اقتصـاد يا پانگوال نظام داســـي نظام دی چې هغې کې ځانگړي مصـــرف کوونکي او کاروباري ادراې داسـاســي اقتصــادي مسـايلو دحل لپاره د بازار له لارې اړيکه ټينگوي. دبازار اقتصــاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصـي مالکيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصـي گټې رول۴-سـيالي۵-دقيمت نظام۶-دحکومت درول کموالی.اشـتراکي يارهبري شـوی اقتصـاديه دې نظام کې دتوليد په وسـايلو باندې خصـوصـي ملکيت له منځه ځي او ټول وسـايل د خلکو په نمايندہ گی د دولت په ملکيت کې قرار نيسي څرنگه چې په وسايلو ټولنيز ملکيت وجود لري نو ټول وســـايل د ټولنيزې پرمختيا او ټولنيزو ضـــــرورتونو دپوره کولو لپاره تخصـــيص کيږي. درهبري شـوي اقتصـاد عمده خصـوصـيات۱-دتوليد په وسـايلو دحکومت ملکيت۲-دمرکزي پلان کميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-يوشان امکانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلکو په عايداتو کې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسـونو کې ددولت جمع کول چې دپانگه وال نظام خصوصيت دی له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانگه وال او اشتراکي نظام خصوصياتو درلودونکي نظام ته مخلوط نظام ويل کيږي او په دوه عمده برخو باندې تکيه لري۱-عمومي سکتور۲-خصوصي سکتور:ــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايې دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:----۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-درزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضـــرورتونو باندې لګښـــت کول ۳-دبخل،پيســو او زرو جمع کول او پرســـتش منع کول۴-دضـــرورت څخه دزيات لګښـــت او اســـراف څخه ډډه کول .اقتصـــاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه ســره برابر دی چې دهغې دلاســـته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دســـوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصـــادي فعاليتونو دسازمدندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژواندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايې پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيســـې نشـــر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوې. په ازاد بازار باندې متکي اقتصـــاد کې دخلکو اقتصـــادي عملونه داســـې منســـجم کيږي چې داجناســو او خدماتو له درکه دملي اقتصـــاد دټولو منســوبينو دضـــرورتونو رفعه کيدو ســبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شـــوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عايد.ناخالص ملي توليديا(جې اين پي) ديوکال په جريان کې د هيواد دتوليد دعواملو په مرسته دنورو توليد شوو نهايي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښـــت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستنې ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکې ثابتې شتمنۍ داستعمال په اثر استهلاک کيږي او په ارزښت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داســـتهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شـــي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صورت کې پرې ماشين نوی کيږي دلته يوازې داستعمال له نظره استهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلې وخت کې په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدماتو له بازار قيمت څخه عبارت دی. ملي عايد :-- ديوکال په جريان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسه شوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشخاصو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دتولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی یې په مستقیم ډول سره کارولی شی دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کیږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کیږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کیږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایي اجناسو او خدماتو په خریدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنیو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغویې دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لري کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکې او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته امادہ او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایي توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقیق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وویل شول دمجموعي شتمنیو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزیاتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په یوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقیقي پیښیدونکې مصارف دیعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عاید نسبت ته دپانګې اچوني متوسط میلان وایې پانګې اچونی ته نهایي میلان په پانګه اچونه او ملي عاید کې دتغیراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهایی میلان ویل کیږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهایې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهایي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عاید ۲ دشتمني دتهیي قیمت. دلوی او کوچني اقتصاد ترمنځ توپیرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنیو او تصدیو په وړاندې داړونده اقتصادي مسایل او تقسیمات تر څیړنې لاندې نیسي. دبیلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وریجو ماشین الاتو او داسې نورو په څیر دځانګړو توکو بازار ترکتنې لاندې نیول کیږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنیو تصدیو په څیر د اقتصاد د کوچنیو واحداتو فعالیتونه او اقتصادي سلوک تر کتنې لاندې نیسي او یا کوچنی اقتصاد په یوه شرکت کې دتو لید د بیلابیلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په یوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش دیوي کورنې دعاید او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څیر دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څیرمسایل څیړي او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانین او مسایل ترڅیړنې لاندې نیسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم یا انفلاسیون بیکاري دکچې ملي تولیدلو مصرف سرمایه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسایلو شننه څیړنه په ټولیزه توګه تر بحث لاندې نیسي چې ځینې خلک یې د ملي اقتصاد په نوم یادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دودیال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د یو هیواد دسیاسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نیول کیږي او اقتصادي عمده مسایل ترارزیابي او مطالعې لاندې نیول کیږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقیمه اړیکه لري مثلاً کورنۍ خپل تولیدي عوامل او خدمات تصدیو ته ورکوي او تصدۍ بیا په خپل وارسره خپل تولیدي شوي اجناس او خدمات بیرته دتولیدي عواملو په بدل کورنیو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتولید عوامل دولت ته سپاریاو دولت ته په سیده توګه مالیه ورکوی دولت دکورنیودتولید عوامل په وړاندې هغه ته عاید ورکوي او له پرته یو شمیر بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنیزواو فامیلي کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل یو اندازه عاید سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عاید له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړیدو په موخه راټولیږي تصدۍ هم دولت ته سیده مالیات (پرمفادو مالیات)ناسیده مالیات(په تولید او خرڅلاوپه دوران باندې مالیات)ورکوي.دولت تصدیو ته څخه دخپلې اړتیا وړاجناس او هدمات پیري او له دي پرته دوي ته سیده او ناسیده مرستې رسوي. دتصدیو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کیږي . ددولت فرسایشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړیدو خوا ته لیږدول کیږي. له جوړې شوي پانګې څخه بیا دوباره دتصدیو او دولتي موسساتو دتمویل لپاره کاراخیستل کیږي . کورنۍ خپل دتولید عوامل دتصدیو په واک کې ورکوي. کورنۍ دخپلو تولیدي عواملو د عرضې په بدل کې دتصدیو څخه د عوایدو په بڼه عوض یا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصاد دلوستلو موخې : دمضمون دمطالعې څخه وروسته باید محصلین په دې وتوانیږي چې ۱-عامه سکتور۲-عامه اقتصاد۳-دعامه اقتصاد پیداینبت۴-دعامه اقتصاد موضوع او ماهیت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتیا لرو۷-دمؤثریت څخه اوښتون یا انحراف.،دولت مالي او پولي وسایلو په کاراچونه اداره او تهیه د دولت داقتصادي فعالیتونو تحلیل او تشریح دعامه مصارفو تاثیرات او بررسي په اقتصاد کې دمالیاتو انواع او دمصرف کوونکو او تولید کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکیلوي. ددولت دعایداتي سرچینو او لګښتونو په اړه مالي سیاستونه دعامه اقتصاد دوسایلو څخه شمیرل کیږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالې په خاطر په کاروړل کیږي. په ۱۸۶۰ م لسیزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسیزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظریې چې په هغه وخت کې یې په دې اړه انکشاف وموند دعامه اقتصاد په نوم ونومول شوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)یو کتاب داقتصاد دعمومي بخش په نامه ولیکه او عامه اقتصاد یې په داسې شکل تعریف کړ: ټول خدمات او تولیدات چې دهیواد غړي یې په بشپړه توګه دحکومت دفعالیتونو او کړنو څخه لاسته راوړي عامه اقتصاد بلل کیږي. دعامه اقتصاد دموضوع ماهیت: عامه اقتصاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وسایلو په کاراچولو اداري اوتهیې څخه بحث کوي . عامه تمویل کارل فیلهیم(karlphellem)وایي عامه تمویل هغه فعالیتونه او کړنې څیړي چې په ترڅ کې یې ددولت داړینو او مهمو دندو دترسره کولو په خاطر وسایل راجمع کیږي. Herlylostعامه تمویل: ددولتي دندو دترسره کولو په خاطر دوسایلو تهیه ویش اواداره ده. دعامه تمویل او خصوصي تمویل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعواید تنظیم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمویلي منبع۴-دپیسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصامیمو تهیه کول(نیول)۶-په عامه تمویل کې لوی قصدي تغییرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمویل ماهیت: عامه تمویل ساینس وي ځکه دلته دحکومت عواید او لګښتونه عموما په برکې نیسي کوم چې حقیقت دی او ساینس په تجربو او حقیقت ولاړدی.ساینس په دوه ډوله دی علم الحقیقت او علم الهدایت . علم الحقیقت په حقیقت ولاړوي او علم الهدایت نظریات څیړي او دهغه څخه په خپل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعيت اصل۳-داقتصـاديت او تصـويب اصل۴-داقتصـاديت او تصـويب اصل. دمعاصر دولت دندې :۱-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ۲-دډداسې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سـکتور ته ددې اړتياو له مخې ضـرورت لرو ۱-دټولنې داړتيا وړشـيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی۲-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت تـه چې پـه يوکـال کې پـه يو هيواد کې توليديږي ملي عـايد وايي. دولتونـه هغـه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو ۱-داکثريت رايي اچونې ورکول۲-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـينګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسياستونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومي ،ورچولې ال کورډنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفراييټ فراويټ فيرم-سـفلې اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدې اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوې.۱-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کيدونکې : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يې دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايي نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصـوصـي اجناس ددوه خصـوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز۲-نه منع کيدونکې. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا ســـیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښـــتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اسـتفادي لپاره شـتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شـي چې دیو عامه جنس څخه اسـتفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښـتونه صـفر یا ثابت وي په داسـي حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناسـو مقدار دزیاتوالی لپاره اضـافي سـرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشـپړه توګه خصـوصـي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناسـو دوه حالتونه شـتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرسـیالیز حالت. هم شـتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضـع کولو سـره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسـو یو بل ډول هم شـته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګونې له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصـوصـي او عامه اجناسـو تقاضـا : دسـوچه خصـوصـي اجناسـو لپاره تقاضـا دمقدارونو په جمع کولو سـره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضـــا پیداکړو. دســـوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخه عبارت دی چیرته چې ټولنیزي نهایي لاســـته راوړنې دګټې دټولنیزو نهایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلینډال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلینډال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضـــه شـــویو عامه اجناســـو دلګښـت سـره مسـاوي وي . باندېنې اغیز کوونکې هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یې راولې . مالي باندېنې اغیزې دغیرې مالي باندینې اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصـــادپوهان دمالي باندېنې اغیزو او غیرې مالي باندېنې اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنې اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنې اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شـــته په مالي باندېنې اغیز کوونکي یو اقتصـادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو سـره نوراقتصـادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولې . ددې برعکس که چیرې یو اقتصـــادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عاملين يا وګړي دقيمت دبدلون داغيزو څخه پرته دنورو تـاثيراتو اواغيزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شــو؟نو په دې صــورت کې بيامونږ دغيرې مالي باندېنې اغيز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصـــادي ســيتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي ســيســتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصــادي ســيســتم۳-مخلوط اقتصــادي ســيســتم ۴-اســلامي اقتصادي سيستم. ازاد بازار اقتصادي سيستم دا نظام په شخصي ګټو زيات پوکس کوي چې په دې نظام کې قيمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کيږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتيا نـه ليدل کيږي. او يواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سيستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زيات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصـــــاد وســـايل: ددولت عايداتي ســرچينو او لګښــتونو په اړه مالي سـياسـتونه دعامه اقتصــاد دوســايلو څخه ګڼل کيږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دايجورت بکس په طريقه اوددې په مرســــته باندې مونږ دوه اشـــــخاص او يا هم دوه هيوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دايجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ايجورت بکس دوه اسـاسـي عناصـر يا اجزاووي لري نوددې نه معلوميږي چې دايجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپريټو ايفيشـنسـي : څخه مطلب داده چې ديو کس بايد ګټه ترلاسـه کړي خوبيدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســـيږي. دپريټو دتبادله مؤثريت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره يو ځای شــوي وي . غيرمؤثره تبادله دا دتوکو مشــخصــه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســـته ده نو په دې حالت کې يو زياته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښيي . پريټو داسې وضعيت ته اشـاره کوي چې يوکس رفاه داعظمي کيدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وايی. دليندال تعادل څه ته وايي: دايوه نظريه ده کوم چې مونږ ته تشــــريح کوي چې انفرادي اشـــــخاص دخپلو نهايي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتوليد يادتهيي لپاره تاديه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتوليد او دتهيې لپاره مســـاعد او مطلوب مقدار پيداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عينې مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قيمتونو سره مخامخ شـي. دليندال تعادل دسويډنې عالم : ايريک ليندال لخوا وړاندې شوی دليندال قيمت: نهايي نتيجه ده کوم چې دانفرادي اشــخاصــو په واســطه تاديه کيږي دعامه اجناســو دلاســته راوړلو لپاره دليندال قيمت دي داهغه قيمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تاديه کيږي. دليندال دقيمتونو مجموعه بايد دعامه اجناسـو دعرضــې دلګښـت ســره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دليندال دتعادل يو بنسټيزه ستونزه داده چې مونږ په دقيقه نه پوهيږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ستونزمن کاردی. مفت خور مشـــکل هغه وخت رامنځ ته کيږيکله چې يو کس يا ګروپ ګټه لاســـته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دماليې نه کوي.عامه اقتصـاد دوه اساسـي دلايل وړاندې کيدلای شـي چې دعامه سـکتور رول اصـلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شـــي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصـادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکيت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامسـله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داســي حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښـــتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شـوي وي په دوو ډولونو ويشـل کيږی. ۱-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشـــاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شـــي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو ناانډولي په شـــتمنيو کې ناانډولي او نورو کې وي . دپورته ســـتونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصـــــاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضـروري ده حتی که اقتصـادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسـي حالتونو کې داقتصـادي رفاه اود دولت په واسـطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشـويو او وضـع شـويو سياسـتونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښـــتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي څکه دملي عايد په زياتوالي سـره داقتصـادي ودې او ترقی لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يوازې دانه تصـدۍ قوي چې دعامه لګښـت زياتوالی دملي عايد په فيصـدۍ سـره دی . واګنر په ۱۹پيړۍ کې يو اقتصــــاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښـــتونو په برخه کې دڅو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شـــوي معلوماتو باندې بشپړې کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشـــريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفيســـورفيکو وايی چې دولتي لګښـــتونه عامه سـکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وګړي يی دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتياو اوضـرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسـې داسـې په لګښـت ورسـوي لکه چې مخکې به قانوني پيسـې په لګښـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چې دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت کوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کې چې دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پورې اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي١-بايد (سطحې) يو دبل مساوې وي٢-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ١٧ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضي فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمي ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ١- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی٢-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ٣-ديوي اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ٤-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد ياميتودونه ١-وي اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ٢-سرچپه وي عدد يعنې پښتو ٨ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي١- مستقله اتفاقي حادثه ٢- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ١٠/١ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او یوائې دوه یه څو اتفاقي په منځ کې د یوي اتفاقي حادثې دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثې د چانس معلوملو لپاره مونږ دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه استفاده کوو. د مستقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په یو سیټ کې ددوو یا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله یې د باور درجه پیداکړو نو دیته د تقاطع قانون یا میتود وایې.توزیع تابع: که چیرې ایکس یو اتفاقي متحول وي او ایکس۱،ایکس۲، ایکس۳،....ایکس این د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قیمتونه وي د ایکس اتفاقي متحول احتمال چې د یو معین ایکس اې څخه کوچنی او مساوې(ایکس لوی مساوی د ایکس اې)قیمتونه واخلي عبارت دتوزیع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولین: هغه متحولین دي چې په داخل دیو انتروال یا معلومه ساحه کې نهایت زیات تام او کسري اعدادو قیمتونه اخیستلای شي. لکه دحرارت درجه ۲- غیرمتمادي یا مجزا اتفاقي متحولین: هغه متحولین دي چې په یوه معلومه ساحه کې یوائې دتام اعدادو قیمتونه اخستلای شي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چیرې ایکس یواتفاقي متحول وي او (ای بي سي) یي دتحول ساحه وي نو دتحول ساحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.یا په بل عبارت که چیرې ایکس یو اتفاقي متحول وي او یوه معلومه د تحول ساحه ولري داچې دتحول په ساحه کې کوم قیمت اخلي دنوموړي قیمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعالیت چې نتیجه یې دمحیطي عواملو د اغیزو له پلوه په دقیق ډول سره دسنجش وړ نه وي یوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنه نتایج لري.لاپلاس په نظریو اتفاقي تجربې هر ممکنه نتیجه داتفاقي حادثه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمین ډول سره سنجش کیدای نه شي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مدیریت

د بشري منابعو پیژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مدیریت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعالیتونو څخه تشکیل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشویقونه،او همدارنګه دهغوی دساتنې څخه ده. دیوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنسټمني ده دیوې ادارې کیفیت او اغیزمنتوب د هغه د وګړیو په واسطه تعینیږي چې په کارګمارل کیږي. داکثرو ادرارو بریا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پیداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښتل شوي دندې په بریالیتوب سره ترسره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاسه کړې. دبشري منابعو مدیریت پیژندنه: سکاټ کلوتییر او سپریګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مدیریت دارنګه تعریف کړی دی:---- دمدیریت هغه برخه چې په کارکوونکو (ستاف) باندې مسوله وي او اوده عملیاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيکي دکارکوونکو ســـره او دکارکوونکو اړيکې دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنسټيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مديريت په کارکې دبوختو وګړيو او يوې ادارې ســـره دهغوی اړيکو ته توجه کول دي.دبرطانيه داړيکو مديريت آداره)دفرينچ وينډل(French wendel) له نظره : دبشـــري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې يواځيني موخه ګټه لاســته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مســوليت لري هغه ضـــرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا کې بايد خپل فعاليتونه ســرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصـي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضروررياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د ادارې کارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی تـه احترام کول پـه هغوی بـاور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښـــودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښـونه اومعلومات ورکول او دهغوی سـره مشـوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشـخصـی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشـري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي سـاحو بنسـټ۳-په وګړو تمرکز۴-شـخصـــي فعاليتونه يادندي۵-دوامداره پروســه ۶-په بشــري روابطو اتکا. دبشــري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې ســطحي منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټي ســطحي مديرانو په واســطه ســرته رســيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شــميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښــونه۴-کنترولونه پلان دراتلونکې کارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروســـه ده چې د هغې په پايله کې پلان جوړيږي. دبشـــري منابعو پلان جوړونه: هغه پروســـه ده چې په هغه کې دبشـــري منابعو (قوي) ضـــرورتونه مشـخص او بيا دهغې دترلاســه کولو لپاره وسـايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشـــي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړی دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګاني جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکې کارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظيميږي يا دلته دپرسونل تنظيمول دی چې په خپلو خاصو ساحو يا د عملياتي دندو داسې ترتيب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزيکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعاليتونه په تنظيم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهريو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظيفي ځواک دهڅو انضمام.۴- ديو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډيپارټمنټ سره.۳- لارښوونه:----رهنمايې کول د تنظيم کړای شو فعاليتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:---دا هم مديريتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معيارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسيږي او ددندو تحليل او اجراتو کنترول لپاره چې تر ځو مؤثر کيفيت رامنځ ته شي دمختلف تخنيکونو څخه استفاده کيږي يا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملياتي وظايف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشويقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت يا ريکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملياتي وظايفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمير چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملياتي وظايفو څخه شميرل کيږي چې لاندې څلورفعاليتونه په بر کې نيسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کيږي. لکه ادراکي تخنيکي ارتباطي اونور۲مديريت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانايي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختيا ورکول دي او کارمند تعليمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظيمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغير راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي يعني داهدافو پرمختګ رامينځ ته کيږي چې دا ټولي لاسته راوړني د ادارې کارمندانو په وسيله ترسره کيږي ۳- تشويقونه: دکارمند تشويقونه داهم دعملياتي وظايفو له جملې څخه ده او دلته کيدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشويق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دژوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشويقونه: په دي معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشويق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زياتول او داسې نور.۴- دکارمند ساتنه :---داهم دعملياتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نيولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشويق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت يا ريکارډ کول:---داهم دعملياتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ريکارډ برابريږي او دکارمندانو او کارونو په هکله يې معلومات ثبتيږي چې په ارزيابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزيابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو ځخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګوني۱-محيطي ننګوني ۲اداري ننګوني۳-انفرادي ننګونې نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګونې دوه ډوله هم راغلې(راتلی) شي چې عبارت ده ۱-خارجي ۲-داخلي ۱-محيطي ننګونه : داهغه ننګونې دې چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردې مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولای شی او په لاندې ډول دي.::ـــ----۱-نړيوال توب ۲-دکارګرانو اتحاديه ۳- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ۷- ټکنالوژي۲- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســـره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي۱-ســتراتيژي۲-د ادارې کلتور۲-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرســتندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت۷-دکارکوونکو راکمول۸د ادارې دوباره جوړښـــت۹-تکنالوژي۳-انفرادي ننګونې :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دی چې دلته بايد دوی ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې ادارې ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســـره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ۱-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand۲-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځای او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادى چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځای كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاسه كول چې بشـري منابع په مناسب ځای كې تخصـيص او ځای په ځای شـوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنـه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دټولواړخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دی په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او څومره تعليم يافته دي چې دلته ددې درک او تحليل کيږي او داهم تحليل کيږي چې وظيفه څه شــــى دى او دوظيفي د ترســــره کولو لپاره کوم قســــم خلکو ته(مهارت لرونکې ليســانس،ماسټر،دوکتور) ضـرورت دى او دکارمندانو په اړه بايد خبرې وکړو چې په وظيفه کې کوم قســم کارمندانو او نورو ته ضـــرورت دى نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحليل کې دوه شــيان ډيرمهم دي ١-دوظيفي معلومول (لايحه)٢-دوظيفي ســرته رســونکي مشــخصــات معلومول.ددندو په لايحه کې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شى ده کوم کارونه په دغه وظيفه کې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بيا نورکارونه سرته رسيږي لکه دپوهنتون ريس ته دمحصــلانو په اړه مشــورې ورکول دکانکوردکاميابانو ليســتونه ليږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصــيلينو ســهولتونه برابرول.جاب ســپســيفيکيشــن يا دوظيفي ترســره کونکي توانايې او نورخصــوصــيات په نظرکې نيول کيږي مثلا فزيکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.٢-دراتلونکي لپاره پيشبيني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړې مرحله پاې ته ورســيږي نو دوهمه مرحله دبشــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکي لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله کې داتخمين کيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچاپه واســــطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظرکې نيولو سره لاندې ۵ طريقې کارو.

١-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

٢-دماهرخلکو څخه جوړه کميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظيفي تحليل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول يا ريكروټمنټ او انتخاب: كله چې د ســـازمان ايچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتيا معلومې كړي نو بيا كولاى شي ايچ ارمنابعو دكموالې او زياتوالې په اړه تصميم ونيسي كه چيرې په يوسازمان كې يو خالې بست رامنځّ ته شي نو ريكروټمنټ له لارې كولاى شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشويق وپلټي او جذب كړي برعكس كـه چيرې ايچ ار پلانينـګ پـه بشـــري قوه كې مـازاد وښـــيې نو مـديربـه ددې ريكروټمنټ له لارې دهغه دكمولو لپاره هڅه وكړي. له تخنيكي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه ديوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وكړي. ايډوين بي پليفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص ديوې دندې دترلاسه كولو لپاره تشويق او اګاه كړى يعنې له تيوريكې له نظره خلك ديته هڅول چې ددې پوست لپاره داخلي وكړې يا په ســاده الفاظو داســتخدام لپاره كواليفيډ يا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه كې ديوې دندې دخلكو پلټنه ترســـره كيږي چې له دغه نوماندانو څخه داســتخدام لپاره انتخاب ترســره كيږي او ځينې ممكن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پيداکول ترڅو وهڅيږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دريکروتمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طريقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفيع ورکوي او په وړ بست يې ګمارې چې په نتيجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړيږي داطريقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منيجرانو لپاره ډيره مؤثره ده. ددې طريقې نيمګرتيا:لکه سازمان ممکن دشخص کيفيت ډيرپه پام کې ونه نيسي او يو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړې . دداخلي ريکروټمنټ ډيرې مهمې او عمده سرچينې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشويقيږي چه په راتلونکې کې ډير ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زياتيږي-.تاوانونه : ۱- زړه پديده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکانديد اوسنی کارکيدای شي مؤثر يا اغيزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سياست(سياست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحيې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره يوې ادارې ته راځي او غواړي چې په اداره يا ادارو کې دوظايفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنويو طريقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طريقه کې دسازمان څخه بيرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کيږي بهرني محيط څخه ريکروټمنټ ځينې مهمې طريقې په لاندې ډول دي۱-مستقيم جلبولو طريقه۲-پخوانيو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنيو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعليمې ادارو څخه جلبول۷-انټرن شيپ: هغه طريقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي ديوې موقتې دندې لپاره يوې ادارې ته معرفي کيږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتيجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکې د ادارې لپاره ترلاسه کيږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د ادارې لپاره استخداميږي يا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ريزرويشن دپاليسی اسانتيا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ريکروټ منټ نواقص۱- په دې کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کيږی نو دداخلي خلکو عدم تشويق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کيدای شـي صـحيح کې غلط ياغلط کې صـحيح راشـي)۴-دنويو مامورينو د اداري سره(قوانيو،ماحول، خلکو،وسايلو...)برابرښت يا اشنايي ډير وخت غواړي.دريکروټ منټ په وړاندې چيلينجونه۱-حداقليت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاويانه شـرايط۳-داستخدام دصحيح طريقې څخه استفاده۴-دصحيح کانديد انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm’s perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee's strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior's peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

ســـيمه ايز اقتصـــــاد: تعريف داقتصـــــاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصـــــاد جغرافيي ســـاختار(بڼه)ترڅيرنې لاندې نيســـي په تيره بيا په ســـيمه کې صـــنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

location)،ســـیمه ایز پرمختیا،ښـــاریتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخیستنه. سیمه (region)څه ته وايي؟

دځمکې یا اوبو یوه متوسطه پیمانه ساحه ده چې دفزیکي ، انساني، او وظیفوي مشخصاتو پربنیاد سره بیلیږي. فزیکي مشخصات : په دغه مشخصاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچینې او اقلیمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصاتو کې تاریخې ، توریستي او مذهبي سیمې ګډون لري. وظیفوي مشخصات: په دغه مشخصاتو کې دکاروبار جریانات ، میډیا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سیمه ایز اقتصاد مطالعه کیږي؟ لکه څرنګه چې پوهیږو هره سیمه بیلابیلې ځانګړنې لري پس دهرې سیمې اقتصادي او سیمه ایز مشکلات هم سره توپیرلري پس نو سیمه ایز اقتصاد ته اړتیا لیدل کیږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخیســـتنې ســـره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســـې نوراړین کړنې ترسره شـي. بیلابیلې برخې چې منطقوي اقتصـاد پوهان په کې څیړنه کوي ۱-دصنعتي موقیعت مشخصات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصدیو دورود او دوتلو سیمه ایز اقتصادي تاثیرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصات او دځمکې څخه په ګټه اخیستنه کې تغیرات۴-سیمه ایز تخصص۵-داقتصادي او ټولنیز تغیراتو محیطي تاثیرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شرایطو جغرافیایي اتحادیي. دلازیات وضاحت لپاره مونږ کولای شو چې سیمیز اقتصاد محتویات په دریو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کیږي ټولو اقتصـــادي فعالیتونو ته یعني نه یواځې په تصـــدیو ، فابریکو، او کانونو کې تولیدي ظرفیتونو تاسیسات بلکې دسوداګریزو ، کورنیو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسیسات په برکې نیسي.

Where(چیرته): چیرته داقتصـــادي فعالیتونو موقیعت په برکې نیســـي او په دې برخه کې دفضایي ځایونو(بیلګو) دنږدیوالي ، متمرکزیت، انحراف، ورته والي او توپیر پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنیو مسایلو کې داقتصاد پوهانو تیوریګانې او تحلیل شامل دی.

دسـیمه ایز اقتصـادي انضـمام مفهوم او پیژندنه : دتعریف نه شـتون سـتونزه نه ده (مګر متناقص تعریفونه) ســیمه ایز اقتصـــادي انضـــمام : په یو جغرافیایي ســیمه کې دیوګروپ هیوادونو ترمینځ تړون چې موخه یې داجناسو او خدماتو او تولیدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتیباتو چې دهغې په ترڅ کې دیوې سیمې هیوادوونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او یا پولي پالیسي ســره همغږې کړي. پراخه مفهوم : دموقیعت په اســاس په یوه معلومه جغرافیوي ســیمه کې ددولتونو داتحادیي څخه عبارت دي چې موخه یې دغړو هیوادونو خوندیتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه اتحاديه چې مناسبات يې ديو تړون په اساس تنظيم شوي وي.دسيمه ايز اقتصادي انضمام مفهوم اوپيژندنه: دانضمام موخې کيداى شي داقتصادي څخه نيولې ترسياسي پورې وي خو په وروستيو کې دغه موضوع دسياسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځاى کې چې سوداګريزې موخې دلوړو سوشيوپوليتيکې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره يوه وسيله ګڼل کيږي .ملي انضمام (ديوهيواد دولايتونو ترمنځ)نړيوال انضمام(دنړۍ دټولو هيوادونو ترمنځ) سيمه ايز انضمام (دڅو هيوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه يا څو هيوادونو دځانګړو سکتورونو لکه بريښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپايي اتحاديه (EU)(NAFTA)دشمالي امريکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسيافاثيفيک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ويشل شوى دى ۱-دازاد تجارت سيمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحاديه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحاديه۵-سياسي اتحاديه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area
All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries
Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico
2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هیوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصـــــادي انضـــمـــام دمســـتقيمي خـــارجي پـــانګې اچوني دزيـــاتوالي ســـبـــب ګرځي.تخصـــيص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکمیتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرطونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړخيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپړو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيرل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيری دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيری څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکاری ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځينې هيوادونه په خپل مينځ کې دګڼ شمير مسايلو په برخه کې دهمکارۍ لپاره هوکړې ته رسيدلې وي خو پرته له دي چې يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسـوداګريز انضـمام چې دبازار انضـمام هم بلل کيږي دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام عمده

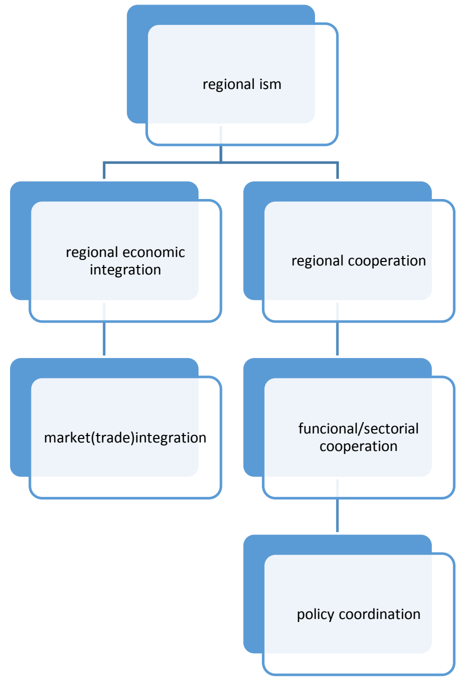

څانګړنه ده او وظيفوي اوسـکتوري همکاري دسـيمه ايز همکارۍ څانګړنه ده په داسـې حال کې چې دپاليسـيو همغږي کول دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام اوسـيمه ايزي همکارۍ ګډه څانګړنه شميرل کيږي.

پاتې دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځې هغه وخت کيداي شي چې دسيمې دهيوادونو ترمنځ دسوداګرۍ په اړه ځانګړي تړونونه صورت ونيسي چې لمړنۍ موخه يې دسيمې په کچه دسوداګرۍ په وړاندې دشته خنډونو لرې کول وي.

دسـيـمـه اقـتـصـادي انضـمـام عـمـده دنـدې که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلې ځانګړې موخې تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لږ ترلږه اته مهمې دندې ترسره کړي

۱-په سيمه کې دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصـي سـکتور ديرمختيا لپاره دمناسـب چاپيريال رامنځته کول۳-داقتصـادي او سـيمه ايز انضـمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سـکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دټولنيزي انزوا راکمول او ديوې هراړخيزې مدني ټولنې رامنځته کيدل۶-دسـيمي دسـولې او امنيت په چاپيريال سـاتنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســــاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضــمام یوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /دولونـه طی کوي چې عبـارت دي لـه :۱-دامتیـازي تجـارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســـیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقــتصــــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه یادونه شـــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښــایي چې داقتصـــادي انضــمام په خاطر لمړی باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لرې شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لږولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شـي چې دګمرکي اتحادیې مشـخصــه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سـره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســـیاســـي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســره نه راځي چې دایو ډول تشــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کانادا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داسې اصول هم لري چې دهغې له مخې دنوموړو هیوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار یو عنصر دی.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسیمه ایز اقتصادي اړخونه

دسیمه ایز انضمام اغیزېeffects of regional integration

کله چې په یو ټاکلې سیمه کې څو هیوادونه سره یوځای کیږي او یو سوداګریز بلاک جوړوي نوبې له شکه دغه تړون دغړو هیوادونو پراقتصاد اوسوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول یو لړ مثبت او منفي اغیزې واردوي ددغه اغیزو دڅیړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسیمه ایز انضمام په استازیتوب څیړل کیږي دسیمه ایز انضمام اغیزې بیا په دوه برخو ویشل کیږي چې داقتصادي او غیر اقتصادي اغیزو څخه عبارت دي.

سیمه ایز سازمانونه

په دې ځای کې دسیمیزو سازمانو څخه بحث کیږي لکه داروپا اتحادیه ،نافتا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تهیه او تدارکات

تهیه او تدارک څه شی ده؟تهیه او تدارک یوه پروسه ده چې په مرسته یې سازمانونه داړتیا وړ مواد په درست کیفیت اودرست کمیت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درست وخت کې تهیه کوي او ترڅنګ یې دتهیې او تدارک پروسه دموادو دعرضه کوونکو مدیریت کوي، اودسازمان (کمپنۍ) دستراتیژۍ دعملي کیدو لپاره کارکوي. تهیه او تدارک دکاروبار دمدیریت یوه دنده ده چې دیو سازمان داړتیا وړمنابع(چې اوس یا په اینده کې ورته ضرورت لري)په ګوته کوي درانیولو مدارک ورته پیداکوي، لاسرسی ورته پیداکوي او هم یې ددې منابعو مدیریت کوي ترڅو دسازمان ستراتیژیکي موخې ترلاسه شي.

دخریدارۍ (پیر) او تدارک توپیر purchasing and procurement

Purchasing پیرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپیرودنې په پروسه کې برخه اخیستونکي –دپیرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننې پرمختللې تکنالوژیکي اداره کې دپیرودنې پروســه پیچلې شــوي ده.په دې اســاس دیوې ادارې یا ســازمان دپیرودنې په پروســه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ویشل کیږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

دیوې ادارې په هره سطحه کې کیدای شــي یو پرابلم درک کړي او یا یو فرصت ووینې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپیرودنې ابتدا کوونکي بلل کیدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې دیو جنس څخه اســتفاده کوونکي دهغه جنس داخســتلو په پیرودنه کې هم برخه اخیستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغیز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي یا دمتبادلو اجناســو ارزیابې کوونکي،لکه دپیلوټ یا الوتنې انجینران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکی Decider

Person with final authority

۷-کنترولونکی controller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســـه کړي صـــحیح کیفیت والا مواد په صـــحیح وخت او په صـــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکي نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شي.

صحیح کیفیت right quality

صحیح کمیت right quantity

صحیح وخت right time

صحیح قیمت right price

صحیح منبع right source(supplier)

نوراهداف additional objectives

دســـــازمان داړتیا په نظر کي نیولو ســـــره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the په مارکیټ کې دغوره عرضـــه کوونکي انتخابول market

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسې پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونهprospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صورت کې پالیسي جوړونه opening the relations۳-دمشتري ټاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري۲-ایامونږ غوښــتنو ته ځواب ویلای شــو؟۳-ایادګتې وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect-۴ دخرڅلاو پیغــام وړانــدې کولpresenting the sale message-۵دخرڅلاوترســـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how ۶-دمشتري خدمت کول to purchase with B2C?

دتهيې او تدارک پروسه the procurement process

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعالیتونو مقایسه دپلان شوو فعالیتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمین شــوي فعالیتونه په یوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بودیجه مګر حقیقي فعالیتونه په یو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بودیجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته باید منفي بدله ورکړل شــی×کړنې درســتې نه دي×هدف لوړ ټاکل شــوی دی ریویو باید ترســره شــي یعنې هدف باید ټیټ ټاکل شوی وه.اوکه ټیټ ټاکل شوی وي ریویو باید ترسره شي یعنې هدف باید لوړشـي. بررسـي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسـې په نوم یادیږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای یا موقیعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترســـره کیږي چې اداره یې دقیمتونو دمیکانیزم کتو په موخه ترســـره کوي۲-بروکراتیک یا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترســره کیږي چې اداره یې دکارکوونکو د صـــلاحیت او مســـولیت ته کتو موخه په یې ترســـره کوي.۳-طایفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترســره کیږي ،اداره یې دکارمندانو دســلوک او رویې او دلچســپی په موخه ترســره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیریت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنټرول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت دشروع نه مخکې ترسره کیږي او په دې خاطر ترسره کیږي چې دغلطیو مخنیوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په جریان کې ترسره کیږي او پدې خاطر ترسره کیږي چې دموجوده غلطۍ مخنیوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په اخر کې ترسره کیږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کیږي چې ایا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کیږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول۶۰٪.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسی په نامه یادیږي. ولې تفتیش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورکولو په خاطر ترسره کیږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظریاتو وړاندې کول لاندې ډولونه لري۱-غیرمعتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړیږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غیرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه لیدل کیږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ لیدل کیږي(ګیفgaap) نو په اساس يې داډول نظر وړاندې کیږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتیش څخه وروسته نظر نه وړاندې کیږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتیش څخه وروسته غلطي زياتې موجودې وي داسې نظر وړاندې کیږي۲-کله(when) تفتیش کله ترسره کیږي.تفتیش دداخلي مدیریت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحلیل په خاطر ترسره کیږي۳-څوک(Who) تفتیش کوونکی باید څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چیرته(Where) : چیرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتیش په راپور کې باید خپل نظر وړاندې شي . د(ګیسGAAS) په اساس ترسره کیږي(جنرال اکسیفټید اکونټینګ سټنډرډس) ورته وائي او درې برخې لري ۱-عمومي معیار(genral standard).(TIP)۱-ټریننګ او سوپرویژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معیار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق باید لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ایوډینسevidence.۳-دراپور جوړوني معیار۱-دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات یعني په ترتیب سره باید لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور باید دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګیس زمونږ راپور باید دګیس مطابق وي یا express opinion. تفتیش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحلیل یا کتل یا امتحانول دتفتیش په نامه یادیږي. تفتیش دمالي حسابونو کتنه یا امتحانول دتفتیش په نامه یادیږي. auditاډیټ دلاتیني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا يې اورول دي. په دي معنا چې کله به یو کاروبار یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتيش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به يې مالک او محاسب دواړو ته اوروليږ. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي.دمالي حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحيح والې تصدئقولو په موخه ترسره کول دتفتيش په نامه ياديږي. دکنترول څخه وروسته اډيت ترسره کيږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي ---رسمي ورته ځکه وايې چې په رسمي توګه تفتيش کوونکي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پيګلر وايي :تفتيش ديو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي. (mautz)ميوټز: دمالي حسابونو کتنه يا ارزيابي کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحيح والی معلوم کړي چې ايا صحيح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي. (the international audit comitee)د انټرنيشنال اډيټ کميټې) يې داسې تعريفوي ۱-تفتيش ازاده ليدنه ده دټولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعريف:تفتيش عبارت له هغه ازادي ليدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ايا غلطې لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کيږي .لکه ۱- په مالي حسابونو نه پوهيدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتيش کوونکی هغه ازاد او باصلاحيته شخص دی چې په رسمي توګه يوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتيشوي.تفتيش کوونکی کيدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي شرکت وي خو په دي شرط چې دعامه سهامي شرکت نماينده ګي وکړي او همدارنګه دا بايد دري ميليون هندي روپۍ پانګونه ولري. تفتيش کوونکی بايد د(ای سي سي ایACCA) ولري يعني چارټرډ اکونټينټ وي تفتيش کوونکی بايد (Quality Controlکواليټي کنټرول) ريويو پاس کړې ياولري: دتفتيش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالي سره پراخوالی مومي او همدارنګه دعامه تمويل په نتيجه کې هم دتفتيش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتيش يواځې مالي حسابونه په برکې نه نيسي (association of chartered certified accountantsاسوسيشن اف چارټرډ سرټيفيډ اکونټانټس) دتفتيش او تحقيق ترمنځ توپير: تفتيش په مالي علومو کې ترسره کيږي+تفتيش دمالي حسابونو حقيقت ښکاره کوي+تفتيش دمشخصې موده په جريان کې ترسره کيږي+تفتيش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقيما کاروبار څخه متاثر کيږي ترسره کيږي.تحقيق : تحقيق ديو مشخص هدف لپاره ترسره کيږي+تحقيق په دوامداره توګه ترسره کيږي+تحقيق عموما دبهرني افرادو لپاره ترسره کيږي+په ټولنيزو علومو کې ترسره کيږي.دتفتيش اهميت: ۱-تفتيش دمالکانو او مديرانو ترمنځ يو تسکين دی چې دمالکانو او مديرانو ترمنّځ شخړې هواروي يعني کاروبار په غتيدو سره مالکان او هم مديران جلا کيږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخړي رامنځ ته کيږي چې تفتيش ددوي دواړو ته تسکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمي اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر وړاندې کول چې ايا مالي حسابونه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او که نه ۲-دوهمي اهداف: دغلطيو مخنيوی : تفتيش کوونکی دمختلفو ميتودونو په مرسته محاسبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفې درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واسطه دغلطيو مخنيوی لري +ددرغليو مخنيوی : تفتيش نه په استفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصدي توګه نه وي ترسره شوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.ـــ(fraudفراډ) درغلې : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصدي توګه ترسره شوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حسابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتي کيدل نو پيداکول يې اسانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاسبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او يايو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطې په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتې غلطې يو دبل سره په توازن کې ترسره شي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطې په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصول۲-ملي اصول۴-داصولو غلطي : عبارت له هغه غلطې څخه ده چې محاسب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشن څنګه ثبت کړي نوداسي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعنې داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵-دليکلو غلطې : هغه غلطي چې دمحاسب دغوری له وچې محاسبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځای په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونکي دنده دغلطيو اصلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسيجر ترسره کول (۱) بيلانس شيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحانې بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحانې بلانس ته انتقال شوي چيک کول چې ايا صحيح دي او که نه ۵-دمحاسبې مختلفو ژونالونو څخه ليجر کتابونو ته پوسټ شوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکې يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسمه ارايه يا ښودنه: دادرغليو پيژندل شوی شکل دی کوم چې عموما دسازمان په نغده ډيپارټمنټ کې رامنځ ته کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيپارټمنټ له لورې رسـيدات کم او تاديات زيات ښـايې : مثال حقيقت نه لرونکې مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارايه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ريکارډ کول چې اخيسـتل شـوی نه وي دغه ډول غلطې لپاره دکدام ريکارډ چيک کول ۳- دحسابونو غلطه ښودنه: ياحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښي مطابق په حسابونو کې تغيير راوستل دحسابونو غلطې ښودني درغلې په نامه ياديږي چې دغې غلطۍ دلوړي سطحې مديرانو لخوا رامنځ ته کيږي*حقيقت څخه دګټې کم ښودل لاندې مقاصدو لپاره يې مديريت ترسـره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دماليې کمولو په موخه ۳-دکاروبارداسـهامو په ټيټ قيمت اخيسـتلو په خاطر. له حقيقت څخه د:ګټې زيات ښودل لاندې مقاصدو لپاره ترسره کيږي.۱-دلوړې ګټې ښودني سره کيدای شي اسهام داسهام په بازار کې په لوړ قيمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسانه دقرض اخيستلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزياتې ګټې ښودل . دتفتيش او محاسبې ترمنځ توپير:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتيب سره سروکارلري مګر تفتيش دمالي حسابونو دچيک کولو سره۲-محاسبه داوسنۍ او تيرې زمانې فعاليتونو سره سراوکارلري مګر تفتيش يواځې پخوانۍ تياره شوي ډيټا سره ۳-محاسبه ديو سازمان مالي حالت ښکاره کوي مګر تفتيش ديوسازمان دمالي حسابونو صحيح والی په ګوته کوي۴-محاسبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سره پيليږي او په نهايي مالي حسابونو ختميږي مګر تفتيش دمالي حسابونو دکتنې سـره پيليږي او په نظروړاندې کولو سـره ختميږي ۵-محاسـبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتيش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتيش کې نهايي رپورټ ته ضرورت ليدل کيږي.دتفتيش ګټې :۱-دتيروتنو په ګوته کول۲-ددرغليو په ګوته کول ۳-دضعيفو نقاطو اصلاح کول۴-دماليې ورکړه کې اسانتيا يعني دمالي حسـابونو دوباره کتنې ته ضـرورت نشـته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶-داسـهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه سـاتنه ۷-دقرضـونو ورکوونکو له حقوقو څخه سـاتنه. دتفتيش ډولونه:خارجي تفتيش عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دقانون له مخې يوه اداره خپل مالي حسـابونه او نورتفتيش ترسـره کړي چې داتفتيش ديوې خارجي ادارې دتفتيش کوونکي په واسـطه ترسـره کيږي۲-داخلي تفتيش:عبارت دهغه تفتيش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتيش ترسره کوي ۳-جاري تفتيش : عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې تفتيش کوونکی ديوې ادارې مالي حسـابونه په دوامداره توګه تفتيش کوي .دجاري تفتيش ګټې:۱-تفتيش لپاره دکاروبار اسناد هروخت تياروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتيش ترسـره کيدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښـه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتيش شـوي حسـابونه موجود وي او هغوی ورڅخه اسـتفاده کوي۴-منځ مهاله تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه دی چې دمالي دورې په مينځ کې ترسره کيږي يادمالي حسابونو دبندولو څخه مخکې تفتيش ترسره کيږي۵-نهايي تفتيش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کيږي يا دمالي حسابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه ياديږي چې يا به بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-جزوي تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حسابونو د ځانګړې برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شي بيلانس شيټ، اينکم ستيټ مينټ وي او يا هم کوم بل مالي حساب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شي هروخت تفتيش ترسره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شي کولای چې تفتيش ترسره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او خارجي تفتيش دکومو موخو لپاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپاره کوو چې په اداره کې په داخلي فعاليتونو کې بهتروالی راشي*خارجي تفتيش په دې خاطر ترسره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظرورکړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو ۱-داخلي تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپارټمنټ ته وړاندې کوي او خپل راپور تفتيش کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دسهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي وربانده وپوهيږي چې ايا کاروبار په سم ډول روان دی او که نه دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو پورې تعلق ساتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسابونو پورې تعلق ساتې====تفتيش دچا په واسطه ترسره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترسره کيږي چې دکاروباردايمي کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شخص لخوا چې دکاروبارفشار پرې نه وي ترسره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان پوهول۲-دکاروبار په وظايفو ځان پوهول او دتفتيش داجرا څخه مخکې دکاروبارمالي حسابونه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابي کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکينو په صلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسابونو يو ليست کاروبار ته ليږل چې تاسو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان سره ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشخصوي چې دمالي حسابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصدۍقولو په موخه کې کوم پروسيجرونه اساسي او په څومره وخت کې ترسره شي دتفتيش پروګرام په نوم ياديږي.ګټې : په سيستماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښوونه کوی ۲-کاري ساحې په منظم ډول ويشې ۳-تفتيش کوونکی په اسانۍ سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او وڅاري۴-ترسره شوو کړنو لپارشواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنستیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیوناني کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دټولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوې۱-دارتجاعیت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بیانیه ۲-داوړدې مودې لرلید۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعالیتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصمیم نیونې پروسه. ستراتیژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسیله دیو سازمان موخو ته ځان رسول کیږي. دکاروبار پالیسۍ دتصمیم نیونې فکتورونه په دوه دوله ویشل کیږي۱-داخلي ۲-بهرنۍ.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموریت۲-دکاروبارموخې۳-سرچینې۴-مدیریتي ارزښتونه. بهرني فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپیریال۳-سیاسي چاپیریال۴-ټولنیز چاپیریال۵-ټکنالوژي.دستراتیژیو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتیژي۲-دبشري سرچینودمدیریت ستراتیژي۳-مالي ستراتیژي۴-اطلاعاتي ستراتیژي۵-عملیاتي ستراتیژي۶-دخرڅلاو ستراتیژي۷-دپرمختیا ستراتیژي۸-رقابتي ستراتیژي۹-دتولیداتو ستراتیژي۱۰-مشارکتي ستراتیژي. کاروباري ستراتیژي عبارت د هغه ستراتیژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کیږي او یو کاروبارپه دې قادروې چې دخپلو سیالانو سره پرې سیالي وکړي. دستراتیژۍ او پالیسۍ ترمنځ توپیر: ۱-پالیسي دوامداره مګرستراتیژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پالیسیي په سازمان کې دلوړې کچې مدیرانو پورې تړاو لري مګر ستراتیژي دجوړولو مسولیت دمنځنۍ سطحې مدیرانو پورې تړاو پیداکوي۳-پالیسي دا څرګندوې چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتیژي هغه میتود دی چې دپالیسي مطابق دټاکل شویو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کیږي۴-پالیسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتیژي یوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتیژي یوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کیږي او پالیسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پریکړي نیولو توان ورکوي۶-ستراتیژي ارتجاعي خاصیت لري او پالیسي په ځینو استثنایي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتیژي یو عمل دی خو پالیسي بیا تصمیم نیونه ده ۸ –ستراتیژیو ترتیبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمدیرانو دنده ده او پالیسي یوازې دلوړې کچې مدیران تهیه کوي. ستراتیژیکه تصمیم نیونه : دیو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصمیم نیول دستراتیژیکي تصمیم نیونې په نامه یادیږي.دستراتیژیکي تصمیم نیونې اهمیت: ۱-دکاري ځواک وړتیا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغیزې۳-دټیټي کچې مدیرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضایع کیدو مخنیوی کوی۵-دچټکو فعالیتونو په اړه چټکې پریکړې کوي . دستراتیژي ارزونه په اوس وخت کې یو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپیریال پیچلتیا او په محیطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعالیتونولپاره دوړاندوینې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعالیتونو کې دداخلي او نړیوالوپیښو اغیز۶-دستراتیژیو څخه متوقعه اطمینان لپاره دوخت کموالی. دپالیسیو دارزونې او کنترول اهمیت: دبیلابیلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچینو څخه دګټې اخیستنې اسانتیا۳-عملیاتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتیا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسولیت ادا کول. دستراتیژۍ دارزونې پروسه ۱-معیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دربیښـــتینو کړنو اندازه کول۳-هغه فعالیتونه موند ل چې ناســم ترســره شــوي دي۴-دفعالیتونو دناسم ترسره کیدوتحلیل او تجزیه ۵-اصلاحي لاربښوونې . دستراتیژیک تصمیم نیونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحلیل او تجزیه ۴-دبدیلونو پیداکول۵-دبدیلونوارزول او انتخابول۶-دپریکړو عملي کول۷-دپایلې ارزونه.دتصــمیم نیونې ډولونه :۱-پروګرام شــوي او ناپروګرام شــوي تصــمیم نیونه۲-عادي تصــمیم نیونه۳-عملیاتي او تاکتیکي تصــمیم نیونه۴-شــخصــي اوســازماني تصــمیم نیونه۵-کوچنۍ او بنسټیزه تصمیم نیونه۶-انفرادي او ګروپي تصمیم نیونه.دعادي او تکراري مسایلو په اړه تصمیم نیونه دپروګرام شـوي تصـمیم نیونې په نوم یادیږي. دنویو موضـوعاتو په اړه تصــمیم نیول دناپروګرام شــوي تصــمیم نیونې په نوم یادیږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې دیو شــخص لخوا نیول کیږي.او ګروپي چې د یو ګروپ اشــخاصــو لخوا نیول کیږي. دســتراتیژي پریکړه نیونکي اشــخاص:۱-دلوړې کچې مدیران۲-منځمهاله مدیران او کلیدي غړي۳-مدیره هیت. پلان جوړونه : دموخو تعینول او موخو ته درســیدو لپاره وړاندوینه پیدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سیاست ده چې یوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعالیتو په تنطیم کې له هغې څخه پیروي کوي. ستراتیژیک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســرچینو څخه دګټې اخیســتنې په مقابل کې دســازمان داوږدمهاله موخو دلاســته راوړلو په خاطر ترسره کیږي. دستراتیژیکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتریانو او تولیداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصدیو دبازارموندنې پـه اړه پلانونـه(۲) دوخـت لـه پلوه پلانونـه : اوږدمهـالـه ۲لنـدمهـالـه۳منځمهـالـه(۳)دپلانونو دمیتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دبښـــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه ښـــکته خوا ته پلانون۳-ترکیبي پلانونه. دستراتیژیک پلان جوړونې عناصر:۱-داړیکو ستراتیژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـتراتیژي جوړول۳-لرلید ټاکل۴-ماموریت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپیژندنه۷-دســـتراتیژیک پلان پلي کول۸-دســـتراتیژیک نظارت کول . دســـتراتیژیک پلان جوړونې پروســه:۱-ماموریت اولرلید ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپیریال څیړنه۴-دســتراتیژیوترتیب او عملي کول ۵-دســتراتیژیو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســتراتیژیکو پلانونو اهمیت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه یو ښــه پلان جوړول۳-دبشــري ســرچینو څخه اغیزمنه استفاده ۴-دچاپیریال دبدلون سره ځان عیارول۵-درقابت کولو وړتیا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کیدل۷-په مولدیت کې زیاتوالی. کاروباري پلان لیکل ---- کاروباري نظریه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظریې ته پراختیا ورکول. دکاروباري نظریې هیله بښـونکې عناصـر په څو بیلابیلو برخو ویشـو۱-دمشـتریانو ارزښـتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســهم درلودل ۳-دنوښــتونو دتســکین درجه ۴-کاروباري نظریه باید اســانتیاوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خوندیتوب۱-کاپي کوونکي اشــخاص باید ســتاســې معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسـه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارســـاحه ، موخې او پروســـيجرونه تشـــريح کيږي. دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښـــانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضـــح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښـــانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کـاروبـاري پلان د خطراتو معلومونکى دى۶-دکـاروبـاري پلان ديو کـاروبـار لنډيز ده۷-دمالي ســـرچينو داســـتعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيســـي. دکاروباري پلان ســاختاراو بنســټيز عناصــر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسـازمان۷-وخت بندې ۸-فرصــت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني څواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه ياديږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مسـتقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولاى شـي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شـامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشـري سـرچينې ۴-فزيکي ســـرچينې۵-مالي ســـرچينې۶- دبازارموندنې ســـرچينې ۷-توليداتې ســـرچينې ۸-څيړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دى مګر کاروبار بايدځان ورســـره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچني کاروباري چاپيريال لکه عرضـه کوونکي مشـتريان رقيبان۲-لوي کاروباري بهرنې چاپيريال لکه اقتصـادي سياسـي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسـې نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-چټک عرضه کوونکى انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضـــه کوونکى انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضـــه کوونکى۴-دښـواړيکو لرونکى عرضـه کوونکى انتخاب کړئ. دمشـتري په ټاکلو کې مهم ټکي:۱-هغه شـيان توليد کړو چې مشـتري ورته اړتيا لري ۲-دمشـتريانو ذهن کې ښـه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښـواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشـتريانو څخه پوښـتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکې بايد په نظر کې ونيول شـي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړى ټارګيټ برخې لرل۳-دمسـلکي کسـانو ګمارل۴-خپل راتلونکى پـه نظر کې نيول۲-دکـاروبـارلوى بهرنى چاپيريال :اقتصـــادي څواکونـه : هغـه څواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شـى کولاى لکه: انفلاسـيون، پولي او مالي پاليســـيګانې دســـود نرخ دبودجې کســـر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصـــادي رکود،اوداســـې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي څواکونه :هغه څواکونه دي چې دټولنې عنعنـاتواو فرهنـګ پورې تړلي دي چې دابـايـد کـاروبـار پـه نظر کې ونيســـي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديو هيواد دنفوسو اندازه د يوې ټولنې دژوند کچه دنفوسوويش مړينه دعمر اوږدوالى او داسې
نور په نظرکې ونيول شي. دمديريت دپياوړي ټيم لاندې ځانګړتياوې لري١-مشترک لرليد
درلودل٢-قوي نقطې او بشپړي ځانګړنې لري٢-لږترلږه درى تنه په کې موجود وي٤-
دکاروبار په اړه پوهه لرل٥-دکړکيچ په مهال دښه فکردرلودونکى٦-روښانه موخې ولري٧-
دښه ټيم غړي بايد متحرک وي٨-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شريکول٩-ديوځانګړي
پلان څخه پيروي کول١٠-په کړنو کې ديوبل سره سيالي کول*دلرليد ماموريت او موخو په
اړه لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ١-لرليداو موخې به لاسته راوړونکې
،روښانه،واقعي، او تشريحي ښه ولري٢-دلرليداوموخو ته درسيدو لپاره بايد ښه طرحه
ترتيب شي+===دمديريت په برخه کې لاندې لارښوونې عملي شي١-دستراتيژيک مديريت
له اصولو څخه ګټه اخيستل٢-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګيرې ورږوي٣-دبيلابيلو
کچو مديران بايد اغيزناک پلانونه تهيه کړي٤-اړونده اشخاصو ته دمسوليتونو ترڅنګ
صلاحيتونه وسپاري٥-سازمان بايد اداري جوړښت ولري ٦-دندې په روښانه ډول
تنظيميږي٧-دکارکوونکو روحيه لوړه ساتل٨-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان
ژغورل ===دبشري سرچينو په اړه لاندې لارښوونې عملي کړئ.١-دمسلکي اشخاصو
ګمارل٢-داستخدام پروسه بايد شفافه وي٣-داضافي بستونو څخه ډډه کول دايجاد يې ٤-
دکارکوونکو ترمنځ دښو اړيکو جوړول٥-دکارکوونکو خونديتوب ته پاملرنه٦-دکارکوونکو
پرمختګ لپاره ټريننګونه برابرول.-===دفزيکي سرچينو په اړه لاندې لارښوونې په نظر
کې ونيسئ.١-ټولو ماشينونو لپاره مناسب ځاى انتخابول٢-دتوليد لپاره دويش ترانسپورت
تهيه کول٣-دتوليداتو دساتنې لپاره دګودام درلودل٤-دخامو موادو تهيه کول٥-دټولو اداراتو
لپاره داړتيا وړفرنيچر تهيه کول===مالي سرچيني :١-دسهمونو او قرضونو په وسيله
دپانګې تهيه کول٢-دبودجې تخصيص په خاطر اغيزناکو تخنيکونو څخه استفاده٣-په کامله
توګه دمالي سرچينو موجوديت٤-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجوديت٥-دپانګوالو
ترمنځ دښواړيکو قايمول٦-مالي مديران به تجربه لرونکي اشخاص وي===دبازارموندنې
سرچينې :١-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول٢-دښه کيفيت لرونکو توليداتو
وړاندې کول٣-دمناسب قيمت ټاکل٤-سالم رقابت٥-دتشهير دښودلو دښو لارو چارو استفاده٦-
دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول٧-بازارموندنې مديران به مسلکي اشخاص وي
. دبشري سرچينو ستراتيژيک مديريت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دى چې په هغې
کې ديو سازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسيله ترلاسه کيږي. بشري سرچينې
هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سيالي ته زمينه برابروي او دهمدې افرادو په وسيله
يو سازمان دبل سازمان سره خپلو رقابتي هڅو او لاسته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشري
سرچينو دستراتيژيک مديريت موخې:دهغه فکتورونو پيداکول چې په وسيله يې د اداري
اوږدمهاله موخې لاسته راوړل کيږي او توليد پروسه ګړندۍ کوي٢-دکارکوونکو رويه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو څان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکي قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمي هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالي رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلی ټیم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سویې او پرمختګ په خاطر ورته ټریننګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمې اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمې او دحقوقو ټاکل او دپیښو درامنځ ته کیدو لپاره یو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکي استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختګ او کاري فعالیتونو لپاره ژمنتیا۳-دکارکوونکو دوړتیا او دپرمختګ زمینه ۴-کارکوونکو ته دمسولیتونو او صلاحیتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمینه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیسي ګانې۲دمعلوماتې اړیکو پالیسي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو ددیموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورتیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیسي ګانې. دستراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټیز فعالیتونه شامل دي۱-دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلي پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳-دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کیږي او که نه. دستراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسولیت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پیداکول۳-په تصمیم نیونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶-نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیاوي په ګوته کوي. کاروباري نظریه : ترهرڅه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروسیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسيدو لارې تشريح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ويل کيږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پيمانه شتون ولري وزګارتيا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسيزو دوام کوي. رکود (ريسيشن recission) هغه حالت ته ويل کيږي چې اقتصادي چارې په ټپه دريدلي وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ويل کيږي چې په اقتصادي فعاليتونو اوږد مهاله تنزيل رامنځته شي نزول وايي. بهبود يا (ريکاوريrecovery) هغه حالت ته ويل کيږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچينو ستراتيژيک پلان جوړونه: په حقيقت کې ديو سازمان دټوليز مديريت سره دګډو فعاليتونو دلاسته راوړلو لپاره ديو ډول همکارۍ په ډول ده يا همکاري ده.دسازمان دبيلابيلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبيلابيلو ستراتيژيو جوړول دعمومي مديريت لپاره ډير دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچينو په پلان جوړونه کې پرې غورکيږي دبشري سرچينو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچينو داړتياو څيړنه او تحليل ياتجزيه ۲-دبشري سرچينو ساتنه: دبشري سرچينو دپلان جوړوني موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې ديادوني وړدي۱-په فعاليتونو کې مولديت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکيتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتيا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچينو دپلان جوړونې دګټو څخه يو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچينو په وړاندې دموجوده تهديدونو او محيطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچينو په وسيله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچينو دقوت او کمزورۍ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچينو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمايي کول۵-دبشري سرچينو څخه دښې ګټې اخيستنې لارې چارې او زميني مساعدول۶-دبشري سرچينو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پريکړې کول۷-دبشري سرچينو دپلان جوړونې په وسيله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کيږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړيږي.دبشري سرچينو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسوليتونو تشريح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پيداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکانديدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته يا منفي نتيجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه ديوکاروبارساحه. دبدلون مديريت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مديريت سازماني مديريت او تشبثاتي مديريت. دستراتيژيک مديريت اهميت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتوليد په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتيبول۳-ددې په وسيله يو سازمان له خپل چاپيريال سره اړيکه کې پاتې کيدای شي۴-دچاپيريال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پيژندل کيږي۶-په لږ وخت کې ډيرو اړتيا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عياروا۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عياروا۸-ديوسازمان ورځني فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څيړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړني۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنۍ کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-داټکل او اندازۍ وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په ســـهامي شـــرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيســـو ته اړتيا ده. کاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسـره کولو لپاره په شـکل داشـکالو يوه اندازه ثابتو شــتمنيو (ځمکه تعمير ماشـــين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصـارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريدارۍ دمزد او معاش تاديه کول او نور دنومووړو مصــــارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضـروري دی دثابتو شـتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکيسـډ کفيټل) وايي. ۲-دنومووړو مصــارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيســـې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيســـتل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځېنی مالکيت کاروبار ګڼې : دغه ډول کاروبار په اســـانی ســـره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانی سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســـه کوي ۴-ســـهامي شـــرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشـــته ۵-دکاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواکي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشـرکت او سـهامي شـرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نوروماليي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم کم وي۶-دسـهامي شـرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شــي ډيرژر له منځه ولاړ شــي .شـرکت : دکاروبار هغه شـکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليکلي يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دي شـــرط چې ګټه او تاوان به دشـــريکانو ترمنځ شـــريک وي. دشـــرکت ګڼې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانی سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شـــريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مســـوليت هم لامحدودوي نو په اســـانی ســـره کولای شــــي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســــه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شـــرکت دزيات شــــميرشـــريکانو په موجوديت ســـره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شـخړې او اختلافات۳-دسـهامي شـرکت په پرتله دشـرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شـريک په مړ کيدلو سـره کيدای شـي شـرکت له منځه ولاړشـي۴-دشـرکت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویسـتلو کې سـتونزې۵-داچې په شـرکت کې ټول شـریکان په ګډه سـره کارکوي نو که یو شـریک خپله دنده په درسـت ډول سـرته ونه رسـوې نو به ټول شـرکت ورڅخه متضـرره کیږي.سـهامي شـرکت یا کمپنۍ: دکاروبار هغه شـکل ته ویل کیږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حیثیت لري او دقانون له مخې په سهامي شرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسهامي شرکت سهم لرونکو دپوراداکولو مسولیت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او یاهم ملکیت دسهمونو دخرڅلاو په ذریعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډیره اوږده وي او شرکت په څیر دیو شریک په مړینه سره پای ته نه رسیږي۴-دیواځېني مالکیت او شرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زیاته وي۵-سهامي شرکت کولای شي په اسانۍ سره زیات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکیټینګ ،منجمنټ، مالي مدیریت او نورو دندولپاره مسـلکي او باتجربه اشـخاص اسـتخداميږي نو دسهامي شرکت مدیریت ډیرښـه وي۷-داچې دسهامي شرکت پانګه نظر یواځېني مالکیت اوشرکت ته زیاته وي نو طبیعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زیاته وي. اونیمګړتیاوې:۱-دسهامي شرکت تاسیس ډیر مغلق او ستونزمن وي او ډیرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شرکت ترټولو ستره نیمګړتیا ۲ځله مالیه ورکول دي چې یو (corporateکرپوریټ) او بل واري (income taxاینکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکې دسهامي شرکت په مدیریت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعالیتونه دمدیره هیت لخوا اداره کیږي نو دمدیره هیت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسـهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمویل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شـکل تمویل۲-دقرض په شـکل تمویل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتیا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او یا هم شـریکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کیږي. دقرضـي په شکل تمویل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکین او یا هم شـریکان دکاروبار لپاره داړتیا وړ پانګه په خپله نه تهیه کوي بلکې دکاروباردفعالیتونو دترسره کولو لپاره داړتیا وړ پانګه دقرض یا پور په شکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او یا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسـه کوي . دکاروبار دتمویل منابع له بل لیدلورې څخه هم په دوو سـترومنابعو ویشـلې شـوي چې په لاندې ډول دي۱-دتمویل داخلي منابع ۲-دتمویل خارجي منابع: دیوکاروبار دتمویل داخلي منابع هغو منابعو ته ویل کیږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمویل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره باید مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعالیتونو لپاره داړتیا وړپولي پانګه ترلاسـه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې دیو کاروبار داړتیا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پیسو څخه زیات مقدار پیسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســـتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شـــي یو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پیســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضـه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دسـود څخه جلاوي قرضـه حسـنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیسـکونټینګ اف بیلس سـودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشـتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیسـکونټینګ اف بیلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضـــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حســـاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دســـودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شــتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاســـه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شــکل ترلاســـه کړي دغه ډول کړنه په اســـلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسې دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضـې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضـې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســـند درې مشـــخصـــې لري ۱-معلوم رســـمي نرخ۲-دســـود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شــکل دتمویل لپاره دســهمونو څخه اســتفاده کوي.ســهم هغه ســند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شـــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروســـته دکاروبار دتوســـعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شـــتمنیو لکه تعمیر ماشـــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتيا ولري خو دنوموړو شتمنيو داخيستلو لپاره کافي پيسي ونلري، په داسي حال کي کاروبار کولای شي دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره نوموړي شتمنۍ له بل چا په اجاره ونيسي.داجارې او بيعې ترمنځ توپير دادی چې په بيعه کې ديوې شتمنۍ يا جنس ملکيت دخرڅوونکي څخه اخيستونکي ته انتقاليږي ، البته په اجاره کې ديوې شتمنۍ ملکيت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنی داستعمال حق د يو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې يا کرايې په مقابل کې بل چاته ورکول کيږي. مالي بازارونه هغه بازاروته ويل کيږي چې په هغې کې مالي سندونه يا مالي شتمنی يا فيننشيل سيکوريټيز داخيستوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسي ډلي سره يوځای کوی چې يو يې پس انداز پيسي ولري ۱-چې دغه ډلي ته (saving surplus unit)سيوينګ سرپلس يونټ ويل کيږي او بله هغه ډله چې دپيسو ته اړتيا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سيوينګ ډيپيسيټ يونټ وايې . مالي سندونه يا شتمنۍ هغه سندونو ته ويل کيږي چې دهغې په اساس ددغه سندونو درلودونکي ديو سهامي شرکت يا بلې مالي ادارې سره په کاروبار کې شريک کيږي او يا هم دسهامي شرکت يا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلوميږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکيت حالت ۲-دقرضـي حالت. مالي سندونه بيلابيل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو۱-دونډې سند يا سهم سند : هغه مالي سند ته ويل کيږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره نشريږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څير ديو مالي سند چې دسهامي شرکت له لورې دقرض په شکل دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره استعماليږي۳ټريژري بيلس(treasury bills) داهم دبونډ په څير دقرض يو مالي سند دی چې دامريکا متحده ايالاتو دمرکزې بانک له لورې نشريږي ۴-دمشارکت سند دغه هم يو مالي سند دی چې داسلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو يا کاروبارونو دتمويل لپاره نشريږي چې زيات مقدار پيسو ته اړتيا ولري. داجارې سند (Sukuk) هغه مالي سند ته ويل کيږي چې په يوه مشخصه شتمني يا ملکيت کې ددغه سند درلودونکی دبرخې نماينده ګې کوي . (money market)مني مارکيټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سندونه تبادله کيږي. په مني(مالي) مارکيټ کې معمولا(ټريژرې بيلس)او(c-paper) سي-فيفر تبادلـه کيږي. (capital market)کفيټـل مارکيټ: هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې دقرضـي اوږدمهاله سندونه تبادله کيږي. په کپيټل مارکيت کې معمولا بونډ او شيرزس (bonds &shares)تبادله کيږي. (primary market)فريمرې مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشر شوي مالي سندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سيکنډري مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کيږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه ياپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کيږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ويل کيږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخيستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کيږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څير يو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکي دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فيننشـــيل انټرميډيريز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ويـل کيږي چې دپس اندازکوونکو څخه پيسې ترلاسه کوي او بيا په خپل نو م دغه؟ پيسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او يا هم په خپله په دغه پيسو باندې په مالي شتمنيو او يا نورو ځايونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګريز بانکونه: ۲-بيمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو يا مالي ادارو ته ويل کيږي چې دوه داسې ډلې سـره يوځای کوي چې يو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پيسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پيســو ته اړتيا ولري . ســود ياربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخيســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پيسـې اخيسـتل کيږي هغې ته سود يا ربحه ويل کيږي دســود ډولونه ۱-ســاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . ســاده ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې هميشه يواځې او يواځې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کيږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه يا سود باندې هم وضـع کيږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپيداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـــې او يا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـــي قسـط يا انيوټي په نامه ياديږي. Ordinary: کله چې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي اړډينرې انيوټي په نامه ياديږي. annuity Due: کله چې عين مقدار پيسـې په عين مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پيل کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي انيوټي دو بلل کيږي mixed flowsکله چې په بيلابيلو وختونو کې مختلف مقدار پيسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او يا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي ميکسـډ فلوس بلل کيږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې يو څوک دخپل کاروبار لپاره پيســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بيرته په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تاديه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به يو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ويل کيږي ، چې ديومالي کال په پای کې ترتيبيږي او ديو کاروبار ديوې مالي دورې ټول عوايد ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او يا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې ديو مالي کال په جريان کې په يو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعاليتونو په نتيجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عوايد بنـــايي چې دنوموړو مصارفو او عوايدو له حاصل تفريق څخه ګټه او يا هم تاوان لاسته راځي . بيلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـیټ : هغه مالي حسـاب ته ویل کیږي چې دیو مالي کال په پای کې دازمایښـتي بیلانس له مخې ترتیبیږي او دیو کـاروبـار دمـالي حـالـت څرګنـدونـه کوي یعنې داښـــایي چې یو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دي شـتمنی کی څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه یې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحلیل : دمالي حسابونو تحلیل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بیا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســه کوو چې دهغې په اســاس مونږ دیو کاروبار ګټورتیا دپور او تادیې وړتیا دکاروبار سیالیت . مالي حالت او داسې نور په بیلابیلو وختونو مقایسه کوواوبیا دهغې په اساس تصمیم نیســو چې ایاپه کاروبار کې ښــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نسـبتونو ته ویل کیږي چې مالي حسـابونو دتحلیل لپاره ورڅخه دیو وسـیلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نســبت قســمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or liquidity ratio).quick ratio)لیکویډیټي ریشـیو له دې نسبتونو هغه وخت اسـتفاده کیږي چې کله مونږ دیو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتادیې وړتیا پیداکوو. financial leverage) ratio)فیننشیل لیوریج ریشیو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ دیو کاروبار په ټوله شـتمنی کې دپردې پانګې نسـبت پیداکوو. (activity ratio)اکټویټي ریشـو : کله چې مونږ دیوکاروبار دطلباتو دترلاســـه کولو وړتیا او هم دګودام دموجودې یا ذخایرو دخرڅلاو وړتیا پیداکړو نو له دې نسـبتونو اسـتفاده کوو. کوریج ریشـیو : ددې نسـبتونو په مرسته کولای شو ووایو چې ایایو کاروبارداخیستل شویو قرضونو سود په اسانۍ سره تادیه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفیټیبیلیټي ریشیو له دي نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ دیو کاروبار ګټورتیا پیداکوو. (current ratio)کرنټ ریشیو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار دخپلو جارې شـتمنیو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تادیه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کویک ریشـیو: ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار په خپلو ډیرو سیالو شـتمنیو سـره خپل لنډ مهاله قرضـــونه تادیه کولای شـــي او که نه. (debit to asset ratio)ډیبیټ ټو اســیټ ریشــیو : دنوموړي نسبت په مرسته کولای شو ووایو چې دیوکاروبار په ټوله شتمنۍ کې دپردۍ پانګې فیصـدې څوده .(debit to equity) ډیبیټ ټو ایکویټي: ریشـو ددې نسـبت په مرسـته کولای شـــو په یو کاروبار کې دپردۍ پانګې اندازه او فیصـــدې معلومولای شـــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفیټ مارجن ریشـــو : دنوموړي نســـبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصــه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ریټرن ان اینوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په کال کې څو دفې تر لاسه کوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تاديه کوي. (inventory turn over)اينويټري ټرن اور: دانسبت داښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اينټرسټ کوريج ريشو: دانسبت مونږ ته داښايي چې کله يو کاروبار سودي قرض اخيستې وي نو يا دغه کاروبار دسود پيسې په اسانۍ سره تاديه کولای شي او که نه.(operating cycle) اوفريټينګ سايکل : کله چې يو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په برکې نيسي هغې ته اوفريټينګ سيکل وايي. cash) (cycleکيش سيکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې کې مونږ دبل چآ څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه کوو يعني کله چې او سې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شي کيش سيکل بلل کيږي: (common size)کامن سايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود کې مونږ دبيلانس شيټ په مالۍ محاسبه کې په ټوله شتمنې کې دبيلانس شيټ دهرقلم (ايټم)فيصدي معلوموو او دنوموړې فيصدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود کې مونږ اينکم سټيټ مينټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اينکم سټيټمينټ دهرقلم فيصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشو.(index analysis)اينډيکس انلايسيس: داهم دمالي حسابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل کې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بيلانس شيټ دهر قلم ارقام داساس کال دارقامو سره پرتله کوو او بيا دهرقلم دفيصدي تغييرات ګورو چې ايا داساس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فيصده کموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ کې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه کړو ددي ځيني مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسبي دوران تشريح کړو نو لومړی دمحاسبي علم تعريف او بيا دمحاسبي ددوران (Accounting Cycle) عناصر چي په لاندې ډول دي تشريح کوو.

دمحاسبي د علم تعريف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبي ته محاسبه ويل کيږي يا په بل عبارت محاسبه : دمعاملاتوپيژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ويل کيږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبي د دوران تعريف:

(Closing the books and preparation of final accounts) دکتابونو بسته بندي او راپوررونو ترتيب کولو ته دمحاسبي دوران ويل کيږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. ليجر
4. ازمايښتي بيلانس
5. تصفيوي يا تعديلي حسابونه
6. دګټي او تاوان صورت حساب
7. دپای بيلانس

مخکي لدې چي دمحاسبي ددوران پورتني عناصر تشريح کړو لازمه بولم چي دا څرګنده کړو چي دمحاسبي يو ښه معلوماتي سيستم دتصدی داداری سره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وايي:

١. په تصدی باندې څومره پورونه پاتې او دتاديي وړ دي؟
٢. ايا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زيات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدۍ په اختیار کې لرو؟

٤. نقده جریان څه ډول صورت نیسي؟

٥. ایا زمونږ تولید خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ایا کولای شو چې دتصدۍ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم دپورتنیو سوالونو په شکل داسې ډیرو نورو سوالونو ته ځواب ویلای شي . نوبنآ ویلای شو چي دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم د ټولو تصدیو لپاره ګټور او مفید دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

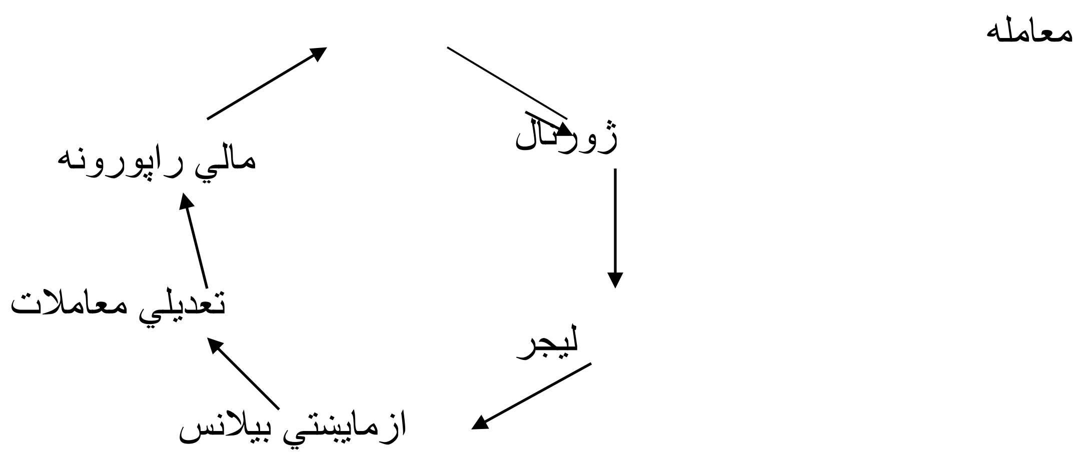

په پورتیني شکل کي چې دمحاسبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروستۍ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښایي.

ټولي تصدۍ ګاني ددغه ډول پروسې څخه دمعاملاتو په ثبت کي استفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبې ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشریح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چې ددووکسانو په مابين کې صورت ونيسي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

١. ژورنال د ډبل انټري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

٢. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

٣. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول سره ثبت کيږي نوويلی شو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چې کوم حساب دبټ او کوم حساب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اسانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملې دثبت څخه وروسته دمعاملې تشريح ليکل کيږي (دهغو کسانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چې په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶.دحسابونو مبلغ په دوو ورستيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

۱.هريوه معامله کله چې صـورت ونيسـي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چي کومه معامله دي ددې کتاب څخه ليري شي.

۲.کله چي معامله په تاريخوارډول دتشريح سره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسول شي نو بيا مونږ هر وخت کولای شو چي په اسانۍ سره معلومه کړو چي دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

۳. څرنګه چي دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او په څرګنده او صحيح ډول سره په ژورنال کي ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملي په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دي تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کي مونږ دهرې معاملي په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شـوي غلطي مونږ کولای شـو چي دژورنال په مرسـته يي رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ	
			دبت	کريديت

په ژورنال کي معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کې دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

۲ .   په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چي کريډيت کيږي ليکل کيږي .

۳   .   ددیبیت کیدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ـــ   دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ   دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کي هغه تاريخ رسول کيږي چي معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنی برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چي په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســاب چي په کريډت کې رســول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چي دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شــميري ســتون (Post Reference column): دغه ســتون هغه وخت تکميل کيږي کله چي مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چي په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريډيټي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيټي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاسبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحسابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کیږي .

تعریف:هغه کتاب چې په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصه په ثبت رسول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حسابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حساب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شوي معلومات جمع کول مشکل بریښي نو څرنګه چې په لیجر کې دهر حساب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شو دلیجر په مرسته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نیټه	دسند نمبر	توضیحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دیبیت	کریدیت	بیلانس
		مجموعه بیلانس				

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصــــه ترڅو په مختلفو حســــابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چي په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چي ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحي نمبر چي معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

۲ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چي معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحي نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کي دخلاصـي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمایښتي بیلانس

(Trail Balance)

تعریف:ازمایښــتي بیلانس هغه راپور دی کوم چي په لیجر کي دډیبیت او کریډیټ بیلانســونو په مرســته تشــکلیږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره لیجر تهیه او ترتیب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او لیجر کې په صـــحیح ډول رســـولي او که نه ددي معلوماتو دتهیه کولولپاره مونږ دیوې وسیلې څخه کار اخلو چې د ازمایښتي بیلانس په نوم یادیږي.

ازمایښـــتي بیلانس دوه ســـتون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حســـابونو بیلانسونه په ثبت رسول کیږي.

یعني کوم حسابونه چي دډیبیت بیلانس درلودنکي وي ازمایښتي بیلانس چپ طرف ته او کوم حســابونه چي دکریډیټ بیلانس درلودنکي وي دازمایښــتي بیلانس په ښــي طرف کې په ثبت رسول کیږي او باید دازمایښتي بیلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمایښتي بیلانس دتهیه عمده هدف دادی ترڅو دډیبیټ او کریډیټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه لیجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیټ ستونونه سره مساوي وي مونږ. به په ژورنال اولیجر کې معامالات په صحیح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحیح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول یي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسیږي.

٢.معامله لیجر ته په صحیح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول لیجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او لیجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره یوه جمله لیکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره یوه شی دهغه وخت مطابق لیکل کیږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب دیوې اقتصادي په پای کې ترتیب کوو.

دپورتنی موضوع دلاښه وضحات لپاره یو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرایه پیشکي تادیه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرایه په کې ثبت کوواو دیو کال پیشکي تادیه شوي کرایه دپای په بیلانس کې په متغیره داریي کې په ثبت رسوو چې دغې عملیې ته Adjusting وایي.

تعدیلي یاتصفیوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طریقه دګټې اوتاوان او دپای په بیلانس کې چې ځیني مهم تعدیلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادیاتي مصارف (Accrued expenses): هغه مصارف چې واقع شوي وي خو مصارف مو نه وي تادیه کړي چې دې ډول مصارفوته تادیاتي مصارف ویل کیږي.

مثلا:مونږ سره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسې مصارف دګټې او تاوان په حساب کې ډیبیت او دپای په بیلانس کیې دپور په ډول لیکل کیږي.

ددغې مصارفو ته په انګلسې کې نور اصطلاحات هم استعمالیږي چې په لاندې ډول دي اودغه ټول نومونه یو مفهوم افاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کيږي پرته له دې چې په مصرف ورسيږي دپيشكي مصارفو په نوم يادېږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کريډيټ کيږي او دپای په بيلانس کي دمتغيرې شتمنۍ په حيث ثبت کيږي .

دغه مصارف کيدای شي په بيمه،اشتهاراتو،او دکرايي په برخه کې تاديه کيږي .

۳. ترلاسه کيدونکي عايدات (Accrued income): هغه عايدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کيږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کيدونکي ګټې اوداسې نور ددې طريقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعايداتو سره ډيبيټ کيږي او دپای په بيلانس کې د پانګې سره علاوه کيږي .

٤..پيشکي عايدات (Unearned Income): هغه عايدات چي په پيشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عايداتو ته پيشکي عايدات ويل کيږي لکه: سود،کرايه،تخفيف،کميشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعايداتو ځينې کريډټ کيږي او په پای بيلانس کې دپور په ډول ليکل کيږي.

فرسايش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو توليدي وسايلو درلودنکي وي لکه:تعميرات،تجهيزات،ټرانسپورټي وسايل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دورې په اوږدو کې دتوليدي وسايلو په استعمال سره دتوليدي وسايلو په حقيقي ارزښت کې کموالی رامنځته کيږي چې دفرسايش په نوم يادېږي. دغه دوسايلو فرسايش يومصرف ايجابوي چې دګټې او تاوان په حساب کې دفرسايش دمصارفو په حيث بايد په ثبت ورسول شي او دپای په بيلانس کې دمربوطه شتمني دحقيقي ارزښت څخه کريډيټ کيږي .دفرسايش دسنجش لپاره عموما دفرسايش دخطي ميتود څخه استفاده کيږي چې فارمول يي په لاندې ډول دی .

کلنی فرسايش=دتوليدي وسايلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســـتګاه اقتصـــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شـــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰ډالره دي مونږ دتوليدي دستګا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

۱۰۰۰۰ = کلنی فرسايش = ۱۰۰۰ دالره
______
۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

څرنګه چې مونږته معلومه ده چې د محاسـبې دعلم يو هدف په يوه معينه موده کې دکاروبار نفعه اوضـــرراو همدارنګه مالي حالت څرګندول دي چې دغه اهدافوته درسـيدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتيب کوو چې دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ويشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ويلای شـو چې دمحاسـبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ويـل کيږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتيـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري څيني ادارې دغه ډول راپورونه يومياشت ځينې اداري يي څلورمياشتي اوځيني ادارې يي يو کال وروسته ترتيب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ويل کيږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې څلورو ګروپونو ويشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بيلانس (Balance sheet)

3.دتصدی دخاوند په کاروبار کې د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جريان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدئ دنفعې اوضرر دڅرګندولولپاره ترتيب او تهيه کيږي.

2.دپای بيلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدئ مالي حالت ښايي په دې معنی چې په دې ډول راپور کې داښودل کيږي چې د تصدئ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدئ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کيږي چې ده څومره پيسي په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پيسو کې تغيرات ښايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښــايي چي دمالي کال په جريان کې تصــدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شــــي چې زمونږ ســــرمايه ګذاري په ځای ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصـــدۍ دادره کونکو ســـره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريتينګ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دګټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صــورت حســاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حساب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرګندوي. ددې حساب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســره رسـول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصـــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتګ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تګ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (ګټه يا تاوان) څرګنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د ګټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول کيږي. کريديت کې ټول عوايد او ديبيت اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ديبيت او کريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددي حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

۱. دپخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ۱۰۰% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداری دګټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنۍ پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځني مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چې په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پوروړنو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موســـــــی نوم، د صـــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets)   ب:پورونه (Liabilities)   ج: پانګه(Owner equity)

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١ : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢ : لوی ارزښت ولري.

٣ : په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت يي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضـــع شـــوي لکه: کســـه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشـــین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets)   ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونكي(نه حس كيدونكي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل كيږي چي كيداى شي خپله كسه اوسي او يا په كسه باندې ديوكال نه په كم وخت كې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانكي شتمني، طلبات، پيشكي مصارف، لاسته راتلونكي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په كاروبار كې ددايمي استعمال لپاره رانيول كيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونكي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل كيږي چي فزيكي موجوديت نلري كوم چي دتصدۍ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دكاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل كې دكاروباري شتمنۍ مكلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ كولاى شو چې په دوو برخو باندې تقسيم كړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو كال نه په كمه موده كې تاديه كيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليكل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورنو څخه دي چې دیو کال نه په زیات وخت کې تادیه کیږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکينو حق (Owner Equity): د ملکیتونو هغه برخه چې د مالیکینو پورې اړه لري. پانګه په بیلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقیقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بیلانس پاڼې په ویش کې د شـــتمنیو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکیت ګڼل کیږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهیدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګلیســـي ژبه د بیلانس پاڼې دترتیب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم یادوي ولې زمونږ په هیواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زیاته استفاده کیږي..

ددې لپاره چې دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کې معاملات په ښـه اوصـحیح ډول په ثبت ورســوو دلته یو عمومي مثال ذکر کوم چې ټول دمحاســبې دوران پکې تشــریح شي.

مثـال: شــــاه زمـان(مســـلم)دحمـل پـه لومړي نیټـهٔ ۱۳۸۷ لمریزلیږدیز کـال یوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانیو پانګوني ســـره شـــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ایســـا ســـره ثبت چې پدغه پانګوني کې ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمیاشــتي په پای کې دلاندېنیو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره یوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کې په ثبت رسوو:

۱.دحمل پـه لومړۍ نیټهٔ د۴۰۰۰ افغـانیو پـه ارزښـــت کمپیوترونـه خریداري شـــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی يي نغداً تادیه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ٦۰۰۰۰ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره يي ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

٥.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چي ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

٦.دحمل په یوولسمه نیټه د۲٥۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲٥۰۰۰افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱٥۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول ورکړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شپاړسمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانیو دپیشکي اخستولو لپاره درخواست لیک لیکل شوی وه چي پدي کي یواځې ۱٦۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱٦۰۰۰ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطسیه دمومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲٦۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱٥.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱٦.دحمل په اتلسمه نیټه د ۱٥۰۰۰ افغانیو په ارزښت داور په نتیجه کي میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نیټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزیزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډیبیټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نیټه یوه مشـورتي کمیټه دایره شـوه تر څو داداري لپاره ځیني پرمختایي پلانونه طرح کړي چي ددغې کمیټې مصـارف ۱۰۰۰اټکل شـوي دي چې دغه کمیټه به خپل فعالیتونه دثور په میاشت کې پیل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په یووشـتمه نیټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشـخصـي لګښـت لپاره ایسـتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوویشـــتمه نیټه دنړیوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانیوپه ارزښـــت تربیوي ټرینګونه پیل کړي چي ددې مبلغ څخه یواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوریشتمه نیټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ویستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ویشتمه نیټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تادیه شوي.

۲۳.دحمل په شپږویشتمه نیټه دکمپیوترونوپور تادیه شو.

۲٤.دحمل په اوه ویشتمه نیټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تادیه شوي.

۲۵.دحمل په اته ویشتمه نیټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ویشـتمه نیټه د۵۰۰۰۰افغانیو په ارزښـت خام مواد خریداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفیف شامل دی.

.۲۷دحمل په دیرشمه لاندېنې پیشکي تعدیلي معاملات راکړل شوي:

ترمیم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتیلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په دیرشمه نیټهٔ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تادیه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیټه دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کې نیول ســره ژورنال،لیجر،ازمایښــتي بیلانس،دعایدصــورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مدیریت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضــرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخـه ده لکـه cash securityاومـالي ســـندونـه assetsپـه ســیکوریټي کې مـالکیت یـا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کوویعنې درې پریکړې نیســو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشــي او په کومه لاره ۱-پیســي ۲-پیســې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصـرف ورسـوو۳-پیسې په کومه فیصـدي وویشـو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصـــمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه اســـتفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو اسـتفاده شـوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سـرمایه ګذارې تصـمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسـې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیســـې مصـــرفیږي چې په داخل دکاروبارکې ـــپه جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ویش په اړوند تصمیم نیونه: هرکاروبار ګټه کوي چې یو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان یې اخلي او بله ۲- retainedیا ناتوزیع شوي ګټه ده چې کاروبار یې ځان سره ساتي . دډیویډنډ تصمیم نیوني څخه هدف داده چې کاروبار څو فیصده ځان سره وساتي او څو فیصده توزیع شي. دمالي مدیریت وظایف: ۱-چې څومره پیسو ته ضرورت لرو یعني هغه تخمین کړو ۲-چې داپیسو ته چې ضرورت دی دکوم یي راوړو دضرورت وړ سرمایه تهیه (جوړښت)قرضونه یا خپلنۍ پانګه ۳-سرمایه ګذارۍ چیرته کول یعنې پیسې چیرته مصرفول چې چیرته زیاته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ویشو.cash moneyدضرورت وړ پیسو او تخمین شو ترمنځ بیلانس ساتلو ته دنغدو مدیریت وایي. مالي کنترول: دسازمان یا تصدۍ اهداف :۱-دګټې زیاتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زیاتوالی۳-په مارکیټ کې دسهم قیمت زیاتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زیاتوالی راشي دازوړ یا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتیرو کلونو په نسبت هرسهم کې زیاتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکیټ کې دخپل سهم قیمت زیات کړه ددې پدیده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زیاته کړئ مګر مارکیټ کې دسهم قیمت زیات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل تولید تصویر برابر کړی شي دا اوسنۍ طریقه ده اوس په ټوله دنیا کې چلیږي. کله چې خلک ستاخریداري وکړي نو ستا دسهم قیمت زیاتیږي نو اوس دسهم زیاتوالي باندې کار کیږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ویشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماینده ګانو ته صلاحیت ورکوي چې ددوې ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: یا اجنټ : یو کس دی چې چا ته صلاحیت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms.
ایجنسي تیوري دجانسین او میکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي. ایجنسي تیوري هغه تیوري ده چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives یا تشویق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي یا عمل کوي. اوبیا دې مالکان نظارت کوي دنتیجې یعني فقط incentivesدي ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عاید یا حاصل۳-بونس. ټولنیز مسولیت هراداره باید دافادې ترڅنګ باید ټولنیزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مدیریت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زیات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اساسي پریکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentیا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صلاحيت او مسوليت لري.

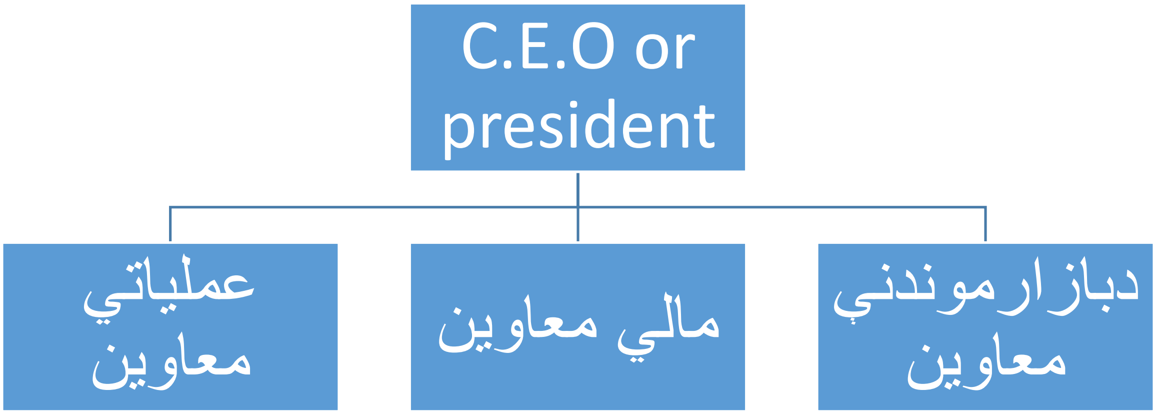

دمالکيت په اساس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزۍ سره جوړيږي۴-په دې کاروبار کې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پورونه۲-په دې کاروبارکې داضافي سرمايي لاسته راوړل مشکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشکل دی.۲-شراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشلو پورې وي (خوپه بانکدارۍ کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعني شراکت کاروبارکې ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شريکه کړي وي. په محدو شراکتي کاروبار کې يو شريک بايد لامحدود قرضونه په غاړه واخلي دايو شرط دی.ګټې :۱-داهم ساده ده۲-دجوړولو مصارف يی کم خو دانفرادي په نسبت زيات وي او دسهامي شرکت په نسبت کم وي۳-په تيزۍ سره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضونه دلامحدودو شريکانو لپاره يعني هغه يو کس چې لامحدود قرضونه يي په غاړه اخيستې وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکيت انتقال مغلق يعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳- سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکينو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شـرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصـي سـهامي شـرکت: دماليکينو تعداد يی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دماليکينو تعداد يي کم ترکم دشلو څخه زيات وي يعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکيت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســـانۍ ســـره زياته پانګه لاســـته راوړي شـــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې ماليه۲-ددې جوړول ډير سـخت کاردی۳-دسـهامي شـرکت جوړول او ساتل زيات مقدار مصارفو ته اړتيا لري . ۴-محدودالمسوليت شرکت يا limited liability companyهغه شرکت ته ويل کيږي : چې قرضونه يی دسهامي شرکت په شان محدود وي او ماليه يي دشـراکتي کاروبار په شـان يو ځل وي کله چې پورته خصـوصـياتو په اسـاس کاروبار منځ ته راشـــی عبارت له محدودالمســوليت ســـهامي شـــرکت څخه ده يا ورته ويل کيږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږی۳-دمالييکانو په اضافه کولوم کې محدوديت نشـــته ۴-اضـــافي ســـرمايه (مرســـته) په اســـانۍ ســـره لاســـته راوړل کيږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکيت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف يو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . ماليه : دپيسو يو اجبارې رقم يا مقدار دی چې تاديه کيږي داشخاصو او تصديو او يا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعوايد او ملکيتونو يا جايدادونو څخه عبارت له ماليې څخه دی. ماليه دعامه عوايدو ســـرچينه ده ده کوم چې دولت مصـــــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعليم عامه روغتيا ، دفاع ، ريل وايس ســرکونو او نورو باندې . په خالصـــې ګټې ټکس وضـــع کيږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: ماليه په دوه ډوله دی۱- مستقيمه ماليه په دوه ډوله ده ۱-دتاثير په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودې ۲-نزولي۳-متناسبه يا ثابته ماليه يا نرخ ۲-غيري مستقيمه ماليه .مستقيمه ماليه : هغه ماليې ته ويل کيږي چې تاديه کوونکی او بوج اخيســـتونکی يې يو نفر وي لکه دعوايدو ماليه مسـتقيمه ماليه ده ۲-غيري مسـتقيمه ماليه : هغه ماليې ته ويل کيږي چې تاديه کوونکي او بوج اخيســـتونکي مختلف وي يـا مختلف افراد وي لکـه دخرڅلاو مـاليـه اوتعرفه.دنرخ په اســاس په درې ډوله ده ۱-صــعودې دعايد په زياتوالي ســره دماليې نرخ هم زياتوالی مومې مســتقيمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعايد زياتوالي ســـره نرخ کې کموالی راځي غيرمســـتقيمه اړيکه موجوده ده۳-متناســـبه ماليه: دعايد په زياتوالي او کموالي ســـره دماليي نرخ ثابت پاتې کيږي، کومه اړيکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عوايد ددولت اصـولو مطابق ماليه پرې وضـع کيږي يا هغه رقم چې ماليه ترې وضـع کولای شـو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل ماليه عايد نه دی کله چې د۵۰۰ نه زياته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دماليې نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم بـانـدې وضـــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system: عبارت له ّهغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سـره يوځای کوي چې يو سـره پيسـې کمې وي او بل سـره زياتې وي. مالي سيسـتم په دوه برخو ويشـل شـوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشـل کيږي. ۱-سـرمايه ګذارۍ بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسـهامي شـرکتونو اسـهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشـخصـې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوســـرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو ســـهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشـن ترلاسـه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسـهمونو نرخ ټيټ شـي اخلي يې او چې جيګ شـــي خرڅوي يې او ګټه لاســته راوړي.مالي ادارې په درې قســمه دي ۱-امانتې اداري په دې اداراتو کې امانت ګړدی او خدمات درکوي او هروخت کولای شـي چې پيسـې واخلی يا اسـتفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسـو ته ګټه درکوي اوپيسـې دټاکلې يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سـره وي۳-سـرمايه ګذاري مالي اداري: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشــــې ګټه درکوي او که تاوان وشـي تاوان درکوي خو په اسـلامي اقتصـاد کې او په نه اسـلامي بانک يا اقتصـاد کې کيدای شــــي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسـرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسـابونه : مونږ ته cricumstances يا شـرايط راښـايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضـرورت وړ پيسـو او تخمين شـوو پيسـو ترمنځ بيلانس ســــاتلو ته دنغدو مديريت وايی.۱-بيلانس شـــيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښـــايی په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايی په مشـخصــه موده کې۳-ناتوزيع شـوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يی دځان سـره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حســـاب: مونږ ته راښـــايی چې څومره پيســـې وتلې او څومره راغلې دي، اوپـه دې کې درې فعـاليتونـه کيږي۱-عمليـاتي فعـاليتونـه: هغـه فعـاليتونـه چې روزمره ترســـره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-ســـرمايه ګذارۍ فعاليتونه:لکه دثابتې شـــتمنۍ اخيسـتل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضـونه اخيسـتل او تاديه کول، سـود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حســـابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشـــن(معلوماتو) بدلول چې تصـميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسـابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شـيټ ټولې برخې دمجموعي شـتمنيو يو ه برخه يا فيصـدي فرض کوو. او دګټې او زيان حسـاب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصـدي مدينظر نيسـو لاسـته راغلې مالي حسـابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنۍ مالي ډيټا داساس کال مالي ډيټا په نسبت يي مقايسه کوو چې دکاروبار مالي تغييرات نسبت اساس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنسبتونو تحليل : ددوو عددونو ترمنځ ثابتي اړيکي ته نسبت ويل کيږي $\frac{ratio\ \text{نسبت}}{\text{کړی ویل نسبت ته اړيکي ثابتي ترمنځ عددنو ددوه}}$

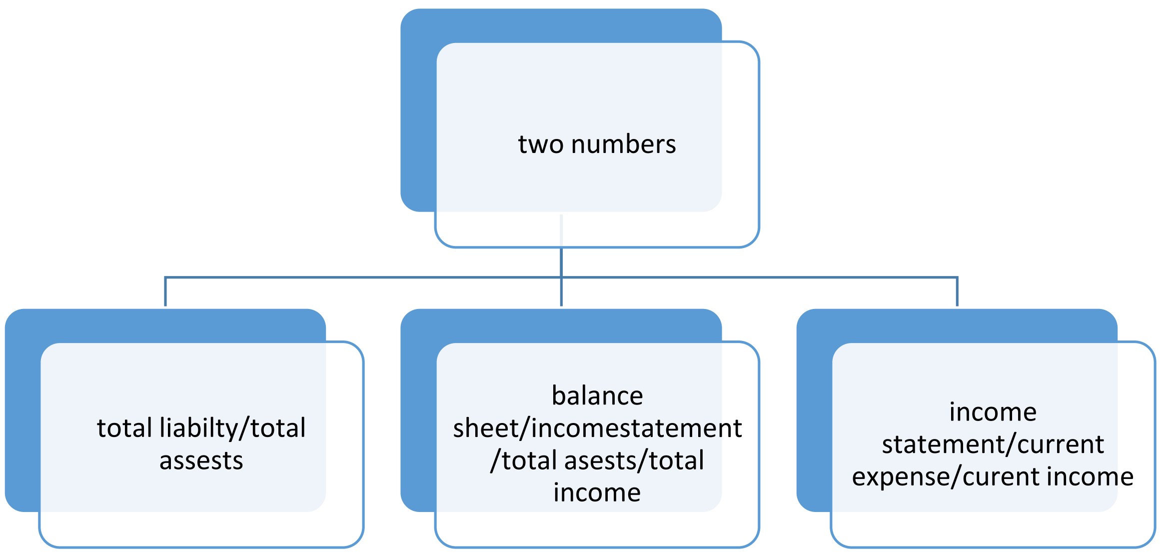

دمالي حسابونو دتحليل دوسايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلومولو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسرمايی جوړښت نسبت. دسيالت نسبتliquidity ratioنسبت په دري برخو ويشل کيږي۱جاري نسبتcurrent ratio۲-تيز نسبتacid test ratio۳-دنغدو نسبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پورونه دجاري شتمنۍ په اساس تاديه کولای شي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liablity}$.تيز نسبت: ديوکاروبار قدرت ښايي چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښايي چې خپل جاري قرضونه دنغدي په وسيله تاديه کولای شي. ۲-داختتام نسبت دابنايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شتمنۍ نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسبت۲-دشتمنۍ داختتام نسبت۳-دطلباتو داختتام نسبت۴-دتادياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسـبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دګودام داختتـام نســـبت: دکاروبار قدرت ښـــايي چې په کال کې څو ځلي خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشـتمنيو داختتام نسـبت : دامونږ ته ښـايي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسـبت: دامونږ ته دابښـايی چې کاروبار په کال کې څو ځلي خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتادياتو داختتام نســـبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلي په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلورډوله ده:۱-دخالصـــي ګټې نســـبت: دامونږ ته ښـــايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: دابښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصـه ګټه لاسـته راوړي. ۳-دشـتمنيو دګټورتيا نسـبت: دابښـايي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده چې ترڅو خاليصـه ګټه کې زياتوالی راشـي يا مونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شـــتمنۍ څخه اســـتفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصـــي ګټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سـرمايی دګټورتيا نسـبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سـرمايی څخه استفاده کړي دخالصـي ګټې دزياتوالي په خاطر. دسـرمايی دجوړښـت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښـانه کوي چې دکاروبار مجموعي سـرمايه تمويل په کوم طريقه شـوی دی. ۱-دقرضـونو او خپلنۍ سـرمايه نسـبت: دامونږ ته ښـايي چې دکاروبار په مجموعي سـرمايه کې څو فيصـده دخپلنۍ سـرمايه ده او څو فيصـده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شـتمنې کې دقرضـونو فيصـدې ښـايي چې څومره فيصـده قرضـونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښـــايي چې په کال کې څو ځلي خپل ســـود تاديه کولای شـــي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسـته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاســـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاســـته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه ګذارۍ کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capital دي.

quick booksکويک بوکس

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چې دانټويټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې ديوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخيستل او خرڅول.

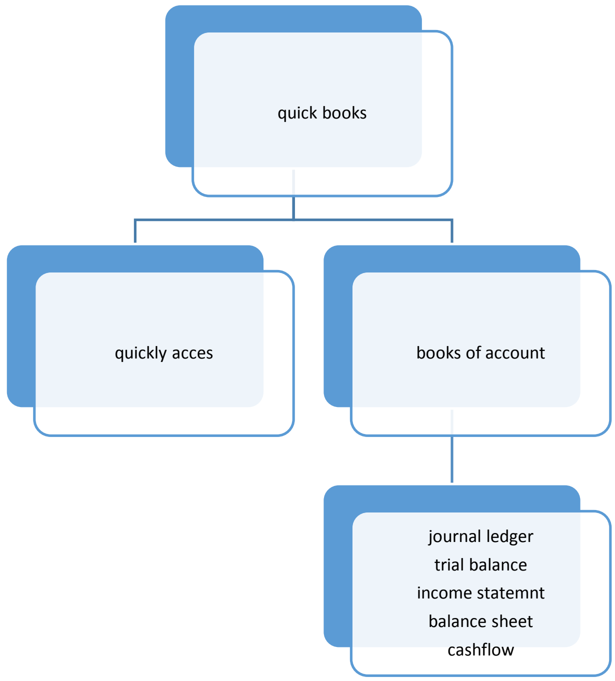

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امريکايانو(دمتحده اياالتو دامريکا) اوسيدونکو يو سهامي شرکت جوړ کړ دانټيوټ په نامه چې په ځلورکالو کې ډير شهرت پيداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating systemوغيره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش ديو توليدي واحد داخلي جريان او معاملات څيړي او دفعاليت دنتيجې معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنيکونه او ميتودونه دي چې ديو محصول، پروسې، پيښې، پروژې، دورې يا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشريح كولو لپاره استعماليږي.ترانزيكشن تعريف: ټولې هغه كاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزكشـــن څخه دي. داكونټينګ دوه برخې موجودې دي١-فيننشـــيل اكونټينګ٢-كاســـټ اكونټينګ . دمالي محاســـبې يا فيننشـــيل اكونټينګ نيمګړتياوې: ١-په عملياتي برخې كې صحيح خبره نه كوي٢-مالي محاسبه ماته دكارمؤثريت نه ښـايي ليكن كاسـټ يې ماته ښـايي ٣-مالي محاسـبه دنرخ په ټاكلو كې مرسـته نه كوي٤-دمالي محاســـبې نيمګړتيا داده چې ماته معلومات دمقايســـې او تصـــميم نيولو په باره كې نه راكوي ٥-دمالي محاسبې نيمګړتيا داده چې په مصرف او كنترول نه كوي٤-دمالي محاسبې بله نيمګړتيا داده چې ماته تاريخي معلومات نه راكوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددې نه ١-مصـــــارف٢-اعداد او ارقام٣-حقيقي معلومات ١-ادرې ته دخپلو توليد شـــوو محصـــولاتو او عرضـــه شـــوي خدماتو په اړه حقيقي او اټكلي معلوماتو ارايه كوي٢-مصـــارف دواقع كيدو په وخت كې مونږ ته ښـــايي او همدارنګه چې نوموړی محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص كولو كې د ادارې ســـره كومك كوي كوم چې دزيات ګټې (revenue)لرونكې وي بل مقصد يې دا دی چې ادارې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهيه كوی دكنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د١-cost accounting٢- cost center٣-expense٤-costing٥-cost٦-cost unite٧-cost objects.

Cost.ټول هغه پيسـې چې ديو جنس په رانيولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دكاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پيســـې دي چې ديو جنس په رانيولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ايكسفينس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نيســي چې كومه ايكسـپير شـوي وي. يا كومه چې دعايد دلاسـته راوړلو په اړوند مصـرف شـــوي وي . costing: ټول هغه ميتودونه او طريقې چې دكاســـټ معلومولو په خاطر په كاراچول كيږي دكاســـټينګ څخه عبارت دي. Cost accountingد costingميتودونه په عمل كې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve --- classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دكاسټ سينټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصـــارف دي چې كوم چې واقع كيږي په خرڅولو توليد او ســـټوركولو بايد يو يونټ باندې راغلې وي عبارت له كاســـټ يونټ څخه ده. cost objectدكمپنۍ يا د اورګانيزيشـــن هغه برخه چې دكوم په خاطر باندې چې مصـــرف كيږي عبارت دي دكاســـټ ابجيكټ څخه دي. مصـــارف په دوه ډوله دي ١-توليدي ٢-دوراني ١-ټول هغه مصـــارف چې دتوليد پورې اړه لري عبارت له توليدي مصـــارفو څخه دي٢-ټول هغه مصـــارف چې دتوليد

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جريان کې وي عبارت له دوراني مصـــارفو څخه دي . پريم کاسـټ : ټول هغه مصـــارف چې ديو جنس په توليد کولو کې مســــتقيمه رابطه ولري عبارت له پريم کاســــټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesديو محصـول دتوليد د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقيم مصـارف: چې ديو جنس دتوليد لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غيرمستقيم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې توليد باندې نه کيږ‌ی بلکې غيرمسـتقيم دتوليد لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبيق کوونکي وي لکه مامورين . دتوليد عناصــــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــــرف۳-نورمصارف. داهريو په دوه قيسمه ويشل شوي دي چې مستقيم او غير مستقيم . ټول مستقيم مصارفو ته مونږ فريم مصارف وايو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دايريکټ نور مصـــــارف او کـه چيرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه F.O.Hمصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ويش پـه درې ډولـه دی-1fixed 2-variable3-semivariableفيکسډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې توليد سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت ليکن په في واحد کې متغيير وي۲-بدليدونکي يا واريبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتوليد سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصيات په مجموع کې ثابت او که توليد شــــروع کوو بيا متغيير دي چې څومره زمونږ مصــــرف زياتيږي همغومره زمونږ توليد زياتيږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـيات ولري که توليد زيات شـــــي زياتيږي او که کم شـــــي کميږي. او دتوليد ديو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصياتو په اساس : اول کنترول کيدونکی دويم نه کنترول کيدونکې مصـــارف دي . کنترول کيدونکې مصــارف هميشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کيدونکې مصارف هغه مصارف دي چې هميشه نه کنټروليدونکې دي . په وظيفوي لحاظ : ســــره مصـــــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــــارف ۲-دتوليد مصـــارف۳-اداري مصـــارف. ټول هغه مصـــارف چې دتوليد داخيسـتلو نه تراخرې جنس يا جوړولو پورې وي عبارت له توليدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غير مستقيم مصــرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په توليد او په خرڅلاوو کې اداري مصــارف دي.دوخت په اســاس دمصـــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندويني په اســاس او ۲واقعي مصــارف : ټول هغه مصــارف دي چې په يوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کيدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوينې په اساس هغه مصارف دي چې په يوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کيدونکې وي . کاسټ ډيسشن: هغه مصارف دي چې ديوې ادارې دتصميمونو او پريکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې يونټ راځي دنهايي مصــــارفو په نوم يادېږي . ســــنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بيرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې ديوشـــي دلاســـته راوړلو په خاطر يې له لاســـه ورکوو. ديوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عوايد چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کيږي ١-دصنعتي کاروبار ٢- دسوداګريز کاروبار: په صنعتي کې دتوليد شوو توکو راپور دخرڅلاو شوو توکو دګټې او تاوان راپور بيلانس پاڼه او په سوداګريز کې دخرڅ شو توکو دمصرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اينوينټرۍ : عبارت دهغه خام موادو څخه او نيم خام موادو او نهايي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ ترې تراوسـه اقتصـادي ګټه نه وي ترلاسـه کړي. ابسـټرکټ کاسـټ: داهغه پروسـه ده چې په ذريعه يې دمصـارفو موضـوع او مرکزونو ته ټول هغه مصـارف چې په مسـتقيمه توګه يې چې مونږ نشوکولای چې تخصيص کړو نو وايو چې ټول هغه غير مستقيم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ يونټ باندې ويشو؟: اکسپينډيچر: ديو شتمنۍ دترلاسه کول ديو خدمت تامينولو او ياد يو زيان دمخنيوي په موخه شـوي پرداختونه او پور دخرڅ(اکسـپينډيچر) په نامه ده دغيرمستقيم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف يا فيکچرې اورهيډ مصارف ويل کيږي .

عمومي مصارف=غيرمستقيم مواد+غيرمستقيم کار+غيرمستقيم لګښتونه.

اقتصادي سياستونه

اقتصـادي عمومي سياسـتونه : اقتصـادي سياسـت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې ديو دولت يا داړونده دولت دباصـلاحيته پاليسـي جوړونکې ارګان فعاليت چې دمختلفو اقتصـادي وسايلو څخه په استفادې اقتصادي وضعې ته تغيير ورکوي ترمشخص اقتصادي فعاليتونه ترلاسـه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصـادي اهداف عبارت دي له اقتصـادي رشـد او پرمختګ دپيسـو ارزښـت ثبات دتادياتو بيلانس توازن، دقيمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصـادي رفاه دعايد زياتوالی ، دعايد عادلانه توزيع او ديو مملکت دمختلفو منطقو لپاره يو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سياست وسايل عبارت دي له يو سلسله متغيير کمي او کيفي وسايلو څخه چې دهغې په ذريعه اقتصادي سياست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتايجو دترلاسـه کولو لپاره په کې لازم تغييرات راوړي ترڅو مشـخص اقتصـادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولين په عمومي ډول عبارت دي ديو بانک ربح، ماليې فيصدي، دمزد ومعاش اندازه، قيمتونو سـطحه ، ګمرکي تعرفې ، دولتي مصـارف، داسـعارو نرخ او داسې نوردپورته ذکر شوي متحولينو يا داقتصادي سياست وسايلو په کاروړلو لپاره مختلفي پاليسـياني موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سـياسـت ، اسـتخدام سـياسـت، توزيع سياست ، قيمتونو سياست او نور داقتصادي سياست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او سـازمانونه دي کوم چې يو سـلسـله معلومات او اولیتونه تشـخيصـوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پيشـنهادوي په ځينو هيوادونو کې دپـاليسـيو طرحـه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهلیکینو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سیاستونه په مؤثره توګه زیاتوالی ومومي لازم دی چې دیوې ټولنې یو ســـلســـله نور معلومات محیطي مشــخصـــات ، طبیعي ، تخنیکي ، رواني ، ســـازماني،بین المللي عقاید ملي عنعنات تاریخي ارزښتونه سیاسي نظام او داسې نورپه نظر کې نیول کیږي. ملي اقتصـاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شـــاملیږي په علمي اســـاســـاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهیم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تیوریګانې اقتصادی پیښې دعلمي نګاه څخه تشـخیصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصـادي سـیاسـت دملی اقتصـاد دتیوریانو په استفادې اقتصـادي حالات تشـخیصـوي او دراتلونکې وضـعیت په کوم شــکل چې رامنځ ته کیږي پیشـبیني کوي.پس ویلای شـو چې داقتصـــادي اهدافو تعینول اوترتیب او هغې ته رسیدنه دمختلفو وسایلو په ذریعه دسیاسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـیح دملی اقتصــاد دتیوریانو څخه په اسـتفادې صــورت مومي پس ویلای شــو چې اقتصـــادي ســیاســت عبارت دي له تطبیقي ملي اقتصـــاد څخه اوداتعریف داقتصادي سیاست لپاره کافي ګڼل کیږي. دملي اقتصاد دتیوري او اقتصادي سیاست یو دبل سـره تړلې دي ملي اقتصــاد تیوري اقتصـــادي واقیعتونه تثبیتوي اوداقتصـــادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضیح کوي اما اقتصادي سیاست دموجوده وسایلو په ذریعه اوضاع تحلیلوي او نهایي هدف ته ځان رســوي.اقتصـــادي ســیاســـت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابیرو څخه دی کوم چې اقتصــادي جریانات او وقایع چې په یوه سـاحه او یا یوه معیینـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظیموي. هرکلـه چې اقتصـــــادي هلې ځلې نظردیوې منطقي مشخصې رشتې یا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم یې یادکړو مثلازراعتي سیاست، صنعتي سیاست، تجارتي سیاست. هغه موضوعات چې داقتصــادي ســیاســت تیوري یی دتحقیق لاندې نیســي کولای شــو په لاندې توګه توضـیح کړو ۱-انسـان منحیث داقتصـادي فعالیتونو مرکز ګڼل کیږي.۲-اقتصـادي جوړښت۳-درابطې دنوعیت تعینول۴-داقتصـاد جریان تنظیمول. داقتصـادي سـیاسـت مفهوم او ماهیت: اقتصـادي نظریاتو دانسـانانو دجامعې څخه سرچینه اخیستې او داجتماعي ژوند داسـانتیاوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شیان ګڼل کیږي. اقتصادي دعملي او تیوري دنګاه څخه تعریف: تطبیقي یا عملي اقتصادي سیاست عبارت له یو مجموعه تدابیرو او کوښښونو څخه دی چې هدف یی داقتصادي ساحې او یارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سیاست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شـته اوصـورت نیسـي. عملي اقتصـادي سیاسـتونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې دیوې ټولنې دسیاسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شـــي زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصـــادي ســیاســـت فعالیږي. په اقتصـــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصیات: دولت امکانات داقتصادي تغییراتو په وړاندې ډیرزیات دي ددې لپاره نو دولت سره ډیر زیات تدابیر شته چې داقتصادي تغییراتو مخه ونیسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ایجاد کړي ده نه یي حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې تولیدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت ځکه په اقتصـاد کې مداخله کوي چې دخصـوصـي سـکتور ځینې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپیســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلایلو په اســـاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي ځکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډیر په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسـیون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسـیون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقیمتونو توقف۲-دپیســـو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سیاست علایم او خصوصیات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سیاست هغه تغییراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســـیون یو اقتصـــادي متغییر ده چې داقتصـــادي اهدافو یعني دقیمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســـب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه یا مداخلې چې فردي نتایج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپیسو په بازار کې . داقتصـادي سیاستونو معنا تعریف : داقتصـادي عاملینو دمسولیتونو څرانګوالی چې کولای شو پالیسیو په کارونې سره په اقتصادي متغییراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه یی مطلوبې ســـطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملینو دلته مطلب دتولید عاملین دی. شاووshowاقتصاد پوه وایی اقتصادي سیاستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپیر کوي۱-لوی اقتصــادي ســیاســتونه ۲-کوچني اقتصــادي ســیاســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغییراتو دتغییر باعث ګرځي او ملي اقتصـاد یوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سیاستونونو په نوم یادیږي.۲-ټول هغه تدابیر او سیاستونه چې فردي تصامیم تر تاثیر لاندې راولي دجزوي اقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. دکوچني او لوی اقتصادي سیاستونو توپیر۱-دکوچني او لوی توپیر یو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سیاسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سیاستونه په کلې ډول تاثیرلري . داهدافو متغیرات : هغه متغیرات چې یوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول یي رضایت رامنځ ته کړي مطلوب رضایت هغه وخت رامنځ ته کیږي چې اهداف داقتصادي سیاست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسایلو تغیرات: هغه دي چې دولتي مقامات یی په ښـه شـکل سره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کیږي چې مناســب اقتصـــادي ســیاســت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کینز یو ه پالیســـي وضـــع کړه باید دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زیاته کړي.هره اقتصـــادي پالیســـي باید له درې اړخه مطالعه شـی . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پالیسـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کیږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یې کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډیرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یې هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ ایښودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایی چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدۍ دزیاتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يې کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قانوني عمر به يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خاص مهارت او هنر درلودونکی به وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســـتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشـــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضـا دنقصـــان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـــان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصـــادي ســياســتونو دتطبيق ســـتونزې: ۱-دنوســـاني انحراف وخت په دقيق ډول ســـره تثبيت کول يو مشـــکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت يوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسـايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلي اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دماليي وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړۍ پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسـيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسـي دګڼ شـمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلې وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسـی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازياتوالي په خاطر دپانګونې هڅونه اوتشويق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتيا يا زياتوالى.۶-دنويو داخلي راتوکيدلو صـــنايعو حمايت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصــــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړيوال خارجي تجارت دپاليسۍ ډولونه: دنړيوال خارجي تجارت پاليسي په دوولويو برخو ويشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمايت پاليســي ۲-دتجارت دازاد والى يا ازاد پريښــودلو پاليســي ده .دخارجي تجارت دحمايت پاليسي : نوموړې پاليسي ته دخارجي تجارت دکموالي يا بنديدو پاليسي هم وايي چې اساسا دتجارانو دمدرسې دافکارو څخه سرچينه اخلي کومو چې به ويل ددولت يا يو هيواد دلوړو مصـلحتونو څخه يو داهم دى چې دسـرو اوسـپينو زرو زياتې ذخيري دخپل هيواد په داخل کې بايد ولري.نوموړي پاليســـۍ په لنډ ډول تعريفو: دټولو هغو اصـــولو ، قواعدو، تدابيرو، اوکړنو له مجموعې څخه عبارت ده چې په مســتقيم يا غيري مســتقيم ډول يي په مټ داسې قيودات او شـرطونه په خارجي تجارت باندې ديو هيواد په حدودو کې رامينځ ته شــي ترڅو دځانګړي اقتصـــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شــي.اوددې پاليســۍ وســايل عبارت دي له : دټولو هغو مستقيمو او غيري مستقيمو وسايلو څخه عبارت دي چې پواسطه يى کولاى شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولاى شو پرمټ يي ټول هغه ټاکلي اهداف چې غواړو يي په اســانۍ ســره په لاس راوړو اودا وســايل يو لړ قيودات اوبنديزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازې په څير وضـــع کيږي او کله هم په غير له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسايل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعريفي او بنديزونـه:ګمرکي تعريفي دغيرومســـتقيمو مـاليـاتو يوه نوعـه ده چې پـه مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمايوي يا کاروباري اجناسو باندې ديو هيواد په سرحداتو کې وضــــع کيږي که نوموړي توکي داخل دهيواد ته راننوځي او که ورڅخه بيرون درومي (صادرات او واردات) چې بيا همدغه تعريفي په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کيږي لکه: دقيمت او نوعيت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قيمتونو باندې ديوې معلومې فيصدۍ په اساس باندې وضع کيږي ورته دقيمت په اساس تعرفه وايي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضــع کيږي. دکومو قيمتونه سـره متفاوت او نوعيتونه اوماډلونه سره توپير ولري.او ټولې هغه تعرفې چې يو خاص جنس په يوځانګړي نوع باندې ديو معلوم مبلغ په اندازه وضع کيږي ورته دنوعيت په اساس تعرفه وايي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کيږي چې ماډلونه يا نوعيتونه يي سره تقريبا يوشان وي او قيمتونه يى ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرينې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبيق کې ډير اســان ده.دهدف او غرض په اســاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اســاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ويشـــل کيږي. يعنې ددولت دعايداتو دزياتوالي په خاطر اويا هم دداخلي صـــنايعو او توليداتو دحمايت په خاطر. نوويلاى شـــوو چې ټولې هغه تعريفې چې ددولت دخزانې دعايداتو دلوړوالي په خاطر وضـع کيږي. بايد په ټولو هغو توکو او اجناسـو وضـع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـي دتقاضـا ارتجاعيت لږ ارتجاعي وي ، داځكه چې دنوموړو توكو باندې لوړو تعرفو په وضــع كولو ســره دولت ايرادات زياتيږي لاكن همدغو توكوته په تقاضـــا كې دومره چندان بدلون نه راځي. او س كه چيرته تعريفې دخپلو داخلي توليداتو دحمايت په خاطر وي نو بايد په ټولو هغو توكو چې هيواد ته رواردېږي اودداخلي توليداتو سره متجانس اورقابت كې وى. كيداى شـــي چې پورته دواړه تعريفې جلاجلا تطبيق شـــي او يا هم دواړه نوع همزمان په يووخت كې پلي شي. دخصوصيت په اساس تعريفې : دخصوصيت په اساس تعريفې كيداى شــي دبدلې په خاطر وي او ياهم كيداى شــي تشــويقي اوياهم كيداى شــي چې تعويضـــي بڼه اختيار كړي . دبدلې اخيســـتلو په منظور تعريفې په دې معنا چې يو هيواد دبل هيواد نه دغچ اخيســـتلو په خاطر دنوموړي هيواد څخه په واريدونكو توكو لوړي تعريفې وضــــع كړي . تعويضـــــي تعريفې په دې معنا چې كله يو هيواد وغواړي چې درقيب هيواد لخوا دډمپنګ دپاليسۍ مخنيوى يى په خپل هيواد كې كړي اوسې نو درقيب هيواد څخه په واريدونكو توكو باندې دهغو سبسيډيانو اوكومكوونو په اندازه تعريفې وضع كوي ترڅو بيرته قيمت لوړ شي اودرقيب هيواد نوموړي پاليســي ناكامه شــي نو همدغې نوعې تعريفې ته تعويضــې تعريفه وايي . غوره اوتشـــويقي هغې تعريفو ته وايى چې يو هيواد غواړي دبل هيواد ســـره خپلې تجارتي اړيكي بهتره كړي اومظبوطيكړي نو دنوموړي هيوادڅخه په راواريديدونكو ټولو توكو او اجناسو ټيټې تعريفې وضع كوي، اوددې قسمو تعريفو څخه يواځې همغه واريدونكې هيواد ګټه پورته كوي اوبس. دمقدار او كميت په اساس بنديزونه: لكه دكوټې سيستم quota systemدټيكس كوټــه tax quotaاووراداتو اجــازت نـــامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . كوټا سيستم يعنې دبنديز هغه نوع ده چې په توكو باندې دمقدار اواندازې هغه ټيټ حد په ټاكلوپه شــــكل كې وي. اوس كه چيرې دغه نوع بنديز په وارداتو باندې ولګول شــي نو هدف به يې ترينه په خارجي كرنسۍ باندې دتقاضـــا كموالى وي ترڅو دتادياتو دبيلانس دعجز څخه مخنيوى وشـــي اوهم په عينې وخت كې موداخلي توليدات دنورو رقيبو هيوادو درقابت څخه هم ســـاتلي اوســـي. او كه چيرې نوموړي بنديزونه په صـــــادراتو ولګول شــــي اوســــنى هدف به ترينه په داخل دهيواد كې دمســـتهليكينو څخه حمايت او ســـاتنه وي. او ټيكس كوټا په دې معنا چې دولت په يو خاص واريدونكې جنس باندې ديوې ټاكلې مودې لپاره ټيټې تعريفې وضــــع كوي او كله هم چې ټاكلي موده پاى ته ورسيږي نوبيا بيرته لوړوي .دوهمه پالسى :دپانګونې يا سرمايه ګذاري پاليســــي : څرنګه چې پانګونه دپانګوونكود اوږدمهاله تصـــــميم نيونى پورى اړه لرى اوپه هيواد كې داقتصـــادى رشـد ضــامنه ده ؛چې پواسـطه يى له يوطرفه څخه په هيوادكې توليدى ظرفيتونه معلوميږى اوله بل پلوه په نوموړي هيواد كې پانګونې ته دتصـــــديو اماده ګې بنايي.دپانګونې درامنځته كيدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ يي مثبت مرحله يادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم يي منفي مرحله يا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نوركس يو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســـرمايه ګذاري يا دپانګونې مفهوم دادی چې ګوندې يوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امکانات دخپل اوســني ضــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو يوه برخه په سرمايه وي اجناسو (ماشـينونو) لکه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورت، په تسـهيلاتو .. يا نورو هغو برخو کې مصـــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتې ګټې ، عايد او اقتصـــادي رفاه دزياتوالي باعث کيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شـو چې پانګونه دخپلو جاري منابعو يا ســـرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزياتوالي باعث ګرځي.دپانګې اچونې دپاليسـۍ تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصـاد له نظره دپانګونې پاليســي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يې په ملي اقتصـــاد کې دپانګې اچونې عمليه او کچه کنترول اوواضـــح کيږي او همدارنګه دپانګې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانګې اچونې دملکيت او دجنسـيت ټاکنه اوبلاخره دپانګونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاکلې مودې لپاره په ګوته کوي .دويم:دپانګونې دارزښـت اوشـــکل ټاکونکې عوامل: ويلای شـــو دلته يو شـــمير عوامل شـــتون لري کوم چې دپانګې اچونې ارزښـــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه کســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونکې دي ورته بايد پاملرنه وکړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سپما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عايد ســاختار او جوړښـــت اوهمدارنګه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يې کيږي چې کيدای شي چې واقع به شــــي.۳-دپلي کيدونکې مالي پاليســـۍ او دهغې دوســـايلو (T,G)په تطبيق کې کموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه اوهمدارنګه دسپما انګيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لکه رکود اونمو يا هم دراتلونکې اقتصادي وضـــعې پـه اړه داميـدواری او انـاميـدی حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـګ نســـبـت اوفيصـــدي.دريم:دپانګې اچونې تيورياني او پاليســـياني :ددې ترڅنګ بايد دپانګې اچونې پاليسـي جوړونکې ارګانونه او اشـخاص بايد دپانګې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يې يو څو ترينـه پـه لنـډه توګـه يادوه۱-دکينز نظريه: چې وايي پانګه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړيکه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډګر کې داخبره څرګنده شوه چې پانګونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يې فکر کيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا acceleratorکومه چې وايي په پانګونه اويا هم په پانګونه کې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا که چيرې توليد زيات شـي نو پانګه اچونه هم ورسـره زياتيږي او که برخلاف توليد يا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورســـره کمیږي.I=f(GDP)اچي دلته دپانګې اچونې څخه هدف هغه خالصـــه پانګه اچونه ده یعني – net investment=gross investment depreciationمجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسایشات.۳-دپانګې اچونې لپاره دداخلي رصـید یا stockتیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې سـره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورســـره پانګونه تشـــویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرســایشــاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصـدۍ دذخایرو ایا هم دفرسـایشـاتو په شـکل سـپما کوي. نوویلای شـوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسایشات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شـوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګې په اړه دنیوکلاسـیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پانګونه دپانګې دخدماتو قیمت پورې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدۍ پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصـدیو سـپما، ددولت سـپما، اودخارج سـپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یې شـــخص اویا یې دهغې وســـایل تولیدوي.یعني عاید باید عادلانه وویشـــل شـي.څلورمه پالیسـي : مالي او پولي پالیسـي : پیژندنه کلاسـیکو اقتصـادي علماوو داسـې انګیرله چې په یو اقتصــاد کې تل کامل اســتخدام منځ ته راتلای شـــي . دوی داســې ویل که چیرې اقتصـاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاســیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصـاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه یی لاسـوهنې غوښـتنه وکړه. وروسـته کينز له غو ښـتنې داخبره په مکمله توګه درک شوي چې يو هيواد او يا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کيدو لپاره اوياهم دثبات حالت دســـاتلو لپاره ددولت لاســـوهنه ډيره اړينه ده.ځکه چې کله په يو اقتصـــاد کې دبيکارۍ ، قيمتونو پرشـاپاتې اقتصـاد ، دعايد غيرعادلانه ويش اوداسـې نور بحرانونه رامنځ ته کيږي ددولت مداخلي پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب مودادی چې دولت له دوه مهمو سـياسـتونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصـادي بحرانونه سـره مقابله وکړي. چې دادوه سـياسـتونه مالي پاليســي اوپولي پاليســي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پاليســي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پاليسي مفهوم او پيژندنه: -مالي پاليسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عوايد تنظيموي-مالي پاليسي ددولت دمصارفو او مالياتو دشکل دهی (بڼه ورکونې) پروسه ده ترڅو دولت پرې تاکلو موخو ته ورسيږي.- پروفيســور لايندهالم وايي چې مالي پاليســي يوه پروســه ده چې دمعينې مودې لپاره ددولت عوايد او مصارفو جوړښت تعقيبوي.W leeوایی چې مالي پاليسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نيسـي .۱-دمالياتو طرز۲-ددولت دمصـارفو طرز۳-ددولت دپور اخيسـتنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پاليســـی وســـايل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې ديو هيواد په اقتصـــاد کې مالي پاليســـي پلي کوی کله چې دمالي پاليســـی په وســـايلو يا عناصـــرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پاليســـي عمده وســـايل تشکيلوي.۱-ددولت مصارف ديو هيوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقيم او غير مستقيم ماليات. ۳-تمويلي کســـر : دمثـال پـه ډول کلـه چې دولت قرض اخلي يـا هم نوی نوټونـه چاپوي۴-ســبســايدي ۵-انتقالي تاديات لکه تقاعد، دبيکارانو لپاره معاشــات، ســکالرشــيپ مصارف. دمالي سياستونو موخې : دمالي پاليسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې يو هيواد يی دمالي پاليسي په مرسته داقتصـادي ستونزو په نوم پيژني او له مينځه يي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډيره دقيقې څيړنې او ځيرکتيا تـه اړتيـا لري چې پـه لانـدې ډول دي ۱-دقيمتنونو ثبـات۲-ددولـت دمصـــــارفو دځرانګوالی طرزټاکل يعنې مثلا دولت غواړي دپترول اســـتعمال کم کړي نو ماليه پري زياتوي يا بيې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳- داسـتخدام دکچې لوړوالی۴-دعايد عادلانه ويش۵-اقتصـادي پرمختيا۶-دتادياتو بيلانس دکسـر څخه مخنيوی.دمالي پاليســي اصـول:لومړی : په سـوداګريز دوران کې دمالي پاليسـي اصـول لکه مترقي مالياتو سيستم۲-دبيکارانو رفاهې ورکول۳-دزراعتي محصولات حمايوي پاليسي . دملي عايد په توزيع کې دمالي پاليسی اصول: (انفلاسيون،ډيفلاسيون،اومالي پاليسي)لومړي ډيفلايسونې خلا اوددولت مصارفاتي اصل: کله چې په يو هيواد کې ديفلاسيونې خلارامنځ ته شـي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gيعنې ددولتي مصـارفو کچه پورته کړي ترڅو پيسـې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل اســـتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتي اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدئ نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدئ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدئ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دئ سـره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضـرورده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منځه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدئ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاســیون رامنځ ته شـــي هغه ددې له امله چې اقتصـــاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدئ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدئ وکولای شـــي په شـــته منابعو تقاضـــا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شـي ورسـره عواید کمیږي چې ورسـره مصـرف ته میلان کمیږي. پنځم : دډیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصـل: کله چې اقتصـاد کې ډیفلاســیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیســې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشـــي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوســتلي اویوبله طریقه چې پیســې دوران ته ورګډې شـي دتقاعدې معاشـات ، بیکارانو معاشـات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صـداقات، اوداسـي نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دتولنې دوران ته ورګډیږي . چې دابايد دولت محاســبه کړي کله چې داپیســې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورسـره تقاضـا پورته ځي چې دتصـدیو دعرضـې لپاره لاره هواروي تصـــدئ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې یي یادشـوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شـپږم : دانفلاسـیونې خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضـــا ډیره پورته ځي او دتصـــدئ دمنابعو له کمبود ســـره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسي ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضـه وکولای شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذايي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اسـاسـيتوګه اوواضـح توګه نه ښايي-شپږ مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځي دښـــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د ښارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختایی هیوادو کې داستخدام سیاسـت هدف داسـتخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټيټوالی مخنيوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضـــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سـیاسـت داهم دی چې دټولنې هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصــادي نظام ته شـکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریانې سیاسـت داقتصــادي سیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټـاکي اوپـه داســـي حـال کې چې جریـانې ســـیـاســـت دلوبې حرکـات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریانې سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضـــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچونې سـره یي په اقتصــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمې سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمې سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړونې، رهبري او داقتصـــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصـــديو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمې سـیاسـت جوړونې اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کي مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کي ملي اقتصاد څخه عبارت دی . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تادياتو په واسطه ترتاثير يااغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کي نه شي کيدلای چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادی سياست دکاملې کلاسيکې ازادی په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولای شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعي ۲- عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کي رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالی مريضي او نورجمعي هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې ّبه په دې کې پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليي (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا كيدو وړ دي دبيلگې په توگه ماليات هغه وركړي دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شخصيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضع كيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارك كول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره كولو په خاطر دهغوى لگول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواك علم دى چې دبحث موضوع يې ددولت مالي اقتصاد دى مالي علم ددولت دمالي اقتصاد په هكله له دوو موضوعاتو څخه خبرې كوي. مالي علم په كوم مفهوم سره ددولت له مالي اقتصاد څخه بحث كوي په دې هكله دوه نظريات شتون لري١-مالي علم دهنردعلم په توگه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديسيپلين په توگه پيژندل شوى او ديوه هنر دعلم په توگه دمالي اقتصاد په موخو باندې دملي اقتصاد علمي سپارښتنې او وينا كول تطبيقوي او په دې توگه ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواروي. او دانظريه په ١٨٣٠ څخه مخكې ترسترگو په هغې وخت كې لامالي علم څا دخپلواك علم په توگه نه پيژنده او په شلمه پيړۍ كې بيا دالاړه له منځه٢-مالي علم ديو خپلواك علم په توگه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دى چې لكه دبل هر علم په شان ديو مشخص معرفت او دپوهې دموضوع لرونكى دى چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره كيداى شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره كارواخلو او دهغې په مرسته ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواري شي. كله چې دولت خپلو تشبثاتي چارو په اډانه كې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضه كړي نو دغو هڅو په ترڅ كې دخصوصي اقتصاد دسيال په توگه واقع كيږي. نو ځكه دهغو پربيو او كيفيت كميت او توليد باندې اغيزه همدارنگه كله چې دولت له وگړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه كوي نودهغو په واسطه په سيده توگه دموسساتو او اشخاصو دلگښت اندازه سپما اودپانگې دجوړيدو امكانات اودپانگونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلكې بلمقابل خصوصي اقتصاد هم دمقابل لوري په توگه ددولت په مالي اقتصاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلگې په توگه دخصوصي اقتصاد فعاليتونه كه ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توگه دودې او كه ددمتمم و همكار په توگه وي په هر حالت كې ددولت په اقتصادي فعاليتونو باندې اغيزې لري كله چې موضوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه گورو نو ليدل كيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو كميدل او زياتيدل دخصوصي اقتصاد دعوايدو دكمبود او زياتيدو لامل كيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه كوي ددې معنا داده چې دخصوصي عايد زياتوالى ددولت دعوايدو زياتوالې امكان برابروي خو دخصوصي عايدو كمښت ددولت دمالياتي عوايدو دكمښت لامل كيږي. دمالي علم دندې دادي چې ١-ددولت دمالي اقتصاد ماهيت توضيح كول٢-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصادونه هم دتوضيح او وڅيړي٣-په دې هكله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې ديو شـمير ټاکلو موخو ترسـره کول چې په حتمي توګه ضـروري بريښـي بايد ددولت له خوا وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد او اهداف لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي موسســاتو جوړول روغتيايي تاسـيســات او نورعام المنفعه تاسـياسـات . دولت هغه وخت تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يي عرضــه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاســه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو په بدل کې ترلاســه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي ترلاســه کوي . نو ځکه تشـبثاتي عوايد ددولت داصــلي عوايد په نوم يادېږي. دولت خپل يو شــمير نورمالي وســايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اســتفادې ســره دبيلابيلو مالياتو داخيســتلو له لارې دمحصــول او ونډو له طريقه ترلاســه کوي چې ددولت دغه ډول عوايد ددولت داشـــتقاقي عوايدو په نامه يادېږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت دمالي اقتصــاد مولديت او اجرات له کريديت ســره تشـبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په واســـطه پولي او مالي وســـايل له پس انداز کوونکو څخه متشـــبثينو او پانګه اچونکو ته ورليږدول کيږي او دپانګونې لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـــتونو لپاره کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښـتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه کې ســپما کول. لکه هغســـې چې ددولت په عايد کې زياتوالی ددولت دمالي بنســټ دپياوړي کيدو لامل شـــي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصـــاد دفعاليتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي ټاکلي پروژي عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسـپما لامل شـي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويی په حقيقت کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالی هم په ســيده او هم په ناســيده توګه راولي. مالي علم له نورو اجتماعي علومو ســـره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره ســـتونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل شـي . ددولت دمالي اقتصـاد اغيزې په مجموعي اقتصـاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصـاد داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـــاد ونډه او سـهم څه په نسـبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشـلمې پيړۍ له پيل څخه بيا تراوســـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلی . يعنې ملي عايد دانډول ســـره ســـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شــي چې ددولت دلګښــتونو په اړخ کې هم له اقتصــادي پرنســیپ څخه کاروا خیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصـادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شـي یا به پوره نه شــي. دبحران او اقتصــادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصـــادي او ټولنیز حالت دښـــه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښـتونه هم زیاتیږي داقتصـادي رونق حالت کې دخصـوصـي اقتصـاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شـته . دمرکنتلسـت دولت داقتصـادي مهم سـیاسـت په سـوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رســـیدل او چې دغه موخې ته درســـیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصـــادي چاروکې ددولت لازیاتې مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندېنیو چاروته۱-داســـتخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صـــادرات زیات او واردات کم شـــي اوپه پایله کې یې دســوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصــاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصــوصــي صــنایعو پیاوړي کول۳-دصــادراتو دګمرکي تعرفي دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکي دهیواد دننه په کورنیو صـنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصـولاتو بدل شـي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داســـعاري ورکړو اندازه کمه شـــي۵-دکارتماموپه صـــادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري ســـرچینې پیاوړې شـــي ۶-له بهرڅخه په واردو شـــویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیښودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنسټیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروســیې نامتو عالم (ن --ګ --یچیف) دمالي علم دندې داســې توضــیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي ســرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورســپارل شــوې دندې ښــې ترســره کړي باید کافي اندازه مالي وســایل ورســره وي اودولت دغه مالي وســـایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاســـه کوي۱-ددولت تشــبثاتي عواید۲-محصــول او ونډې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت ســره ســمې ددولتي شـــتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضـــه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخیستل۷-دبهرنیو او کورنیو بلاعوضونو مرسته ترلاسه کول. دولت هغه وخت تشبثاتي عواید ترلاسه کولای شي چې کله دخصوصي اقتصاد په شان په تولیدي فعالیتونولاس پورې کړي اجناس او خدمات تولید او عرضه کړي. او دهغو په بدل کې عاید ترلاسه کړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپیر ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپیر۲-دګټو ترلاسه کولو له پلوه توپیر۳-ددندو له پلوه توپیر۴-داحتیاجاتو دپوره کولو له پلوه توپیر۵-دلګښتونو او عوایدو دمخکې وروسته والي له پلوه توپیر۶-دعوایدو دچمتو کولو له پلوه توپیر۷-دتولید دماهیت له پلوه توپیر۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپیر ۹-دنافعیت او دهغه دسنجش له پلوه توپیر.مالي علم ددولتي فعالیتونو داغیزو دتحلیل او تشریح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډیر ښه سمبالول او معقول تنظیم کول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سیاست۲-مالي تیوري. دمالي علم تحقیق او څیړنې موضوع نه یوازې دکورنې مالي اقتصاد څیړنه ارزونه تحلیل او ارزیابي کول او توضیح کول دی بلکې دنړیوال مالي اقتصاد دستونزو څیړنه او تحلیل کول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعیت دښه کولو په خاطر ګټه واخیستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنسټونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عواید په ډیره ښه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنریش راو: چې په ۱۹۳۰ م کال کې یې په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو یا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سیاست باندې وویشل وایی چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتیاوي په مادي وسایلو سره په ډیره ښه بڼه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسایلو اقتصاد وي.دلیبرال اقتصادي نظام یا داقتصادي خپلواکی غوښتنې دنظام یوه مهمه ځانګړتیا چې کلاسیکو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو کې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعالیتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پریښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق که چیرې افرادو ته په اقتصادکي ازادي ورکړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق یو کاروبار ځانته غوره او پیل کړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام یو کلک پلوی وه دولت باید داقتصاد په ډګر کې ساختماني دندې یعنې تولیدي فعالیتونه ترسره نه کړي بلکې داقتصادي نظم دډاډمنتیا لپاره صرف انتظامي دندې پرمخ بوځي. ادم سمیت دلیبرال اقتصاد پلوی داسې نظر ورکړی دولت باید په اقتصادي چارو کې دنورو ترڅنګ زیربنایی تاسیساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زیربنایي ساختماني دندې نه ترسره کوي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد: کې دتولیدي وسایلو ددولتي کیدو له امله دټولنیز محصول زیاته برخه په سیده توګه په دولت پورې اړه پیداکوي. دټولنیز محصول ویش په خلکو باندې ددولت له خوا تاکل شوي عاید سر ه سم ترسره کیږي. او بیې هم ددولت له خوا ټاکل کیږی. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې چې مستقیم یا سیده مالیات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصـديو څخه اخيسـتل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصـلي او غوښـنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بڼو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سـنجولو بنسـټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصـادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصــاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان ســره ســمه ديو شــمير پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصـول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيـک مرکزيـت دوحدت پرنســيـپ) *دبودجې اختصـــاصـــي پرنســـيپ(دبودجې دوحدت پرنســـيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسـيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصــادي نظام کې يعنې په اقتصــادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسـوهنو په صـورت کې چې دليبرال اقتصـادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې ســره ســم ددولت دمالي اقتصـــاد حجم او ســـاحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې دبودجې دتوازن اصـــلي علت دادی چې دبازار اقتصـــاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولې او له اقتصـــادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصـاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شـو پورتنې دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشـــبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصـــادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصـــادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شـــامل دي چې دمرکزي پلان اقتصـــادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصــاد دهغه ډول اقتصــاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضــه کوي او دخصــوصــي اقتصــاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصــاد نظام چې دنولسـمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصــوصــي نوښــتونو لپاره ديوې ازاده فضــا په تضــمين کولو ســره ددولت دخپلو مالي او اقتصـــادي فعاليتونو دپراخولو په واســـطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصــادي نظام داقتصــادي عمليې دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوســې او مخه يي ونيســي اوداقتصــادي پيښــو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصــاد په بڼه تراغيزې لاندې راولې او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروســته ترصــنعتي انقلاب څخه يو شــمير ناوړه اقتصــادي او ټولنيزي پيښــي لکه داقتصــادي بحرانونو پيښــيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرســتونزمن شــرايط او په کارګرو يې ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشــومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شــول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصـــادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصـــادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والټراوايکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو ســازماني اصــول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسـو داررزشـت اسـتقرار۳-بازارته داقتصـادي عاملينو راتګ(شـغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصــول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصــاراتو دشــکل مخه ونيســي او ضروري او نه منع کيدونکي انحصار داسي کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شـان شـي۲-دولت بايد دخپلو مالياتي سياسـتونو له طريقه پرته له دې چې په اقتصـاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شـي دعايد بيا ويش اصـلاح او سـمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دښــځو داســتخدام او دماشــومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصــــونيت ولري او له دې پرته له طبيعي سرچينو څخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشــي . دازادي غوښــتني نوى اصــالت هم له دولت څخه يو څو غوښـتني لري چې دهغوى عملي کول ددولت دمالي اقتصـــاد دپراختيا او ښـــه کيدو لامل کيداى شـــي. داسـلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښـت سـاتل۳-دقانون(شـريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصـادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو سـاتل او دهيواد دپولو سـاتنه . داسـلامي دولت عايداتي سـرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضـع کيدلو او اخيسـتو حالات په سيده توګه شـريعت ښـودلي لکه : زکات،خمس، عشـــر، خراج، جزيه، صـــدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو مالياتو په نوم ياديږي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسـلامي حاکم کولاى شـي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړى مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتياو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو څخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سـوده حسـنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والټراويکين وروســـته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شـــمير نوي دندې پيشـــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصـــاد دپراختيا لامل شـــول. دولتي تصـــدۍ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصـــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلې امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښـــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســـيندونه، اوبه شـــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصـــادي نظام کې دولت دفعاليت ســـاحه محدوده وي او ترډيره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريي سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډيره لږه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډيره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســـه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيې ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصـديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يې صـنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزی او اقتصـادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصـادي پيښو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل توليد عوامل او خدمات تصـــديوته ورکوي او تصـــدۍ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شـکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصـــادي دوران کې لاندې پيښـــې پيښـــيږي۱-کورنۍ خپل دتوليد عوامل تصـــديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو توليدي دعرضـــې په بدل کې تصـــديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګـه ماليـه ورکوي۴-دولـت کورنيو دتوليـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـايد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکوير ۵-کورنۍ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنې څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصـــدۍ هم دولت ته په ســـيده اوناســـيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـــديو پس اندازونه اواســتهلاکات دپانګې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرســـايشـــات(اســـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړي شوي پانګې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيســتل کيږي.پورته اقتصــادي دوران يو ترلی اقتصــاد په پام کې نيســي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصـــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شـــوي.په ملي اقتصـــاد کې دپانګې جوړښـت ســرچينې عبارت دي له:ددولت فرســايشــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسايشاتو او پس اندازونو او عوايدو اومالياتو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښـــت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شـــويو اجناســـودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــــاد دمولديت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعني دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يي زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصـــاد=مجموعي اقتصـــاد+لوی اقتصـــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو ســـره ايجاديږي. له هغه مفيديت ســـره پرتله کړي چې دافرادو دمالياتو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوی ګټورتوب دمالياتو دورکړيله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفريټو ډير مســاعد حالت ددولت پرلګښــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر ســره ســم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يي يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شـــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار نامکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســـي موضـــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسګريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شـــي پوره کيدای نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصـــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سـياســي تصــاميم له مخې ترســره شــي .داشــخاصــو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې نامکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشــــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښـــه شـــکل ترســـره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي تولينزو کلتوري اوسياسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بیلابیلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بیولو لپاره دولت عوایدو ته اړتیا لري. دعواید و داعتدال اوکفایت اساس:ددې اساس له مخې باید دولت عواید دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره باید دلګښتونو داندازې څخه نه زیات او نه کم شي. ځکه که عواید دمصارفو څخه زیات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغیزې کوي.اوکه عواید دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعالیتونه محدودیږي اوخپلې دندې نشې ترسره کولای یعنې دا اساس په یوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرایطو سره داقتصادي شرایطو سره دبرابروالی وړتیالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتیا لري که چیرته ددولت عواید کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چیرته عواید زیات شي نوتولیدي وسایل بې ګټې پاتې کیږي.ددولت عواید ودبیامولدیت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتین دمالیاتوپه هکله ویل و ددولت عواید باید داسې راټول شي چې په اقتصاد دبیا تولیدولو اغیزه ولري معنا داچې ددولت عواید په واسطه دهیواد راتلوونکې تولیدي قدرت ضعیف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوایدو اقتصادي اساس : ددولت عواید اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوایدو باندې داقتصادي پرنسیپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عواید باید داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالیاتي اداروته ډیرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالیاتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالیاتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دمالیې په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالیاتي استطاعت داساس تطبیق کول په عمل کې ستونزمن اوناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دمالیې ټاکنې تخنیک:له پلوه ډیرستونزمن اوتردې چې پرمختیایي هیوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشې کیدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبیادې مالیه پرې کیښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمیر هیوادونو کې حاکمه طبقه هیڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتیازات دي له منځه ولاړ شي.۳-له دې امله چې ددولت مالیاتي پالیسۍ په چارو کې بیلابیلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زیانمن کیږي. اوسم نه شي عملي کیدی.ددولت دعوایدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عواید په اقتصاد منفي اغیزه وانه چوي باید یو شمیر اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عواید دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوایدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات.ددولت دعوایدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل یا اساس لاندې برخې لري۱-دکفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقتقابلیت۳-دعوایدودتحصیل(راټولولو) داقتصادیت اساس۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت۱-کفایت او اعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقت قابلیت: له دې امله چې دهرهیواد دمالي اړتیاوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي باید ددولت عواید داسې تنظیم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو اواقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي يعنې برابرکړای شي اوپايله کې مالي اړتياوسره مطابق شي. ۳-دعوايدو دحصول اقتصاديت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زيات نه وي اقتصادي وي اونور۴-ددولت دعوايدو دتحصيل قانونيت: دغه اساس له مخې هر ډول مالياتي عوايد چې دولت يي دافرادو او موسساتو څخه اخلي بايد دقوانينو اومقرارتو سره سم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه استفادې مخه ونيول شي نو بايد مالياتي قوانين اومقررات په واضح ډول تدوين شي . دغه دول قوانين پرمختيايي هيوادوکې ډير ضروري دي. ۲-ددولت دعوايدو دملي اقتصاد اساست.ددې لپاره چې ددولت دعوايدو ترلاسه کولو په ملي اقتصاد باندې منفي اوناوړه اغيزه ونه کړي نودلاندې اساساتو رعايت کول ضروري دي .دعوايدو بيا مولديت اساس: ۲-دعوايدو دمنابعو غوره اوسم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسانتياوي۲-۱-دعوايدودمنابعو غوره اوسم انتخاب: دې اساس نه هدف ددولت دعوايدو او مالياتو دحصول پرمهال دتوليد دعواملو دترکيب امکانات اواقتصادي ساحو کې دعايد منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عوايد داسې راټول شي چې اقتصادي فعاليتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسانتياوي: ددې اساس څخه هدف دولت دعوايدو دراټولولو پرمهال ماليه ورکوونکو ته ستونزې راپيدانه شي اوماليات بې تکليفه تحويل کړي اودامکان ترحده ماليه ورکوونکو ته اسانتياوي برابري شي ترڅو هغوی مالياتو ته زړه شه کړي او ماليات ورکړي. ۳-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوايدو راټولولو لپاره ضروری دي اواقتصادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتيا له پلوه ارزښت لرونکې دي ۱-دماليي دعموميت اصل۲-دمالياتو دفداکاری اساس۳-دمالياتو استطاعت.۱-دغه اساس له مخې بايد مالياتي قوانين مقررات عام وي اودهيواد ټول وګړي پرته دکوم امتياز او يا توپير څخه دماليي تابع وي يعنې داسې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتيازات دمالياتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو يو شان تطبيق شي.۲-دمالياتو دفداکاری اساس:دغه اساس له مخې چې دولت خپل عمومي وظايف په ښه شکل ترسره کړي نوبايد دهيواد ټول وګړي يو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوايدو يوه برخه دماليي په بڼه ددولت دلګښتونو دتمويل لپاره وسپاري ، ۳-مالياتي استطاعت اساس.دمالياتي مقاومتونو لنډيز: کله چې دماليی بريدونو څخه تيری وشي نوماليه دزغملو وړنه بريښې اودمالياتي مقاومت درامنځ ته کيدو لامل کيږي. مالياتي مقاومتونه کيدای شي دجنايي مقاومت په بڼه وي او ياهم دمالياتي قانون مقاومت په بڼه وي دمالياتي جنايي مقاومتونه ددوکې اوپټولو په بڼه او ياهم ماليي ورکولو څخه دډډې کول په بڼه وي چې دسزاوړبلل شوي دي دمالياتي مقاومت په ضد مجادله په دريو ډولونو ده ۱-دښووني او روزنې کچې لوړول۲-دماليي ټاکنې لپاره دډيروښو ميتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طريقه دمالياتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالياتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترسره کيږي نو دسزا وړ نه بلل کيږي. دمالياتي تعرفو لنډيز: دماليي تعرفې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليي دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت او بدليدونکی شـــکل لري نو ځکه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــته لکه۱-متناســـبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه کې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال کې پاتې کړي ۲-مترقې ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځای دماليي فيصدي هم لوړيږي که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره برابروي . نوهغې ته خطي مترقي تعرفه ويل کيږي.که چيرې دماليي تعرفي زياتوالی دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګړندۍ مترقي تعرفي په نوم ياديږي . که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصــدي دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وکم تناســب ســره وي نو هغې ته ســســته مترقي تعرفه(ماليه)ويل کيږي۳-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفي په حالت کې دماليي فيصـدې دماليي دسـنجش داسـاس له زياتيدوسـره راکميږي اونزول کوي. که چيرې دماليي دفيصـدي کمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطي نزولي تعرفي رامنځته کيږي. که چيرېدماليي فيصـــدي کمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالی څخه زياته وي نويوه ګړندۍ نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. که چيرې دماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليي فيصـدي کمښـت لږ وي نو په دې صـورت کې يوه سـسته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.که چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونکي دماليي ټاکني حدود په پام کې ونه نيسي او په خپلې خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق کړي نو په دې صـــورت کې به ممکن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــی. دمالياتي مقاومت په صـــورت کې دماليي مکلفيين هڅه کوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وکړي چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښـت لوړوي چې په پای کې دوولت دمالياتي خالص عايد دکمښـت لامل کيږي. مالياتي مقاومت کيدای شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل کيدای شـــي۱-مالياتي جنايي مقاومتونه: ۲-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوکې اوله ماليی ورکولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دی نوځکه دجزا دحقوقو له احکامو ســـره دهغو مرتکيبين دســـزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ۱-مالياتي عوايد۲-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښـتونو دپوره کولو مهمه لاره اوسـرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دی څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــــادي ناوړه اغيزو مخه نيول کړي. ۲-غيرمالياتي عوايد: هغه پيسـې دي چې دولت يې دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه کوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سـرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول کولو دمنبع يادترلاســـه کولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي۱-منظم عوايد ۲-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عوايد : عبارت دهغه ډول عوايدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره يا ماليي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کيدای شــــي. لکه مالياتي عوايد تشــبثاتي عوايد محصــول اونور.اوهغه عوايد چې منظم او دايمي منابع نه لري . بلکې يواځې داړتيـا پـه مهـال راټوليږي لکـه کورنۍ اوبهرنۍ مرســــتې ، دولتي ملکيتونـه پلورل اوپورونه. ماليات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقيقي او حقوقي اشــخاصــو څخه دهغوی دشــتمنيو عوايدو،اواقتصــادي فعاليتونو څخه ددولت دمالي ډاډمنتيا اوتامين کولو په خاطر اخيســـتل کيږي.افغانســـتان کې دماليی لومړنی وزارت چې دماليي ادراه وه له جوړيدو څخه يي ۲۶۵ کاله تيريږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به يي ورته ديوانبيګې يا مستوفي ويل.دماليي ټاکنې حدود اوتخنيک: ددې لپاره چې ديوه دولت دماليي ټاکلو سياست په بريالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـاليـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـايد يو شـــمير روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنيکي شـرايط چې دماليي ټاکنې حدود ټاکي رعايت شـی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دماليي ټاکنې تخنيک دهغه هنر ده چې په هغه سره يوه مالياتي مفکوره په عمل کې تطبيق کيږي لکه هغســــې چې دمالي علم تاريخ په ښــــکاره توګه ځينې وختونه يوشـــمير هيوادونه دماليي ټاکنې تخنيک ټول هغه تدابير دي چې دمالياتي مکلفيتونو دتثبيت دماليي دترلاســــه کولو اودماليي دکنترول لپاره په پام کې نيول کيږي.په هرهيواد کې په ځانګړي ډول ماليه راټوليږي لکه دمسـيحت دفلسـفي يا مذهب موافقه توماس فو ن ويل ماليه يوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وايي ماليه يوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاريخ په اوږدو کې له دريو طريقو څخه دماليي راټولولو لپاره کاراخيسـتل شـوی دی ۱-دماليي اجاره دارې ۲-مالي انحصــــار۳-ددولت دمالياتي ادارو په لاس ماليه راټولول چې اوس زياتره په همدغه قسـم ماليه راټوليږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســــره کيږي. لکه صـــــحت عامه ، تعليم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصايه

احصـايې مفهوم او پيژندنه : احصـايه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ايتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګريزي ژبې کې (statistics) اولاتيني ژبې (status) څخه اخيســـتل شـــوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state يعنې ســــياســــي حالت يا موقف په معنی ده .کله چې احصــــايه دمجموعي د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصايه دمعلوماتو عددي مجموعي په معنا ده او کله چې احصايه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونيول شـي نو داحصـايه لفظ يو ډيسـيپلين په توګه څرګنديږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصـايه دعددي معلوماتو تنظيم ښـيې او داحصـايه لفظ دهميشـه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــــايـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايې احصـايه دشـمارلو علم دی boldingtonوايې احصـايه داټکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلارښوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلای شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــايه دارقامو راټولول ارايې تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضـــافه شـــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصـــــايه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصــايوي مطالعاتو پوه شي۲-شاګردان او مسلکي کسان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شـــي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په ســرته رســولو کې داحصـــايي علم ته اړتيا ليدل کيږي. داحصـــايي ځانګړتياوي: احصــــايه دعلم په توګه دځپلو قوانينو اواصــولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولای شو داحصايي دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايي عملياتو جوړښـت څرګندوي۲-احصــايه دحقايقو مجموعي ســره ســراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي ســره ســراو کارلري۴-دپيښــو هغه خصــوصــيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيدای شــــي۵-ديوې پيښــــې په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســـــره راټول کړای شـــــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسي . داحصايي په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلی يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصــايه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصــايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصـــايي وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکې مطالعه کوي مغلق ارقام ســـــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايســې لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صــنعت کې دپاليســيو په جوړښــت کې مرســته کوي. داحصــايي اهميت : ۱-احصــايه او اقتصــاد۲-احصـــايه او مصـــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصــل تحليل. ۱-مصــرف :مصــرف اړوند ځيني احصــايوي ارقام مونږ ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصـــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي مولديت تشريح کوي او دامونږ ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کيږي، دتوليد مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســـې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصـــايې په مرسته ترسره کيدای شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصادپه حقيقي توګه په ساينس بدل شوی او ايکونومتري له اقتصاد احصايې او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سندد‌ی همدارنګه مالي پاليسي اوداســـې نور اقتصــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې اسـتعماليږي.۱-احصـــايه؟؟۲-احصـــايه او محاســـبه ۳-احصـــايه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميټرولوجي۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيرنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشـميرنې او سـروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړني لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصـي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصــي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيرونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلي استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکسـفريمينټيشــن يا تجربه کول۸ -کيس سـټډي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅيرنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سـخته پروسـه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شـوي معلومات۴-ددولتي رسـمي نشـراتو له لارې راټول شـوی معلومات لکه کلنې دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصــرفه اواســانه .زيانونه : دڅيرنې دهدف ســره نه تطابق نيمګړي وي. دډياګرام قســـمونـه:دګراف او ډيـاګرام ترمنځ توپير : ګراف دکـاغذ پـه عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولینو ریاضـیکي اړیکي دزده کړې لپاره کارول کیږي ګراف دیو جاري منحني په توګه ښـــودل کیږي دیاګرام په عمومي توګه په فلش فیفر جوړیږي او یوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره کارول کیږي. دیاګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــکلونو څخه کار اخیستل کیږي. دیاګرام په درې ډوله دی۱-ون ډیمینش۲-توډیمینشن۳-ترې ډیمینشن. دارقامو ارایه په عمومي توګه په درې طریقو صورت نیسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارایه ۳-ددیاګرام او یاګراف په واسطه ارایه . دمطابقت او یو شان والي په اساس په ګروپونو او کلاسـونو کې دمعلوماتو تنظیم کولو پروســې ته ګروپ بندي وایي. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصــــه کول۲-دپرتلې توانایي پیداکول۳-دارتباطاتو او اړیکو په زده کولو کې کومک کوي ۴-په معلوماتو باندې داحصــــایوي عملیاتو امتحان ممکن کوي . دګروپ بندۍ اســاسـات :۱-دجغرافیاوي موقیعت په اسـاس۲-دزماني له مخې ۳-کیفي ۴-مقداري .واریبل : دڅیړنې لاندې مقداری پیښـه متغییرګڼل کیږي. لکه دمزد لوړوالی ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غیرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه سـاحه کې هرممکن قیمت اخیسـتلی شـي لکه عمر.غیري جاري متحول : کوم متحولات چې دتحول په ټاکلې ســاحه کې هرقیمت نه شـــي اخیســتلای . دجدول بندۍ اهمیت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمرکز او سیستماتیک تنظیم لپاره ضروري دي چې په مرسـته یې معلومات مشترکو خصـوصـیاتو له مخې په کلاسونوترتیب او دپرتله کولو قابلیت پیداکوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنمایاداشــت یا هیډنوټ۴-کفشــن۵-باډې اف ټیبل اینډ ســتیبس۶-فوټ نوټ۷-ســورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون وای ټابولیشـن۲-ټووای ټابولیشـن۳-ترې وای ټابولیشـن.کله چې معلومات دمقدار او کمیت په اســاس ترتیب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عملیې ته فریکونســـې ویش ویل کیږي. ســاده فریکونســي : ویش هغه دی چې په هغه کې دمتحول هرقیمت دهغې فریکونســي په مطابقت کې څرګندیږي. دیوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شـي او دکمیت په لحاظ دسـلسـلې په مابین کې قرار لري نو ځکه دمرکزیتمایلاتو په نوم یادیږي.اودرې قسـمونه ۱-موډ۲-میډیان۳-اوسـطmean۴ارمونیکي اوسـط۵هندســي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دکمیت په اساس او سط سنجول کیږي.میډیان : په سلسله کې دحادثاتو موقیعت په اساس اوسط سنجول کیږي.موډ : په سلسله کې دحادثاتو تکرار په اساس اوسط سنجول کیږي . حسابي اوسط: کله چې دیوسلسلې دمتحول قیمتونه مجموعه دهغې په مقدار باندې ویشل شـي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـیات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي کیږي. هندسي اوسط: په یو سلسله کې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونیک اوسط : دیوې سلسلې معکوس شویو عددونو حسابي اوسط معکوس ته هارمونیک اوسط ویل کیږي.میډیان : دیوې سـلسـلې دعددونه په داسـې دوه مسـاویبرخو ویشـي چې دیو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري څرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یي اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتباری په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانۍ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکي وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱-دپوښښ دساحې په اساس۲-دځیرنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په یوه سلسله کې دمرکزي تمایلاتو دسنجولو څخه هدف دداسې یو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماینده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشریح کړای شي.ددې پخاطر چې یو عدد دسلسلې څخه نماینده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابین کې قرار ولري په دې توګه دیوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شي او دکمیت په لحاظ دسلسلې په مابین کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمایلاتو په نامه یادیږي. اریتمیتیک اوسط۲میډیان۳-موډ۴-هندسي اوسط۵-هارمونیک اوسط. دښه اوسط ځانګړني : مشخص او روښـانه تعریف شـوی وي ترڅو مختلف اشـخاص یې په مختلفه توګه تعبیرنه کړي ۲- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهیدو وړوي۳-په ټولو ؟ارقامو متکي وي۴-دراتلونکي ریاضیکي عملیو وړوي. دنمونه ګیرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي۲-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟۳- په اسانۍ سره دتغیروړوی؟۴دنمونه ګیرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې میډیان یو نزولي یا صعودې ترتیب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ویشي ولې کله چې وغواړو یو ترتیب شـوی سـلسـله له دوه څخه په زیاتو مسـاوي برخو وویشـو halves۲-ددریو نقطو په مرسته کولای شو یو صعودي ترتیب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وویشوچې عبارت دی له کوارټیل څخه ۳-د۹نقطو په واسطه کولای شو یوه صعودي ترتیب شوې سلسه په لس مساوي برخو وویشو چې عبارت له ډیسیل څخه ده ۴-د۹۹نقطو یوه صعودي ترتیب شوېسلسله په سلو مساوي برخو چې عبارت دپرسنتیل څخه ده . دپارټیس؟ ارزښت دلاسته راوړلو لپاره باید سلسله په صعودي ډول ترتیب شي.اوسط : دټولې سلسلې نماینده ګې کولای شي ولي پارټیشن؟والیو دسلسلې دیوې برخې نماینده ګي کوي.کوارټیل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې یوه صعودي ترتیب شوی سلسله په څلورو مساوي برخو وویشو . ډیسیل : دمتحول هغه ارزښت کوم چې یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی. یاپه بل عبارت : هغه ۹نقطې چې په یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی .دمتحول هغه ارزښت چې یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په سلو مساوي برخو وویشي عبارت له پرسنټایل څخه ده.دبار دیاګرام دلیکلو نښې :۱-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړیوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصــــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشــــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیبنــو، حقیقتونواودازاد اقتصــــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګۍ څخه بحث کوي. په اســاســي ډول نړیوال اقتصــــاد داقتصـــــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســــره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱-دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴-دســـوداګرۍ پالیســـي تیورې ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصـــه تیورې موضــــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورې ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولســن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورې کې داجناســـو موجودیت او په تخصص باندې بحث کیږي. دسمیولسن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصــــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رسـمي ډول دشـخصـي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـي نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورې کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کې دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکې دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســي ۲-دســرمایې حســاب : په دې حســاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســرمایه لاســته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـه مرسـتې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کريډيټ کيږي او مخې ته يې مثبت علامه کيښـــودل کيږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډيبيټ کيږي او مخې ته يې منفي علامه کيږي او که چيرې يو هيواد دحســـاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادياتو بيلانس مو مثبت دی او نورو هيوادو څخه مو زياتې پيســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پيســې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزياتې پيســې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بيلانس تيوري: په دې تيورې کي داترمطالعې لاندې نيول کيږي چې مونږدنورې نړۍ ســـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارگره قوه په کاربوخته ده . دنړيوال اقتصادي انضمام (تړلتيا) تيوري: اقتصادي انضمام تيوري داوسنيو معاصرو تيوريگانو څخه ده چې په دې تيوري کې دامطالعه کيږي چې څنگه يو هيواد دنوروهيوادو ســـره دتجارت په برخه کې يوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هيوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول گټه ترلاســـه کړي. نړيوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپيسو دنړيوال تحرک رامنځ ته کوونکي /يارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغيره . دنړيوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تيوري: په دې تيوري کې دا ترمطالعې لاندې نيول کيږي چې يو هيواد چې څومره زياتې پيسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هيواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپيســـو په مقابل کې خارجي تجارت زياتيږي او دتادياتو بيلانس بايد يو ثابت وي چې داهيڅ امکان نه لري. دنړيوال تجارت په اړه دکلاســيکو تيوري : دکلاســيکي تيوري فرضــيې ١- دکارگر دارزش تيوري : ددې تيورې له نظره کاريواځېنی اساسي عامل دتوليد دی او قيمتونه په نړيواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کيږي او همدارنگه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتوليد په ساحه مساويانه ونډه لري؟نلري.ستاتيک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هيوادونه ښـــودل کيږي چې دواړه هيوادونه دوه اجناس توليدوي٣- دترانسپورت دمصـارفو موجوديت : په دې تيورې کي دترانسپورت مصـارف په نظر کې نه نيول کيږي۴-دمقياس ثابت برگشــت دscaleڅخه هدف ديوې تصــدۍ دتوليداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضــيه کې دابيانيږي چې کومه پانگه په کار اچول شوي ده دهغې په مقابل کې څومره توليدات ترلاسه کيږي اوددې فرضيې لاندې دتوليد ټول عوامل په نظر کې نيول کيږی چې دوجې به يې په کار باندې ډيرتاکيد کوي او پانگه ثابته په نظر کې نيســي او کار ددمتحول په صــفت په نظر کې نيســي . ۵-دعواملو دخوځښــت : ددې فرضـــيې لاندې دتوليد عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنگه دتعويض کيدو وړوي البته يواځې په داخل دهيواد کې نه په نړيواله ســـطحه .دمطلق مزيت تيوري : ادم سميت د١٧٢٣-١٧٩۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسيک اقتصاد بنسټگروه . ادم سميت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وايې دنړيوالې سوداگرۍ بايد داجناسو په تخصص او دکارويش په وسيله ترسره شي اوکه يوهيواد دبيرون نه يو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه کوي نو باید په خپله یې تولید نه کړي او له بل هیواد څخه دي واخلي . مثلا یو موچي دځپلی ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بیه یې تولیدکولای شي مګر جامې په ارزانه بیه نه شـــي تولید کولای نو موچي باید دخیاط څخه جامې واخلي او خیاط باید دموچي ځپلی واخلي او په یو ډول دواړه ګټه ترلاســه کړي. ددې تیوری نیمګړتیاوې : ۱- term of trade t-o-t۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نیول شــوی.دنســبي مزیت تیورې : دغه تیورې ریکارډو وړاندې کړې ده او په خپله یو کلاســیک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزیت تیورې ختمیږي،دده له نظره که یو هیواد پـه دواړو اجنـاســـو کې مطلق مزیت ولري اوبل هیواد یې ونلري نوبیـا هم نړیوالـه سوداګرې رامنځ ته کیږي او دواړه ورڅخه ګټه اخیستلای شي دده په نظر هغه هیوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزیت لري په هغه جنس کې چې زیات تخصـص لري او هغه هیواد چې په یو جنس کې کم نســبي مزیت لري(عدم نســبي مزیت لري) نوکیدای شـــي چې نړیواله سوداګري رامنځ ته شي اودواړه ترې ګټه ترلاسه کړي داتیورې په ۲×۲ ×۱په نوم یادیږي . ریکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسیاسي اقتصاد کتاب ولیکلو او نسبي مزیت تیوري یې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزیت) ؟تیوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولدیت او رقابت : هغه هیواد چې په في واحد وخت کې ډیرتولید رامنځ ته کوي دغه هیواد مطلق مزیت لري چې مطلق مزیت درقابت باعث ګرځي خوولي مزد یو اساسي عنصر دی چې په دې تیوري کې په نظر کې نه دی نیول شوی یعني په دې تیوري کې دمزد میکانیزم نه دی تشـریح شـوي۲-ارزانه کار۳-اسـتثمار(ناوړه ګټه اخیسـتنه) هغه هیوادونه چې داسـتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډیرټیټ مزد باندې تولید کوي۴-نړیوال تولید امکانات په دې معنا چې دتولید قیمت په داخل کې څومره او په خارج کې باید څومره وي . یعني په دې تیوري کې تمام شد قیمت په نظر کې نه دی نیول شوی چې په اسـاس یې داتیوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزیت په تیوري نیوکې:۱-دوه اجناس دوه هیوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقیقت کې شتون نه لرې۴-دانتقال مصـارف په دې تیوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نیول شـوي ۵-ثابت بازګشـت : په دې تیوري کې ترلاسه کیدونکې ګټه ثابته په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ متصدیان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زیـاتـه کړي چې پـه اســـاس یې داتیورې دنیوکې لانـدې راغلې۶-دکارارزښت نظریه : کلاسیک نظر یه لري چې دتوکي قیمت یواځې کارټاکي مګر یواځې کاراسـاسـي عامل نه دی چې دتوکو قیمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې یواځې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډیر عرضه کوونکې ډیر بدیل اجناس او دبازار څخه خبرتیا ده چې پراســاس یې داتیوري دنیوکې لاندې راوسـتی شــي. دهیبرلر دنړیوالې سـوداګری تیوري.هبرلر وایې چې دتوکو قیمت دفرصـتي مصـرف پورې اړه لري دی وایې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري١-ثابت فرصتي مصارف٢-کميدونکي فرصتي مصارف٣-زياتيدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې ديوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشـــراوهلن دنړيوال تجارت تيورۍ : دغه تيوري دنړيوال تجارت په برخه کې چې دغه تيوري په کال ١٩١٣ کې کړې وه دغه تيوريدنړيوالې ســــوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نيولو سره تربحث لاندې نيسي چې په دوه ډوله ده١-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول٢-دغه تيوري دتوليد دقيمتونو په مسـاوات بحث کوي. ددې تيوري په اسـاس باندې يو هيواد هغه جنس توليد اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتوليد عوامل ارزانه وي او پريمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتوليد امکانات کم او قيمته وي. يا په بله اصـطلاح باندې توليد کاربره وي دامعنا لري چې په دې هيواد کې کارزيات وي نو بايد دغه توکي توليد کړي او که يو بل جنس ســـرمايه بره وي يعنې زياتې پانګې ته اړتيا وي او په دې هيواد کې پانګه لږه پيداکيږي نو دغه توکي بايد وارد شـي ددغې تيوري فرضـيې.-١ ٢×٢×٢:دوه هيوادونه دوه توکي دوه دتوليد عوامل٢-يوشـان تکنالوجي ٣-يوشـان حاصـل٤-دکارمکمل تخصـص ممکن نده٥-په ذوق کې بايد تغييررانشـــي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق بايد کم نه شـــي٦-دازاد رقابت موجوديت٧-ترانســپورتي مصـــارف وجود نه لرې٨-دســـوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري٩-دتوليد عوامل دهيواد په داخل کې متحرک او په نړيوال سـطحه غير متحرک وي١٠-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمايه بر دی.دنړيوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تيوري: دبهرنۍ ســـوداګرۍ دوه مهمه اړخه څيړي١-ولې بهرنۍ سوداګري کوو٢-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تيوري دکوچنې اقتصـــاد ســره اړيکه لري او دادســتاتيک تحليل په اســاس ده. برســيره پردې دســوداګرۍ په تيوري کې داقتصــــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څيړل کيږي. دســـوداګرۍ پاليســـــي . دســـوداګريزو بنديزونو پايلې اهميت او وجې څيړي او تحليلوي دســوداګرۍ دپاليســـي الې يا اسـباب١-تعرفه ٢-کوټه ٣-دتبادلې کنترول٤-دولتي سـوداګرې٥-دصــادراتو ارادې مخنيوی. بهرنۍ تبادلې مارکيټ يوځای دی په کوم کې چې دبهرنيو اسـعارو پيراوپلور ترسـره کيږي. داهغه مـارکيټ ده په کوم کې چې دهيوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځتـه کيږي. دلومړي نړيوال جنګ څخه مخکې دهيوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کيدلو . مګر دســـروزرو دمعيار دترک کولو وروســـته ١٩٤٤م کال کې دبريټن ووډز سيستم رامنځ ته شو وروسته له ١٩٧١ م کال څخه نړۍ دتبادلې داداره شوي ارتجاعي نرخ سـيسـتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ سـيسـتم څخه ګډ وي. دپيسـو نړيوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتيب او وضع شو چې په WTOباندې تبديل شوی دی. دتوليد دامکاناتو منحني يا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او ټکه څرګندوي کوم چې په يو هيواد کې يې دمجموعي توليدي وســايلو په مرســته توليدوي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چې په یو هیواد کې دمجموعي تولیدي وســـایلو په مرســـته تولیدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتولید دامکاناتو منحني دتولید دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم یادیږي.په بنیادي ډول دهیبرلر دثابت فرصتي مصـارفو او ریکارډو دمقایسوي مصـرف تیوري ترمنځ کوم خاص توپیر وجود نه لري خو یواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظریه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظریه کې دتولید دامکاناتو خط یاppcسیده شکل لري.دریکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري باید دبندیزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتولید یواځېنی عامل دی چې دتولید په ټولو کرښــو کې ورته مؤثریت لري. دموډل فرضــیې دســمیولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هیواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هریوپانګه او ځمکه یواځې په یو سکتورکې استعمالیدی شي ۳-دوه اجناس دوه هیوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کمیدونکي راګرځیدنه تطبیق کیږي مثال په ډول مجموعي تولیدات په کمیدونکي نرخ ســـره لوړیږي ځکه نو mplکمیږيrevealed comparative advantage-اړوند نسبي مزیت هغه نسبي مزیت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزیت ددې معکوس یعنې کنترول لري .دنړیوال اقتصـــاد درامنځ ته کیدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجودیت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجودیت۳-دتولید په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سیاسـتونو موجودیت. دنړیوال اقتصـاد روابطو د پرمختیا عوامل۱-اختراعات او کشفیات۲-دنفوسو زیاتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپیسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشــبثینو رامنځته کیدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـمیت لخوا ولیکل شو . دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري . دسوداګرۍ خالصې تیوري سره په رابطه مونږپه لاندې تیوریګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو یا دســـوداګرو دســـودګرۍ تیوري۲دادم سـمیت دمطلق مزیت تیوري۳-دډیوېډ ریکارډو دمقایسـوي(نسـبي)مصـرف تیوري۴-دهیبرلر دفرصتي مصارفو نظریه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تیوري۶-دسمیولسن دعواملو دقیمتونو دمساوات تیوري.

د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړیوال او منطقوي تجارت مشخصې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهیواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صـورت ونیسـي یعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهیواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صـورت نیسـي . په داسـې حال کې چې نړیوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســـیک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برټیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له AڅخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس سـوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شـــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا بـه راجـا یـا مـایـا نومې زیـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځینې خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصـــادي مؤثریت کې مهم ګڼي. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل ســره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنځ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول ســره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مســـاوات او مؤثريت : مونږ او تاســـې وليدل چې داجناســـو دتبادلې لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم وليدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثريت رامنځ ته کيږي خوددغه تبادلې لپاره ځينې اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زياته ښه او غوره دي. داچې ډير ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پيداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضوع رڼا واچو اودابه هم ديو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقيعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتيرو بحثونو څخه دراجان او ماريا په اړه ذکرشوي ارقام دٍايج ورت باکس په شکل له يوه بله بنه ذکر کوو دراجان ګټورتيا مواد دافقي محورپرمخ او دماريا ګټورتيا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلوميږي چې څومره راجان په مفيديت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماريا په مفيديت کې اضـــافه والی رامنځ ته کيږي.نړيوال تجارت موضـــوع او اهميت : نړيوال تجارت دنړيوالو اقتصادي سازمانونو يوعمده عنصر ګڼل کيږي او همدارنګه نړيوال تجارت دهيوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کيدو ســبب ګرځي چې دهرهيواد په خارجي ســياســت پورې اړه لري اګر که دتاريخ په اوږدو کې ډير محدود عوامل دتجارت دپرمختګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـاســـي عوامل هم طبيعي منابع جغرافيايي شـرايط دخلکو اسـتعدادوفهم علم او تخنيک تشـکيلوي دهغو پاتې هيوادونو لخوا دنړۍ اکثره هيوادونو ته مختلفې اقتصـادي تبادلې صـورت نيسي چې عمده اقتصـادي تبادلې يې داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمايوي تبادلات دي هيوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هيوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپيسو په بازارونو کې صورت نيسي . دنړيوال تجارت تعريف: خارجي تجارت په حقيقت کې دشـيانو ، اجناسـو او سـرمايي انتقال ده ديوملک څخه بل ملک ته او يا په بل عبارت دهيوادونو ترمنځ په يوزماني واحد کې ذکرشـوي معاملاتو ترسـره کولو ته نړيوال تجارت وايي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهيواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهيواد دسـرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نيســـي يعنې يواځې دهيواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کيږي اودخارجي تجارت په پرتله يې ستونزې لري داخلي تجارت په دوه ډوله ويشل کيږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعريف: دتاريخ په ابتدايي دوره کې دانســـان ضرورتونه ډير محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډيره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هيوادونو داوســـيدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نيســـي . يا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړيکې چې ديوهيواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نيسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوي نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن تیوري باید رد شــي.او که چیرې کم يي په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړني عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترڅ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښــودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصـــده قضـــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسـطه ترسـره شـوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمایي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصـــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشـــر اوهلن ماډل هم صـــدق کوي.تجارتي پالیســـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصـــلو عملي اقداماتو او وســـایلو ســـره رابطه لري مثلا دیوممل‌کت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشـیا مصـرفي او سي او که سرمایوي اوسـي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســـي په لاندې برخو ویشـــل کیږي. ۱-صـــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صـــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صـادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سـیسـتم او لارې چارې څرګندوي . په دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلې کنټرول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصـادراتو زیاتوالی ۲-دصـادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صـنعتونو حمایت دنوي صـنعت موضـوع الکسـاندر هاملتون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زیاتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت یا مقایسې ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســـي داســـې یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشـــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضـــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معیاري سیسـتم وضـعه شـي یا چې عملي شـي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پالیســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کیږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوســـایلو بهتروالی یا بهتر اســـتعمال۲-دنړیوالې ســـوکالی زیاتیدل۳-دمحصـــولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختییا یی هیوادونو کې چې صـــنعت رامنځ ته کیږی نودنړی دپرمختللو هیوادونو ســـره مقابله نه شـــي کولای۲-دکـــاروبـــار دلایـــل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایـــل: دتجـــارت اوتعرفو عمـــده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده ســـبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصـــان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شـــي په یو ملک کې دتعرفو وضـــع کولو اصـــلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملې اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښـه والي دحمایتي پالیسـی له لارې داصـولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړی ته نظر وشـــي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شـــکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضـع کیږي په خارجي اشـیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسـایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفي مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډیر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقیمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســـو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په این سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضـافه قیمت ترلاسـه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصـادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یی دمصـرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کیږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قيمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټيټيږي . چې په شکل کې په ايس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عايداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دټې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شکل کې په ارسره ښودل شوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پيل او دتعرفو په وضع کولو کې سيالي رامنځ ته کيږي چې له يوې خوا دملي صنعت دتقويې سبب ګرځي اوداجناسو معيار ورسره لوړيږي.۵-دعايد او وزګارتيا اثر: دتعرفې په وضع کولو سره په ملک کې دکاروبار زياتيږي څومره چې ملي صنعت تقويه کيږي ورسره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې توليديږي چې دعايد او کاروبار په برخه کې دزياتوالي سبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضع کولو سره دوارداتو مقدار کميږي او په داخل کې دتوليد اندازه زياتيږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولي بايد ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنيو هيوادونو کې داجناسو په مناسب قيمت دخرڅولو طريقې۱-اشتهارات۲-ذاتي دوره۳-سفري نماينده ګان۴-بهرنۍ ايجنسۍ۵-په بهرنيو هيوادونو کې دځانګو قايمول۶-خارجي تجارت کې دقيمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قيمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قيمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قيمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کيږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسو بسته بندۍ مصارف۲-صادراتي محصول۳-دبندرترسيدوپورې ترانسپورتي مصارف ۴-دبندرګاه مصارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قيمت څخه دی کله چې F.A.Sقيمت سره يوځای کړوکوم چې دکښتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قيمت څخه دی کله چې دفوب قيمت سره دکښتۍ کرايه جمع شي او په مال ورعلاوه شي نو دex-shipقيمت لاسته راځي.ex-shipقيمت کې لاندې مصارف شامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسيدلو مصارف۳-صادراتي محصول۴-دبندرګاه مصارف ۵-کښتۍ ته داجناسو داوچتولو مصارف۶-دکښتۍ کرايه . دنړيوال اقتصاد ساحه او ضرورت۱-په مختلفو هيوادونو کې منابع اقليمي شرايط هنر او نوردتوليد عواملو مؤثريت يو شان نه وي هيوادونه ددغه توپير له وجهې يو هيواد يوډول اجناس په ارزانه توليدوي نورهيوادونه نوراجناس په ارزانه توليدوي. نويو هيواد نشي کولای پرځانته ډول خپل ضروريات پوره کړي نو هيوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصادي روابطوپه لړکې دخپل ضرورت وړشيان يو له بل سره تبادل کړي اوخپل ضروريات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشکلات ،پيښو حقيقتونو او بازار داقتصاد دتيوريګانو څخه بحث وکړو نړيوال اقتصاد ته ضرورت پيدا شو . دنړيوال اقتصاد درامنځ ته کيدو دلايل۱-دمختلفو سياسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجوديت۲-دمختلفو کرنسيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصـــاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او کشـفيات۲-دنفوســو زياتوالى اودعنعنوي اقتصـــاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيســو رول۴-پانګوال او متشـبثينو رامنځ ته کيدل۵-اقتصـادي عقايد . نړيوال اقتصـاد دڅيړنې ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصـاد دڅيړنې ساحه پراخه ده چې هغې کې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصـــــادي روابطو تحليل شــــامليږي. په عمومي ډول په دې کې دسـوداګرۍ نظريات، دسـوداګرۍ پاليسـي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصـــاد دهيوادونو ترمنځ داجناســو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښـــــت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونـه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو کرنســيو ســيســـتم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورتې لګښـت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسۍ۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دکورنې محيط څخه ليري کيدل نـه خوښـــيدل۴-ديوملـک نـه بـل ملـک تـه تللو مصـــــارف اونورهغه موانع دى چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشـــــان والى: بيرټل اوهلن وايي: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصـــاد يا منطقوي تجارت يوه قضــيه ده۲دمزد کچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهيواد کې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس که په نړيواله ســـــطحه وي او که په منطقوي ســــطحه وي دواړو کې دکمپنيانو هيله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړيوال تجارت کې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کيږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ کې داروپا او انګلينډ څخه دســـــرمايې او کارګرې قوي حرکت ددې ســـــبب شـــو چې امريکا ، اســــتراليا، نيوزلينډ، کاناډا،په تيزۍ پرمختګ وکړي.فرصــتي مصـــارف : زياتيدونکې فرصــتي مصـــارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضـــافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاســـه ورکوي ترڅو اضـافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصيص کړي . فرصتي مصـارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دxجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دى چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دى چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاسـه ورکړي دتعويض نهايى نرخ دفرصـتي مصـارفو بل نوم دى چې دتوليد په نقطه کې منحني ميلان رانيســـي . دټولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسـو داسـې مختلف ترکيبات ښـايي کوم چې ديوې ټولنې دمسـاوي اطمينان سـبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښـــکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي ميلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع کوي . دټولنې بې تفاوته منحنې پورې اړوند ځينې ســـتونزې: لکه څرنګه چې دټولنې بې تفاوته منحني يو بل نه قطع کوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضــايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو کې ښــکاره کوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســـره تضــــاد کې دي=که حقيقي عايد ويش يو هيواد کې تغيير وکړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع کړي نودې حالت کې بيامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشـو اسـتعمالولی ترهغې چې دتحارت توسـعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سـبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت کې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت کې دی لکه چې دهغې دتوليد منحني په نظر کې نيولو ســـره نوموړی هيواد لوړه ممکنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصـرف د نقطې په واسطه ښودل کيږي.زياتيدونکي مصارفو په صورت کې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو کې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښــــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســــاس تشـــکيلوي. =هرهيواد دنسـبي مزيت لرونکي جنس کې تخصـص ترلاسـه کوي او دازياتيدونکي فرصـتي مصـــارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري کله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدکې دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو کې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت کې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه ـدPB=PB=1دتجارت په صورت کې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو کې هغه مشترک قيمت دی پرکوم چې تجارت دتعادل حالت کې دی .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو کې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وخيږو.=دکلاســـيکو اقتصــــاد پوهانو له نظره نســـبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دکارګرې قوې دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته کيږي خو دوی دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنکړه =دهکشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه ورکوي او په دوه هيوادونو کې دنســـبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څـيـړي.دهـکشــــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضــــيـې لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (کارګره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد کې دعينې تکنالوژۍ څخه کاراخلي ۳-دxجنس کاربره او دyجنس ســـرمايه بره دی ۴-دواړه هيوادونوکې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو کې دتوليد نيمګړی تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو کې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو کې دعواملو او اجناسو په بازار کې کامل رقابت شتون لري : کامل رقابت معنا دا چې توليد کوونکي –مصــرف کوونکي او دتوليد عواملو خاوندان په صــنعت اودهيواد په ټولو برخو کې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولې په نړیواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹-دنړیوال تجارت داجرا دجریان لپاره ترانســـپورتي مصـــارف تعرفې یانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هیوادونو کې تولې ســرچینې په بشــپړه توګه په کارلویدلې دي ۱۱-ددواړه هیوادونو ترمنځ نړیوال تجـارت متوازن دی .معنـا داچې دهرهیواد دصـــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سـره مسـاوي دی.په تولید کې هغه حالت ته ویل کیږي چې دکار په پرتله ډیرې پانګې ته اړتیاوي نو هغه پانګه کښ یا ســـرمایه بر بلل کیږي.خو که تولید کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډیرکارته اړتیاوي هغې ته کاربره یا تشـدیدې کارغوښـتونکې تولیدوایي.دعواملو (سـرچینو) کثرت:دعواملو یا سـرچینو کثرت له دوه دیدګاه څخه تعریف کولای شــو۱-دفزیکي واحدونو له مخې تعریف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې یو هیواد یې پراختیا کې لري۲-دعواملو اړونده قیمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرایه او دکارلپاره دمزد نرخ پر یو هیواد کې ==دعواملو کثرت په یو هیواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــایي لیکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــایي) =معمولا دپانګې دقیمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقیمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســاس لیکلی شــوpk/pl=r/w.دســرچینو موجودیت اودهکشـــر اوهلن تیوري : په ۱۹۱۹ م کال کې یو ســـویډني اقتصـــاد پوه ایلې هکشـــردنړیوال تجارت اغیزې دعاید ویش ترعنوان لاندې یو مقاله نشـــر کړه . په کومه کې چې دنړیوال تجارت دعصري تیوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزیاتو کلونو لپاره داتیوري له پامه لویدلې وه وروسته یو بل سویډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتیل اوهلن نوموړې تیوري ته توضیح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړیوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــر اوهلن تیوري ددوه نظریو په شـــکل وړاندې کولای شـو ۱-دهکشـر ااو هلن نظریه وایي : کوم چې دتجارت طرز پیشـبیني سـره سـروکارلري۲-نظرداده دعواملو دقیمت دتسـاوي والي نظریه ده کوم چې دعواملو په قیمت دنړیوال تجارت دتاثیراتو سـره سـروکار لري. دهکشـر اوهلن تیوري: دهکشـر اوهلن نظریه داوایي یو هیواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په تولید کې چې ازانه او بډایه سـرچینو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په تولید کې چې دهیواد دکمو او قیمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــه ډول دکارله نظره بډایه هیوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زیاته پانګه جذبونکې وي =هرهیواد هغه جنس په تولیدولو اوصـــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه تولید عواملو په واسـطه تولیدوي او هغه جنس واردوي چې قیمت عواملو په واسـطه تولیدیږي.دعواملو دقیمت یوالی اود عاید ویش:په دې برخه کې دعواملو دقیمت پر یوالي تیوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تیوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کلـه چې دهکشـــر اوهلن تیوري صـــــدق وکړي دعواملو دقیمت یوالي تیوري دپال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمیولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سمیولسن تیوري هم وايي. دعواملو دقیمت یوالي تیوري: نړیوال تجارت کې دهیوادونو ترمنځ دعواملودنســبي او مطلق عوایدو دیوالي ســـبب ګرځي، په دې اســـاس نړیوال تجارت کې دعواملو دنړیوال تحرک تعویض کوونکي دي په دې معنا چې نړیوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هیوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عین مهارت او مولدیت ولري)دیوالي ســبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هیوادونو کې دمشـــابه پانګې عاید مثال(پانګه چې عین مولدیت او خطر ولري)؟؟؟دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ترهغې پراخوالی پیداکوي چې داجناســـو قیمتونه کاملا یو شـــان وي معنا داچې دعواملو قیمتونه ددواړو هیوادونو ترمنځ یوشـــان وي . دعواملو مطلق اونســبي قیمت یوالی: دعواملو دمطلقه قیمتونو یوالی په دې معنا چې ازاد نړیوال تجارت په دواړه هیوادونو کې دعین کار حقیقي مزد او دعین پانګې حقیقي ربحې نرخ دیوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هیوادونو څخه لوړ مزد لرونکي هیوادونو ته هجرت کوي او نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې مزد ونه سره مســاوي شــي.او که دپانګې دټیټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هیوادونو ته حرکت وکړي نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې دربحې نرخ ســره برابر شـــي.دعاید په ویش دتجارت اغیزې:تیره برخه=نړیوال تجارت دوه هیوادونو کې دربحې نرخ باندې دیوالي سبب ګرځي.۱-اغیزه=نړیوال تجارت دیوهیواد بډایه او ارزانه عواملو قیمتونه لوړوي او محدود اوقیمته (لوړمصـــــرفه) عواملو قیمتونه دټیټ والي سبب ګرځي۲-اغیزه=نړیوال تجارت دهغه هیواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقیقي عواید ودلوړوالي ســببګرځي.۳-اغیزه=داچې پرمختللو هیوادونولکه امریکافرانســـه جاپان کاناډا هیواد کې پانګه بډایه عامل دی نو نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو دکموالي او دپانګې دمالیکینو دحقیقي عوایو دزیاتولي سبب ګرځي. ۴-اغیزه=په وروسته پاتې هیوادونو لکه هند-مصـــــر-کوریا-کارګره قوه بډایه نونړیوال تجارت دکارګرې قوي دعوایدو دلوړوالي اودپانګې دحقیقي عوایدو دکموالي ســبب ګرځي. دهکشــر اوهلین تیوري په اســـاس نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو او حقیقي مزدونو دکموالي ســـبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اســـلامي اقتصـــاد کې داقتصـــاد په اســـلامي طریقو بحث کیږي.لکه اســـلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنیمت،تولیه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

بریښنایي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چي عبارت له ټولو هغو مشــــروعو کارونو څخه دی چي داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټي دلاســته راوړلو په مقصــد په کي ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چي په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کي یو ه خبره چي مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولي هغه اقتصـــــادي کړني چي توکي دتولید له ځایه مصـــــرف کوونکو ته رســــوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریډریک ویلي: کله چي داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشــي دبریښنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندسټري. داندسټري کاردادی چي زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چي دتولید دځای څخه تولید اخلي مصـــــرف کوونکي ته یي رســــوي او که دانټرنیټ په واســطه وشــي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښــنایي تجارت : داخیســتلو او خرڅولو ټوله پروسه چي دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترسـره شـو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیسـتل شـوی . دادWWWویب سـایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چي انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی سـاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چي لوی سـهامي شـرکتونو خپلو شـریکانو سـره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شــــریکول پــه ۱۹۸۰ م کــال کېinternet service provider(isp)پــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســــوداګریز شــــو.۱-(EFT)معنا بریښــــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښــــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســــره شــــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســــتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســــې ځای نه وه چي بریښنایي سوداګری به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســـطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چي دګټي دلاســـــته راوړلو لپاره ترســـــره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شــــرط چي قانوني وي اوفزیکي شــــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چي دګټي دترلاســــه کولو لپاره ترســـــره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنـایی تجارت ګټې : ۱-په اسـانی سره داجناسـو او خدماتو انتخاب او اخیستل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصـارف يې کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اســانی ســره کاروبارشــروع او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښــت ته ضــرورت نه لري۶-مستهلیکین په اسـانی سره کولای شـي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو څخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیتی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشـي چې حمله وکړي،یعني هیکرانن کیدای شـي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه دديي نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انټرنیټ coverageیعني ســاحه موجود وي یعني زمونږ په زیاتره ځایونو کې انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بریښنایي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

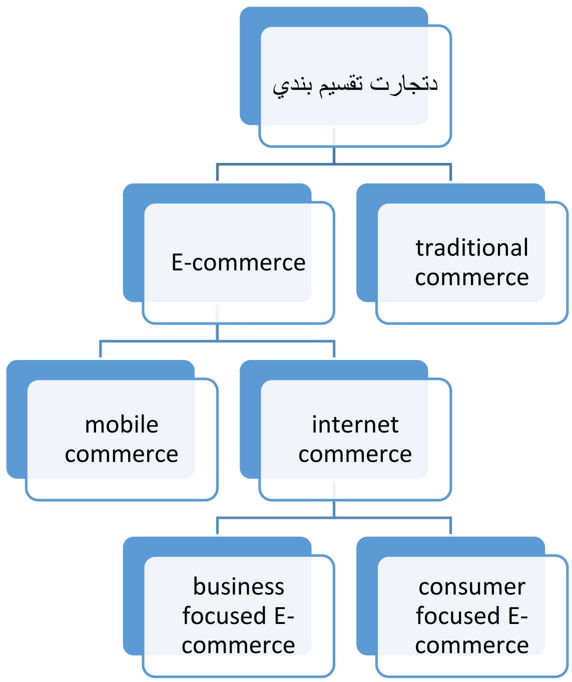

بریښنـایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښنـایی شـکل دانټرنیټ له لارې سرته ورسیږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ ســرته رسیږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شــبکو له لارې ســرته رســیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات ســرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعني ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښــنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصـــرف کوونکو (مسـتهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصـرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. B2B :Types of E-commerce: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲- business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتــه بــیــا دوهــم کــاروبــاریــي پــه مســـتــهــلــک بــانــدې خــرڅــوي.۴- C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مســتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵- consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شـي نوموړي سـازمان ته دانټرابزنیس سـازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واســطه جوړشـــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږ.ویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې ادارې په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعي ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریداری پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولېAuction۴-دمقایســـې له لارې . عامه تکلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شـــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شـــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولې په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښـــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایســه ســهولیت مســتهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوســټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروســته تادیه کوي . بریښــنایي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیســتونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سـره تجارتي معاملات ترسـره کوي. دبریښـنایي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شـان ده مګربریښـنایي مارکیټ مؤثریت نسـبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسـته خدمات وکړه.دبریښـنایی مارکیټ اجزا: هغه شـخص یا(ویب سـایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په اســتفاده یی رســوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-ســیلرSeller:هغه شـخص یا ویب سـایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یادامووالو عرضـه په انلاین شـکل وجود لري دسـیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شـیان چې دانسـان ضـرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شـیان چې دانسـان ضـرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښـتinfrastructureدبریښـنایی تجارت هغه برخې چې بریښـنایی تجارت دهغې پـه واســـطـه مخکې تـه ځي هغې تـه جوړښـــت وایي .front Endیـا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشـتریان یی وګوري او او اسـتفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشـــې کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروســـتې فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شــخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې ســهولت راولي یا یو ویب ســایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولې . مستهلیکین: پـه نړۍ کې تردوومیلیونو څخـه زیـات انلاین مســـتهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویـب ســـایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیســـي. خرڅوونکي: په بریښـــنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیســـتونکو ته په انلاین توګه عرضـه کوي دا کاروبارونه کیدای شـي چې دسـهامي شـرکت،دولت، او یا هم دیو شـخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښـــنایی تجارت کیدای شـــي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضـه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښـنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سـافټویر مسایل شـامل دي .دبریښـنایي مارکیټ ډولونه:۱-شـخصـي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شخصـي بریښنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښـنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیســـتونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشـتري دسـوداکولو طریقي درې داني دي ۱-Web store:هغه بزنیسـونه دي چې یواځې او یواځې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ســـتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنیټ مالinternet mall:دمختلفو ویب ســـټورونو مجموعي ته چې په انلاین ډول ســــره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـــلي یا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشــتري ته انتقالیږي. بریښــنایي ســازمانونه: بریک اینډ مورټرbrick and mortar: هغه بریښـنایي سـازمانونه دي چې په فزیکي ډول سره وجود لري یا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې یې په فزیکي ډول سـره وجود لري لکه : flipcart.comلکه یو ویب سـایټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بیا هغې مارکیټ ته ځي او په فزیکي ډول یې اخلو یا اخلي. یا په بل عبارت هغه بریښــنایی ســازمانونه دي چې دفزیکي ډول ســره وجود لري او په مســتهلک باندې مســتقیمه توګه اجناس خرڅوي. ۲-کلیک اینډ مورټرclick and mortar:هغه سـازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاین ډول او هم په اف لاین ډول ترســـره کوي عبارت له کلیک اینډ مورټر ځخه دي . ۳-حقیقي کاروبار یا virtual businessیا هغه بریښــنایی ســازمانونه چې انلاین (انټرنیټ) ډول ســره فعالیت کوي.virtual bizحقیقي کاروبار هغه بریښنایی سـازمانونه چې یواځې اویواځې دانټرنیټ یا انلاین ډول ســره خرڅلا کوي. دبریښــنایی تجارت جوړښــت یا چوکاټframework:پنځه دانې دي خلک ۲-عامه پالیسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروباربرخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغیر بریښــنایي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بریښنایی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخیستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصیصین کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغیر تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پالیسـي ټولې هغه پالیسـۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنیکي معیارونو په خاطر وضـــع کیږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شــــان بریښــنایي تجارت هم بازارموندنې ته ضــرورت لري چې ترټولو زیات B2Cترمینځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخیسـتونکي او خرڅونکي یو بل نه پیژني ۴-کومکي خدمات: بریښــنایی تجارت هم بیدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـــي کولای خپل فعالیتونه په مخ یوسي لکه دمشتري ځخه دپیسو یا رقم انتقال ، یا هم دمشتري له لوري اخیستل شوي جنس انتقال تاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبریښنایی تجارت هم دنورو بزنسـونو په شــان برخې لري چې دابرخې یې عرضــې ځنځیر په اســاس څرګندولی شو لکه دیوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکینو او نورو سره . دبریښــنایی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بریښــنایي تجارت یې لري خو عنعنوي تجارت یې نه لري که لري یې هم ډیر کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شـــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې یا بل هرځای کې وي ســتا موجودیت ته په بریښــنایي تجارت کې ضــرورت نشــته. لکه فزیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـی : بریښـــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشـوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــې منطقې دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یې توقع هم نه لري. لکه فزیکي سـټور ته ورشـــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین سټور ته لاړشـــه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلي خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب سـایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصـــارفو ته ضـرورت لري او سـخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســـاتنهpersonalizationپه بریښـــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســـتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښـــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولي برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمې وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په بشــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښت دوړاندې کولو موډل : دارزښت باره کې معلومات وړاندې کول يو کاروبار دتوليد دلارې کوم ارزښت مشتر يانو ته وړاندې کوي ۲-دعايد موډل په دې برخه کې دامعلومات ارايه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عوايد لاسته راوړي . عمومي انلاين بزنيسونه د۵ لارو عوايد لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سبسکريپشن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سيلس موډل۵-افيليټ موډل.۱-داعلاناتو له طريقې دعايد لاسته راوړل: هغه بريښنايي تجارتونه چې زيات شهرت لري دنوروبريښنايي تجارتونو اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې يا برخې اخيستنې په اساس عوايد لاسته راوړل(سبسکريفشن): زياتره انلاين بزنيسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخيستنې) مياشتنې ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي.دانلاين خريداری پروسه: ۱-دقيمت تګلاره:۱-ثابت قيمتونه ۲-متغيير قيمتونه۳-بولې کوونکي قيمتونه ۴-دمقايسو په اساس قيمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت يا bagکې اچول۳-داقلامو چيک کول۴-دانتقال دطريقې انتخاب:۱-دفاصلې په اساس انتخاب۲-دوخت په اساس.۵-دتاديې دطريقې انتخاب :۱-فوسټ تاديه۲-فري تاديه. ۶-فرمايش يا ارډر په ځای کول.ډيبيټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک يې مشتري ته دخپلو پيسو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی ليميټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شتمني ده ***ماسټر ويزا: يوه نښه ده چې ډيبيټ کارډ يا هم په کريډيټ کارډ باندې ديوبانک لخوا لګول کيږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شي چې معاملات ترسره کړي خوداصرف تاجرته ورکول کيږي.دبرخې اخيستنې په اساس عوايد لاسته راوړل :زياتره انلاين کاروبارونه دخدماتو داستعمال په مقابل کې دبرخې اخيستنې يا سبسکريفشن په اسس مياشتنی ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي عناوينو هغه څه چې ويب سايټ کې موجودوي .رقابتي مزيت يابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار يی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقيمت سره تعلق ساتې يا دکواليټې سره تعلق ساتې او يا هم دمصارفو سره تعلق ساتې . دبازار ستراتيژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ستراتيژۍ په وسيله مشتريان تشويقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دسازمان پرمختګ په دې برخه کې داليکل کيږي چې سازمان کارمندان په کوم قسم دپرمختګ طريقه برابروي يا سازمان کارمندانو ته ټريننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاسې کارکوونکو ته عمومي معلومات راکړي او تحقيقي معلومات هم.دانټرنيټ داستعمال په کاروبار کې ۱-رقابتي تحقيق لپاره ۲-مشتريانو ذوق معلوم کړي۳-اخيستل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتريانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني كاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره كولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دكاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره كيدو په مقابل كې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسې نور. ټاكلي فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه كې كمپنۍ په مشــتري باندې دتوكو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لكه amazon.com. دبازار فرصـــت: په دې برخه كې دكاروبار دماركيټ په موجوده او راتلونكي فرصـــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې كوي. چې ايا كاروبار په ماركيټ كې اوس كوم فرصتونه لري او په راتلونكي كې دكومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده كولای شـــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير كاروبارونه يو شـــان توليدات يا صـــنعت مشـتريانو ته وړاندې كوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه كې دكاروربا ر په اړوند معلومات ارايه كول دي چې ايا زمونږ كاروبار په رقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي او كه په غيرېرقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي. مديريتي ټيم : كـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي كوم ډول ځانكړنې ولري چې كاروبار بايد په ښه شكل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دكاروبار لپاره يوه ښـــه كاروباري موډل وركړي او په هغه كې كاروكړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب كړي ترڅو زمونږ په كاروبار كې سرمايه ګذارې وكړي۳-دماركيټ په اړه خاصــــه پوهه ولري ۴-دكاروباري پلان په عملي كولو كې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م كال كې دكمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شـــو او په ۱۹۶۰ م كال كې دامريكا دفاع وزارت كې ترې دلمړي ځل لپاره اسـتفاده وشـوه او په ۱۹۸۰ م كا ل پورې انټرنيټ په شـخصـي توګه نه اسـتعماليده او په ۱۹۹۵ م كال كې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصـلي په اسـاس۲-دوخت په اسـاس.صـنعت په مجموع كې په ۵ ډوله دی۱-اسـتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ trade۲-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانكونه بيمه ترانســـپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دكاروبار يې په روزمره ډول ترسـره كوو . web portal: عبارت له هغه كاروبار څخه دی چې دمركزي كاروبار څخه اموال او خدمات دپورتل كاروبار په وسيله مشتري يا مستهلك ته انتقاليږي. لكه په دوبۍ كې يو جنس كمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان كې په نماينده ګۍ كې خرڅيږي. برقي يا بريښنايي تاديې سيستم : هغه سيستم ته ويل كيږي چې كاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره كيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او كارونه كموي.١-كاغذي كار٢-معاملاتومصارف٣-مزد مصرف يا دكارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments١-كريډيټ كارډ٢-ډيبيټ كارډ٣-سمارټ كارډ۴-بريښنايی پيسې۵-بريښنايي توګه دفنډونو انتقال. بريښنايی توګه دپيسو يا فنډونو انتقال EFTپه وسيله مونږ ديو اكونټ معلوماتو په اساس پيسې بل اكونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبريښنايي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل٢-په هفته كې اووه ورځې او ٢۴ساعته خدمات٣-عملياتي مصارفو كموالی او هم بهتره توليدات۴-په اسانۍ سره كاروبارشروع كول او ختمول۵-فزيكي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلكين په اسانۍ سره كولای شي چې توليدات انتخاب كړي بيدون له فزيكي توګه ورتلو څخه.

دبريښنايي تجارت تاوانونه

دتوليد دكواليټۍ ضمانت نه شته دی ٢-انټرنيټ هيكرانو ته موقع وي ٣-انټرنيټ سهوولت موجودوي او تعليم سطحه بايد وي۴-انټرنيټ ساحه ياكوريج بايد موجود وي ۵-مسكي كسان پكاردي ، بريښنايي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره يې زيانونه:

دتوليد راتلو پورې بايد يو څه انتظار وكړې٢-ګرنټي نشتون دتوليد دكيفيت٣-دمستهلک شخصي معلومات كيدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تاديه كيدای شي غلطه وشي يا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مين لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانی سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیټیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصوبیوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصوبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکې وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمیین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصـــارفو سـنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصـادي یا ملي بودجه له هغې بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصـي او عامې ځانګه توپیرونه:خصـوصـي : ۱-خصـوصـي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرۍ نوعیت کې توپیر. عامه ځانګه ------۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه ځانګه تعریف: هغو افرادو او ســـازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي ځانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصـرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصـي چارو اداري تعریف : دخصـوصـي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښـښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصـادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصـادي متغییراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسـیاسـتونو اجرایوي لارښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســـنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضـــــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصـــــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسـیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصـــــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشـي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجـه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســـتهلک۲-تصـــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصـــادي (ملي)بودجې ترمنځ توپير-ملي بودجې ترتيب اقتصـادي سياست له مخې صورت نيسي-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصـــاميمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصـــوصـــي موســـاتو او اشــخاصــو تابع کيږي او دولت بودجه دقانوني مکلفيت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصـــادعوايد او مصـــارف په برکې نيســـي –دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي وظايف: ۱-ددولت دفعاليتونو داســـي ترتيب چې دحکومت دپلان شـــويو تدابيرو انتخاب او تطبيق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامين۳-ددولت داقتصـــادي فعاليتونو او خصـــوصـــي اقتصـــادي فعاليتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوايدو طبقه بندي ۲ســـازماني طبقه بندي او عملياتي طبقه بندي۳-اقتصـــادي طبقه بندي اودبودجې دکســـر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعاليتونه دارنګه ترتيب او رهبري کړي چې دولت په يو ه معينه دوره کې درفاه او انکشـــاف په تامين کې پوره ونډه واخلي G.colmوايي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصـــاد ته دمرکزي اعصـــابو په څير اهميت لري . دمصـــارفو تعريف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصـادي ، سياسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصويب رسيږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پيداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســـانه کړي۲-مديرانو ســـره کومک وکړي ترڅو دادارانو لپاره مناسـب وسـايل او خدمات سـنجش کړي۳-که مصـارف په يوه ماده کې امکان پذيره نه وي دعنوان په څير يې بايد ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تاديات ۵-عادي مصـــارف۶-انکشـــافي مصـــارف:۷-دمناسـبو اقتصـــادي سـياســتونو ترتيب او تدوين اســانه کوي.دعوايد تعريف: ټول حصول شوي او غيري حصول شوي مالي منابع چې په يوه معينه دوره کې ددارييو زياتوالي باعث ګرځي عبارت له عوايدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېني پيشبيني او دڅوکالونو لپاره دعوايدو او مصـارفو پيشبيني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طويل المدت مالي ســياســت لپاره بنســټ جوړوي۳-ديوه هيواد دپروګرامونو مالي نتايج څرګندوی . مالي پلان بايد تغيير منونکې وي .ب: يو فعاليت په دوامداره توګه د رهبرې کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحليل يو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره بايد چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعيت تحليل او پيژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې بايد چې داقتصـــادي او ســـياســـي اهدافو په اړه توضـيحات او لمړيتوب معلوم وي۴-اقتصـادي انکشـاف او بې اطميناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسـايلو پلان معلوم وي۶-ضـروري تشـريحات، انحرافات ، اصـلاحات واضـح وي. او نتايح موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعريف: يوه کلنه بودجه دمالي سياست دداسې تدابيرو په واســـطه چې څو کلونه په برکې ونيســـي. دمالي پلان جوړونې ضـــرورت : مالي پلان جوړونې ته ديو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پيداکيږي۲-دحکومت دسياست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضــاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصــاد باندې دبودجې اغېز تخمين يو کال کې امکان پـذيره نـه دی ولې چې دعوايدو او مصـــــارف څو کلونو پورې تړل کيږي۴- داوږدمهاله پلانون لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشـد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶- ددې ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصــادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړنې لپاره مهم دي دپلان دمعقولې طرحې دتطبيق دپاره داصــول مهم دي.دبودجې جوړونې پيدايښــت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياســتونو لاســته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولې او دمصــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصـــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړنې لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پورې تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصـادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستې دنويو دندو اخسـتنې سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سياسـي ، او اقتصــادي اهدافو لاســـته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوې تخصـص دی او اړتيا بريښـي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصـــارفو ترتيب او ابلاغ مسـتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصـــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمې امر نه وو او دحسب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښــارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شــو دوخت حاکم نظام په مصـــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستنې او مصارفو خرچ ترڅنګ یې نظارت ددې مجلس مهم وظایف وګڼل شو ددې وظایفو صحیح اجرا او انجام یوې دقیقې پلان ګذارې ایجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه یې دبودجې په نوم سره یاده کړه.دبودجې اړوند باید زیاته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کال حکومتونو پورې مشروط او تړل کیږي او په دولتي اداراتو کې دمصارفو پلان تصویب د۱۷۳۳ کال دانګلستان په هیواد کې پیل شو او دلمړي ځل لپاره دانګلستان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه یوازې مالیات تصویبوي بلکې دولت په مصارفو او عوایدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صادر کړ چې دمالیاتو تصویب باید دپارلمان لخوا صورت ونیسي چې دغه امر یوازې دبودجې دعوایدو دبخش یا څانګې پورې تړاوو درلود او ترډیره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان یوازې د مالیاتو دتصویب حق لري او پارلمان نه شي کولای چې ددولت په مصارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالیاتو تصویب ۱۶۲۶ کال پورې پادشاه امر یا فرمان یو جنجالي امر پاتې شو چې په نتیجه کې دپارلمان دحقوقو لایحه .(bills of rights) تصویب او دایې په کې واضح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوایدو تصویب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسته دانګلستان پارلمان کې په مصارفو او عوایدو باندې دنظارت موضوع تربحث لاندې ونیوله او اړونده یې دزیات اوږد بحث څخه وروسته دلمړي ځل لپاره داموضوع تصویب او نهایي کړه. په تاریخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضوع دواقعي عوایدو تعیین دی ځکه چې د واقعي عوایدو تعین دبودجې په ترتیب کې لومړنی قدم شمیرل کیږي. نو ځکه په تاریخي حافظه کې دبودجې (domesday book) ډامسډای په نوم کتاب چې دانګلستان هیواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شوي وو وجودلري په کتاب کې درج شو یو حوالو له مخې پادشاه کولای شو چې دخراج او باج وصول لپاره له ځانه دستوراوقانون وضع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په دیارلسم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظیم او مدیریت لپاره هلې ځلې پیل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګینو مالیاتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام یو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه یې غوښتنه وکړه چې دمالیاتو تعیین او تسهیم اړوند تصمیم ته په حقوقي امتیاز قایل شي. او دغه حقوق یې په یو لوی منشور یا ازادۍ منشور کې سره ترتیب کړې وه ،چې دبادشاه په امضا ورسید او په دغه منشور کې راغلي وه چې په یو هیواد کې هیڅ ډول مالیات دهیواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کیدای چې بلاخره ددې هڅو په نتیجه کې دانګلستان خلک په دې وتوانیدل چې دمنشور څخه په ګټې اخیستنې دمالیاتو په وضع کولو او په مصارفو باندې دنظارت حق ترلاسه کړي. په سازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهمیت ته په کتو سره دبودجې اجرا پیشنهاد او دتهیې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي ســازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسـپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصـــارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسـته اغاز شـو ولې دغې موضـوع يوازې نظرياتې اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسـته راوړي اوددغې حق دلاســته راوړنې اصــلي علت ددولت دبودجې کســر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپســـې د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينی ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصــويب نه علاوه هغه با صـــلاحيته مقام چې بودجه تصــويبوي دنظارت حق هم لري دې پوښــتنې ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوې اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړې ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضـوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنډيز سره ويلای شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې کامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت ســـره.....افغانســـتان کې دبودجې ســير. په افغانســتان کې دسـياسـي او اواداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه باباله دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان کوم اداري نظم نه درلود نو ځکه احمدشـــاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولي هند دتشـــکيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغـاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پکې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې اداري مشـــر تـه ديوان بيګي ويل کيده ديوان اعلی په وظـايفو کې دټولو مســتقيمو او غير مســتقيمو ماليـاتو راټولول،په ټولو دولتي عايداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـي موادو ذخيرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات يې دوظيفي جز وه. امير عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواريخ کې ليکي : له مخکې دلته منظمې اداري موجودې نه وې ځينې اداري په ځينو نورو ورننوتې وې او ديوکس چارې په ځينې وخت کې بل اجرا کړې وې چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظايف ناسـم کړي وه. دنورو ادارو دڅېړنې څخه په انحراف يواځې دلګښـت او عوايدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطېږي بحث کوو. زما دهيواد ټول عايدات خزانې اداري ته راځي او ټول لګښـتونه هم له دغه ځايه ورکول کيږي خزانه په دوه برخو ويشـل شـوي يعنې ټولنيزه (عامه)خزانه او ځانګړي خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته يواځې زما عايدات لکه دملکانو ، ســوداګرو، او نورو څخه راغونډيږي او يواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پيسې له خاصې خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بياپه دوو برخو ويشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هيوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سيمو کې ددې خزانې څانګې پرانيستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته راليږدول کيږي او که چيرې ولايتي لګشـــت دهغه ځايه له عايداتو زيات وي نو دهغه اړتياوو دليرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پيسـې وراسـتول کيږي په لنډيز اميرعبدالرحمن خان دهيواد دمالي سـيسـتم جوړښـت لپاره مختلفې اداري دمسـتوفي المالک تررهبری او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهيواد لګښـت او عوايد لپاره په مرکزونو او ولايتوکې منظمې اداري ايجاد شـــوي وي. لکه څرنګه چې مالي اداري اواداري مسايل دنوروسياسي اقتصادي او اجتماعي شرايطو او موادو سره نژدې اړيکې لري نوويلای شو چې دټولنې سيستم کې تحولات په مالي طرز او سيستم باندې اثر پريباسي . په افغانسـتان کې مالي سـيسـتم دحکومتونو له جوړښـت او تشـکيل سـره سـم ايجاد شـوی نو داچې ّڅه رنګه يې مالي چارې تاريخي حوالو له مخې دغزنويانو حکومت په وخت کې يوه داســـي اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عوايد او مصـــــارفو دتنظيم وظايف په غاړه وه. داميرشـيرعلي خان په وخت کې هم دولت دعوايد و او مصـارفو اړوند اداري موجودې وي چې دمســـتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کيـدي چې داوس وخـت دمـاليې وزيروظـايف يې وه.د۱۲۱۸ ه شـمســي کال کې دخپلواکئ داخيسـتنې پورې ددولت حسـابونه دروزنامچې په ډول دســـياق او رقوم احوالو له مخې ترتيبيده ســـياق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعي شکل څخه عبارت دي چې له مخې يې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتيب او خلاصه کيږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سيستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسياق او رقوم اصول په دفتري اصولو باندې بدل شول چې دفتري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصــول په شــهریه اصــولو باندې تبدیل شــول. دشــهر یه او دفترداری اصــولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصــولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شــهریه اصــول دهغه اصــولو څخه عبارت دي چې دولت حســابونه په میاشــتنی توګه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سره دشاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شو؟دګډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دګډوډیو له منځه تګ سره بیرته دوباره شــهریه اصــول رایج شــول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصــولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسیو ژینو مانچولي په مشــوره په بودجوي ســیســتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروســته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شــکل سره صــورت ونیسي دعایداتي بودجې او انکشــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره باید دمقایسي دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړې ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارګانونو ته وســپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســبوې دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شـي ۵-دقطعې حساباتو تطبیق په موخه نقدي او جنسـي حساباتو لازم اســاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شــي . څرنګه چې دمانچولي سیسـتم ډیر ساده اوبســـیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې یې عمومیت وموندده دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شو او د ځینې تعدیلاتو وروسته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضــاعفي محاسـبې سـیسـتم دنیازې شـاهې ترکې له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایې موسسي لخوانه طرحه او تطبیق شـو. خو دبودجې تاریخي سـیسـتم هیڅکله جامد او ثابت نشـي پاتې کیدلی بلکې داقتصـــادي ، ســـیاســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سیسـتم دنړۍ له ځینو هیوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعې اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشاتو ورکړي فصلونه شاملیږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . سفریه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شامليږي. ۳-دټکستاني او سود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو ګتورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبیږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیمیږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصلونه شامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په داریې مالیات ، په فروشاتو مالیات ، په داخلي محصولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمې ، مجازات او ګمرکي مالیات شامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلسم باب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضونه شامليږي دمساعدتونو ۱۹باب لاندې فصلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مساعدتونه دنړیوالو موسساتو دغیرمنقولو سرمایه ګذاریو مساعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دې امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي سره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شمیرل کیږی اوده دغې طبقه بندۍ مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصمیم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتي سرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشبني ۳-دعوایدو اومصارفو ترمنځ داړیکې ساتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي سیستم یې په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو سره نو یشل کیږي۱-دبودجې دترتیب پړاوو: ۲دبودجې تصویب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځير اهدافو ته ګوري۳-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيسـي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب بشـه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتيب يو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال بشــه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکی ، مديريت، اودمناسـبو لاربشـودونکو لرونکی واوسـي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي۷-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصـيص کيږي۸-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي۹-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشـبيني شـويو او سـنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوي اغيزمنې بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســـې بايد۱-ټول مقامات په کې شـــامل وي۲-دتيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا اداري اواهدافو ترمنځ ســـمون ليدل کيږي؟د اداري ډير بهرني او داخلي چاپيرياڵ څيرل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا بشـــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکراری پړاوو. ديوې بشــــې بودجې دترتيب نقاط: ۱-ســـــاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلاربشـوونه وکړي۲-بدلون منونکې او اجرات وکړي۳-دکارکوونکو او مديريت يوګډ قضـــاوت بيانوونکي وي او داقتصـــادي اټکلونو لرونکي اوســي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ۱-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رســيږي۲-دمالي انضــباط رعايت۳-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت۵-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســـوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل ســره څنګه اړيکه مومې ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســـطه چيرته ځان رســـوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري۱-نن ورخ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصـــــار کې دی نوځکه يې اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.۲-په سياسـي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يي هم وايي۳-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يي ځواب هم وايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايـه قوي تـه اجـازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي۵-داهدافو لاســته راوړنې لپاره مصـــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي۱-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصـلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي۲-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دماليي وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې مالیې وزیر کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هیت تغییراتو صلاحیت لري. دامریکا متحده ایالاتو ولسمشر پوره صلاحیت لري۳-دمصارفو پیشنهادات له عوایدو زیاتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقیص پریکړه عملي کیږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کمیسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصویب او دپورغوښتنه هم دمقننه قوي پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمین وي۷-دغه تخمین کې دوه امکانات موجودیږي۱-محاسبوي مصارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله کم وي کیدای شي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لیاقتو دعلمي او عملي میتودونو نشتون اوداسې نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسایل شاملیږي۳-کیدای شي محاسبوي مصارف راتلونکې بودیجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله زیات وي ،دبودجې دتنظیم میتودونه په بودجه جوړونه کې دوه میتودونه وجود لري سیاسي میتود: دبودجې سیاسي میتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړیتوبو او ضرویاتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعیین او دمنابعو تخصیص څخه عبارت دي.په دې میتود کې سیاسي تصمیم نیونکي معاملاتو ته زیاته توجه کیږي په سیاسي میتود کې داعتباراتو مبلغ سیاسي مشران ټاکې .اقتصادي یامنطقي میتود په دې میتود کې دمنابعو بهترین تخصیص لپاره هڅه کوي۲-اقتصادي معیارونه ، مطلوبیت مؤثریت، مثمریت، اوسپما ته پاملرنه کیږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمسایل په کمي او کیفي توګه څیړل کیږي. دبودجې ترتیب داجرایه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښه شکل سره ترلاسه کړي دبودجې په ترتیب کې لاندې میتودونو څخه ګټه اخیستل کیږي. دعمومي عوایدو فني سنجش میتود . لکه څرنکه چې عواید او مصارف تامین لامل کیږي. نوځکه خو دعوایدو دفني میتودونو څخه استفاده کیږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتیب کې دیو میتود څخه استفاده مطلوب نتایج نه لري. نوځکه خو باید دټولو میتودونو نه استفاده صورت ونیسي . دماقبل کال اخر میتود : ددې میتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوایدو اندازه دوو وروستیو کلونو دقطعي وصولي په اساس صورت نیسي د۱۳۹۷کال عواید پیشبیني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کیږي ولې لاندې نیمګړتیاوي وجود لري:۱-په دې میتود کې نژدې کال له پامه غورځول شوی ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظریاتو ته توجه نه کیږی۳-دامیتود هغه مهال مؤثر دی چې اقتصادي تغییرات ډیرزیات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصادي تغییرات زیات لیدل کیږي. داوسط میتود : په تیر میتود کې دنیمګړتیاوو شتون دلیون سې په هڅو داوسط میتود پیشنهاد شو په دې میتود کې د۵ یا ۳ کلونو زیاتوالی او کموالی دبودجوي دورې دعوایدو پیشبیني لپاره نیول کیږی.=27.2/5=Xدفیصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوی کال پیش بیني شویو عوایدو زیاتوالي. دبودجې دمصارفو طبقه بندي: دمصارفو طبقه بندي تاریخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سـره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اسـانه کوي. دمحاسـبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارۍ کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسـابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصـل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سـياسـي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسـب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوسـتې وه چې دوخت، پيشـبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصـادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشـبيني په دقت اسـتواردی ۳-سـياسـي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصـل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سـند کې تدوين او دلايحې په شـکل يې پارلمان ته وړاندې کړي. سـتونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشـتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصـارفو نسـبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سـنجش کړي۳-دبودجې کسـر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيرۍ اصـل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيسـي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد سـره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصـل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې اسـتفاده کيږي چې اقتصـادي شـرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصـوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسـته راوړنې لپاره دانعطاف اصـل: بايد په پارلمان کې تصـويب شـي. دبودجې دوضـاحت اصـل: دبودجې شـکل او محتوا بايد ښـکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضـاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد تولو ته واضـح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيری بودجه وضـاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سـختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصـل: ددې اصـل ددې اصـل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده صـورت ونيسـي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده کوي له مخکې چې دمصـارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښـکاره شـي۴-پيشـبيني شـوي عوايد او سـنجش شـوي مصـارف بايد چې په تصـويب ورسـيږي۴-بديل نشـي. دتعادل اصـل:دتعادل اصـل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م یي کمیږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسـلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصـارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت یي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کیږي چې دبودجې تعادل رعایت شـي او که نه؟.کلاسـیک پوهان وایي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضـروری دی دولت مسـول دی چې په کلنې توګه عواید او مصـارفو نسـبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل یي وړاندې کړي۲-خصـوصـي اقتصـاد دبودجې تعادل ساتي دولت یي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان اسـتدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سیاسي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وایي دبودجې کسـر په تولنه کې پیسـي زیاتوي چې دغه جریان رشـد لپاره زمینه مسـاعدوي۳-اومازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سـره دبودجې ترتیب په نوسـاناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضي سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسـر په اقتصـاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصـل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په یوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصـارف دبودجې په سـند کې راټول او پارلمان ته یي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شـي. دتخصـیص اصل:تعریف په یوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا یوې ادارې ته دهدف لپاره داجرا صـلاحیت ورکوي۱-تخصـیص اصـل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسیږي۳-موظفې ادارې مکلفې دي چې دقانون له حکم سـره سـم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصـارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کیږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کیږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کیږي/اقتصادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شـي. داسـتهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداریي زیاتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداریي دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپیر نقاط یي دادي:--داستهلاکي مصارفو زیاتوالی ، دانفلاسیون سبب کیږي اوانکشافي مصارفو زیاتوالی دتولید، استخدام ، او ملي عاید لامل کیږي . دمصارفو داندازه کیدنې اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصویب شوي عبارات باید په ځای او دقیق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصویب شوي نه وي دورکړې وړنه دي او جرم نه شمیرل کیږي.دعوایدو دتخمین اصل:دعوایدو تخمین اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصویب سره اجرایه قوه اجازه لري تصویب شوي عواید حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوایدو لاسته راوړنې دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کیدلی۳-دعوایدو پیشبیني تخمین اړخ لري . دقانوني کیدنې اصل: بودجه یو قانوني سندی اودبودجې په ارقامو کې تغییرات دقوانینو اومقرراتو تابع ده۲-دټولو پیشبیني شویو عواید حصول دقانوني تصویب محتاج دي دولت باید داقتصادي حالاتو په نظر کې نیولو سره خپله بودجه ترتیب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړیوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسولیت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظایف کوم دي. دکفایت اصل: دټولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه باید کال په کال او پرله پسې ډول تنظیم شي . دمدیریت اصل: دبودجې په ترتیب کې دمدیریت ټول شرایط په دقیق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتایج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضیح کړي۶-دبودجې دصحت کیدنې اصل: دبودجې په ترتیب کې باید دعلمي او عملي میتودونو په اساس سرته ورسیږي چې نتایج یي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهیوادونو په شرایطو تغییر کوي دبودجې اصول هم باید تغییر وکړي/پخوانې اصول داجرایوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بیا دبودجې دتصویب په مهال رامنځ ته شوي . هدف یي۱-دولت دمالي فعالیت محدودول۲-داجرایوي قوي دصلاحیت محدودول۳-دبې ځایه مصارفو مخنیوی دکلاسیکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرایه اصول: دبودجې ترتیب داجرایه قوي دنده شمیرل کیږي ./مقننه قوه زیات تغییرات راولی/دبودجې له تصویب څخه وروسته دبودجې اجرایوي صلاحیت اجرایه قوې ته سپارل کیږي/په دې اصل کې اجرایه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسیدل دعددي نقطې نظره درجیږي. تاثیرات او اداره یي څرګندیږي/دبودجې اجرا باید دمقننه قوې دسیاسي تاثیر لاندې رانشي ولې؟ یوازې دنظارت حق لري اجرایه قوه دصلاحیت او مسولیت لرونکې او مسولیت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابیر سرته ورسوي. دبودجې دصلاحیت اصل: په بودجه کې پیشبیني شویو او تعیین شویو اهدافو ته ورسیږي باید دلازمو صلاحیتونو لرونکې وي دبودجې دازادئ اصل اومتغیر وخت تعیین اصل: دبودجې اقلام باید په محدوده شکل سره تعریف نشي ترڅو د اداري تدابیرو دانعطاف پذیرئ اواقتصادیت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرایه قوي ته دلاربشوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغییرات چې غیرمترقبه او قابل پیشبیني شویو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي رعايت کړي او داسې مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغييرو شرايطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصول:--دګذارش دورکړې اصل:--ددې اصل په اساس اجرايه اومقننه قوه بايد ديواطلاعاتي سيستم په واسطه دټيټې اداري نه ترلوړي اداري پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاسه کړي . ګذاريش بايد چې تغيرات اوستونزې څرګندې کړي، دلايل اوتصميم نيونه وړانديز کړي. دميتودونو دتعدد اصل: دميتودونو دتعدد اصل له مخې دولت بايد دمختلفو فعاليتونو لپاره مختلف ميتودونه اختيار کړي٢-تعدد ميتودونو په نتيجه کې دولت اداري کارونه مؤثريت او مولديت مومي. دبودجې د اداري تماميت اصل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروسې کې اداري تماميت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجه او وظيفوي بودجه : اداري بودجه په بودجوي واحدونو تقسيميږي ا و وظيفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظايف څرګندوي. منظمه بودجه دايمي عوايد اومصارفو درلودونکې وي او غير منظمه بودحه دتمويل غيرمنظمې منابع ولري. استهلاکي او سرمايوي بودجه هغه مصارف شامليږي. چې دولت په داربې کې مستقيم سهم ونلري او سرمايوي بودجه چې مستقيم سهم لري . بايد او واقعي بودجه : بايد بودجه دپيشبيني شوو پلان ګذارۍ شو يو عوايدو او مصارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بيادعمل په ساحه کې تطبيق شوي وي.

بودجوي سياست

دبودجې مفهوم اوماهيت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس يا چرمي بکس څخه اخيستل شوی چې په سلسله واره توګه د bulgaدلاتيني کلمې څخه دانګليسي دbudgetکلمې چې په پښتو کې دبودجې په نوم ياديږي راورسيده . دبودجې اصطلاح په لومړي ځل دفرانسې لخوا په کال ١٨١۴ م کال په رسمي ډول ددولت دعوايد او مصارفو په برخه کې په کاريوړل شوه او بيا په ټوله نړۍ کې استعمال شوه . بودجه په افغانستان کې ددولت مجموعي عوايدو او مصارف ديوې ټاکلې دورې معمولا يوکال لپاره پيشبيني او تصوييږي . بودجه ديوداسې منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شوي مصارف دتخميني او پيشبيني شوو مجموعي عوايدو سره مقايسه او په قرار کې واقع کيږي.بودجه هغه سند دی چې په هغه کې ديو معين وخت معمولا ديوکال لپاره ديوې دستګاه يا سازمان عوايد او مخارج پيشبيني او صلاحيت لرونکي مقام لخوا تصويب شوي وي ديونسبتا کاملترين تعريف له مخې بودجه ديوقانون په شکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصاد دعوايدو پيشبيني او پلان شوو لګښتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقيده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دسياسي تصاميمو دعامېلينو لخوا انتخابيږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکي دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شـــوو لګښـــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســـیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks fritsدتعریف خصوصیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکي دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صـــورت ومومي۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شـــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصـــادي او ســـیاســـي ســـاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندتول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هـم ددې تعریف څخه الهام اخیستی او دکلاسیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصــــارف تعیین او په اقتصـــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکي وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شـــخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصـــادي موســـســـو او اشـــخاصـــو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه ســـند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چنـدان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داســـي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سره چې ددولت اساسـي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصـوصـي اقتصـادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مسـاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوي یا موډرینې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـیاســـي دندې : دديموكراســـی په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه مخکې دبودجې تصویب دلمړنی سیاسي دندې اویاداساسي سیاسي دندې په نوم یادیږي.
چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اساس تشکیلوي. B-دبودجې حقوقي یاقانوني
دندې: دبودجې دسیاسي دندو سره یو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي
اساسي دندې په نوم هم یادیږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعیین کیږي. په دې معنا
چې صرف دیو دقیق قانون په اساس دموجودیت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت
لاس ته راوړلای شو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم یادیږي په هغه
اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شوی او دمقننه قوي لخوا تصویب شوی
دحکومت او ادارې بستګي احتوا کوي او په تثبت شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او
ادارې دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصیت یا اجرایوي مکلفیت درلودونکې دي c-
دبودجې دمالي سیاست دندې: دحکومت دیوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي
او تطبیقي جنبه غوره کړي چې دلګښتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عواید وجود
ولري له دې امله دمالي احتیاج اودمالي وسایلو موجودیت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې
دمالي سیاست اساسي دنده تشکیلوي چې دادنده دمالي سیاست دلمړنی دندې په نوم یادیږي ،
دمالي سیاست دوهمه دنده عبارت له دې څخه ده چې دبودجې درهنمایي اقتصادي مؤثریت
او معقولیت تقویه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سیاست دسازماني او اقتصادي رهبري
کوونکي دندې په نوم هم یادیږي.d-دبودجې داقتصادي سیاست دندې :داقتصادي سیاست ددې
دندې په واسطه کوښښ کیږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصادي نسبت ورکول کیږي
دهغه څخه داقتصادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه
اخیستل کیږي یا واخیستل شي. ددولت دبودجې لخوادې دندې سرته رسول دبودجې
داقتصادي سیاست لمړنی دندې یادبودجې دساختماني دندې په نوم یادیږي او دهغې مطابق
دبودجې پلان دیوې تنظیم کوونکي وسیلې په توګه داستفادې لاندې راځي او دیو ټاکلي
اقتصادي سیاست دتحقق او اقتصادي معقولیت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظیمي
دنده دبودجې داقتصادي سیاست دثانوي دندې په نوم یادیږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي
له۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحلیلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم په
خپل ذات کې معنې ورکوي چې عواید او مصارف په یوي ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه
لري نو له دې امله دبودجې په تهیه او ترتیب کې دسیاسي ارادې تشکل باید دراتلونکو ټاکلو
اهدافو په اساس ځان عیار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان باید تامین شي په دې اساس
داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنی دنده تشکیلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په
نوم یادیږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمه دنده عبارت ددې څخه ده چې دبودجې دترتیب
دمخه باید واضح شي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف څرنګه براورده کیدای شي.۲b-
دبودجې تحلیلي دندې: باید ولیدل شي چې داهدافو دترلاسه کولو لپاره پیشبیني شوی وسایل
کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه یې دهیواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذارۍ څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يې په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتي کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د ادارې امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې دیوې صحیحې او سالمې اداري نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کیږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکیلاتو او پرسـونل دنقیصــی له مخې دوظایفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقیصــې دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي اســتخدام کړي ددغه اضــافي اســتخدام نتیجه کې اداري او دمعاشــاتو مصارف لوړ ځي او یو تشکیلاتي تورم رامنځ ته کیږي او په نتیجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کیږي.ب: داقتصــادي وضــعې دتغییر له امله دبودجې کســر : دبودجې کســر داقتصـادي وضـعې دتغییر له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضـعې تغییر په نتیجه کې ددولت عواید او مصــــارف خپله هماهنګي له لاســــه ورکړي او یا په بل عبارت داقتصـادي وضـعې په تغییر سره ددولت عواید او مصـارف په نامتناسب یا حتی په معکوس شــکل تغییر وکړي نامتناســب تغییر په دې معنا چې اقتصــادي شــرایط دمصــارفو دلوړوالي غوښــــتنه کوی مګر دعوایدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: دیو هیواد داقتصــادی ســاختار دبودجې دکســر دعلت په توګه : دبودجې دکســر پورتنې نوعې چې ذکر شـوې اکثرا دلندې مودې ماهیت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوایدو او مصــــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجودیت له امله په اوږده وخت کې څرګندیږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبیاودانوي یاانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سیاسـت په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زیربنا او اقتصادي پروژو دتقویت په خاطر صورت نیسي چې ډیر وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتیجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښــت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدایي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصــاد دټیټې ســطحې څخه دپراختیا سطحې ته میلان پیداکوي. دبودجې دکسر سیاست: څرنګه چې وویل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کســر څخه دیو ســیاســت په ډول داســې اســتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نــه واقع کیږي دولتونــه دپولي تورم دمخنیوي لپاره خپل مصــــارف کموي چې دادبودجې یوعمده رقم تشـکیلوي. چې ددې په واسـطه دټولنې مجموعي تقاضـا کمیږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسیاست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نیســـي دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوایدو او مصـــــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانیږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شـوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصـرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تادیه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخیرې په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثیرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ایا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثیرات لري نشـــي کولای چې یو کامل او دقیق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالې په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالی سبب ګرځي چې کيدای شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخه عبارت ده چې خلک يې ددولت دمصـــارفو دتمويل په منظور ددولت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ١-مســتقيم ماليات ٢-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شـخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنی مرسـتي او پورونه : بهرنی مرسـتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيدای شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولای شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســـوی او دنومورړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـــديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکې منبع دولتي تصـــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنومورړيو تصـــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوی. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګوني مراحل: داجتماعي او اقتصـــادي ســيســتم په نظر کې نيولو ســره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطې له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولای شــو هره مرحله په مختصــره توګه په لاندې ډول تشــريح کړو١-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړۍ مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکې کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياسـتمدارنو نظرپه برکې نيسـي . د اداري امورو دضـعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکې کســـر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.١-دعوايدو دلاســته راوړني غلط جوړښـــت٢-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيری تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي٣-دماليانو دغلط ســيســتم انتخاب ٤-دبودجې دکســـر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:١-دنووپيسو نشرول٢-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل٣دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو ســره منځ ته راتلی شـي١-دولت کولای شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي٢-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دماليانو اندازه راټيټه کړي. دولت جان مينايارد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشــویق شـــي او په دې ډول اقتصـــادي بحران پرضـــد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سياست بله يعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

ســریزه بودجوي ســیاســت دعوایدو او مصــارفو بدلون څیړي ، بودجوي ســیاســت دوســایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیيراتو باندې اغيز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سياست له وسايلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مديريت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سياست داجتماعي او اقتصادي سياست ديوې وسيلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سياست دوسيلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څيړل کيږي. په توليدي جوړښــتونو باندې دبودجوي ســياســت هغه عوامل تربحث لاندې نيول کيږی. چې اقتصــادتراغيز لاندې راولي . مخکې له دې نه چې په توليدي جوړښــتونو او ملي عايد باندې يې اغيزې مطالعه شي لازمه ده چې توليدي جوړښتونوانواع وڅيړو. په يو ملي اقتصاد کې توليدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ١-منطقوي توليدي جوړښتونه:اقتصادي توليدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسيم شوي دي ٢-سکتوري توليدي جوړښتونه: سکتوري توليدي جوړښــتونه : توضــيح کيږي پوره توليد ي ســکتوري جوړښــتونه په اقتصــاد کې په څومره اندازه دهيواد په اجتماعي توليد کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي توليد کې دزراعت ســـهم اوداســـې نور٣-عواملي توليدي جوړښـــتونه: دانوعه توليدي جوړښـــتونو کې توليد عوامل (ځمکه اوسرمايه) شامليږي.په توليدي جوړښتونو باندې دبودجوي سياست اثرات: بودجوي سـياسـت دعوايدو او مصــارفو له لارې ديواقتصــاد په توليدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغيز لري نو له دې امله ضــروري ده چې هريو يې په جلا ډول تربحث لاندې ونيول شـــي .الف: توليدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصــارفو اغيزې: په توليدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخيص وړدي. داشياو خريداري فرمايشاتو لپاره دولت مصــارف په ســکتوري او منطقوي توليدي جوړښـتونو باندې تاثيرات لري مثلا: د(تعميراتي اقتصــاد قدامت حق)دتعميراتي اقتصــاد دتشويق اوتقويي لامل ګرځي. يادوروسته سيمو لپاره ددولت فرمايشـــات هم ددې منطقو دتشـــويق ســـبب ګرځي.٢-دتخنيکي اجتماعي اوکلتوري زيربناوو لپاره ددولت مصـــارف دتوليدي منطقوي او توليدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شــرط شــميرل کيږي.٣-دوزګارتيا مخنيوي لپاره دولت مصــارف دتوليد په عواملي جوړښتونو باندې تاثير لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کميږي او مزدونو نرخ صعودديا پورته کيږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمايي په کاراچونې سره تعويض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام ســطحه کموالی وومومي نودکارعرضــه زياتيږی. اومزدونو نرخ کميږي په دې صــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه په کاري قوي باندې تعویض کیږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړې وړ نه دي . کومکونه ورکول دیوخاص طرز العمل له مخې صورت نیسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشویقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصدیو امکانات او سهولتونه دیو نوي تولیدي جوړښت لپاره اماده شي یا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمایوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصیت لري او دکومک اخیستونکي دعاید وضعیت بهتره کوي تولیدي شرایطو ته کوم تغیر نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي تولیدي جوړښتونو باندې تاثیروارد کړي . په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوایدو اغیزې : دولته مختلف عواید اومصارفو په ډېر متفاوت تاثیرات لري اوپه لاندې ډول توضیح کیږي. :اقتصادي عواید داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقیم تاثیر لري مثلا: په یوه معینه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول باید نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثیراتو کې شمیرل کیږي. یا مالیاتي معافیت او تخفیف په معینه ساحه کې سرمایه ګذاریتشویقوي۲-په تولیدي جوړښتونو باندې مالیات تاثیرات لري. اول : دتصدیو دپانګې اچونې فرسایش لپاره مالیاتي مساعدتونه اومالیاتي تخفیفات ډیر اهم رول لري او په یوه معینه سکتوري ساحه کې تاثیرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثیرات هم لري.دوهم : دتصدیو دخرڅلاو په دوران باندې مالیات تصدۍ مجبوروي چې مرکزیت ته خواته حرکت وکړي الحاقیې ختموي اوتصدۍ تشویقوي چې دمالیې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:مالیات کولای شي چې دتصدیو حقوقي شکل ته تغییر ورکړي. مثلا په موسساتومالیات اودشرکتونو دسرمایې په عوایدو مالیات مجبوروي چې دمالیې نه دخلاصون پیه موخه ځان دیوې مالي تابع کړي۴-مالیات په تصدیو باندې عوض تاثیرات واردوي او تولید عوامل ترتاثیر لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران یې په تصدیو باندې تاثیر اچوي ،سرمایوي تولیدي وسایلو باندې تعویض کیږي. ۵-په عوایدو باندې مالیات :دتولیداتو دترک تشویق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوایدونه دمالیاتواخیستل :په ملي عاید باندې دبودجوي سیاست تاثیرات ===په لاس کې شته عوایدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثر لري چې تربحث لاندې نیول کیږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعملیې اودمالیې دتادیه کولو نه وروسته عاید لاسته راوړي او داعواید داحتیاجاتو سره سم کاراچول دیولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمینات فرق کوي اومتفاوت تاثیرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سیاست تاثیرات: په مجموعي عاید کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمایه ګذارۍ په واسطه لوړیږي مثلا دپس انداز تشویق ، معافیت او جایزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثير لاندې راولي ۲:؛دمصــــارفو ترکيب هم کولای شــــي چې په پس انداز اومصــــرف باندې تاثير وارد کړي مثلا په تجملي اشــياوو باندې مالياتو وضــعه کول دجنس قيمت لوړوي او تقاضــا کموي اوداشــياو مصــرف لپاره کميږي. دولت بودجه دتوليد عواملو معقول په کاراچولو وســيلې په توګه: کيريشــن : دتحقيقاتو نتايجو له مخې چې په انکشــافي اواقتصادي همکاريو هيوادونو سازمان کې يي ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســـه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشويق اوتقويه: درقابت تشويق داقتصـادي سياسـت اوقانوني تدابيروپه واســطه صــورت نيســي. انحصــــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنيوي لپاره بودجوي سياسـت(عوايد اومصـارف) وسـايل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې استفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي سـياسـت له هغو وسـايلو څخه يادونه کوو چې رقابت تشـويقوي:الف: دولت عوايد درقابت تشـويق ديوې وسـيلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې يادونه شـوي وه چې غيرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـاليـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـاليـات پـه اقتصاد کې دتصديو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتيجه کې درقابت مانع ګرځي. ځکه په دې ډول مالياتو ســره يوازې دتصــديو دبازارفروشــي دمالياتو کيږي او دتصــديو داخلي خرڅلاو دماليې تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عمليه له منځه ځي او مالياتونه ځان ساتي نو له دې امله دولت عوايد درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عوايد درقابت مانع کوونکي واقع نه شــي نو بايد داضــافي ارزش ماليه وضــعه شــي ځکه په دې صورت کې اضافي ارزش توليد دماليې تابع ګرځي که تصدئ په الحاق اومنفرد ډول فعاليت کوي ودارزش سره به سمه ماليه تاديه کوي . دتمرکز دموجوديت : نشې کولای چې دمالياتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عوايد زياتيږی اورقابت محدوديت له منځه وړي، داډول تدابير هغو تصـــديو ته چې کم امکانات لري دزيات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضــافي ارزش ، دتصــديو حقوقي شــکل او لويوالی رعايتوي اورقابت محدوديت له منځ نه وړي . دولت مصــــارف درقابت تشــويقونکې وســيلې په توګه : دولت مصــــارف درقابت دمحدوديت باعث ګرځي. هغه تصــدئ چې کومک ترلاســه کوي مالي وضــعيت يي بهتره کيږي دتصـديو تفوق اوبرتري رامنځ ته کيږي دنورو تصـديو په پرتله دزيات رقابت توانايي پيداکوي رقابت محدوديت مخنيوي لپاره بايد داکومکونه دايمي خاصيت ونه لري اوداقتصادي شــــرايطو تر/له مطابقت پورې اوســــې .دتادياتو دبيلانس پيژندنه: دتادياتو بيلانس دعمل په ساحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادياتو بيلانس هغه مهال مثبت شميرل کيږي چې دســـره زر او ســـرمايي نورملکونو نه مطلوب هيواد ته تاديه شــــي. ديو هيواد دتادياتو بيلانس هغه مهال منفي ګڼل کيږي. چې ياد هيواد دبيلانس کســـردســـره زرو او ســـرمايي په واســـطه متوازن کړي. دتادياتو بيلانس دبې توازنۍ علتونه: دغيرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرې واقعي تبادلې نرخ تعینول دتادیاتو دبیلانس دبې توازنی لامل ګرځي . کله چې دیو هیواد دپیسو ارزښت ټیټ تعین شي نو په دې صورت کې دصادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږي. چې په دې سره صادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورسره سم دخارجي اجناسو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمینه مساعدیږي اودتادیاتو بیلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسو ارزښت نسبتا لوړتعیین شي نو ورسره سم دیادهیواد صادراتي توکو قیمت نورو خارجي هیوادونو ته ګران تماميږي. اودوارداتي توکو قیمت ارزانه کیږي چې په دې صورت کې صادرات محدودیږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازني)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کسر ولري نوداخلي پیسو په وړاندې خارجي پیسو ارزښت لوړتعینیږي یاداخلي پیسو ارزښت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی وموميږ او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسوي او که دا کسر په نورو اقتصادي سیاستونو اوتدابیرو سره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شی دانفلاسیون منځته راتلل :دانفلاسیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاسیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یې دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی سره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یي دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږي چې : داجناسو او مزدونو قیمت دانفلاسیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضي سیاست کولای شي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صورت کې صادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توګه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو دداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یي ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاست وسایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداسې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماليات ددې ماليات په عملي کولو سره په اقتصادي مجموعي تقاضا کې کموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضونو لاسته راوړنه: دداسې چې ددولت دقرضونو دلاسته راوړنې لپاره اسناد نشروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصادکې دخلکو قدرت خرید جذب راکم کړي.چې په نتیجه کې ورسره په اقتصادکې دقیمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثیر لري چې دولت لاسته راوړې پولي وسایل بیرته اقتصادي جریان ته شامل نه شي ځکه که چیرې داوسایل بیرته اقتصاد ته جریان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثیر واردوي نوترمورد نظر مهال دې یاد پولي وسایل راکد وساتي ترڅو مؤثر نتایج لاسته راشي.۳-په دې اقتصادي حالاتو کې دولت باید دقرضونو له ورکړې څخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصاد کې له اضافي تقاضا څخه مخنیوی وشي اودقیمتونو لوړوالی کابو کړي. ۴-ددولت دهغو سرمایه ګذاریو تعلق کول چې عایداتي تاثیرات یې نسبتا ظرفیتي تاثیراتو ته لوړوي لکه څرنګه چې عایداتي پروژو کې دعاید سطحه لوړوي اودعاید په اندازه تولید او عرضه کې زیاتوالی نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زیاتوالی ونه مومي او قیمتونه لوړ نه شي نوباید عایداتي پروژې تعلیق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې سرمایه ګذاري ددې لامل کیږي چې عایداتي سطحه لوړه کړي دپورته تدابیرو علاوه یو لړ نور اقتصادي سیاست او بانکي سیاست ، ازاد بازار سیاست، دحداقل ذخیرې سیاست ، دتنزیل سیاست، دقیمتونو کنترول سیاست، اوبلاخره په اقتصاد کې مجموعي تقاضا سهیمه بندي کول او محدود کول دقیمتونو دنزول باعث ګرځي. دقیمتونو دکمیدو سره سم داخلي اجناس خارجي هیوادونو ته ارزانه تمامیږي دصادراتو زیاتوالی اوبیلانس کسر مخنیوي لامل کیږي.هرکله چې دتادیاتو بیلانس کسر دمالي توسعوي سیاست له امله وي نو په دې صورت کې دکسرله منځه وړلو لپاره انقباضي بودجوي سیاست یا محدود کونکی بودجوي سیاست مناسب ګڼل کیږي.داسیاست په اقتصاد کې دپیسو مقدارکموی او قیمتونو صعودي میلان له منځه وړي چې ورسره سم صادرات زیاتیږي او بیلانس کسر مخیوی کیږي. کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو دارزیابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه کموالی او تضرر مومي له ناقص استخدام سره تیټ استخدام حالات رامنځ ته کیږي په دې صورت داهداف تضاد هم رامنځ ته کیږي . په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو له امله دی نو باید انقباضي بودجوي سیاست عملي شي ترڅو صادرات زیات اوواردات کم کړي ولي دبیکارۍ مخنیوي کې توسعوي بودجوي سیاست څخه استفاده کیږي اوکه چیرې دتادیاتو بیلانس مازاد انقباضي بودجوي سیاست له امله رامنځ ته شي.

مارکیټینګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکیټینګ عبارت دارزښـــتونو دپیداکولو دپروســـې څخه ده ؟ټولې کاروباري اداري په کاربوختې په عمومي توګه ، په دوو برخو ویشــــل شـــوي دي۱-انتفاعي ۲-غیرانتفاعي ===غیرانتفاعي اداري ډتولنې دخیرښیګڼې لپاره جوړیږي او دشخصي ګټو په اساس فعالیت کوی او دا اداري بیل اهداف او بیلې ګټې لري ۲-انتفاعي اداري بیادنورو اداري اهدافو سره ســره په عمده ډول دګټې دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعالیتونه کوي او دغه اداري هڅه کوي چې خپل فعالیتونه په دقیق ډول په هره برخه کې ترجدي کنترول لاندې ونیســـي ترڅو دبیځایه مصــارفواو دګټې دفرصـتونو څخه دښـې استفادي شـرایط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسولیت په غاړه لري او مهم وظایف یي دپیســو تدارک او دتمویل دســرچینو برابرول پرمختګ او فعالیتونو او ځایونو کې دهغې مناســب اســتعمال دکاروبار په نتیجه باندې تصــمیم نیول دپانګې دکمښــت په صــورت کې دبیلابیلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســـرته رســول او داســې نورو فعالیتونو په مخ بیولو کې ســهیم وی. دبشــري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسـلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوی لپاره دوظایفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغییر په صـــورت کې دهغوی لپاره ټرینګ چارې دکارکوونکو دوظایفو ترفیع او تنزیل دمعاشــــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دڅوندچاپیریال او داســــې نور په مخ بیایي. دمارکیټینګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتولیداتو دتولید په اړه تصمیم دقیمتونو ټاکنه و دهغوی تشهیر او توزیع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دمارکیټینګ څانګه : د اداري دډیرومهمو څانګو څخه ده چې د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه کارونه کې مرســـته کوي.مارکیټ هغه ځای دی چې هلته اخیســـتونکي او خرڅوونکي یو ځای کیږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـیله خپلې اړتیاوې پوره کوی. یعني مارکیټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځای یا ماحول څخه عبارت دی چې هلته اخیستونکي او خرڅوونکي دشیانو او خدماتو تبادله کوي . یا مارکیټ : دشیانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخیســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکیټ ډولونه: مارکیټ دمختلفو اړخو له مخه تقسیم شـوی خو مونږ یي یواځې له مهمو څخه یادونه کوو۱- دمشـتریانو دخصـوصـیاتو له نظره ۱-دمولدینو بازار۲-دمستهلیکینو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمیر له پلوه ۱-دکامل انحصـــار رقابت بازار۲-انحصـــاري بازار۳- اولیګوپول بازار. دیادولو وړده چې په کوم بازار کې رقابت زیات وي په نتیجه کې مشتریانو او مســـتهلیکینو ته ګټه زیاته وي ولې په هغو بازارونو کې چې انحصـــار زیات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوی په خپله خوښـه قیمتونه ټاکي . مارکیټینګ: یوه پروسـه ده چې په هغې کې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتیاوې او غوښـــتنې دتولیداتو او دهغوی دارزښـتونو دتخلیق او تبادلې له لارې ترلاســه کړي. تولید په دې برخه کې دتولید پلانول او ډیزینول ، کیفیت دبرانډ نوم ، بسته بندۍ اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قیمت ایښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتريانو رضـايت ســره ســم دقيمت ټاکنه. تشــهير يا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصــد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار مونډنې اهميت : بازار مونډنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا پکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار مونډنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــــسورت، ستنډرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارمونډنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارمونډنې اصـل ۵-دبازار مونډنې ټولنيز اصـل. دبازارمونډنې چاپيرپال ــديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيرپال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـی عوامل دي چې په کمپنې پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپيرپال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولې . په خارجي عواملو کې دنفوســو شـــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيرپال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پوري مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يې کړي او کنترول ورباندې ولري يعني کمپنۍ ددې توان لرلای شـي چې داتاثيرات کنترول لکه : مشـتريان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړې۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيرپال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــــادي چاپيرپال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيرپال عوامل (ځواکونه)۴-تيکنالوژيکي چاپيرپال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيرپال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيرپال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشــتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثيرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲-دکاريدونکو موادو عرضــــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــتريانو مارکيټ۲-صــــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټينـګ منځګړي خپلواک کاروباري اداري اواشـخاص دي چې په مستقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جريان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي١-middle men٢-facilitating org.دمارکيټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ١-داخلي ياداشـــتونه٢دبازارموندنې ټيټ کارمندان ٣-دبازار موندنې تحقق. دزياتو توليداتو دخرڅلاوو لپاره مارکيټينګ معلوماتي سيستم ته اړتيا پيداشوه چې په لاندې ډول تشــريح کيږي١-شــيانو ته غوښــتنه٢-دشــيانو کيفيت او خوښــه٣-دخلکو غبرګون . ديوه غوره او ښــه مارکيټ دمعلوماتي سيستم لپاره اړينه ده چې په دې باندې پوه شـــي چې دمارکيټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـــروري دي او ترکومې کچې کولای شـــي چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بيول کله چې دلاندېنيو ســرچينو څخه معلومات راټول شـــي نودلاکټورتيا لپاره بايد تحليل شـــي ١-داخلي ريکارډونه٢-دمارکيټينګ سيستم٣-دبازارموندنې څيړنه. دمارکيټينګ څيړنه: دشيانو او خدماتو دمارکيټ په اړه داړونده مســـايلو په اړه په منظمه طريقه دمعلوماتو برابرول هغه په ليکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحليل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅيړنې اهداف:١-دمصـــارفو کموالی٢-منظمه پلانيونه٣-دنوي مارکيټ پيداکول٤-دقيمت په اړه پاليســـي جوړول٥-liking and disliking٦-دمارکيټنګ رقابت٧-study the impact of external forces. دمارکيټ په اړه دڅيړنې ګټې : ١-دمارکيټ په اړه دڅيړنې ســره مونږ ته دمســتهليکينو خوښــه او ددوې عادات معلوميږي٢-دمارکيټ په اړه څيړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو توليداتو لپاره نورمارکيټونه پيداکړو٣-دمارکيټ په څيړنې ســره دمارکيټ مدير ته داڅرګنديږي چې ترڅو په خپلو پاليســـيوکې تجديد نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي٤-دشـــيانو دکيفيت بهتره کول٥-په لګښتونو کې لږوالی٦-په توليداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅيړنې پروسه : ١-دمسلې پيژندنه٢-دځانګړو موخو ټاکل٣-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه ٤-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول٥-دراجمع شـــويو معلوماتو تحليل٦-نتيجه اخيســتل او د ســپارښــتنو برابرول٧-دراپور برابرول٨-دمعلومـــاتو دراټولونې ســـــرچينې ١-داخلي ســـــرچينې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی٢-بهرنۍ سرچينې ١-ثانوي سرشميرنه دا په کم لګښــت ســره ترســره کيږي او ســم لاســي ورځيني وخت ستونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شــوي وي٢-لومړۍ ســرشــميرنه: زيات مصــرف ته اړتيا لري او دزيات وخت ته ضـرورت لري ولې زيات دقيق وي.دمارکيټ دمعلوماتي سيستم او څيړنيز سيستم ترمنځ فرق١-ځيني خلک وايي چې ismدمارکيټ په اړه دڅيړنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه يي پرمختګ موندلی٢-دمارکيټ په اړه څيړنې تعريف: دمارکيټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحليل او ارزونې څخه عبارت دی. توليدات څه شـــي دي: له توليداتو څخه هدف هغه څيز دی چې په مارکيټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څيز دمستهليکينو اړتياوې لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څيزونو کې وجود لرونکي فزيکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځايونه اداري او نظريات هم شـــامل دي . هغه کســـان چې دشـــيانو تو ليدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشـيانو په اړه دلاندېنيودريو اصــلو په اړه فکر کولو اړتيا بريښـي ۱-بنسـټيز محصـول۲-ريښـتيني توليدات داډول ځيزونه بايد لاندې ځانګړتياوي ولري ۱-کيفيت په کې درج وي۲-ځانګړتياوې۳-جوړښت۴-دنوموني نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضـــافي ځيزونه (توليدات): په دې شـيانو کې مصـــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســـته داضــــافي ګټې رســـولو او خدمات کولو کوښــــښ کيږي دتوليداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه توليدات۲-دوام لرونکي توليدات۳-خدمات. بې دوامه توليدات: دا هغه شـــيان دي چې په يو يا څو ځله استعمال سره بيخي له منځه ځي او ختميږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : توليدات داهغه شـيان دي چې دډيروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغيره ۳-خدمات: دبيلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شيان (توليدات) په دوه برخو ويشلای شو ۱-دمستهليکينو توليدات۲-صنعتي توليدات۱-دمستهليکينو اجناس: داهغه شيان دي چې لګښت کوونکي يې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتياوي لري کوی. اســـتهلاکي شـــيانو بيلابيل ډولونه ۱-هغه شـــيان چې اســـانتياوي برابروی: داډول شيان هغه شيانو ته ويل کيږي چې پيرودونکی يې بيا بيا او ژرژر اخلي او داخيستلو په مهال نه خو لکه دورځپانې تيل صـابون کريم اونور(ب) هغه شيان چې دموازنه کولو وروســـته اخيســـتل کيږي داهغه شـــيان دي چې پيرودونکی يې دپيرودنې په مهال ګټورتوب کيفيت بيي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډير وخت ورباندې لګيږی لکه : رختونه فرنيچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـيان په دووبرخو ويشـل شـوي دي۱-يوډول اوورته شـيان۲-غيرمشـابه اوناورته شـيان. ورته شـيان: کله کله مسـتهليکينو لپاره دورته او يو ډول ځانګړتياوو لرونکې شيان په بيلابيلو بيو ترلاسه کيږي خوپه بيو کې ډير زيات توپير موجود وي لکه يخچال ، او تلويزون اونور.غيرمشـــــابه ناورته شـــــيان: په دې کې پيرودونکي دپيرودنې په مهال کې دشيانو دبيي په ځای دشيانو کيفيت په پام کې نيسـي(ج)ځانګړي شـيان داسـې شـيان چې ښـه اوبې سـاري وي يا هغه داسـې وي چې دپيرودونکو يوه مهمه ډله دهغو دپيرلو هيله وکړي لکه دمرسيډيز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړين شيان هغه شـــــيان دي چې په اړه يې خو مســـــتهليکين معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپيرودنې په اړه يې فکر نه کوي مثلا: ټيپ ريکارډر۲-صـنعتي توليدات: هغه شـيان دي چې افراد يي او يا اداري يې دنورو شيانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخيسـتل کيږي صـنعتي شـيان په ۳ ډوله دتوليدي عمليې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شـيان ۳-عرضـــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شـيانو دجوړولو پريکړه کوي نولاندې ټکې دي په پام کې ونيســی۱-دڅيز ځانګړني۲-نښــه لګول۳-بســته بندي کول۴-ليبل لګول۵-دڅيز مرســـتندويه خدمات. دڅيز ځانګړنې ۱-کيفيت۲-دڅيز بنې۳-دڅيز طرحه يا خاکه . کله چې مارکيټ ته يوشـی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه بايد يو څه ځانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسی شیانو ته stripped down model وايي . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه ليکل شـوي ژمنه ده . براند مارکه دیوڅیز دپيژندلو لپاره یو ځانګړي نخښـه ده لکه ديورقم غوړو ؟ نخښـه خرما ده دعنوا صـابون نخښـه غواده. ټريډ مارک: ټريډ مارکه دبراند یوه برخه ده چې دیوه کمپنۍ په قانوني ډول راجســتروي او نورې کمپنۍ دانخښــه نشــي اســتعمالولی. بســته بندي .پاکټ کول یا پیکینګ کول دي ته وايي چې شـــيان په قطيو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دريو مرحلو کې ترسره کيږي الف لو مړی پیک کول ب ثانوي پیک کول ج شـيپنګ کول. ليبل : دپیک کولو یو مهمه برخه شـميرل کيږي په ليبل باندې بشـــپړ معلومات ليکل شــــوي وی ليبل يعنې چاپ شــــوي معلومات په ليبل باندې دجوړيدونيټه فارموله وزن او داسـتعمال طريقه او داسـې نور. دتوليداتو ټولګه يا ګډ شـيان: یوه داســـي کاروباري اداره چې دګڼ شــمير شــيانو دتوليدولو ليکه يې غوره کړي وي دغو توليدی توکو ته دشيانو ټولګه وايي . دشيانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي۱-پلن والی۲-اوږدوالی۳-ژوروالی. دبيو پاليسـي تعريف : هغه پاليســي دکومې په واسـطه چې یوه کمپنۍ دخپلو توليداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بيې ټاکي . دبيې مفهوم : له بيې څخه مراد هغه پيسې دي چې دشيانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي . دبيې اهميت : اقتصـــاد کې دبيې اهميت : په اقتصـــاد کې دشـــيانو بيې دتوليد دعاملينو په معاوضـه يعنې په اجوره اغيز کوی۲-دکمپنۍ لپاره دبيې اهميت۳-دمستهلکينو له نظره دبيی اهميت. دبيو ټاکلو اهداف۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه۲دټاکل شويو عوايدو لاسته راوړل۳-دشـيانو دخرڅلاو زياتوالی دنويو شـيانو دبيې دټاکلوبهير په دوه برخو ويشـل شـوی۱-دنوي څيز يا نوي توليد شــــوی څيز بيه۲-دموجوده څيز څخه دنوي نقلي څيز جوړولو بيه. نوی توليد شـوی څيز بيه دبيې ټاکلو له مخې په دوو اسـاســي برخو ويشــو ۱-دلوړې بيې ټاکل۲-دکمې بيې ټاکل. دمرکبو يا ګډو شيانو دبيې ټاکلو پاليسي. که چيرته یوه اداره ګڼ شمير شيان جوړوي نو دهغې ديو شــي بيه ټاکل سـتونزمن وي ځکه چې داټول يوله بل سـره تړاوو لري په دي اساس اداره دبيو ديو اسي سيټ ټاکي چې په مجموعي شيانو کې زياته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شيان دبيې ټاکلو په اعتبار په ۵ برخو ويشل شوي ۱-دورته شيانو بيه ۲-دمرسـتندويه شـيانو بيه ۳-دلازمي شـيانو بيې۴-دضـمني شـيانو بيې۵-دډيروشـيانو بيې. رعايت پخوانيو شـــيانو په بدل کې دنويو شـــيانو په پيرودني کې چې کوم رعايت ورکول کيږي. هغه ته په تجارت کې رعايت يا تخفيف وايي. دبازار موندنې چينلونه: هغه لارې چارې چې توليدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دتوليد شـوو اجناسـو او خدماتو په هکله مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دهمدې لارې اجناس او خدمـات انتقـالول چې دبـازار مونـدنې چينلونو پـه نوم يـاديږي. يـادبـازار مونـدنې چينلونـه دتوليدونکو څخه هغه شـيان او خدمات اخلي او مســتهليکينو ته يې رسـوي دبازار موندنې چينلونو اهميت:۱-دوســـايلو کم کارول۲-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ۳-بيلابيلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندني چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شـــوی مارکیټ ته دشـــیانو درســـیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســــایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشــــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســــتقیما اجناس تر مصــــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-ایندیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شــــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصــــول ځانګړتیاوي ۳-دواســــطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشــنهادونه چې په عادي حالت کې اخیســـتونکی تشـــویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دي اســــاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســـو دخرڅلاوو دغه وســیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داســې یو کمونیکیشــن دی دکوم په وســیله چې نه یوائې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوګټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشـــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشــن یو تشــویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یي خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددي ترڅنګ ځیني نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســـتونکي په قبظه کې وســـاتي او دنورو اخیســـتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســـمی تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســــره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داســې نور چې همدغه دخرڅلاوو دســامانو(وســایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزي کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســــتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســــه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا نندارتونونه۷-trading stump۸-scratching and win offer۹-money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضــــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصــــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکی سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمویي مختلفي انګیزي دخرڅلاو دپرمختیا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتریانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختیا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي تولید په ارزانه بیه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځایونو ته لیږلو په ذریعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو تولیداتو دکیفیت جنسـیت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره دیوه توکي پلورل په یوه کس یا فرد باندې عبارت دی دشـــخصـــي یا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي یا خدمات په خرڅلاو باندې رســـوي۳-خرڅوونکي شخصیت: خرڅونکي باید یو شخصیت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې یو مثبت فکر یا نظریه پیداکړي یا دخیري یا مخ څښـــتن وي کوم چې ډیرژر اخیســـتونکي ته دقبلیدو وړوي. دخرڅونکي ورځني وینا۱-خرڅونکي باید دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخیستونکي لپاره دورځني شرایطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـاید دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پیرودونکي کلـه نـه وي اوریدلې په ښـــار او بازار کې نوي وي.په ســـاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخیســـتل او خرڅول کیږي. دمارکیټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعمالیږي۱-مارکیټ شـاید یو ځای وي چیرته چې اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي ۳-یوسازمان چیرته چې داجناسو تبادله صورت نیسي ۴-داجناسو داخیستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه یوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــایت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتولید په نظریه شـــروع او دمشـــتري په رضـــایت ختمیږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قیمت په مناسب وخت کې په مناسبه طریقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصـري بازارموندنې دپالیسیو عملي کول۲-دښـې نتیجې ترلاسـه کولو په خاطر دپالیسیو ایجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړاندیز۴-دمارکیټ دشـکل په هکله دنورو اضـافي معلوماتو ترلاسـه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظایفو تقویه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهمیت۱-داسـتخدام سـطحه لوړول۲-دهغه تولیداتو سـره مرسـته کوي چې دنورو هیوادونو کې ورته تقاضـا وی۳-دنویو کاروبارونو ایجاد سـبب کیږي۴-دنویو کاروبارونو په ایجاد دبیکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعاید سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کیدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابیږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې یوه برخه تشکیلوي. توزیع په فزیکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضایت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه یادیږي. دبازارموندنې ځانګړتیاوې۱-دمصـــــرف کوونکي جهت لري یعنې مشــــتري دمارکیټینګ لپاره ځانګړی ارزښت لري ۲-عصري بازارموندنه دمشتریانو څخه شروع کیږي او په مشتري ختمیږي . rightڅه ته وایي : عبارت له هغه څه څخه دی چې په تولید کې/ موجود وي او مشــتري دهغې په اساس له تا څخه راضي وي او rightته ځکه ضرورت پیداکیږی چې په مارکیټ کې رقیب شـتون لري۱-صـحیح تولید۲-صـحیح کیفیت۳-صـحیح خلک۴-صـحیح قیمت ۵-صحیح ځای په دې معنا چې مشتریان په اسانی سره وکولای شي چې تولید ترلاسه کړي۶-صـحیح پرمختیا. په صـحیح شـکل دمشـتریانو خبرول ترڅو سـتاسـي تولید زیات واخلي ۷-صحیح توزیع : رقیب په نظر کې نیولو سره دتولید نوعیت اقتصادیت او دمشتري درضایت په نظر کې نیولو سـره دتولید ویشـنه . ۱-دتولیدولو اصـل : په دې اصـل کې دتولید مولدیت یادتولیدزیاتوالی په نظر کې نیول کیږي او دمشـــتري غوښـــتنې په نظر کې نه وي او نه یې کیفیت په نظر کې نیول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کیږي چې په بازار کې مشتریان زیات وي او مولدین کم۲-دتولید اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې مولدین تر اندازې زیات شـــي او مولدین خپلو تولیداتو په کیفیت کې په خپله خوښـــه ښـــه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کیږي کله چې تولیداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدین کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زیات اجناس او خدمات دتخنیک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې رقیبان زیات وي او مولدین هم په کیفیت کې په زیاته اندازه ښـه والی راوسـتی وي او نو مولدین دکیفیت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـایت او تسـکین په نظر کې نیسـي . مولد دتولید په ښـه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتیاوي رامنځ ته کې ۳-ضـــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخلیدونکې خطر یعنې نوی کمپنۍ مارکیټ ته داخلیدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په یو شـان بازار کې وجود لري لکه موبایلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخیســـتوونکې . دمشـــتریانو دتجاربو مدیریت . په دې معنا چې مشـتریانو سـره دخپل نوي تولید او یا هم موجوده تولید په اړه مرکه کول ترڅو خپل تولید دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق تولید ترســـره نشـــي چې همدغه مرکه دمشـــتري ســـره دمشـــتریانو دتجاربو مدیریت په نامه یادیږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سیستم : دیو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســـیســـتم دې ته وایي چې په هغې کې دمارکیټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ریکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نیول کیږي چې مونږ څومره فرمایش لروا و څومره تولیدات موخرچ کړي دي یعنې دتولیداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ريکارډ کول ده۲-دمارکيټينګ پټ سيستم : په دې معنا چې درقيب په هکله ټول معلومات ترلاســـه کوي يا په بله وينا مارکيټينګ پټ کارمندان چې پر مارکيټ درقيب په هکله تاســو ته دښــکاره يا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکيټينګ څيړنه: ديوېمشـخصـېسـتونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسته راوړل. دمارکيټينګ decision support systemپه دې معنا چې په دې ســـيســـتم کې دمارکيټ په هکله ټول معلومات تهيه تنظيم اودپريکړي لپاره يي ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شکل سره پريکړه ترسره کړی يعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجوديت. داقتصـادي قيمت اهميت: دتوليد په عواملو تاثير کوی.يعنې کله چې دشـيانو بيې لوړيږي نو عوامل هم خپل معاوضــه پورته بيايې چې ويلای شــو چې قيمت په اقتصــاد کې يو اســاســي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قيمت اهميت : څومره چې يو جنس قيمت لوړيږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې ديو جنس قيمت ټيټ وي نو خلک ورته زياته تقاضـــا لري . دقيمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاســـه کول۲-دټاکل شـــويو عوايدو لاســـته راوړل۳-داجناســـو دخرڅلاو زياتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقيمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی توليد بايددمشتريانو دغوښتنې سره سم توليد شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو توليداتو لپاره لوړ قيمت ټاکل۳-له سيالو څخه دنويو شيانو ساتل*دمستهليکينو لپاره دقيمت ټاکنه اهميت: هرڅومره چې ديوجنس مطلوبيت دقيمت په اســاس زيات وي نو زيات خلک يي اخلي او په مصــرف يي رســوي . دقيمت ټاکلو طريقي۱-دقيمت توپيري ټاکنه۲-تبليغي قيمت ټاکنه۳-قيمت ټاکنه دپيشـنهاد شــوو وړانديزونو په بنسـټ لکه دتجارله خوا دالمارۍ قيمت ټاکل۴-قيمت ټاکنه دروان شـناســی په بنســـټ (مارکيټينګ ټيم)۵-امتيازي قيمت ټاکنه۶-نفوذي قيمت ټاکنه۷-قيمت ټاکنه داجناســـو دلګښتونو په اساس۸-اقتصـادي قيمت ټاکنه۹-قيمت ټاکنه داختياري محصـولاتو په بنسټ۱۰-قيمت ټاکل داجباري محصــولاتو په بنسـټ. دريسـرچ پروســه۱-دمشــکل پيژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول۵-تحليل ياارزونه دمعلوماتو۶-پايله اخيســـتنه۷-دراپورچمتو کول. دڅيړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسـه کوو۱-بهرنۍ سرچينه۲-داخلي سرچينه: بهرني په دوو ډلو ويشل شوی لمړني لاس معلومات---دڅيړنې طريقه۲-دارتباط طريقه۳-دبيلګې اخيســـتنې طريقه۴-دڅيړنې وســـايل دټولپوښتنليک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسـالوسوداګريزو خونو مجلو کتابونو او دشـخصـي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو يا سروې او په مستقيم ډول په لاس راځي .دفيليف کوټلر له نظره توليد : هرڅه چې مارکيټ ته دمصرف يا اســتعمال لپاره وړاندې کيږي او يو ضــرورت پوره يا رفع کولای شـــي توليد بلل کيږي دکټګورۍ له مخې توليد : ۱-نوی جهان يا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې يوه کمپنۍ نوی توليد کرښـــې ته اضـــافه کړي۴-دترقي اونوښـــتونه۵-توليد ته نوی ســـاخت ورکول۶-دمصـــارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتوليدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــــل۲-دتولید اصـــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصـــــل selling concept۴-دبازارموندني اصـــــل marketing concept۵-دبازار موندني تولنيز اصـــــل marketing social concept .

پولي(پیسو) اقتصاد

پولي اقتصـــــاد عبارت له هغه اقتصـــــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپیســـــو څخه بحث کوي. Crowther په خپل کتاب outline of money کې لیکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســـو دتبادلې لپاره دوســیلې په شــکل او همدارنګه دیو مقیاس به شــکل دارزښــت دذخیره کیدو په توګه په کاریوړل شـــي پیســـي بلل کیږي همدارنګه Coleborn وایي هرهغه شـــــی چې په پراخه ډول دتادیاتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتادیه کولو لپاره په کاریوړل شــي عبارت دپیســو څخه دی. دپیســو اصــلي وظایف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسیله۲-دپوردتاديي وسیله ۳-دارزښت دذخیره کیدو وسیله۴-دپیسو قانوني تعریف:the state theory of money په اساس واضح کیږي اوددې تعریف لاندې یوشی ددولت له خوا دپیسوپه نوم اعلان شي دپیسو په نامه یادیږي. دپروفیسر knop په اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپیسـو په نوم اعلان شـي دپیسـو په نوم یادیږي. او همدارنګه : د Hartley په اصطلاح پیسې باید دیو قانوني حیثیت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ویلای شـو چې هرهغه شـی چې داجناسـو دتبادلې دوسـیلې په توګه کارول کیږي بایدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبولیت تعریف: ددې تعریف لاندې دپیســـو یو بل بعد ترنظر لاندې نیول کیږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شـــــی چې داجناســـــو او دتبادلې د وسـیلې په توګه ددولت لخوا دقانوني پیسـو په شـکل اعلانیږي باید خلکو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?man وایي یوشـی چې دپیسـو په شـکل رامنځ ته کیږي باید عمومي قبولیت لرونکي او همدارنګه او ارزښتونو دمعیار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پیسي ګڼل کیږي. نوبلاخره H-D-Robertson وایي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادیاتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پیســي بلل کیږي.جنســي پیســي ســیســتم : دهغه ســیســتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه څرمن،روپۍ پانې، دتادیاتو دوسیلې په سیستم کې دپیسو وظیفه اجراکوي خو داخبره باید په یاد ولرو چې دغه اجناس په خپله دیوخاص ارزښـــــت څخه برخوددارډي خو دیو اندازه مشــکلاتو لکه ذخیره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــکلات، او همجنس والی او دویش قابلیت په دې سیستم کې دناکامیدو عمومي علتونه دي credit money؟؟دپیسو اهمیت : په پانګه وال نظام دپیســـو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسـو اهمیت دقیمت په جـوړښــت کـې ډیـرزیـات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایې یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمې یاضمنې وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دڅه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شـوي دي.measurement of marginal productivityدنهایې مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروسـه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایې موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښـو پیسـو مشـخصـات۱-عام قبولیت۲-دارزښـت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشـانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

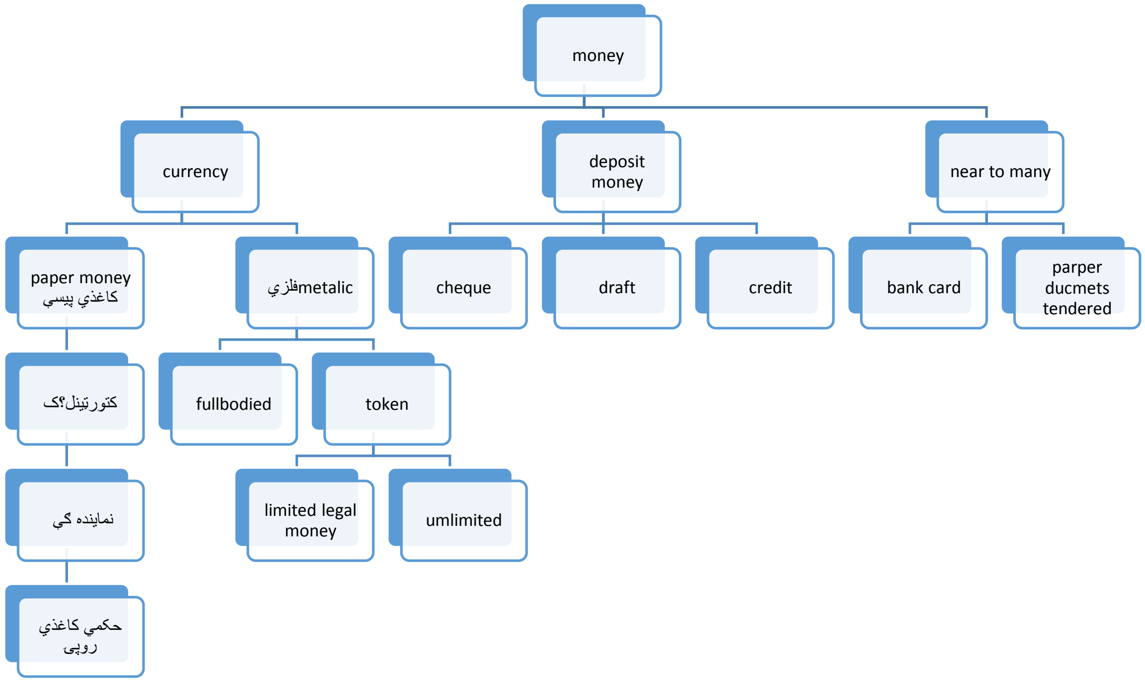

دنماینده ګي کوونکي پیسو ځخه مراد goldenدي او کاغذي تبادله کیدونکي روپي : څومره چې سره وړاندي کوي په همغومره اندازه يي ساتم. حکمي پیسي کاغذي معنا داده چې ددي شاته ذخیره موجود نه وي بلکې حکومت اعلان کوي چې داسي دي کاغذي پیسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) ځخه دي چې دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل ډول چاپیږي او خلکو ته دتبادلي دوسیلي په شکل وړاندي کیږي چې ددي پیسو استعمال په ۱۹ م پیړی کې او همدارنګه په اوسني وخت کې زیات شوی. دلاندې خصوصیاتو لرونکي کاغذي پیسي زیاتي راحت کوونکي او دزیاتي بدو درلودونکي دي۱-هغه پیسي چې شاته یې پیسي وي یعني سره زر نه وي یعني پیشتیباني پیسي ۲-یو شان ته ورته والی لري۳-دارزښت ثبات. ددي بنه ارزښت داده چې دوخت په تیریدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي۴-ارتجاعیت: په کومه اندازه چې ضرورت وي ارتجاعیت کوی۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي۶-ددولت ګتې په کې وي . قانوني حیثیت لرونکي یا های پاورډ لرونکي پیسي: قوت لرونکي پیسي دهغه پیسو ځخه عبارت دي چې دیو هیواد اوسیدونکي یې قانونا ددغه پیسو دتادیاتو کې داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کیږي نو په دي اساس ویلای شو چې دهیواد قانوني حیثیت لرونکي پیسي دهغه هیواد پولي واحد دی چې په دوو برخو ویشل کیږي۱-نامحدودي قانوني روپی۲-محدود قانوني روپی. پیسو ته نژدې پیسي : هغه ټول اسناد چې په وسیله یې په عاجله توګه پیسي لاسته راوړل کیږي پیسو ته نژدې پیسي ګڼل کیږي. خوداخبره باید په یادوساتو چې چیکونه پیسو ته نژدې پیسي نه ګڼل کیږي. برقي پیسي: دانټرنیټ او انلاین ځخه په استفاده چې کوم معاملات دتادیاتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کیږي برقي پیسي ګڼل کیږي.دپیسو ارزښت ځخه هدف دیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دڅومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يې دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لری لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملي عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړی داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتې او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يې دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوی او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتي ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والی ۷-دشناخت وړ۸-نرموالی۹-کموالی . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسی۲-اعتباري پيسی۳-سنډرډ پيسې۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدې پيسې۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږی ديادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسي ۲-فلزي پيسې کاغذي په دري ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نمايندده کوونکي او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصـــاد پيســـي هغه جنس ده چي داجناســو دتبادلې اړتياوي ولري. دپيسو په تشـريحي تعريف کې دپيســوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيســو په شـــکل اعلان شـي هغه پيسـي بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شـی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شـکين وايې هرهغه شـی چې دتادياتو يا دقرضـونو دتاديې لپاره وکارول شـي . دپيسـو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو سـره دپيسـو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شـــی چې په با قاعده ډول په اقتصـــادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځيني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشـکل۶-ددولت دماليي او تادياتو مشـکل. په پانګه وال نظام کې دپيسـو رول: پيسـې دټولو خوشـــاليو طاقتوره ملکه ده داســـتاد لپاره دهغه اســتادي دوکيل لپاره دهغه فيصـــله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرســـته۳-دمصـــرف په برخه کې اهميت۳-دتجارت پـه برخـه کې اهميت۴-دتوزيع پـه برخـه کې اهميت۵-دذخيره کيدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصـــــارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-ســـياســـي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شـاخص. دپيسو اهميت په سوسياليست اقتصـادي نظام کې : پيسـې دتبادلې دوسيلې دارزښـت ذخيره او بلاخره دارزښـت دښـودلو لپاره اسـتفاده کيږي په سوسيالستې اقتصـاد کې داقتصـاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شـي –څرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستې نظامونو کې پيسې ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصـــاد ته ګټه رســـول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنټرول ووځي تاونونه اقتصـاد ته رسـوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشـي انفلاسـيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسـې دپيسو اعتبار له منځه وړي –کورنيو بزنسونو ته تاوان رسـوي-دمخنيوي مصـارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسې پيسې۳-فلزي پيسـې ۴-کريډيټي پيسـې ۵-الکترونيکې پيسـې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشـل شـوی دی ۱-دپيســو اصـــلي يا ابتداي دندې ۲-دپيســو حتمي دندې ۳-مشـــکله (مشـــروطي) دندې . اســاســي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيســې رامنځ ته شـوي ۲-دپيسـو ضـمني دندې : هغه دندې دي چې داسـاسـي وظايفو په خوا کې پيسـې سـرته رسـوي ضـمني دندې بلل کيږی۳-مشـکله يا مشـروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيســو اصـــلي دندې لاندې وظايف ترســره کوی۱-پيســـې دتبادلې دوســيلې په توګه۲-داجناســـو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناســـو ارزښـــت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترســـره کول۵-دارزښـــت ذخيره مطلب پيســـې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسو او خدماتو داخیستلو توان لري. دپیسو ضمني وظایف:١-دتخصص تولید او تجارت سره مرسته کوی٢-عاید او مصرف باندې تاثیرات٣-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مدیریت دتطبیق وسیله ۵-داقتصادي پالیسیو وسیله=اصلا دپیسو په واسطه صورت نیسي دپولي مدیریت دتطبیق وسیله لکه مرکزي بانک چې پیسې دوسیلې په توګه کاروي ترڅو دپیسو ښه مدیریت وکړي مشکله وظایف: ١-دتولید نهایي بهرې اندازه ګیري٢-دملکیت دخرڅلاوو اسانتیاوي دپیسو رامنځ ته کړي ٣-اعتباري سیستم اساس۴-دعاید توزیع دندې دپیسو په واسطه صورت نیسي. دفلزي پیسو ارزښت په څه کې ده ١-ژرله منځه نه ځي٢-دنورو هیوادو ته تري قاچاق نه کیږي. دکاغذي پیسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسو ته ٢-دانتقال اسانتیا٣دپیسو ارتجاعیت۴-یوشان ته والی۵-دارزښت ثبات۶-اقتصادي ودې پرمخ وړل ٧-دولت ته ګټه. دکاغذي پیسو بدوالی: دانفلاسیون ویره٢دخارجي تادیاتو ویره ٣-خرابولي خطر۴-جعلي پیسې۵-دنوروهیوادونو په حدودو کې استعمال. پولي نورم پولي سیستم یا monetary systemدهغه میکانیزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپیسو شکل ډیزاین اودهغوی دمقدار اندازه دپیسو په دوران کې ټاکي که چیرې دیو هیواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معیار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسیون علتونه په دوه برخو ویشي١-دمصارفو په اساس انفلاسیون٢-دتقاضا په اساس انفلاسیون١-دمصارفو په واسطه انفلاسیون هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې داجناسو او خدماتو په تولید کې داستعمال کیدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصارفو کې په دوامداره توګه زیاتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسیون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسیون دعرضه کوونکو له خوا صورت نیسي په دې اساس دکینزیانو عقیده دانفلاسیون رامنځ ته کیدو ددوهم علت دتولید په مصارفو کې دزیاتوالي څخه دمجموعي عرضې دکمبود سبب ګرځي . دګټې په اساس انفلاسیون په هغو تولنو کې چې دبازاري انحصاراو یا دانحصار ته نږدې وي انحصارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسیون په ډول څرګندیږي دموادو په اساس انفلاسیون که چیرې په هیواد کې دځینو مهمو عناصرو لکه تیل-او سپنه ګاز او نور قیمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په تولید کې نوموړي مصارف راڅرګندیږي. دوامدره زیاتوالی یې دمصارفو په اساس انفلاسیون رامنځ ته کوي٣-که چیرته هیواد ته په واریدیدونکو توکو مصارف لوړ شي او یا په صادرونکي هیواد کې داجناسو قیمتونه پورته لاړشی نودغه مصارف زیاتوالی دانفلاسیون په شکل څرګندیږي.دانفلاسیون علاجونه١-پولي پالیسي : عبارت له هغه تدابیرو څخه ده چې له مخې په یو هیواد کې دپیسو عرضه دپیسو تقاضا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پالیسي دتطبیق لپاره دوو عناصرو څخه استفاده کیږي١- quantities controlکمي کنترول٢- qualitative controlکیفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسـو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیســې په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاســـیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبــارت دي لــه 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.ډ

ستېنډرډ

مفاهیم :ستېنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. ستېنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتني تقاضـاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصـــــلاح ارګانونو لخوا ټاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وســـیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شــوي ده. او دیوې ذیصـــلاح مرجع لخوا تصـــویب شـــوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده ســکتورونو او مشــخصــو موضـوعاتو دسـتندردونو دانکشـاف او دسـتندردونو جوړولو په منظور دملي سـتندرد دقانون دنهمي مادي په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دسـتندرد نړیوال سـازمان درهنمود په اسـاس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱- ثابت یا اصـــلي غړي: دســـتندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دســـتندرد جوړولو متخصــــص ، دمســـتهلیکینو دحمـایت نـهاد ســـوداګریزخونې او نوردولتي اداری دي۲- متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو اسـتازي اودصـنایعو مالکان دمسـلکي اتحادیو اسـتازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او درداتي سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکاري وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتي وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضـور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسات له لومړۍ نړیوالي جګړې وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکي او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سـبب شـوه ترڅو دسـتندرد ایښـودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شــي په ۱۹۴۶ کال کې د ســتندرد نړیوال ســازمان په لندن کې جوړشـو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شـامل شـول. دسـکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاســیس شـــوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال ســـتندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښــه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ســاحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترســره کیږي. دســتندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رســما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنۍ مقالې او علمي مضــامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصــابون ســتندرد کمیســون په منځګړیتوب بشــپړ شــو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداري په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندۍ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅوني په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسه کولو په برخه کې یو دبل ترڅنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړوني تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیستم ۲-پوهنیز سیستم ۳-دقانون پریښودني سیستم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضایي سیستم دستندرد جوړوني سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصــادی(پلان جوړوني)ســیســتم۸-کرنیز ســیســتم ۹-صــنعتي ســیســتم ۱۰-ســوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسریز سیستمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیستم . دستندرد جوړوني ارکان۱-ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته رســول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ســتندردونو په هغه وخت کې عملي لورى ولري چې له څیړني او پراختیا ســره یو ځای وي پرته له دي نه شــي کیدای ګټورواقع شــي. ســتندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اســاســي ســتندردونو ډولونه : په عمومي توکه ســتندردونه په ۴برخو ویشــل شــوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوي تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شــامل دي۲-ملي ستندرد داستندردونه له بررســي او مشــورې وروسته دتخنیکي صــنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصــصــانو په مرســته دملي ګټو دســاتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ســتندردونو دتدوین اصــلي دنده دهیواد دســتندرد دســازمانونو او موســســاتو په غاړه وي . ســیمه ییز ســتندرد: داســتندردونه دیوې ډلې دګټې اخیســتونکو وګړو په مرســته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صــنایع لري او یا دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ســتندرد : دادســتندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړني دي.نوټ==کارخانه یي ستندرد دکارخاني دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کي ، سيمه ييز ستندرد دځوهيوادونو په محدوده کې ، او نړيوال ستندرد دنړۍ په ټولو هيوادونو کې په کاراچول کيږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګنديږي۱-ستندرد جوړونې تنظيم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتوليدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـياليو او دبې ځايه او غولوونکو تبليغاتو لـه منځـه تلل۲-دپيريدلو پـه وخـت دمصـــرف کوونکي دغوليدلو څخـه دانديښـــنې له منځه تلل۳-په اړيکو کې دپوهاوي رامنځ ته کيدل۴-دتجارتي بدلونونو اســانتيا-توليدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشخصـاتو او خواصـو ټاکل، دتوليد دچلند ټاکل او تشـريح نصـبول(مونتاژ)ازموينه دنمونې اخيسـتل، دبسـته بنديو ډولونو، ليږد راليږد،دسـاتنې لاري چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښـــې اواصـــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټيټوالی ، دتوليد دساحې زياتوالی او په لومړنيو موادو او بريښـنا کې دلګښت مخنيوی ، دضايعاتو ټيټوالی، دمحصولاتو دکيفيت ښه والی، په زيرمه ساتنه کې اسـانتيا دداخلي او بهرني تجارت پراخيدل. دمصـرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کاليو سـاتنه ،دکاليو او محصول له امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتيا دلږو پيسو ورکړه، دپام وړ کاليو ته په اسـانۍ سـره لاس رسـی او ديو شـمير ملي او نړيوالو سـتندردونو پيژندل.دسـتندريشـن ددولتي سـيسـتم دمحتوياتو داسـتعمال دځايونو له مخې لاندېنې سـتندردونه ټاکې ۱-دتخنيکي شـــرايطو ســـتندردونه دهراړخيزي تخنيکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې يا اندازې۳-داسـاسـي پارامترونو اوټيپونو؟ستندردونه۴-دسورتمنټ ستندردونو دسورت کول۵-دنښـو سـتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشـن سـتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنيکي غوښـتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموينې دميتود ستندردونه(کنترول) تحليل او اندازه نيونه۱۰-دنښې ايښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱-دکچې نيونې دالاتو عيارولو ميتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترميم) اواســـتعمال مقرارتو سـتندردونه۱۳-دټينګ، تکنالوژيکو عمليو (پروسـيسـونو) سـتندردونه . دسـتندرد محتويات: دعلمي او نړيوال تاريخ له پلوه دســـتندردونو يوه بڼه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحيته ځانګې لخوا نصـب شـوی وي . دستندريزيشـن نړيوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبيت او ســـپارښـــتنه يې هم وکړه۱-a4-۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښـــې هم له اړينو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شميره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپيږي دستندرد متن کوم اســاســي موضــوعات چې په ســتندرد کې ځای په ځای کيږي په لاندې ډول دي ۱-دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبيت په کميسيون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســـتندرد دســـرليک يا نوم ۳-ســـرټکي يا ســـريزه۴-موخه۵-داســـتعمال ځايونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعريفونه٧-سمبولونه او نښې ٨-دمحصول ډلبندۍ يادرجه بندي ٩-ترمينالوژي١٠-دمحصول دتوليد ميتودونه١١-دمحصـــول ځانګړي خواص١٢-دتو///؟؟؟١٣-نمونه اخيســـتنه اودنمونې اخيستنې ميتودونه١۴-دازمايښت اوبررسۍ ميتودونه١۵-نښه او اوايښودنه او بسته بندي١۶-مرســـتندويه او لارښــود ضـــمايم١٧-دصـــفحې لانديني ياداشـــتونه١٨-دمتن اړوند ضـــمايم . دپرنسـيپ له پلوه ياد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کيږي. زمونږ په هيواد کې داسنادو واحد سيستم دستندردونو دپروژې دکارطرح او نښې ١٣۵۵ کلونو راپه ديخوا دکابل پوليتخنيک دانسـتيتيوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځينو نورو موسسـاتو او اداراتو کې پيل شـوي دي١-دمديريت کنترول: له هغو لارښـونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مديريت په يوه تصدۍ کې دټولو بيلابيلو اقتصـادي عملياتونو په کنترول قادروي٢-اجرايوي چلند ونه په يو ه تصدۍ کې له اړينو تکو دچلند ځرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بيلابيل عملياتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپيريال:--ديوه مناسب چاپيريال شتون ديوي تصدۍ دبرياليتوب لپاره ناسم شرايط برابروي دچاپيريال دکيفيت ستندردونه بايد دعمومي ګټو دساتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـين الات او تجهيزات: ماشـين الات او تجهيزات سـاتنې ته اړتيا لري په يوي تصـدۍ کې دوسـايلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپيژندنې سـربيره دجامه بندي او کوډ ايښـودنې له سـيسـتمونو څخه ګټه اخيسـتل هم اړين دي .طراحي::---- دتصديو په زياتره عملياتو کې دطرحې عمليات تل له بدلونونو او نوښتونو سره يوځای وي. له دي امله تصـديګانې داطمينان دلاسـته راوړنې لپاره دښـو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسي يو مناسب سيستم دی.دستندرد کارپوه صلاحيت ::--په يوه سازمان کې دستندرد ځانګې واک او ځواک بايد داســـې وي چې دټاکلې اقتصــــادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له ځانګې سره مشوره وشي. يا دستندرد دځانګې واک او ځواک داسې دی چې دتوليدي کوښـــښ دکارله ترســـره کيدو مخکې بايد دســـتندرد دځانګې نظريات اولارښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ١-هغه سـتندردونه چې دبهرنيو سـتندردونو په مرسـته بيرته ګرځول شـوي چې دهغوي دجوړولو اړتياسرچينه isoستندردونه دی لکه ١-اصطلاحاتو ستندردونه٢-تحقيقاتي چلندونو ته اړتيا لري.؟؟.دملي ســتندرد په موســســه کې ديوه ســتندرد دراتولونې دکارمراحل١-دوړانديزونو موضـوع او ټاکلو موضـوع . لومړنی کميسـون دپيل ليکنې (چمتوالی) لومړنی کميســون دتوليدونکو مصــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســره مينه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کميسـون: وروسـتی کميسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذيصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنايعو مرکزونو ته ليږي او دوړانديزنو په لارښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کيږي.ملي کميټه : دملي کميټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مديريت په همغږۍ ذيصــــلاح واحدونو او ســــازمانونو دنماينده ګانو له منځه بلل کيږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولين ، دتدوين منشي ريس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني كميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دتاكل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجې ته رسيږي . ځانګړی كميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی كميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابي كوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ۱-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخكني اعتبار پاتې كيږي۲-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات۳-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په كميټه كې له څېړنې او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت كې دستندرد شميره تغيير نه كوي خو مخكېنې چاپونه باطله اعلانيږي۴-ستندرد باطل اعلانيږی او امكان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت كې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ۱۷۵ هيوادونو كې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبكې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد كې ديوي مركز ي څانګې په توګه اواصلي مركز يي دژنيف او سويس په ښارونو كې فعاليت كوي. كوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل كيږي خپل كار يي له ۱۹۳۶ كال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل كړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ۱۹۴۷ م كال كې د۲۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له كبله په لندن ښار كې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د۱۹۴۷ م كال دفبروري په ۲۳ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسې او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل كيږي په حقيقت كې ايزو كلمه له يوناني كلمې ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيكي او فرعي كميټو په مرسته شپږ مرحلو كې راټوليږي۱-دوړانديز مرحله۲-دتدوين مرحله۳-دكميټې مرحله۴-دبررسي مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو كې ځای لري۱-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه كې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځي هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه كې دراېې وركولو حق لري چې دغو غړو په تخنيكي كميټو كې فعاله ونډه درلوده يعنې دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول كيږي ۲-خبرووركوونكي غړي يا على البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان كې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان كې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په كميټو كې درايي او ګډون حق نه لري ۳- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو كتونكو په حيث رسما لري چې افغانستان په ۲۰۰۵ م كال كې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه كړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دكوچنې اقتصادلرونكې وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ وركوی اوپه دې كې كولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب كړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولوني او خپریدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه يې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستندردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجدید نظر شي داکتوبر۱۶نیټه دستندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي ستندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له :دستندرد اندازه او۲عنوان ستندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختیا تیوري

اقتصادي ترقې دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.y=y/p(y) سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکې لري او خپلې زیرمې شتمنې خپلواکې ملي تقویت او پرتم وسائلای شي. ۴-نرکسي : هغه هیواد پرمختیايې بولي چې دطبيعي زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پیړۍ له نیمايې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمايي راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد يي دازاد بازار په بنسټ وو. سوسیالستي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وايي اقتصادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصادي وده دملي عاید دزیاتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وايي : اقتصادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکې ودې ښه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنیزو سیاسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پیښیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيکي ،بشـــري او ټولنيزو ظرفيتونو په پام کې ســـاتلو ســـره يوځای دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســـره تړلي وده پرمختيا بلل کيږي. همدارنګه : افغانســـتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو کې شـميرل کيږي. دوه ګونی اقتصــاد عبارت له هغه اقتصــاد څخه ده چې يويې بلکل طبيعي اقتصــاد سره مشــابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصــاد په کې مروج وي يا شــتون ولري. ددوی عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندې بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايې .دنفوسو فشــار ســتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو ســتونزه ده چې په راتلونکې دوی ته داســتونزې راولاړه ولی شي: اقتصــادي ، اجتماعي ، صــحي،محيطي ،فرهنکي، او ان سياســي ستونزې رامنځ ته کولای شـــي.معمولا پرمختيايي هيوادونه خپل مواد بهر ته صــــادروي ددې پرځای مصـــــرفي نوري (اجنـاس) او لومړني توکي لـه بهره پوره کوي. پـه پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده کالوري ميسره خو زمونږه په هيواد کې په مشکله سره ۱۷۰۰کالوري ميسره کيږي پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيـا کيږي حـال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفـه کورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورســـيدلای شـــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشــــاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيې سلنه (۱۳)دپنځه کلنۍ عمر څخه دټيټ عمر مړينې سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) بنودل شوی دعمر منځنی حد(۴۷-۴۲) دنفوسو کلنۍ وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځينې وخت له دې پورته ښودل شــوی دی. دافغانســتان طبيعي ســرچينې عبارت له :افغانســتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو کې دکرولو لپاره پراخې ځمکې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولای شــي. او همدارنګه دکانونو او نورې زيرمې هم شـــــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترڅنګ يې دخاموموادو او کاني توکو په غيري قانوني او غيرې فني ډول ويســتل کيږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځايونه په مناســبه توګه نه کارول کيږي. چې ګڼ شــــمير ځنګلونه دبربنديدو په حال کې دي چې په راتلونکې کې دژورې ويجاړتيا(erosion)امکان شــته ، او داســې نورې ډيری بدې بيلګې په دې برخه کې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدتردی په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړکې دهرمتغير کمې بدلو ن ته وده وايې. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او ســپما او دســپما په اندازه باندې تاکيد کوي او داقتصــادي ودي ملي توليد په زياتيدو پورې تړلی بولي i=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k=k=k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

یوبشـــپړ تولنیز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهیې پړاوو۲-دپلان دتطبیق پړاو۳-دتیر پلان دارزوني او دراتلونکې پلان لپـاره مقدمـاتي چمتوالی.دپلان دتطبیق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجې ارزښت۲-دادري مناسباتو سیستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغیزمنه رهبري۵-بیلابیلو څانګو کې هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـیمیز توازن اهمیت لري په پلان جوړونه کې باید دیوې ستراتیژۍ اودورنما هدف په توګه دهیواد دبیلابیلو سیمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونیول شي. دپلان جوړونې نړیوال تجارب:لکه چې وویل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو یوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هیڅ یو هیواد نشته چې په هغه کې پلان په یوه نه په یوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتیوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنیزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتیاو دپوره کولو لپاره دمجدد تولید او ملي عاید دلوړولو د تدابیرو عملي والی یا دتطبیق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پیژندنه برخه دپلان تخنیکي او تشـــکیلاتي چاروترتیب او په ټولو ټولنیزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څیړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ ریالیکتیکي (سـره پېیلې)اړیکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنیز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچینې بیلوي.داقتصادي پلان جوړونې میتودولوژي :دپلان جوړونې میتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسیپونو دمجموعي څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبیق شوي :په هیواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبیق یې پیل وشـــو. ډیره غوره نتایج یې درلودل. دویم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پیل شـــو چې دترانســـپورتي ســـتونزو له امله پیشـــبیني شـوی ارقام پوره نه شـو خو بیا هم بریالی ګڼل کیده. دریم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پیښ شـو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبیق شـروع وکړه او ډیرې ښې پایلې یې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوویشل شوی odaیعنې رسما پرمختیایي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې لیکل کیږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره میاشـت یونیسـیف او نوروموسـسـاتو له خوا ورکول کیږي. یانې اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتیاوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو تولید دټولنې اکثریت غړو داړتیاوو پوره کولو په خاطر او اقتصـــــاد ی او ټولنیزو اهدافو ته درســـیدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نیول کیږي. ځوانـان : دهیواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان باید نورو هیوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هیواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معیـاري بڼـه برابر کړي ترینګونـه واخلي اودروزنې بیلابیل مرکزونه ولټوي ترڅو هیواد مو پرمختیا وکړي . دبیوزلۍ شیطاني دایره : دفقر کرښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتیاو له پوره کیدو څخه راټیته وي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عايد چې په کورنۍ يې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بيوزلو کې شميرل کيږي. ديوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کيدو په اندزه . په پرمختيايې هيوادو کې دپانګې عرضـــه ځکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دليويس داقتصـــادي پرمختيا درې شرايط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخيسـتل. دپرمختيا لپاره ضـروري شـرايط دادي :۱-اقتصـادي ۲-غيري اقتصـادي شـرايط. دپرمختيا غيرې اقتصـادي شـرايط په څلور ډوله دي :۱-ټولنيز کلتوري: دغه شرايط پس انداز ته دوګړو علاقه او ميلان ټاکي۲ښوونه اوروزنه-پروفيسر ګالبريټ په دې هکله ويلې دي ننې وخت کې دپرمختيا لپاره دښوونې او روزنې بل هيڅ ضروري شرط نشـــته دی۳-باکيفايته حکومت: باکفايته وګړنيز احســـاس لرونکی ، باوجدانه ، او صـــادق حکومت کولای شــي قانوني نظم برقراره، ښــه لوايح تطبيق، ښــې پروژې پيل،ښــه هيوادني پلانونه طرحه، او په نهايت کې داقتصادي پرمختيا زمينه برابره کړي،او خپل خلک ټولنيزی رفاه ته ورســـوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چيرې دپانګې دزياتوالي ضـريب دنفوس دزياتوالي په اندول لږ وي اقتصـادي پرمختيا نشــي راتلای . ښکيلاک دوروسته پاتې هيوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته يې صنعتي کيدو اجازه نه ده ورکړي او يايې هم ډېره انرژي وخت او پاملرنه دازادی دکټلولپاره تير شــوی نوځکه اقتصــادي ودې ته نه دې وزګار شــوي اســتعمار ددغو هيوادونو خلکو ته يوه ناوړه احساس پريښې چې دوی دترقې په لور نه هڅيږي او ځان ورته دروحې پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښــکاري. نيمګړی بازار هغه بازار ته ويل چې ؟؟؟؟له لږ مولد ســکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتوليدي عواملو دليږدولو خنډونه بايد له منځه ولاړشي کورنې توليد کې انحصـــارکه موجود وي له منځه ولاړ شـــي مارکيټ ته دهرمتشـــبث داخليدل او پانګه اچونه وهڅول شــي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونيسـي.دپانګې ټولول يوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زيرمو زياتول ب: مالي او کريديتي ميکانيزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخيستنه. دپرمختيايي اقتصـاد عوامل او داقتصـادي ودې لپاره شرايط او دوروسته پاتيوالي لاملونه :۱-دډيرومنابعو څخه لږ اســتفاده۲-دپانګې کمښــت۳-تکنالوژۍ کمزورتيا۴-زيربناوي چارې۵-دښکيلاک تاثيرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غير اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســتا ن کې دوروســته پاتې والې نښــې چې ښــکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانسـتان کې دوروسـته پاتې والې ټولې نښــې ښــکاري.متوازنه وده : په هيواد کې دپرمختيا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصــاد ټولې برخې او ســکتورونه يوبل سـره برابر په برابره توګه وده کوي. فزيوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ايښودونکي ګڼل کيږي. مخکې ځينې منفرد موضــوعات وه لکه بهرنۍ ســوداګري دپيســو دجريان ربح او نور خو فزيوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصـــاد دکلي جريان جامع تحليل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شــپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســـو زياتوالی ســـره ســـم دهغوی غذايي اړتياوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زياتيدونکې تقاضا ډيرومهمو اقتصادي سکتورونو ديراختيا اړتيا رامنځ ته کوي۳-دکرنيزو محصـــــولاتو زياتوالی ددې امکان برابروي چې بهرني اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذريعه ماشين الات وارداو هيواد دترقی باعث شي۴-دکليوالي وګړو دعايد دسطحې لوړول چې بيا دحکومت له خوا راټوليږي دمالياتو په بڼه ۵-دبيکاری دټولو ډولونو کمښت او دکاردزميني برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنيزوتوکو زياتوالی: دعامه لومړنيو اړتيا دلګښـــتونو کمښـــت دکرنيزو امتعو دبيو راټيټيدل او له کروندګرو له بيلابيلو لارو دمالياتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زياته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شـــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــــادي پرمختيا تيوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضيه ولاړه نظريه ده په يو پرمختيايي اقتصـــاد کې تل دتوليد عوامل نااندوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپاليســـی تطبيق په کې ګران ښـــکاري. په متوازنه وده کې اقتصـــادي ســـکتورونه يو په بل اغيزې لری .:پرمختيايي هيوادونه دځو ســـکتوري اقتصـــاد دودي يا دورې يا دځو ســـکتوري انکشـــاف په شـــرايطو کې ډيرې زياتې پانګې ته اړتيا ليدل کيږي يا لري يعنې دی وايي که مونږ اقتصـــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړيو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډيره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختيايي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصـــاد شـــرايط غواړي چې غوره شـــويو ډګرونو پاملرنه وشـــي له بلې خوا پرمختيايي اقتصـــاد دفني پرســـونلونو او کدرونو صـــنعتي ماهرينو له کمښـــت ســـره اوپه تيره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب ستاف دنشتوالې سره مخامخ وي نو نشـي کولای ســـکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عايد او نفوس يو شـــان وي دي ته ثابت حالت وايې يعنې دي ته ولاړ حالت وايي يعنې اقتصـــاد پوهان وايي داهم ناسم حالت وي يعنې عايد بايد دنفوس نه زيات وي، داسم حالت دی. ديرمختياوي هيوادونو ځانګړتياوي۱-دهيواد د ټول مساحت په مقايسه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصـــاد نامتو څيړونکي R.Rodanپه خپل مشـــــهور اثرکې دکرنې او صـــــنعت کلکې اړيکې يې تشـــــريح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســـکتورونه دي دهغو په پرمختيا ســـره کانونه جوړښـــتونه ســـوداګري او نور ټول ســـکتورونه تحرک او پرمختيا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنايعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصـــطلاح يې وکاروله دمتناســـب رشـــد تيوري يې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښـــه ده ځکه په پرمختيايي هيوادو کې غيرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهيرشـــمين لـه نظره : ديرمختيايي هيوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخيستنې دظرفيت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضيح کړي. داقتصادي پرمختيا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښـــــارونو انکشـــــاف او پراختیا نفوس/عاید=pci۳-دټـولـنـیـزې رفـاه اواســــوده ګـې شــــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري یو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشـنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســـي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شـمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســـازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســـړي ســـرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملې ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسـیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســـایني ښـــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصـــاد : دپرمختیایي او وروســـته پاتې هیوادو دښـــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـــاد وضـــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایي آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې یې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاونې او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنی مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصـــــادي زیربناوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناڅاپي عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیایي هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشـــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضـعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصـــاد پراختیا۵-دمرسـتو اخیسـتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رسـیدل۶-دمرسـته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شـمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســـور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپټر جان تنبرګن جیمز بوکان او هارود دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ـایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختیا لپاره لاندې عوامل ډېر ضـــــروري بللیي ۱-طبیعي ســــرچینې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانیزیشـــن۴-تکنالوژیکي ترقي۵-دتولید برخو او دکارویش۶-په اقتصـــادي جوړښـــت کې بدلون. ځانګړتیاوي عمومي دپرمختیا۱-دهیواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښـــت۲دنورو تولیدي عواملو په نســـبت دپانګې کموالی ۴-دصـــنعت کمه ونډه ۵-دیوهیواد دازدی عمر پرتله ۶-دســـړي ســـر عاید دزیاتوالی امکانات.په اقتصـــــاد کې یوه تیوري کوم څلور شــــرایط چې لري هغه دادي :۱-فرضــــیات۲-دیوې تیوري دارایي لپاره متغیرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتیوري اصـلي ټکې دادي یانې نوموړي داقتصـادي پرمختیا عوامل هم دغه بولي:دغه تیوري داقتصـــادي ودي محدودونکی عامل دمتشـــبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشبث موجودیت داقتصـادي پرمختیا عامل بولې. روستو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته ســـترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل لیســـانس دبیل پوهنتون څخه او فوق لسانس یي په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبریج پوهنتون څخه او دکتورایې ۱۹۳۹ م کال کې دبیل پوهنتون څخه ترلاســـه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـــــاد دتاریخ په تدریس پیل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنیت په چارو کې دامریکا دمتحده ایالاتو دهغه مهال دولسـمشـر جان کینډي ځانګړی مشـاور غوره شـو. دکارل مارکس او روسـتو دپرمختیا تیوري یوله بل ســـره توپیرلري چې: یوشـــمیر اقتصـــــاد پوهان دروســـتو نظریات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ یا ددهغه نقل یي نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خوروسـتو یواځې داقتصــادي ودي پړاودپرمختیا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زیربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټیز جوړښتونه دي چې دتولید اودخدماتو دپرمخ بیولو لپاره اســــانتیا رامنځ ته کوي. ارتور لویس دهغه نامتو اقتصـــــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـــــادي پرمختیا په هکله یې نظریات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سن لوسیا کې زیږیدلی دی نوموړی یوتورپوستی او دنوبل دجایزې ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـــاد نظریه هم ده ورکړه یعنې توضــیح کړله . هغه معیارونه او علایم چې دپرمختیا په پایله کې راڅرګندیږي. ۱-دکرنې په ســـکتور کې دیو تن زراعتي کارګر دتولید داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبریښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو یا کومې بلې منبع انرژیکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حیواني پروټین لګښت۶-په ښوونځیو کې دماشومانو دشمولیت سلیقه۷-داوسیدو په یوه کوټه کې دوګړو سطحې شمیر۸-دهروزروټنو لپاره دورځپاڼو شمیر۹-ددوکتورانو شمیر ۱۰-دښارونو پراختیا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دلیک او لوســت لوړښــت۱۳-دعصـــري ژوند دبیلګو ســره اشــنایي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغیزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانیزو او نورو بنسـټیزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سیاسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفایت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفریحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمیر او دې برخو کې اسانتیاوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــاد کې یو بحث اوددولتي عوایدو یا ددولت دمالي وســـایلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هیوادونو په مالي منابعو کې یویې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بیا په بیلابیلو قسطونو سره ادا کیږي او کله هم ډیور ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول بښل شوي هم دي. پرمختیایي هیوادونه څکه پورونو او مرستو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپې پیښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله یي اقتصاد ځپل شوی او یادطبیعي ناڅاپي پیښو له امله زیانمن شوی وي.دنړیوال بانک له موخو څخه یوه یې داده چې په هغو هیوادو په اړینو ساحاتو کې دپانګوالی لپاره شرایط مساعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصادی وده چټکه او د دژوندانه کچه لوړه شي او دا هیوادونه په ځان بسیا کړي په ښو مشورو سره اساسي بنستونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستي ورکول مرستو ورکوونکو هیوادو (پرمختللو هیوادونو) په سیاسي ستراتیژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی څکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمایل اولیواله وساتي ۳-خپلو تولیداتو ته دخرڅلاو مارکیټ پراخ کړي۴-نړیوالي اقتصـــادي اړیکې هم ددې ډول مرســتو غوښــتنه کوي اوورســره موافقه خبره ده ۵-دبشــري عواملو اوانســاني انګیزو او دپرمختللو او وروســـته پاتې هیوادونو ترمنځ ډیرزیات توپیر او واټن راکموي. ځینې انتقاد کوونکي دنړیوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړیوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره یا دپیل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، یعنې بیوزلي لاهم شته دغریبو او بې وزلو دژوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړیوال بانک خپلې زیاتې پیسې اوس په بنسټیزو بدلونونو ولګوي نو غریبو ته یې مخامخ ګټه لږ یا هیڅ نه رســـیږي.افغانســـتان باید له پورونو څخه په لاندې ځایونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترخ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سیاست : ټول هغه تدابیر چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسیلوپه کاراچولو سره دپرمختیایي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختیایي هیوادو څکه پولي پالیسي نه شي تطبیق کیدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنایعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسیدونکو پروژو ته لومړیتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمینان نه موجودیت۴-داقتصـادي وضـعیت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګري اتحادیې ضـعف. په لنډ ډول باید وویل شــي چې دپرمختیایي هیوادونو پانګه اچونه یعنې :دملي (لوی) اقتصـــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصـــل زیاتوالی ده یادپانګې داســـې په کاراچول دي چې په ملي ذخایرو کې دزیـاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدۍ(کوچنې اقتصـــاد)له نظره : په مادي ، غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې چې دهغوی څخه په مستقیم ډول یا غیرمستقیم ډول دتصدۍ په تولیدي فعالیت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه یادیږي. په پرمختیایي هیوادو کې دپولي ســـیاســـتونو محدودیتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې ولیدل په وروسته پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شوي او یاغیرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دڅو میلیته تصدیګانو په شان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هیوداونو اقتصاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دبشې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللي تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختیایي هیوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالي سولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هیوادونه او خاصې ځانګې په نظر کې نیسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغیزې۶-سیاسي مداخلات ۷-ټولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مستقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکي په مستقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکي داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقیما دخپل فزیکي حضور او مالي مسولیت په منلو سره په واک کې لري.غیرې مستقیمه پانګه اچونه : له غیرې مستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریي ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکي هیواد کې پیسې نشرکیږي. ۲:رسمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقراردادیا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړیوالو سازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیسو دنړیوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپیسې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کیږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزیاتې ګټې موجودیت۲-دمستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنيوی يا له صـــادراتي اعانو څخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت کموالی هم يو دليل کيدای شـــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختيايي هيوادونه په دې ونه توانيدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عيار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستيو کلونو کې ځيني هيوادونه لکه چين ، جاپان ، جنوبي کوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس کې ديو هيواد نسـبي مزيت درلودل۷-ځيني کمپنۍ ديوخاص جنس په توليد کې دزياتې پوهې درلودونکې وي اونه غواړی چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شايد ځيني شرکتونه چې بهرنی پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما کنترول کړي،.۹-شايد دپانګې اچونکې هدف ديو معين هيواد داوليګوپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نيمه انحصـاري شـکل لري تقسيم کړي .دغيرې مسـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد څخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصـــادي مقاصـــدو په نظر کې نيولو ســـره دغيرې مســـتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرنۍ هيواد کې دقرضې اوراق يا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نسـبت زياته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکې کوښـــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنيو اســهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضـــرر خطر يي کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ويشـــل کيږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمايت اوتشـــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســياســـت عمده وســايل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشـــر امتياز۲-دحداقل ســـپما ســـياســـت۳-دازاد بازار ســـياســـت۴-دمجدد تنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دکريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښـــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســـپما خاليګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتوليداتو دکمبود پوره کول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت کې زياتوالی۵-تولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســـاينه او ســـهولت۲-دوړوســـرمايوي ســـکتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشــــکل۴-ددولت دعوايدو کميدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصـــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســره بهرنۍ مرســتې تاثيرات لري :داداقتصــادي ثبات او پرمختګ ســره مرسته کولای شـي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبيلابيلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام کې نيولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يي په يو ټاکلې وخت کې يو يا څو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لنډمهاله ۲-منځ مهاله ۳-اوږد مهاله. دمرکزيت ددرجې او ادارې له پلوه ۱-کنترول کيدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبیق له پلوه مسـؤلیت حکومت ته نه راجع کیږي او یوازې لاربښوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هدایاتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومي او خصوصي سکتور دمطلوب هدف ته درسیدو په منظور رهنمایي او تشویقي وسایلو په واسطه لاربښوونه ورته کیږي زمونږ په هیواد کې تطبیق شویو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-ددډې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاینې لوړ حد ته ورسیږي او هرنظام همدا هدف خوطریقې بیلې وي.

پانګه اچونه

دتصـدۍ اقتصـاد له نظره دپولي پانګې تهیه کول دتولیدي فعالیت په منظور دتمویل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داسـې مادي، غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې چې دهغوی څخه په مستقیم او غیرمستقیم ډول سره دتصدۍ په تولیدي فعالیت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه یادیږي.۲-دیوي تصـدۍ بیلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې یوې برخې ته یې پسیف او بلې برخې ته یې اکټیف دبیلانس پسیف اړخ ښکاره کي چې دتصدۍ پولي پانګه دکومو منابعو څخه تهیه شـوي ده او دبیلانس اکټیف اړخ څرګندونه چې دتهیه شـوي پولي پانګې څخه څومره په مادي او غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې بدلې شـوي او څومره داریي او نقده داریي په څیر دتولیدي فعالیت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : یعنې دتصـدۍ مالک شـخصـي پانګه او پردۍ پانګه یعنې هغه پانګه چې دنورو څخه یعنې بانک او نورو اشـخاصـو څخه دقرض په ډول تمویل شـوي وي۴-دتمویل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهیې منابع ښکاره کوي دتمویل دساحې په نامه ، دبیلانس دکیڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانګه په شـتمنیو بدله شـوي دپانګې اچونې دساحې په نامه او دبیلانس دکیڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـدۍ پانګه اونقده داریي ښـکاره کوي دتادیاتو دسـاحې په نامه یادیږي. ۵-دشـتمنیو؟؟ دخصـوصـیاتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ویشـل کیږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غیرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-که دتصـدۍ پولي پانګه دمادي شـتمنیو ـلکه تعمیر،تجهیزات، مواد، ترانسپورتي وسایل، اوداسې نوردرانیولو له پاره په کاراچول شـوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصـدۍ پولي پانګه دغیري مادي شـیانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقیق، تعلیم وتربیه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسته راوړلو لپاره په کاروړل شـوي وي دغیرمادي پانګه اچونې په نامه یادیږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنیو باندې لکه : دقرضـي سندونه ، دسهم سندونه،....اوداسې نور دمالي پانګې اچونې په نامه یادیږي.

پولي پانګه چې دیوې استهلاک شوي دستګاه دتعویض او بیا فعالولو لپاره په کاروړل کیږي دتعویضـي یا تجدیدي پانګه اچونې په نوم یادیږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنسټیزه ۲-توسعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجديدي پانګه اچونه په دوه برخو ویشل شوي دتعويضي پانګه اچونه توسعوي

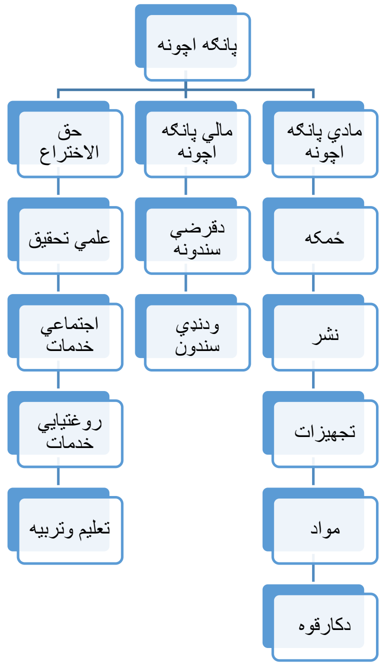

تاثيرات ۲-دتعويضي پانګه اچونې کم مصرفي تاثيرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګې اچونې حقوقي موقف ته په دوو برخو ويشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي ياشخصي پانګه اچونه. ۱۰-که پولي پانګه ددولتي ارګان لخوا دتوليدي فعاليت داجرا لپاره په مادي ، غيرمادي، ياماليي شتمنيو بدله شوي وی ددولتي پانګې اچونې په نامه ياديږي. او برعکس که پولي پانګه دخصوصي سکتور ياانفرادي اشخاصو لخوا دتوليد ی فعاليت داجرا لپاره په شتمنيو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچونې په نامه ياديږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-توليدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګې اچونې دسنجش عنعنوي ميتودونه۱-دپانګې اچونې دسنجش عنعنوي ميتودونه ۲-د پانګه اچونې دسنجش نوي ميتودونه دپانګې اچونې دعنعنوي ميتودونو په واسطه دپانګې اچونې اقتصادي ګټورتيا سنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصادي ګټورتيا يودبله سره مقايسه کيږي. په دې ميتودونو کې دپانګې اچونې رابطه دتمويل او توليد په نظرکې نيول شوی نه دی.پانګې اچونې په نوي ميتودونو کې نه يواځې دپانګې رابطه دتمويل او توليد دساحو سره په نظر کې نيول شوي دي. دپانګې دسنجش عنعنوي ميتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ويشل کيږي. ۱-دپانګې اچونې دسنجش ساکن ميتودونه۲-دپانګې اچونې دسنجش متحرکه (ډيناميک) ميتودونه ۱-دپانګې اچونې دسنجش ساکنه ميتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصديو کې انکشاف کړي او له دې پلوه په تصديو کې په اسانۍ سره دتطبيق وړ دي. دپانګې اچونې دسنجش ساکنه ميتودونو په چوکاټ کې لاندېني ميتودونه ديادونې وړدي۱-دمصرف دمقايسي ميتود۲-دګټې دمقايسي ميتود۳-ګټورتيا اودپانګې دبيا اعادې ميتود۴-دپانګې دبيرته راګرځيدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقايسې ميتود. دمصرف دمقايسې ميتود په دې ميتود کې معمولا دوه يا څو پروژې ،دوه يا څو توليدي ماشينونه او يا توليدي مستعمل او توليدي نوي ماشينونه ديوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه يو دبله سره مقايسه کيږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه توليدی ماشينونه چې مساوي توليدي ظرفيت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې يا توليدي ماشينونه چې متفاوته توليدي ظرفيت ولري دفي واحد مصرف له پلوه يودبله سره مقايسه کيږي.دګټې دمقايسې ميتود : په دي ميتود کې دوه يا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه يو دبله سره مقايسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کيږی. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبيرته راګرځيدلو دوخت دمقايسې ميتود دپانګې دبيرته راګرځيدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنيو دفرسايش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لارې تصدۍ بيرته راګرځوي.

منجمنټ(مديريت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسيله چې بشري ټولنې او تخنيکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کيږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ويونکي شي . يا په بل عبارت منجمنټ دداسې محيط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترڅو ټاکلي اهداف په اغيزناکه توګه ترلاسه کړای شي . يا منجمنټ ديوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظيمونې رهنمايي او دکنترول په وسيله په اغيزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلې موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشين الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمايه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسيله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره کاراخيستل کيږي. دمنيجر دندې : منيجر دهغه کس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسيله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کيدای شي خپله شخصي قدرت ولري او يا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منيجر ټاکل کيږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فايل دمنيجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پيړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې ديوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-رهنمايي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصيات: ۱-منجمنټ يوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعاليتونه په برکې نيسي۴-منجمنټ يو جامع او ټولنيزه پروسه ده۵-منجمنټ يوه نړيواله پديده يا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبيق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منيجرانو تطبيق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت یعني هنرده او هم ساینس ده. دمنجمنټ او اداري توپیر په څه کې دی:منجمنټ هغه میتود طرز او طریقه ده چې په ذریعه یي مادي وسایل او بشري زیرمې په اغیزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زیار په ویستلو ټاکلې موخې ترلاسه کیږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې یوشمیر کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شویو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زیرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلې اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعریف د ځای په لحاظ د اداري تعریف اوداهم درست ده). مولدیت: په یوخاص وخت کې کې دکیفیت په نظرکې نیولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتولیدقابلیت=$\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyیا باکفایتي(مثمریت): کارونه په ښه طریقه ترسره کول یا ترټولو ډیر حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعمالیږي ترڅو هدف ته ورسیږي. موثریتEffectivenessیا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. یا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو دیوې اداري ټاکلې اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهمیت:۱-منجمنټ انساني ، نیرو ته وړتیا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ریښتیني کړي.۲-منجمنټ یواځینې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پیمانه په کاراچول کیږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکیل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټیټوي اوددې قابلیت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بیولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنویو ایډیاګانو فکرونو او یوې ښې اینده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغییراتو سره اشناکوي اودوي ته قابلیت وربښي ترڅو چیلینجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووایي.دمنجمنټ مقاصد:دزیات تولید ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثریت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردمیتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معیاري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-دیوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحیې رامنځ ته کول۶-دکارویش او دهغوی دمسولیتونو تامینول. ۱۴نظرونه او دهنري فایل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-۷remuneration-۸centralization-۹scalar chain-۱۰order-۱۱ equity-۱۲stability-۱۳initiative-۱۴esprit de corps .

سازماني محيط: کې سازمان يااداره فعاليت ترسره کوی دهغه چاپيرېال تاثيرات د ادارې په کړنو باندې ډير زيات دي په چاپيرېال کې ډيرزيات عوامل دي کوم چې د ادارې په کړنو باندې مستقيم ياغير مستقيم تاثير اچوي. سازماني محيط: هغه قوتونه دي چې کوم يې دسرحداتو نه خارج وي کوم چې کولای شي متاثره يې کړي. تهديدات : هغه مسايل دي کوم چې کولای شي يوسازمان متضرر کړي . چاپيرېال په دوه برخو ويشل شوی۱-عمومي چاپيرېال ۲-عملياتي چاپيرېال يا خصوصي چاپيرېال.عمومي چاپيرېال ديوې ادارې لپاره روښانه او عام چاپيرېال په کوم کې چې يواداره خپلې کړنې ترسره کوي. دعمومي چاپيرېال دعواملو په لاندې ډول يادونه کوو. اقتصادي برخه ۲-تکنالوژي شرايط(برخې)۳-قانوني شرايط۴-ټولنيز شرايط۵-سياسي شرايط. عملياتي يا خصوصي چاپيرېال دلاندې برخو درلودونکی دی۱-عرضه کوونکي : عرضه کوونکي هغه څوک دي کوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهيه کوي۲-مشتريان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات توليدېږي يامشتريان هغه څوک دي چې کوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او يا مستردوي. رقابت: په عملياتي چاپيرېال کې يو مهم علت رقابت دی اودرقابت کوونکو اثر دکاروبار لپاره دکاميابۍ راز ده.يوه اداره بايد په مارکيټ کې رقابت کوونکي . دهغوی اصول، دهغوی دتوليد کيفيت او نور عوامل په دقيقه توګه مطالعه کړي.۴کارګر ديوې ادارې مؤثريت دهغې دکارکونکو په نوعه او کيفيت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري کوم چې دچاپيرېال څخه ترلاسه کوي . داخلي محيط: ددې لپاره چې يو مناسب پلان طرحه او تطبيق کړو نو يوازې دبهرني محيط مطالعه او پيژندنه حالات نشي روښانه کولای بلکې ددې ترڅنګ د ادارې دداخلي محيط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محيط دداخلي محيط اساسي عوامل چې بايد مطالعه شي هغه عبارت دي له د ادارې دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په کوم نقطه کې قوت لري او په کومه ساحه کې ضعف. دمنجمنټ درجې . په يوه موسسه کې دمشرتابه دموقفونو غوره تشکيل دی دمنجمنټ سطحې دمنيجرانو دصلاحيت او قدرت حالت اندازه بيانوي. دمنجمنټ لپاره ټاکلې اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دريو کټګوريو ويشل شوی دي. دلوېې سطحې مديريت۲-منځنۍ سطحې مديريت ۳-ټيټې سطحې مديريت.

ديوې کمپنۍ يا کاروبار دلوړې سطحې مديريت عبارت له ۱-اجرايه مشر۲-عمومي ريس۳-دمشرتابه هيت. دلوړې سطحې مديريت دموسسې دصلاحيتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې کې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بيولو لپاره پلان او پاليسي جوړيږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدير يا مديريت وظايف: ۱-دموسســـي اوياكاروبار دټولو اهدافو ټاكنه۲-دموســـي تشـــكيل جوړول۳-دټاكلو اهدافو دلاسته راوړني لپاره پلان اوپاليسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بيروني چاپيريال ترمنځ داړيكو ايجادول او هم دموسسې نماينده ګي كول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشيني او مادي اوپولي ، منابعو يوځاى كول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دليډرشيپ برابرول دي ۷-بلاخره دموســـسې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دكنټرول څخه عبارت دى. دمنځنى سـطحې منجمنټ ددیپارټمنټونو معاونين دڅانګو منيجران ســاحوي منيجران او نور په بركې نيســي . دمنجمنټ داســطحه دپاليســيو او پلانونو دعملي كولو دنده پرمخ وړي كوم چې دلوړپوړې مديريت لخوا تصـــويب شـــوي وي . دمنځنى ســـطحې دمديريت عمده وظايف: ۱-دلوړي سـطحې مديرانو دتصـــويب شـــوي پاليســـو او پلانونو په عمل كې پياده كول۲-دمناسبو كاركوونكو او څارونكو كسانو ټاكل ۳-دوظايفو او مسوليتونو ټاكل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې كاركوونكي تشويقول ، ترڅو دكارونو په ترسره كولو كې لوړمؤثريت رامنځ ته شي۵-دموسسې په جوړښت او تنظيم كې دبقا لپاره اړونده دنده اړونده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونكو يا سوپروايزرانو ته دهغوى دكنټرول لاندې وظايفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهيا كول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګۍ رامنځ ته كول ترڅو دموســـسې دټولو څانګو دپرمختګ تضـــمين به يقيني شـــي ۸-دلوړي سـطحې مديريت ته دكارونو دنتايجو دراپور تهيه او ليږل۹دموســـسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع كول او دراپور ليږل.۱۰-بلاخره دپلانونو او پاليســـيو دغوره تطبيق لپاره(T.L.M)ته دغوره پيشنهادونو وړاندې كول. دمنځنى سطحې مديريت عبارت دي له دلويو څانګو مشـــران يا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشـــران branch managers.دټيټې ســـطحې مديريت دعمل او دڅارنې مديريت هغه مديريت دى كوم چې ديوې موسسې دمديريت په لاندې برخه كې وجود لري. دمديريت لمړني څارونكي او دكمپنۍ دتوليداتو دخرڅون افيســـران او همداراز منشـــيان او نورپه خپل تركيب كې نيســـي. دټيټې ســـطحې دمديريت وظيفي په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې كاركوونكو ته حكم او لازمې لارښـــوونې كول او همدا راز دهغوى د كارونو څارنه او كنترول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعاليتونو پلانول طبقه بندي كول او كاركوونكو ته ددندو مشـخص كول ۳-دكاردپروســي په نظر كې نيولو ســـره دكاركوونكو رهنمايى كول۴-ددندو په اړوند دكاركوونكو روزنه ۵-دلاس لاندې كاركوونكو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې كاركوونكو ترمنځ دنظم راوستل او په دوى كې دكارغوره اجراكولو توانمندي پيداكول ۷-دلاس لاندې كاركوونكو ترمنځ دګروپ په شـــكل دكاركولو لپاره دلوړ ميلان رامنځ ته كول۸-په كاركې دانســـاني اړيكو (همكارئ) مينه، عدل، وروګلوى،خوشاله فضا، رامنځ ته كول. دټيټې سطحې مديريت : دكارګرو مشر ۲-څـارونكي ۱-supervisors-۲foremenديوي غټې اداري غوره تنظيم لپـاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضـــرورت پيښـــيږي۱-مفكوروي مهارت دادهغې توانايى څخه عبارت دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد اداري او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل اداري لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایي کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځینې نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکي په حیث: درابطه ټینګوونکي په حیث یو منیجر رول داسې بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجرداررولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه وریپیژنې A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یې دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث کوونکي (معامله کولو) رول دنوي پروژي او پروگرامونو په هکله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل کړي او پانگه اچونه په کې وکړيB-دمزاحمتونو دلرې کولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې کولو اواداره کولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص ورکولو رول: دادوظايفو او تقســـيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص ورکوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاکره کوونکي په توگه: کوښـــښ کوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشـــرانو، او ســـهم لرونکو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداکولو په رابطه مذاکره وکړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ کې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريگاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شوي هغه دکلاسيک په نوم ياده شوله په کوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه کړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې کړي۱-هغه لاره مطالعه کړئ په کومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره کيږي اودکومو لپاره يې نوي معلومې کړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته کوي خپل مفصـــل وخت او حرکت معلومات ســـره شـــريک کړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښـــت وکړئ چې کوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توگـه دنوي ميتودونو تعين او کـارکرانو تـه تـدريس ورکولو ، ټريننـگ ورکول اودهغوی دسـويې لوړول۳-هغه کارکوونکي انتخاب کړئ دڅا چې مهارتونه په دوهم قدم کې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول کيږي. په دې معنا چې څوک په کوم کار پوهيږي هغه ته هغه کاروسپارل ترڅو وکولای شـي هغه په خپله خوښـه کار ترسـره کړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســـيس کړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه کړئ. کارکوونکي بايد ددغه اوچتې کارکردگۍ outputاو محصول نه گټه واخلي . همدارنگه منيجر او کارکوونکو ترمنځ دې کارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دې هغه کارونه ترســـره کړي کوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

گلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين گلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه کړه. دوخت او حرکت په مطالعاتو کې يې ډير زيات اصـــلاحات رامنځ ته کړل. او کوښـــښ يې وکړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حرکت دمنځه يوســـي . دوخت او حرکت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراکولو لپـاره يې دغوره لارو پيداکول۳-دزيـاتې اغيزنـاکۍ پـه خـاطر دهريوکـار دوبـاره تنظيمول گلبرتس همـدارنگـه دســـتړيـا مشـــکلات لکـه گرمي روښـــنـايي او همـدارنگـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســـــايل هم مطالعه کړي وه. دويمه تيوري general administrative theoryيو بله ډله ليکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دســازمان له نظره ګوري ،دې طريقې ته د اداري عمومي تيوري ويل کيږي. داتيوري داتشـريح کوي چې منيجر څه کوي؟ او يو ټاکل شـــوی منيجر څه په عمل کې تطبيق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظريات مطالعه کيږي لومړی دهنري فايل او دويم ماکس ويبر

لومړی هنري فـايل : دهنري فـايل نظريـه مخکې پـه لومړي فصـــــل کې وړانـدې کړي او دمنجمنټ تعريف وو چې په هغې کې دمنيجر لپاره ۴دندې بنـــودلي وي چې عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظيموني ، رهنمـايي ، او کنترول څخـه . فـايل پـه هغـه وخـت کې خپل نظريات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټيلر وړاندې کړي وه . ددوی دنظرياتو فرق په دې کې دی دټيلر نظريات يوائې دټيټې ســـطحې مديرانو لپاره وو ولې دفايل نظريات دټولو ســـطحو مديرانو لپاره دي. فايل په دې عقيده وه چې منجمنټ دتوليد ، غيرتوليدي ، دولتي ، شخصـي ،کاروبـاري يـاغيرې کاروبـاري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بيولو لپاره يی ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې يادونه وکړه .

دويم ماکس ويبرتيوريMax Weber theoryماکس ويبردجرمني هيواد ټولنپوهني عالم وه .ده د ادارو مطـالعـه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوايلو کې يي ليکنـه وکړه اوديوې خيـالي اداري پـه اســـاس يی دصـــلاحيت اواړيکو په اســـاس يي يوه نظريه رامنځ ته کړه چې دبيروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم يادېږي. بيروکراســي د اداري داســي يو رســمي شــکل يی وړاندې کړلو په کوم چې دکارويش موجود وي، واضيح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانين او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړيکې موجودوي ويبر ځني اصـــولو ته

پراختيا ورکړه چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کو .

واک يا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتې. مقامونه په يو شرکت کې بايد په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظايف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک بايد پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityبايد واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي بايد پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسوليت لري چې بايد راپور ورکړي او دچا څخه هدايت ترلاســه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملياتي پروســيجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعماليږي ترڅو داتشخيص کړي چې يو شرکت په څه شکل عمليات ترسره کوي. دکارويش: هرکارکوونکي بايد پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کاربايد ترسره کړم دهرکارلپاره بايد خپل کارکوونکی اوسـي . يعني دکارکوونکي دمسلک او استعداد په اساس وويشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط بايد دشخصي اصولو په رڼآ کې نه وسي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړيکې د اداري داصولو مطـابق وي. څوک چې ښــــه کـارکوي هغـه تـه ارزښـــــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسيله چې يومنيجر ته بايد چې مشخصـا داسـي اداره ورکړي چې دهغې په وسيله کارګران تشويق کړي. Mary parker پوليټ: په خپله تيوري کې کارګرانو ته زيات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـه ترسـره کيدو په خاطر نظريات ورکړي اوداســې اســانې لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحليل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهيږي چې په څه شکل خپل وظايف اصلاح کړي . که چيرې کارکوونکي دخپلې وظيفېپه هکله پوهه لري نو بيادوی بايد خپل وظايف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغيزناکې مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتوليد قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبياموندل چې په اعتنايي سره يا light levelپورته تللی وو ياداچې ښکته راغلی وو مګر توليدي قوه يې پورته تللې وه. په واقعيت کې داڅرګنديږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرنې نه کوم چې دوی دمطالعې ديوې برخې په حيث لاسته راوړي دي خوند واخسته او زياته توليدي قوه يې ترلاسه کړه.

د(z)تيوري-Z-theory

ويليم او چي William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکيد کوي او مديران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تيوري تعقيب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او ځکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بيل شکل سلوک کوي . دZتيوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره يوځای کوي.مديران په طويل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تيوري اساسي هدف منجمنټ دی چې بايد عملي دول سره دموسسې په بيلو بيلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخيستل شي . منجمنټ بايد کاري ساحې بلکه توليد او مارکيټينګ له ځانه سره ولري اوداسې چې بايد په هغه کې دتوليد کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزياتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې توليد کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر بريالیتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګريګور دوه مختلفي تيوري:دxتيوري دا دامريکې اداري سيستم پورې تړاوو لري په xتيوري کې دانسان کرامت ته هيڅ اهميت نه دی ورکړل شوي اودی وايي چې کارګران لټ خلک دي او دابايد کنترول شي او له دوی څخه کارواخيستل شي. او تيوريyدادجاپان اداري سيستم پورې اړه لري په yتيوري کې دانسان کرامت ته زيات اهميت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښـــه پریږدی چې کارترســـره کړي یعني هرکارګر دخپلي خوښې ساحي کي په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګاني ســره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کي هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کي اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســـره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کي دایې وخیږل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصـــارفو کې کموالی راشـي. دمنجمنټ سـلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرســونل تشــویقوي . ســاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروســه ده چې په نتیجه کې یې پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسـیله دیوې اداري اهداف تامینیږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلي اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شـي. *پلان دپل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلي اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې اداري غوښتل شــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســمونه*پلان اســناد دي ۱-دپراختیا په اســاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولي اداري لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د اداري اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې اداري مشــخصـــې ســـاحې لپاره ترتیب شـــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســـط پلان هغــه پلان دی چې دیوهــدف لپــاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کــال څخــه تر۳ کلونوپورې ويC‌ـــــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشـــخصـــوالي په اســـاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلارښـــووني لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-یوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســـیدو څخه وروســـته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســـرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړوني مرحلې : ۱-داهدافو مشــخصــول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشــخص کول چې دهغې په وســیله تاســو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصــــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداســې پروســه ده دکوم په واســطه چې دبســت یا دتشــــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصــــحیح اوامرو ترتیب او داســې ترتیب کول چې په اســــانی ســــره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـله مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروســـه یا مرحلې : ۱-دکارونو طبقه بندي ۲-دمختلفو کاري واحدونو ســــــاختمان جوړول۳-دمختلفو فعالیتونو مشـخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسې

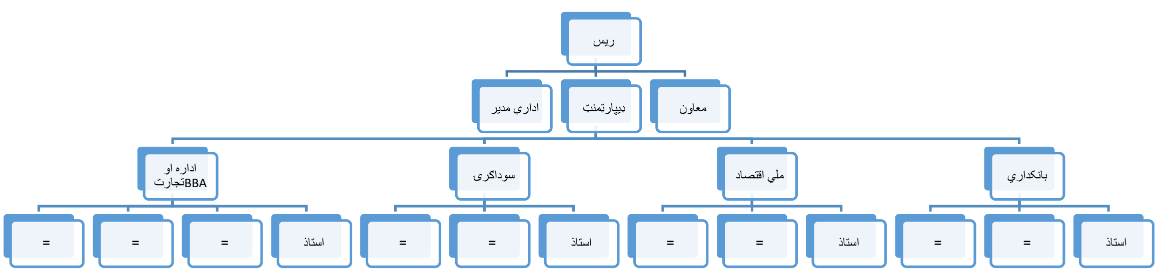

دتنظیمولو پروسـه : ۱-مخکې له دې چې د اداري سـاختار په نظر کې ونیسـې نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشــې ۲-دفعالیتونو په نښــه کول ۳-دفعالیتونو تقسـیم بندي ۴-کارپه مختلفو دیپارټمنتونو باندې ویشـــــل۵-اداري ســــاختار جوړول basic۱-وظیفي ســــاختار۲-منطقي ســاختار۳-میتریک اورګانیزیشـنmetric org۴-مهم کاروباري سـاختار۱-وظیفي سـاختار : داساختار دوظیفي د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې ســاختار ځخه دمؤثریت او اقتصــادیت په خاطر ورځخه اســتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقســیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوي سـاختار: له هغه سـاختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسـیم شوي خو ټول دیوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسـيدلو دلارې دپيشـبيني څخه عبارت ده۲-اسـتخدامي چارې: اسـتخدام چارې چې ټول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دښـــووني اوروزنـي ســـويي په بنســـټ ولاړ وي.۳-ســازماندهي :ديوې موســســي تشــکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکي او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلارښووني او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-همـاهنـګ کول ټول هغه فعـاليتونـه مســـلي پکې ځانګړي کيږي چې دموســـــــي هدفونو ته درســـيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-رپيپورتينګ:په يوټاکلي وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتي واحد دکار رپيپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجې او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګاني په کې شاملي دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصـــولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشـــکيل دلازيمو اړتيـاوســـره برابروي اود ادارې لـه اهدافو ســـره ســـم اجرات وکړي۳-دکـارکوونکو پـه انتخاب،انتصـاب، تبديلی اومعاشـونه کې دتعادل، تخصـص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انسـاني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، اسـتفاده جويی،رشـوت بيروکراسـی څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسـپارل شـوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښـه سيسـتم اودهبری له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شـفافيت۴-ددوسـيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصـونيت. دغونډو ډولونه:۱رسـمي۲-غيررسـمي۳-رييســه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصـوصـي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفـاهمي عنـاصـــر:۱-ليږونکی ۲-پيغـام۳-چينـل۴ــــاخيســـتونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمې ته ورپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سـيسـتم۴-دمعلوماتواعتباري منبع (کيدای شـي نه لرې)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمې لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګوني اصـــول:۱-دوينـا او ليکنې بشـــپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتـب والـی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل سره اړیکې لري . پلان تعریف او اهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درسیدلو دلاري دپیشبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وسیله هدف ته درسیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښه تنظیم په واسطه په لګښت، وخت ، انرژئ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مسیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګی رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروسته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټي راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتني راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لارښووني او اشاري۳-د دفتر ښې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسناد، اوالماریځ)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداسې نور)دشخړو په اوارولو کې درې مهارتونه عبارت له :۱-دمقابل لورې نظرمومندل.الف:موضوع په اړه پوښتل ب:له یرغل او بې ځایه اشارو څخه ډډه کول ت:په دقت سره اوریدل۲خپل نظرپه روښانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پسې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت سره مقابل لورې ته درناوې سره غوږ ونیسئ ت: ډاډ ترلاسه کړئ چې مقابل لوري تاسې دخپلو پوښتنو په ترڅ کې درک کړي یاست.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښتني لپاره دحل مناسب ټکي پیداکړئ ب: مقابل لورې سره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشخص څخه نوریي څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو سره دهغه په هکله مشوره اونه مشوره مهمه ده . دیوې ښې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضح هدف ولري۲-مرتب شوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشي ضرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه سیتم دی چې په هغه کې عوامل په محصو ل اونتایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو یي ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلارښونې اشاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصرو له جملې څخه دي. لیډرشیپ یوه متحرکه او متقابله پروسه ده چې دانسانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیب یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانایي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسي ترلاربښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباســـې. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صـــفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر بـه یي رامنځ تـه کـاوه. درهبرۍ شـــیوې یـا طریقې ۱-امرانـه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشــارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چاري ترسره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپیدایښت پایښت اودځرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشـــلې دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅیرنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شــوي پانګې په تناســب دســود لاســته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاســه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپیسـو راټولول اوداســې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته یي ترټولو ګټه ورسـیږي۲-دنوروموســساتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښـوشـرایطو سـره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشـخیص۲-سـتونزې په ښــه کول۳-دسـتونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-ســاده کریدیت۳-دارزښــت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مثل کیدونکي کریدیتونه۵-بورسـي کریدیتونه. په باندنۍ سوداګرۍ کې کریدیتونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشــل شــوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشــل شــوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشــل کیږي۱-ســرمایوي کریدیت ۲-اســتهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په دریېو کټګوریو کې ترڅیړنې لاندې نیســو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښــت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشـــتریان په دریېو ډولونو ویشــل شــوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دټولنې دافرادو له خوا په بانک کې کېښودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارټیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشــــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوي عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې ســره ســم دهغې له مخې دربیم تن یا حامل ته پیســي حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیاتو کې لانـدې کړنـې ترســـره کیږي. ۱-دپـانګونـې داعتبـاراتو ورکول۲-مـالي عملیـات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښـــه مدیریت په لرلو ســره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالي جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترڅ کې داسـنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروا‌خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترڅ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــي دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصـــادي فعالیتونو دپراختیا په منظور ترســره کیږي.۲-اجباري ســپما: هغه وخت رامنځته کیږي،چې حکومت دمالیاتو په زیاتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخایر: هغه ذخایرو ته ویل کیږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفیت لري دخلکو دامانتونو یوه برخه د(ودیعې) په ډول په مرکزي بانک کې کیږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودایع بیرته ورکړي چې دبانک مشـــتریان له خنډونواوربړو ســـره مخ نه شـــي . اختیاري ذخایر: هغو ذخایرو ته ویل کیږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحلیل یا څیړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کیږي اودهغې په ایجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کیفي نظارت او اصـلي ذخایر په څلورو کټګوریو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخایر ۱-په صندوقونو کې نقد وسایل ۲-دمعاملي دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدلیدونکي چکونه. ددولت دبانک دایجاد سبب عبارت و: دیوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغربیانو له هغه څخه کاروانیست او تریوې اندازې دتجارتي بانکونو ســـپما صـــندوق، او تریوه حده دمالیې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعمیراتو تمویل چې دولت ته حیاتي ارزښـــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کلیو او بـانـډو کې دکورونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعواید دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعالیتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکې رول لري . چې ډیری ددولتي بانک په توګه جوتیږي او په نیمه انتفاعي ډول خپل بانکي پالیســـیو ته نظم وربخښـــي۲-ســـوداګریز بانکونه: په اکثرو هیوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ویل کیږي چې لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کویږ. ۳-تخصـصـي بانکونه: دبانکي فعالیتونو هغه برخه ده چې داقتصـــادي تکامل په خاص یا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروسـته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـص په برخه کې تجارتي بانکونه سـرته رسـوي، دخپلو صلاحیتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات یی رامنځ ته کړي او دفعالیت سـاحه یي پراخه شـوې.دسـویفت نړیوالي شـبکې په اړوند معلومات:سـویفټ کلمه دلاندې جملې لنډیز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. سـویفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکدارۍ په ساحه او نورو اقتصـادي سـاحو کې ورځنی کاراخیســـتل کیږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبین المللي معیارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره دیوې نړیوالې عـامې مـالي ژبې ایجـاد، دیوه نړیوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړيوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړيکو دشبکې جوړول و.
دسـويفټ كارونكي ١-بانک٢-بروكرز/ډيلرز٣-central counterparties-۴clearers-۵custodians-۶exchanges-۷fund administrators-۸fund manager-۹issuer -۱۰agents markets data providers.الكترونيكي بانكدارۍ دپيدايښت تاريخچه كولاى شـــو په څلورو دوروكې راالنده كړو١-لومړى دوره : دعقبې اتوماســـيون: دغه پړاو چې دبانكدارۍ په سيستم كې دكمپيوټر دكاروني دپيل ټكى دى دمركزي كمپيوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو كې كاغذې اسـناد په ډلييزه توګه مركز ته ليږدول كيدل اودشـــپې له خوا په دې كار كيده ٢-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماســـيون: دغه مرحله هله پيل شـــوه چې دشـعبې كاركوونكي دمشـتري په مخ كې بانكي عمليات په الكترونيكې دول ثبت او تعقيبول.
٣-دريمه دوره : دمشترياتو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو كې چې د١٩٨٠لسيزو په منځ كې رامنځ ته شوه ، مشتريانو ته په مستقيم ډول ددې امكان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رســـى ولري په دې مانا چې مشـــتري دتيليفون يادصـــرافۍ ماشـــين په ذريعه او دالكترونيكې كارتونو اودخپلو شـخصـي كمپيوټرونو نه په استفادې سـره خپلو حسـابونو ته لاسـرسـى ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانكي سيسـتمونو يوځاى كول او دټولو بانكي عملياتو سره دمشـتري نښـلول: دغه پړاوو هغه وخت پيليږي چې له مخكښنيو دريو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پايلې ترپوره دقت او څيړنې لاندې ونيول شـي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه يوړل شـي او ټول بانكي عمليات په الكترونيكي ډول ترسـره شـي، په دې دوره كې هم بانک او هم مشـــتريان كولاى شـــي په منظم او دقيق ډول خپل اړين اطلاعات ترلاســـه كړي.صـــنعتي بانكونه: دغه بانكونه دتجارتي بانكونو په څير عادي عمليات نه ترســـره كوي،بلكې دغه بانكونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه كې فعاليت كوي . معاملاتي بانكونه: دپانګې اچونې له طريقه دموسساتو په رامنځته كولو اويا پراختيا كې پرمستقيم اشتراک سره ددغو بانكونو دفعاليت ساحه پيژندل كيږي، ددغه بانكونو فعاليت دصنعتي بانكونو په څيرده.
زراعتي بانكونه: زراعتي بانكونه خپل فعاليت دزراعت او كرنې په برخه كې سرته رسوى.
تعميراتي بانكونه: ددې بانكونو فعاليت دساختماني فعاليتونو اودځمكو معاملاتو په ساحه كې ترسـره كيږى.دبانک مامور بايد دلاندې خواصـو لرونكى وي ١-هوښـياراوځيرک٢-كارته چمتو٣-پوه او فني۴-ديپلومات او په ادب ۵-شـيک او ښـه لباس لرونكى وي۶-له تكنالووژۍ سـره اشـنايى ولري۷-دبانک درياز سـاتونكى وي . مزارعه : دغه بانكي كړنه په حقيقت كې يوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمكه دكاركولو لپاره بل شـــخص ته وركوي اودواړه په ګټه او تاوان كې مساوي شريكان وي.مسـاقات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه كې دبانک او دبل حقوقي شـــخص ترمنځ قرار داد پواســـطه چې بانک خپل باغ اويا ځنګل دكاركولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته وركوي او حاصـلاتو كې سـره شـريک وي.
دصـرافۍ ماشين پواسطه مشتريان كولاى شي لاندينې كارونه ترسره كړي ١-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک یا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشين کولای شي دبانک دیوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډیرې اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشين : يوه دستگاه ده چې دهغې په ذريعه يو مشتري په يوه زماني نقطه کې کالي يا خدمات پيري . تيلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ دیوې معاملې سرته رسول دتيلفون له طريقې څخه عبارت دي .دالکترونيکي بانکدارۍ دوسايلو څخه يوه وسيله هم پلاستيکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډيبيټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه گټه واخلي مگر نه غواړي داعتبار نه گټه واخلي. ۲-کريديت کارډ: کريديت کارتونه دځينو بانکونو يا کمپنيو لکه ماسټر کارډ، سيټيCitiيا visa cardاونورو له خوا عرضه کيږي ددې کارتونو نه گټه اخيستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک يا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري گرځيدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اووروسته دیوې مودې څخه خپله قرضه دربحې سره يو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارټونه دکريديت کارټونو ته ورته دي يوازې په دې توپير سره چې دمياشتې په پای کې بايد ټول صورت حساب تصفيه شي .دوديزې اوالکترونيکي بانکدارۍ ترمنځ توپير

نوي الکترونيکي بانکداري	دوديزه الکترونيکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کيدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کيدل
دنوښت اومشتري اړتياوو پر بنسټ	په يو ه ځانگړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بيلابيل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونيکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړيکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ايز فعاليت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکيدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکيدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک يې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مسافات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقيمه پانگه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسيساتو ، ماشين الاتو،وسايطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲-جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپانه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندۍ بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولې نړۍ په بانکي سیتمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې ځیرل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یې دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکدارۍ قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملې جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملې دخلاص حساب په ځیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پوري اړه لري او دهرې معاملې سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې الخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداډمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتبارورکول۴-دنوروارزښت لرونکو پاڼو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیکه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده کې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاســه کول۳-دمتشــبث داقتصــادي فعالیت او ابتکار رامنځ ته کیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنویونظرونو دارزیابۍ یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده ورکول یا رامنځ ته کول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل کوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ کیږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاســه کول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده یا متحرکه اقتصــادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـویق کې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او کامیاب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کیدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث کلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي کلمې انترفرینډا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یې اخیسـتل او تعهد کول دي. دبیلګې په توګه یو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر مني یا یې اخلي . ریچارډ کانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې یې دتشـــبث کلمه وکاروله دي وایي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او دیوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناڅرګندتیاسـره مخامخ کیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم کړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي یا یې چمتو کوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق کړی او ویلې یې دي چې یو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونکې کس ته متشبث ویل کیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ کال کې ویلي دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دټیټې ســاحې نه دمولدیت لوړې ســاحې ته اقتصــادي ســرچیني لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســه کوي.ســربیره په دې ده داهم وویل چې متشــبث یو اقتصــادي نماینده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید ټول وسـایل یاني انسـاني ځواک دیوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو دیو تولید درامنځ ته کیدو په خاطر سره یوځای کوي.تشبث : یوه پروسـه ده دکومې دلاري چې متشـبثین نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپتر: وایي تشـبث دیوه هیواد په اقتصـادي پرمختیا کې یوه اساسـي مرحله یا پروسـه ده. په همدې ترتیب ، ابتکار او تشبثات دیوکاروبار دکړنې دپراختیا اساسي او بنسټیزې مرحلې دي او دیو هیواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپیټر ایف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دایو پروسه ده دایو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهایي یا وروستۍ پایله ده په حقیقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کیږي په لوړه او پراخه کچه دپایلو له مخې تعریف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پایله اخلو: یو متشـبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشـفوي ددوی ارزونه کوي دتولید ټول عوامل راټولوي نواورې کوي دزیـان یـا نـاڅرګنـدتیـا یـا نـاڅـاپي پیښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصـــیات: ۱-یووګړی یا دوګړو یوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتیا۳-خپلواک یا خپلواکۍ ۵-دخطر اخیسـتل۶-نواورې یانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پریکړه کوونکی یاپریکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړیکو وړتیا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-یو وګړی یادوګړو یوه ډله وي: یومتشبث کیدای شي یو شـخص وي یاداشـخاصـو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا : دمتشـبث دهڅولو لومړنۍ وسـیله ده دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي چې ټاکلي اهداف لاسـته راوړي۳-که څه هم یواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بیلابیلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخیستونکی دی: متشبث دخطر داخیستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقیقت کې دهمدې خاصـــیت له مخې دمدیر څّخه جلادی۵-نواوورې یانوښت کوونکی دی یو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنویو نظرونو او نویو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــیان په تولید کې دنویو میتودونو هم کاروواخلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه یو په یو اهدافو ته درسیدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پریکړه کوونکی دی.یو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه باید دخپلې کاروباري مفکورې او نظریې په اړه په واقعت کې څو پریکړې وکړي څو هغه په عمل کې پلې شـي لکه څنکه وشـي چیرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . یو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسـته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځینو پیښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بیلابیلو شـــیانو درامنځ ته کیدو په خاطردنوو میتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبیلګې په توګه نوي یا تازه خام مواد دنوي تولید میتود ،نوي اعلانات، فیشن۱۰-هڅوونکی وي: یو متشبث یو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګیزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټیم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړیکو وړتیا لري: یو متشبث دخپلو کارکوونکو پیرودونکو عرضه کوونکو پورورکوونکو او نورو سره راکړه ورکړو دترلاسه کولو لپاره باید دانساني اړیکو درامنځته کیدو او درلودو وړتیا ولري۱۲-اقتصادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصادي اهدافو ته درسیدو لپاره یوه طرحه ده متشبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبیلګې په توګه دتولید پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپیرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشبث نظریه په ۱۸ پیړۍ کې دکاروبار او مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم یواځې په انجینري او نظامي برخو کې کارول کیده له دې وروسته بیلابیل اقتصادي پوهانو او ټولنیز رواني چارو پوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صورت چې دوی ددې اصطلاح ددقیقې معنا په اړه سره توافقت لري ، ویلیم بونګو : وایي او لیکي : دتشبث موضوع دهمیش لپاره مغشوش والی لري دګډوتیا یا confusionپه پایله کې دتشبث کلمه په مختلفو اوبیلابیلو شرایطو په بیلابیلو اصطلاحاتو وکارول شوي او تشبث معنا داقتصادي پرمختګ دبدلون سره هم بدلیږي . دتشبث ماهیت:۱-دخطر اخیستلو یا منلو وړتیا: متشبث دکاروبار دپیل کیدو په وخت کې دناڅرګندتیا او ګواښونو دبیلابیلو ډولونو سره مخامخ کیږي. دکاروبار چاپیریال متحرک او تل بدلون لري. اوډیری ګواښونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظیم وړتیا لري ،خو دناڅرګندتیا دکنترول وړتیا نلري.۲-entrepreneur traitتشبث فطري یا ذاتي صفت نه دی. تشبث په خپله ذاتي یا فطري صفت نه دی دشرکت یا تصدۍ بریالیتوب دپریکړو کولو او دمتشبث دنورو وړتیاوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتیا راولې ۳-creative activityدفعالیت تخلیق یا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

دیو فعالیت تخلیق : تشبث په اساسي ډول یو تخلیقي کړنه ده اودنورو فرصتونو نوو نظریو دنوو تخلیقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقیق کوي دوی په تخلیقي یا نوو شیانو په رامنځ ته کیدو باندې فکر کوي او په خپل شرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشبث دی چې په ټولنه کې تخلیق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پایلې : د تشبث پایله دسیاسي ټولنیزو علمي او تخنیکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپیریال کې دایوازي اقتصادي پېښه یافعالیت نه ده او په ټولنیزو طریقو کې خلک مجبوروي چې طریقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو یا نیم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه ورې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپتر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکې دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکې یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاټیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایډیاو او نوي تولید اوداسي نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشـبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي ترڅو تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو سـره سـیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشـبث دمعلوماتو دتشـخیص اوداصولو او کنثیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشـبث کیدای نه شـي ترڅو چې ددغه پورته ترځنګ اینویشـن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشـبث یواځې دندي طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشـخصـي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم لـه لارې وده ورکول کیږي لکـه مدیریتي مهـارتونـه پرمختیـایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شـروع کړي ترڅو خلک تشـبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشـبث یو اسـاس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دټولو تشـباتي تصـمیمونو یو اسـاس دی متشـبث په کاروبار کې دمدیریت په واسـطه ځیني بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشـبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصـولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، روانشناسـی، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشـبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شـرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اسـانۍ سـره دبازار کنترول لپاره دوی دشـرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشـبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یې صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاسـه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبث نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې د غه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســـازمان ګټې لاســـته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروســافټ۳-فرصــت لرونکی تشــبث په دې ډول تشــبث کې مدیران مســولیتونه ســپاري اودمدیریت موجوده ســلسـلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښــــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصـــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژی پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشــبث باید باوریوي چې څه شـــی ا ویا هغه څه شـــی چې دی غواړي په راتلونکې کې یې ترســـره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســـره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابۍ راز په ځان اطمینان ولرئ یعنې په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـــپړ او کامیاب متشـــبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتې چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشـــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونیســـي په راتلونکي کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: یو متشبث باید دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه باید ومنې نودوی عموماهغه وظایفو ته چې ســـتونزمن وي ترجیح ورکوي ځکه چې دوی وایي چې غټ خطر ډیره ګټه . او متشـــبث باید دیو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خوندیتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دښې راتلونکې په هیله خوشبینانه وي: یو متشبث باید دخپل کاروبار په اړه ښــه فکر ولري او هغه باید دناکامۍ دکامیابۍ یو بل قدم وګڼې او دوی باید چې دکاروبار په اړه بدبینانه نظر ونلري اوتل خوشبینانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شیانو ترسره کول دي او په دې اړه دوې داســـې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامیاب یو او دوی باید داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنیو څخه یوه مرحله مخکې یو او که چیرې متشـــبث موجود نه وي نوبیا دامشـــکله دی Davidوایي چې باید مونږ مخکې یوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډریو کارنیګيAndrew Carnigiوایي که چیرې یو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هیله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مدیریت: یوکامیابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډیر ارزښـــت ورکړي که چیرې یوه کمپنۍ ددې وړتیا ونلري چې وخت مدیریت کړي نو بیا به داهدافو دلاسته راوړلو کې ناکام اوسـي . دمتشـبث اهمیت او څرانګوالی: تشبث دیو هیواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهیواد دانساني او فزیکي منابعو په حرکت راوسـتل دمتشـبثینو ترټولو لوی او اسـاسـي دنده.متشـبث ددغې فزیکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي یعنې نوي نظریې په کاراچوي نوي تولید په کاراچوي او دیوي مهمې وســـیلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځینو فعالیتونو کې دخپل یارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی باید بهرنیو هیوادونو ته خپل تولیدات ولیږدوي هغه شیان چې ښه کیفیت لري ددوې دصادراتو په نتیجه کې زمونږ دتادیاتو بیلانس رامنځ ته کیږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـکاره ده چې متشـبث دیو هیواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنیز چاپیریال کې دتشبث پراختیا: تشبث په خپله په ټولنه کې پیداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعالیتونو کې مصروف یابوخت وي بغیر دمتشبث نه دټولنې موجودیت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کیسټ casteیعنې دټولنیزو وجوهاتو په اساس دیوبل څخه ویشل شوی . عقیده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنیزو ارزښـــتونو ښـــوونیز رواجونه تخنیکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپیریال یا پس منظر اوداسې نورداټول یو حیاتي رول لوبوي دمتشـبث په پرمختیایي وده اودهغې په شـخصـیت په ټولنه کې رامنځ ته کیږی ټولنه برابروي دمتشـــبثینو دپاره دتشـــبثاتي کیفیتونو لپاره اړینې برخې اطمینان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوی ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوباید ویې لري. دمتشـــبث لپاره لارښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شــــخصـــــي خصلتونه: ۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضـعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصـوصـیات ترلاسـه کړئ نولاندې توضـیحات سـتاسـو لپاره دي ۱-دبریالي متشـبثینو سـره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسـته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمي کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسـو ته دخپلو مشـتریانو اودهغوی دغوښـتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیســې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاســو ورته ضــرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضـه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصـولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښـتنې یاتولید به مشـتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبـانو پـه تنـاســـب قیمتـه دي یـادتبدلیغـاتو لپـاره کـافي پیســـې نـه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسو په شـاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو او ســـتاســـو له کارســـره مرســـته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې ســـتاســـو په شـــاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو دکارپرمختګ ســـره مســـاعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تـاســـو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښـــتنو دمعلومولو لپـاره ترســـره کوی . بـازارمونـدنـې پړاوونـه یـا مرحلې :۱-بـازارمونـدنـه دکـاروبـار لـه مفکورې څخـه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښـتنو اسـتواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسـطه تاسـو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شي چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښـتی۲-خپل رقیبان وڅیری او پوه شـي۳-له هغو کسـانو چې تاسـو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښـتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصـولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اسـاسـي رکنه په نظر کې ونیســـئ۱-محصـــولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښـــانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیي اجرا شـي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفایت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعالیت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسـوليتونه عبارت دي له ۱-دمالياتو ورکول۲-دکاردقوانينو رعايت کول اودکار جواز اخيستل.لومړنی پانګه هغه پيسې دي چې دکاروبار دپيلولو لپاره ضروري دي دکارپيل کې بايد تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پيسې لازمي دي او له کومه يي بايد پيداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـوع لپاره اړينه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسو ځينو شيانو ته چې يي زيات مهم دي دډيري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمير۲-تجهيزات اووسايل:لکه دستګاه اسباب وسايل او وسايط نقليات موبل فرنيچر او نور شـامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتيارو محصـولاتو او خام شـيانو اخيسـتل۲-دمال په مخ بيول۳-دکارمزد۴دپيسو اجاره ۵-بيمه۶-نورمصـارف۱-دلومړۍ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه يا پيسـې۲-کريديتونه(قرضـې)۳-ليزينګونه(تجهيزاتو قرض) ګرنټونه (وړيا مرسـتې) . لاندې څو منابع چې ذکر کيږي دکاروبار پرانيسـتلو کې دقرض اخيسـتلو لپاره هغوی ته ورشـی۱-بانکونه۲-ليزينګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. سـتاسو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقيمت محاسبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصـاميمو نيول دکاروربار دفعاليتونو په جريان کې ۴-دکارخانې دراتلونکي کارلپاره مرسـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـرفونه لري۱-مستقيم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقيم مادي مصارف هغه پولي زيرمې ته وايي چې سـتاسو کارخانه يي دموادو توليد او دترکيبي اجزاو لپاره په مصـرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقيم مصارف : هغه پولي زيرمې ته وايي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتوليد په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بيمه ولري هغې پيسـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معينه اندازه ګرځول کيږی او مکافت چې دمشمر کارونو لپاره ځينو کـارکـوونـکـو لـپـاره ورکـول کـيـږي دکـارمـزد پـه مسـتـقـيـم مصـارفـو کـې راځي.مصارف(غيرمستقيم)ټول مصارف(غيرله مستقيمو مصارفو)چې کارخانه يي دفعاليت لپاره منونکې وي .اسـتهلاک: دتجهيزاتو دارزښـت کميدل دوخت په تيريدو سـره دي چې سـتاسو دکارخانې دمصـارفو څخه شميرل کيږي . عمده او پرچون سوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه توليدوي دوی مال بايد وپلوري ددوی مالونه رانيول ددوی مستقيم مادي مصـارف تشـکيلوي۲-دوی دکارمزدمسـتقيم مصـارف نه لري دوی هغه چې نور خلک يې توليد کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستيال ته ضـرورت لری مګر دوی دتوليدي چارو سـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـارف په غيرمستقيم مصارفو کې راځي۳-غيرمستقيم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې بايد ترسـره کړئ.مادي مسـتقيم مصـارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصـــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يي دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصـــارف نورټول مصـــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصـــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيسـو عايد لری ۲-دکارخانې څومره پيســې مصــرف شــوي. که چيرې دحســابدارۍ ښــه ډول انتخاب شــي اوپه ښــې طريقې ســره ورڅخه ګټه واخيســتل شــي دهغې په برکت کارخانه خپلې ګټې ته پراختيا ورکوي دحســابدارۍ ډولونه۱-دحســابدارۍ يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې ددېرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهغه وخته چې پيشرفته سيستم نده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابدارۍ پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلارښود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشريح کيږي. کســه : دلته ټولې هغه پيســې چې ســتاسو په کســه کې دې تري وځي ليکل کييږي. مادي مســتقيم مصـــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمسـتقيم مادي مصـارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســتقيم مصـارف :په ستون کې ټول هغه مصـارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسـره کيږي. ۳-دحسابدارۍ پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابدارۍ دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضـــرورت لري نظر دوه نورو ســـيســـتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســابدارۍ حســاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســاحې عمليات اودمتشـبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښـت لري اودغه ارزښـت داکټيف حساب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيسـې دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅیړنې پیژندنه : دڅیړنې کلمه د(تحقیق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څیړنه، عربې ، کې تحقیق انګریزي کې researchپه یو مفهوم کاریږي . څیړونکو لخوا په مختلف ډول تعریف شوې ده لکه څیړنه دسمو او صحیحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په یوه ځانګړې موضوع کې علمي او سیستماتیکه پلټنه ده. تحقیق دحقوقودریښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا یې حقیقت راسپړنه ده.څیړنه ، یو څو مرحلیزه پروسه ده چې په یوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحلیولو څخه عبارت ده. دتحقیق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقایقو پیداکولو او دیوه کاربنسټ موندنې ته وایي . دتعریفونو پایله: څیړنه (تحقیق)ددلایلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وایي او یاهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټینګو دلیلونو په واسطه ثبوت شوی وي . یا څیړنه : دسیستماتیک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزیاتولو او یادنوي علم ترلاســـه کولو لپاره دیوې مســـلې په اړه دنویو معلوماتو پدیدو او حقیقتونو دکشـــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کیږي. څیړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښـتنو راولاړول،بیا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښـتنې ته ځواب ورکول.دڅیړنې میتود: هغه طریقه او کړنلاره ده چې څیړونکی یې دیوې موضـوع دڅیړنې په مهال تعقیبوي. هغه مشـخص اصـول او قوانین دي چې دڅیړنې او تحقیق په پروسـه کې بـایـد پـه نظر کې ونیول شـــي. میتودولوژي: ددووکلمو څخـه جوړه شـــوي ده چې میتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخـه عبـارت ده خو کلـه چې دڅیړنې کلمـه هم ورســـره وکارول شي نو بیا دڅیړنې میتودولوژي څخه عبارت دي. دڅیړنې میتودولوژي هغه علم دی چې د څیړنې لپاره چې دکوم میتودونو او تخنیکونو څخه ګټه اخیســـتل کیږي هغې په اړه پوهه ترلاسـه کول. هغه علم دی چې دعلمي څیړنې اصـول مونږ ته ښـایي.دڅیړنې موخې۱-دیوې پیښــې سـره ځان اشـنا کول او یا هغې کې کوم نوي څه پیداکول۲-دیومشـخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-دیوشـي دپیښـیدو فریکونسـي روښـانه کول او یا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-دیوې فرضیې امتحانول او دهغې دعلت اړیکه دنورو متحولونوســره معلومول. دڅیړنې تشـــویق: څیړونکی باید ددغه اصـــولو او قوانینو ،مقرراتو ضـوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څیړنیزو مقالو،رسـالو په ترتیب او لیکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانین باید دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅیړنې په میتودونو پوهیدنه هغه پیاوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره یوځای شـــی . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهیدو لپاره به پیاوړي وسایل رامنځ ته شي. په څیړنه کې دمیتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څیړنه منظمه ، سیستماتیکه ، او اسانه کیدای شـــي هغې پایلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغیزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســه کولو په موخه څیړنه ترسـره کول ، ټولنې ته خدمت میل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پیژندلو میل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخیسـتل چې کوم نوښـت او ابتکار په کې وي. دداسـې ننګونو سـره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوســه نه وي حل شــوي او ته يې حل کړي.تولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څېړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسې دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څېړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له۱-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي۲-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي۳-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څېرنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅېړنې داصـــولو په نامه ياديږي. ۱-موخه لرونکې : وي علمي څېړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالی وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يې ګټه ورسيږي۲-دقت والی: دقت څخه موخه په څېړنه کې پاملرنه ، ځيروالی اوکره والی دی، کله چې ديو څېړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالی په خپله رامنځ ته کيږي۳-ازمايښــت وړ: څېړنه بايد دازمايښــت وړ اوســي په دې معنا کله چې څېرونکی فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والی لرل: که څېرونکی دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالی زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څېرنه ترســـره کړي، دوهم څېرونکی بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څېرنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ۵-بې طرفه والی: کومه پايله چې دڅيړنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅېرونکې دشــخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمي څېړنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅېرونکي درک په کې شامل وي۶-عمومي والی : اصل څومره چې په يوه څېرنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅيړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســـه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســـازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ۷-ســپما اصــل: ددې اصــل څخه موخه دڅيړنې ساده والی دی لکه چې څېرونکی څېرنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څېرنه ســـاده راولې اوددې پيچلتيا څخه وســـاتې په دې معنا که چيرې څېرونکی په خپله څېرنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دي ډډه وکړي کوم چې په څېرنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅېرنې اهميت: څېرنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوېســتونزه ، پيښــې او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دی څېرونکی په دې اند دی چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څېرنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي.څېړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څېړنه کوي چې خپله څېړونکې ، کمپنۍ ، ټولنې او دولتي ادارې ورســره مخامخ وي .ــپه موجوده نظرياتو باندې څېړنه مونږ. ســره مرســته کوي چې يو حد او اندازه دحل راپه ګوته کړي‌ــــحســابې او منطقي څېړنه په ســوداګرۍ او صــنعت کې دســتونزو اعظمي ټکې راپه ګوته کوي. دڅېړنې ډلبندي : په دريو ډولو ويشــل شـــوي ده(۱)-ماهيت ته په کتو ۱-بنيادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅېړنې ډولونه: ۱-تشـريحي ۲-پيوسته۳-اکتشـافي۴-توضـيعي (۳)-معلوماتو ته په کتو ۱-کمي۲-کيفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندۍ کې څېړنه دڅېړنې اصـــلي موخه په ګوته کوی داچې څېړنه ولې ترســـره کيږي همدغه جواب ترلاســه کول يي اصـلي موخه وي۱-تشـريحي : په تشـريحي څېړنه کې ديو شـــي خلکو ، ګروپونو، اوســـازمانونو ځانګړنې رابرســيره کيږي او تشـــريح کيږي. په تشريحي څېړنو کې معلومات په کمي او کيفي بڼو ترلاسه کيږي او دڅه او څومره پوښتنې ته ځواب پيداکيږي.۲-پيوسته : په پيوسته کې ديوشي اړيکه دملګرتيا او تکيه په بل شي باندې په ګوته کوي يا په دغه څېړنو کې ددو شـيانو اړيکه چې ديو بل سـره څه ډول پيښـيږي مثال په ډول : څومره چې پلور زياتيږی په همغه اندازه ګټه زياتيږي په دغه مثال کې دپلور او ګټې ترمنځ اړيکه فقط کتل کيږي۳-توضـــيعي څېړنه: په دې څېړنه کې هڅه کيږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ. دعلت اړيکه پيداکوو۴-اکتشـافي څېړنه : هغه وخت ترسـره کيږي کله چې ديوه ځانګړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څېړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅېړنه:۱-کمي څېړنه : هغه څېړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې داندازې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شميرل کيدونکې معلومات وي چې دشمير په بڼه وړاندې کيږي۲-کيفي څېړنه: هغه څېړنه ده چې په کيفي معلوماتو ولاړه وي کيفي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې دشـــميرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمير په بڼه نه وړاندې کيږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کيږي. کوم تخنيکونه چې په کې اســـتعماليږي عبارت له ګروپي مرکو ، پروژې تخنيکونو او نورو څخه دي . هغه وســـايل چې دکيفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کيږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحليل، دګډون کوونکو دتوليد شو کارونو کارونو تحليل لکه ژورنالونه ، ځينې ياداښـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهيت ته په کتو : عملي څېړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې ګټه اخيســـتل کيږي چې اوس وخت کې داکثرو څېړونکو دا رايه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څېړنو څخه ګټه اخيســـتل کيږي۲-نګه څېړنه: داڅېړنه بنيادي څېړنو په نوم هم ياديږي ، داډول څېړنې دعلمي تيوري دزياتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کيږي او په دې برخه کې ترســره کيږي په دې څېړنه کې دموضــوع په اړه معلومات پيداکيږي ســتونزې په اړه ، نګه څېړنه ډيرزيات وخت په برکې نيســي لکه څېړنه ديو ځانګړي ســازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو ســازمانونو لپاره وي شــه مثال يي دکارکوونکو تشــويقونه ده څېړونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوارۍ هغه فکتورونه پيداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅيړنې څخه ليدنه:دموضـــوع ټاکل---څيړنيزه پوښـــتنه پيداکول--تيروليکنو ته کتنه---فرضــــيه---متحولونو ټاکل---دڅيړنې ډيزاين ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـيس او تحليل——دڅيړنې ليکل. ۱-دڅيړنې موضـــوع ټاکل: دڅيړنې پيل دموضـوع ټاکلو څخه کيږي*څيړنه کې موضـوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څيړنه کې دموضوع ټاکل يوه ستونزمنه برخه ده*څيړونکی بايد موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونيسي*څيړونکی بايد داسې موضوع وټاکې چې ليوالتيا ورسره ولري*دڅيړنې موضـوع چې څومره روښـانه او مشخصـه وي په هماغه اندازه ښـه وي*څيړونکی دموضـوع ټاکلو کې بايد اخلاقي اړخ ته يې پاملرنه وکړي*څيړنه کې هڅه وشــــي چې نورو ته يي زيان ونه رســـيږي. دڅيړنيزو اخلاقو پيژندنه: څيړونکی دڅيړنې پرمهال داسې رويه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونيسي او هغوی زيانمن نشي داورويه څيړنيزو اخلاقو په نامه ياديږي. دڅيړنې عمومي اصول: څيړنه : دځينو اصولو تابع ده او پرمختللو هيوادونو کې دغه اصـــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضــــرر مخنيوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅيړونکي روغتيا۶-که چيرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات بايد دقانوني لارو څخه ترلاســــه کړي۷-څيړونکی بايد دادبې غلا څخه مخنيوی وکړي.څيړنيزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته يي په هکله څيړنه کوي يا هغه ادعا چې ته يي ثابتول غواړې يا هغه پوښـــتنه چې ته يي ځوابول غواړې څيړنيزه ستونزه ده يا ==هغه ستونزه چې ته يي په اړه څيړنه کول غواړې څيړنيزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅيړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته بايد خپل فکر کې جوړښـت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره يو ســمه لاره خپله کړي. دڅيرنيزې ســـتونزې اهميت:۱-څيړنې پروســـه کې مهم کار دڅيړنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقيعت معلومول.۲-که څيړنه کې په څيړنيزه ســـتونزه زيات فکر وشـــی په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې يوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپيژنې۴-څيړنيزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅيړنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څيړنه وکړو او کوم ډول ستراتيژي پکاروا‌چوو. ديوې ښـې موضـوع ټاکل: ۱-ديوې ښـې موضـوع ټاکل دڅيړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصـل ياسـت دتحصـيلي ديپلوم ترلاسـه کولو لپاره څيړنه کوی نو داســې موضـوع بايد وټاکې چې داړوند پوهنتون شـرايط پوره کړي۳-موضـوع بايد دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅيړنې موضـوع لپاره بايد مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونيسي ۵-اکثره څيړونکي وايي چې دڅيړنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـــونې ده چې کله روښـــانه څيرنيزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅيړنيزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســتونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-ليوالتيا: څيړنيزې ســتونزې ټاکلو وخت کې څېړونکی بايد خپلې ليوالتيا وګورې چې ايا دغه موضــوع کې ليوالتيا لري که نه۲-څيړونکي ســره بايد دڅيړنې دپروســــې په اړه په زياته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شــــي چې ځان ســــره دغه څيړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه يي پای ته ورســــوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې څيړونکی کومه څيړنه ترســره کوي بايد دهغې مفکورې داندازه ګيرئ او شــاخصــونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصــص کچه: داچې څيړونکی په غاړه ده نو بايد څيړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لاربنود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: څيړونکی بــايــد داړونــد ســــتونزې معلومــاتو دراجمع کولوفکرمنــد وســــي ۶-اخلاقي موضوعات:څيړونکی بايد څيړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونيسي . دڅيړنې موضوع ټاکل: کومار دڅيړنې دموضـوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښـودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مســـلک له مخې ليواله يی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو يوائې دخپلې خوښــــې موضـــــوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې ديو لســـتې په بڼه ترتيب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې ليوالتيا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنيو موضوعاتو څخــه يوه موضـــــوع ټــاکو۴-دې مرحلــه کې دڅيړنيزې پوښــــتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشــــکيلول (برابرول) چې هغه څيړنه دکوم هدف لپاره ترســــره کوو. څيړنيزه پوښــــتنه او څيړنيزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څيرنيزه پوښــــتنه هغه پوښــــتنه ده چې په څيړنه کې ورته ځواب ويل کيږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بيانيه شـکل ته يې اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څيړنې اړوند ســرچينې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه څيړنه ترســــره کړم۷-دې برخه يو ځل بيا پورته ټوله پروســــه وګورئ که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بيا وپوښته چې ايا زه حقيقي توګه ليواله يم چې دغه څيړنه ترسره کړم . ايا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقيقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅيړنې پوښتنو ته بيا کتنه وکړه. دڅيرنيزې پوښتنې ټاکل (پيداکول)دڅيړنې موضـوع ټاکلو وروسته دموضـوع اړوند څيړونکې لخوا څيرنيزه پوښــــتنه راولاړيږي *دڅيړنې پوښــــتنه هغه پوښــــتنه ده چې څيړونکی يې په خپله څيړنه کې ځوابول غواړي*څيرنيزه پوښتنه څيرنه کې مرکزي نقش يا رول لري*څنګه چې څيړونکی پوښــــتنه رامنځ ته کوي بايد خپلو منابعو او په نښــــه شــــو معلوماتو ته وګوري له هغې وروســــته دې پوښــــتنه رامنځ ته کړي . څيړونکی دڅيړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونيسي ۱-دڅيړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښـکوونکې، جالبه او ټولنې ته يي ګټه ورسـيږي۲-که علمي رتبې ترلاسـه کولو په موخه وي نو بايد همغه پوهنتون شــــرايطو ته په کتو موضــــوع وټاکي۳-څيرنه بايد روښــانه وي۳-تيروليکنو ته کتنه: ۱-تيروليکنو ته کتنه دڅيړنې هغه برخه ده چې څيړونکي تـه دڅيړنې موضــــوع پـه اړه ژور معلومـات ورکوي۲-تيروليکنو تـه کتنـه داګټـه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅیړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څیړونکي سره مرسته کوي چې ایادموضوع دڅیړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څیړونکي ته یوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څیړنه کوم محدودیت لري۵-اکســـفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لری۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصــه موضوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څیرونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څیرنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅیړنې میتودولوژي ښــه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څیړونکي ســره مرســته کوي چې ټاکل شــوې موضـــوع دڅیړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصــــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلي موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی---۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیزسونه. درســي کتابونه یو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شــوې موضـــوع لټول*که په کتابونو کې دموضـــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضـــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشـــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څیرونکي دنورو څیړونکو پوښـــتنه کوي چې څومره علمي څیړنې راجمع کړي، دعلمي څیړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شـــوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر ۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه بیبلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-ورپســـې دي راټولې شـــوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیســـي کې ورته ســکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سـره یاداشـت کړی---سـکیمینګ دراټولو شـولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضوع مطابق نقاط اخیستل عبارت دسکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سره یاداښت کړی. بیبلوګرافي یاداشول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخيستل کيږي. هغه بايد وليکل شـي که مقاله وي نو دليکوال نو م دليکوال دکورنۍ نوم دنشـر تاريخ وليکل شـي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره وليکې په دغه برخه (ای پي ای)apaډيزاين څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصـه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې ياداښـت په ښه ترتيب او دهغې خلاصــه وليکئ او دا دوخت سـپما او زياته مرسـته کوي .نوټ: چې دې سـره اړوند موضـوع په اسـانۍ سـره پيداکولای شـو۳-تکميلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دليکنو زياتې معلومات لکه دکتاب د(اې بې اس اين isbn)نمبر اوداســې نور ځان ســره ثبت کړئ ددې کـارګټـه داده چې کـه انلاين کتـاب پيداکول غواړی نو پـه اســـانۍ ســـره پيداکيږي*دخلاصــه کيدو وروسـته په منظمه توګه جوړښـت ورکړه چې همدغه پروسـه چې دې حل کړه دي ته دتيروليکنو کتنو وايي چې دڅيړنې پروپوزل او دمقالې ليکنه کې ترې ګټه اخيسـتل کيږي.دليکلو ارزيابې خپله کيږي.داچې انټرنيټ په واسـطه کولای شـو چې ديو موضـــوع په اړوند په لســـګونو مقالې يا موضـــوعات لاس ته راوړو څيړونکی به څنګه وپوهيږي چې اړونده موضـوع يا مقاله زما دټاکل شـوېموضـوع مطابق ده دپورته پوښـتنې لپاره کوم معيار نشته خو بيا هم داسې ټکې شته چې ليکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضـــوع لولی نو لومړی دخپلې موضــــوع پوښــتنه او موخو ته وګوره بيا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو ســره ورته يا نږدې وي نو ويې لوله او که ســتا دموضـــوع مطابق نه وي نوبيا مه لوله۲-که څيړونکی په دې ونه توانيږي چې کيفيت يې معلوم کړي بيادې دنشـــر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتيروليکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تيروليکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتيروليکنو کتنه بايد په منطقي ترتيب سـره وليکل شـي يعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتيب يې برابر کړي۲-دليکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول يو اسـاسـي شـرط دی که دغه کارونه کړي نو څيړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتيرو ليکنو کتنه پای ته ورسيده څو ځله يي ځان سره تکرار کړي ترڅو نيمګړتياوې ترې ختمې شــي ۴-ځينو کتابونو کې بيا دتيرولکينو لپاره يوه نقشــه جوړيږي او بيا هغې ته په کتو سره دنقشـې منځ برخې راخلي او هغې څخه په ليکنه کې ګټه اخلي *مخکې لــه دې چې څيرونکی دتيروليکنو دبرخو پــه اړه لټـه وکړي نو لومړی دی دڅيړنې موضـــوع موخې او څيړنيزه پوښـــتنه په روښـــانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهيږي چې ايا زه ددې توانايي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څيړنه ترســـره کړی *دتيرو ليکنوو کتنه په کيفي څيړنه کې دڅيړنيزې ستونزو دپوهيدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅيړنيزي پوښـتنې او فرضـيه ټاکلو کې مرسـته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅيړنې پروپوزل: څيړنيز پروپوزل دڅيړنې يوه مهمه برخه ده*څيړنيز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څيرونکی خپله څيړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دڅېړنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دڅېړنې لپاره برابروي یعنې څېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسره شي۲-دتاثیرکوونکي دغوښتنو سره ورته والی ولري کوم سازمان لپاره څېړنه کوي دهغې سازمان شرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې څېړنه یوه پروسه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضوع ډېر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دڅېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې څېړونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه څېړنه کې دکوم میتود څخه کار اخیستل شوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شي په دې تړاوو دوه جوړښتونه شتون لري۱-هغه جوړښت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسي کتابونو کې ترې یادونه شوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –څېړنیزه پوښتنه او موخه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشریح کوي. همدارنګه دڅېړنې عنوان او نوم باید ساده او لنډ وي همدارنګه څېړونکی هڅه وکړي چې داسې نوم څېړنې ته ورکړي چې لوستونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شي چې ویې لولي . میتودولوژي *دڅېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخه ډېره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې څرنګه دغه څېړنه ترسره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یې پروسیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سمه اوسي نو څېړونکی دڅېړنیز ډېزاین –ګډوانوالو شمیر-اخلاق اړخ او تګ لاره ټول روښانه کول غواړي. تقسیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې څېړونکی دخپلې څېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه څېړنه دومره وخت په برکې نیسي.لګښت ؛په دې برخه کې څېړونکی دکوم سازمان لپاره څېړنه کوي یا داسې ارګان وي چې څېړنې مقابل کې څېړونکې ته مزد ورکوي نو څېړونکی باید لګښت منظم لست برابر کړي.اخځلیکونه: برخه: *پروپوزل اخرنی برخه اخځلیکونه دي*څېړونکی دکومو منابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې څېړونکی دخپلې څېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دڅېړنې موخه او هدف روښانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شوی میتود اواړونده موضوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو څېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډېره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې دانا‌شونې وي چې په اړونده برخه کې څېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشت کې دافغانستان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو تګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپروپوزل دنه قبلیدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخیصـول)دمتحولونو ټاکل په څیړنه کې یوه اړینه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروســـه په دواړو کمي او کیفي څیړنو کې شـــته خو په کمي څیړنه کې نظر کیفي ته یو څه زیات کارول کیږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه یوه ذهني انځور یـا درکونـه ده۲-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې یوه مفکوره اندازه شـي متحول ترې جوړیږي۳-مفکور ترهغې نه اندازه کیږي چې متحول ترې جوړ نه شـي چې متحول بیا دانداز ې وړدی . متحول : دڅیړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قیمتونه اخلي لکه جندر بشــځه او نر دوه قیمتونه دي چې دجندر متحول یي اخلي)عمر عایدات او داســـي نور*یا متحول هغه مفکوره ده چې دانداز ه کیدو وړ وي *هرمتحول باید حد اقل دوه قیمتونه واخلي*متحولونه یوازې داندازه کیدولپاره نه کارول کیږي بلکې داهمغه برخه ده چې څیړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شــي. یو څیړنه کې څو متحولونه شـتون باید ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څیړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څیړنه کې دڅیړنیزې موضوع پورې اړه لري کله چې څیرونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسـته دي فکر وکړي چې کوم شـیان دی چې په تړلې متحول تاثیر اچوي له هغې وروســـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـــــي. لنډ ډول: دمتحولونو تعداد دڅیړنې دموضـــوع تابع دی په دې معنا که یوه موضـــوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څیرونکی باید هڅه وکړي چې اړونده موضـــوع پورې تړلي متحولونـه پـه نظر کې ونیســـي . کـه پـه کومـه څیړنـه کې دمتحولونو تعداد زیات یا کم شـــي نوسـتونزه به یي څه وي؟ ځواب داچې څیرونکی غواړي حقیقت ته ځان ورسـوي نو که چیرته دمتحولونو تعداد زیات شـــي نواصـلـي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعیت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نیسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې یو بل سره خپل منځې اړیکه ولر ي نوټ: کله چې یوه څیړنه کې دمتحولونو شمیر زیات وي په همغه اندازه څیړنه او دمعلوماتو تحلیل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

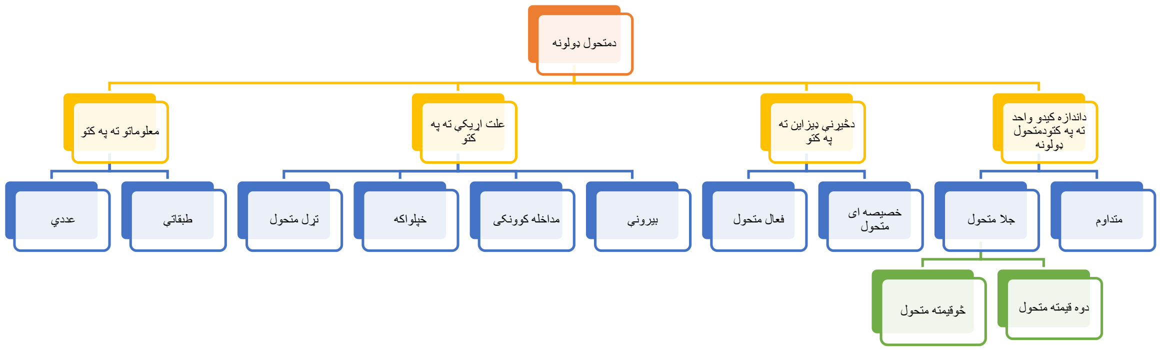

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشـــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چې خپال وجود کې اعشـاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کې څیړونکې نشـي لیکلای چې نیم ســړی چې جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چې خپل وجود کې فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-څوقیمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسـانس ،ماسـتري، او داسـي نور.۲-دڅیړنـې ډیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چې څیړونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چې څیړونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې ځینو کې دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چې دیو ګروپ یا یوه کټګورۍ ځانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندنې دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندې ۴-دعلت اړیکي ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیرونی متحول: هغه متحولونه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندې راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په یوه پیښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څیرنه کې چې خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکي)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څېړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کنټل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څېړنه کې پیښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شـکل لري په اسـانۍ سـره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي سـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشـوو او هغه وړو برخو ته عناصـر پیداکوو او په داسـې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځینې نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصـولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څېړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شـوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څېړونکی فکر کوي چې کوم شـیان دغه مفکورې سـره پیوسـته دي۳-دبعدونو دمشـخصـولو وروسـته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پو هه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړشـــت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نودذده کړې مفکوره باید په بعدونو وویشـــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان سـره ســاتل۳-دغه ســاتل شــوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیســتل. داندازه کولو مقیاســونه: مقیاس یوه وسـیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شــیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل ســره څومره فرق لري*څېړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نســبتي مقیاس*نومول شــوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دســاده ســیســتمونو دمقیاس څخه شـمیرل کیږي*په دغه اانداز ه ګیرۍ کې څېړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشـــې او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژني نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شـــي ســـره نه ښـــایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصـعود څخه دنزول دښـه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیټ په لور او په داسـې نورو طریقو ســـره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیســـتل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســــاويانه اندازه يو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه يي په مســـاوي برخو تقســیم شــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســرته رسیږي .نسبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسب په واسطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصــــایوي ازمایښــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاســونو دمیتودونو په ګټه اخیســتو رامنځ ته شــوي. فرضــیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یواځې په کمي معلوماتو کې ګټه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــيي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعییت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښــې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شــک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې تردې دمه تاته معلوم نه وي دفرضــــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضــــیه څیړنیزه ستونزه روښانه او مشخصوي۲-دفرضیي رامنځ ته کول څیرونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضیي رامنځ ته کول دڅیرنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښــــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایشت وړوي څیرونکی باید فرضـیه داسـې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضـیه باید مشـخصـه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضــــیی څخه دی چې دخپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library